

DEN NORSKE KIRKE

Stavanger bispedømmeråd 2020-2023

Møteinnkalling

Stavanger bispedømmeråd 2020-2023

Møtedato: 30.03.2023 kl. 09:30

Møtested: Stavanger bispedømmekontor

Arkivsak: 19/04931

Mulige forfall meldes snarest til Gunnar Rønnestad, gr575@kirken.no.

, 23.03.2023

Liv Heidrun Skaar Heskestad
Leder

Gunnar Rønnestad
Sekretær

DEN NORSKE KIRKE

Stavanger bispedømmeråd 2020-2023

Møteinnkalling

Stavanger bispedømmeråd 2020-2023

Møtedato: 30.03.2023 kl. 09:30

Møtested: Stavanger bispedømmekontor, Lagårdsveien 44, Stavanger

Arkivsak: 19/04931

Eventuelt forfall må meldes snarest.

SAKSLISTE**Godkjenning av innkalling og saksliste**Saksliste Stavanger bispedømmeråd 2020-2023
30.03.202313/23 19/04931-
130Forslag til vedtak:
Innkalling og saksliste godkjennes.
Sakene 14/23-16/23 behandles for lukkede dører.**Tilsettingsaker**

14/23	22/03039-15	Tilsetting av kapellan i Haugaland prosti med Vår Frelsers sokn og Skåre sokn som tjenestested - Unntatt etter offentlighetsloven Offl. § 13 1. ledd, jf. fvl. § 13 1. ledd nr. 1
15/23	23/00710-6	Tilsetting av sokneprest i Ryfylke prosti med Sand sokn og Suldal sokn som tjenestested - Unntatt etter offentlighetsloven Offl. § 13 1. ledd, jf. fvl. § 13 1. ledd nr. 1
16/23	23/00984-7	Tilsetting av sokneprest i Tungenes prosti med Sørnes sokn som tjenestested - 1 års vikariat - Unntatt etter offentlighetsloven Offl. § 13 1. ledd, jf. fvl. § 13 1. ledd nr. 1

Saker til behandling

17/23	17/02948-87	Revidert budsjett 2023 Stavanger bispedømmeråd
18/23	22/04358-2	Bruk av ordninga Prest under utdanning i Stavanger bispedømme
19/23	23/00883-2	Høring: Kirkemøtets arbeidsform - endring av Kirkemøtets forretningsorden
20/23	23/00950-2	Høring: Endringer i personalreglement for Den norske kirke - tilsettingsråd for prester
21/23	23/01007-2	Høring: Ny plan for kirkelig undervisning og læring
22/23	23/01235-2	Søknad om støtte til Pasjon 2025

Orienteringssaker

23/23	17/02948-86	Stiftsdirektørens rapport mars 2023
24/23	22/04489-4	Årsrapport for 2022
25/23	21/03054-7	Regnskapsrapport 2022
26/23	23/01388-1	Brosjyre om Kirkens unge brosjyre - første utkast
27/23	23/00864-4	Svar på klage over avslått innsynsbegjæring i søkerliste til stilling i Sandnes kirkelige fellesråd

Liv Heidrun Skaar Heskestad
Leder

Dette punktet på sakslisten er unntatt offentlighet.

Dette punktet på sakslisten er unntatt offentlighet.

Dette punktet på sakslisten er unntatt offentlighet.

Filen ble ikke funnet. Den er enten slettet, eller sjekket ut.

DEN NORSKE KIRKE

Stavanger bispedømmeråd 2020-2023

Saksbehandler	Arkivkode	Arkivsak	Ugradert
Jorunn Kraft Vistnes	421	17/02948-87	

Saksnummer	Råd/utvalg	Møtedato
16/23	Stavanger bispedømmeråd 2020-2023	30.03.2023

Revidert budsjett 2023 Stavanger bispedømmeråd

Vedlegg:

Statsbudsjettet 2023 - Endelig tildelingsbrev
Budsjettnotat frå Felles økonomieining (FØ)

Saksorientering

Generelle forutsetninger

Bispedømmerådet vedtok i desember 2022 et budsjett ut fra et foreløpig tildelingsbrev. Vi har nå mottatt endelig tildelingsbrev og legger frem et forslag til endelig budsjett.

Forslag til budsjett bygger på rammen fra Kirkerådets brev av 27.1.2023, Statsbudsjettet 2023 - Endelig tildelingsbrev.

Den totale tildelingen for 2023 er på kr 163 933 000 og er fordelt mellom drift og tilskudd:

Drift – budsjettgruppe 1:	kr 110 648 000
Tilskudd – budsjettgruppe 2:	kr 53 285 000

Årets tildeling til bispedømmene er lønns- og prisjustert med 1,47 %. Tildelingen er lavere enn reell lønns- og prisindeks og gir behov for innsparinger.

I tildelingsbrevet fra Kirkerådet er formålet for den økonomiske rammen gitt:

Formålet med rammetilskuddet er å støtte opp under Den norske kirke (Dnk) som folkekirke i samsvar med Grunnloven § 16. I Prop. 1 S (2022-2023) er det ut fra dette utledet følgende retningsgivende mål for anvendelsen av bevilgningen:

Den norske kirke skal være en landsdekkende, selvstendig og demokratisk folkekirke. I Prop. 1 S (2020-2021) operasjonaliseres dette på følgende måte:

«Finansieringa av Den norske kyrkja skal leggje til rette for at kyrkja framleis kan vere ei folkekyrkje med ei sterk lokal forankring. Dei som er medlemmer av kyrkja, skal kunne ta del i gudstenester og kyrkjelege handlingar der dei bur. Ei folkekyrkje er kjenneteikna av at folk sluttar opp om kyrkja, og at ho er synleg i lokalsamfunna, både som trussamfunn og kulturberar. Dette byggjer på at prestenesta har gode

vilkår, og at kyrkjebygga blir haldne i hevd. Det er og viktig at dei kyrkjelege organa har legitimitet og forankring hos medlemmene. Då er det ein føresetnad at det blir gjennomført demokratiske val både lokalt, regionalt og nasjonalt plan i kyrkja. Oppgåve til staten er å gi kyrkja høvelege rettslege og føreseielege økonomiske rammer for arbeidet sitt, slik at kyrkja kan halde fram som ei demokratisk folkekyrkje. Strategiar og tiltak for å nå målet må kyrkja sjølv utforme».
Det vises til vedlegg for mål og resultatmål gjeldende for rDnk. Det vil bli arbeidet vidare med mål, resultatmål, indikatorer og rapportering i 2023.»

I tildelingsbrevet er det også gitt noen **andre føringer**:

1. Kirkemøtet har de siste årene vedtatt en rekke saker som bispedømmerådene er forpliktet til å følge opp. Dette handler blant annet om vedtak knyttet til kirkelig organisering og mål- og strategisaker som på ulike måter synliggjør kirkens bidrag i lokalsamfunnet. Eksempler på dette er at bispedømmerådene skal vedta egne handlingsplaner knyttet til klima og miljø, og vedtak om at kirkelig ansatte skal være nærværende i ungdomsarbeidet og i ungdomsdemokratiet. Bispedømmerådene er forpliktet til å følge opp beslutninger fra Kirkerådet og Kirkemøtet.

2. Ungdommens kirkemøte (UMK): Seksjon for barn, unge og trosopplæring i Kirkerådet leder arbeidet med Ungdommens Kirkemøte. I 2023 skal UKM arrangeres på Sundvollen i Tunsberg bispedømme. Tunsberg bispedømmeråd bidrar med ansattressurser for gjennomføringen av arrangementet. Andre bispedømmers rådgivere som er til stede på arrangementet, skal også bidra i gjennomføringen.

3. Støtte til domkirkenes kirkemusikalske arbeid: På Kirkerådsmøtet i desember 2022, sak 94/22, vedtok Kirkerådet i vedtakspunkt 8 at det skal settes av 1 mill kroner til domkirkenes kirkemusikalske arbeid i 2023. Midlene tildeles domkirkene direkte fra Kirkerådet.

Driftsbudsjett, inkludert både kirkelig administrasjon og presteskap.

Selve tallbudsjettet kommer frem i vedlagte budsjettnotat fra Felles Økonomienhet (FØ), datert 17.2.2023. Her er også flere av de sentrale forutsetningene listet og forklart. Dette er derfor ikke gjentatt i saksfremlegget.

Budsjettforslaget for 2023 tar utgangspunkt i budsjett for 2022, og foreløpig budsjett som ble vedtatt i sak 61/22 den 15.12.2022. Saksfremlegget begrenses derfor til å kommentere vesentlige endringer/presiseringer i forhold til disse.

Årsplanen for 2023 som var orienteringssak til bispedømmerådets møte i desember 2022, de faste prestestillingene, prestestillingene som BDR har inngått avtale med fellesråd og VID om, kontoransatte og de faste avtalene om tilskuddsmidler er utgangspunkt for budsjetteringen.

Tildelingen er lavere enn reell lønns- og prisindeks. Det har derfor vært behov for å redusere kostnader knyttet til drift og lønn. Nedenfor presiseres endringer som er av betydning og justert i forhold til forrige års budsjett. Punktene nedenfor er innarbeidet i tallbudsjettet.

I det fremlagte budsjettforslaget er det gjort kutt i drifts- og lønnsbudsjettet.

- På drift er det lagt opp til innsparinger som vi tror det er mulig å gjøre uten å gjøre større endringer i aktivitetsplanene. Kuttene er tatt forholdsmessig i de ulike budsjettpostene.
- Når det kommer til lønn er det lagt inn forslag om å la noen ledige prostipreststillinger stå vakante, samt ha en strengere vakansestyling enn det som er gjort de siste årene. Det er blant annet lagt opp til en måneds vakanse ved ledighet i stillinger.

Budsjettforslaget ble drøftet med de tillitsvalgte i regionalt kontaktmøte 15.02.2023, og det ble gjort følgende vedtak:

Revidert budsjett for 2023 er drøftet.

I 2020 og 2021 fikk Stavanger bispedømmeråd etter en ny nasjonal fordeling av midler mer midler til prestedtjenesten. Det ble opprettet flere nye stillinger og det er nå tilsatt prester i alle disse stillingene. 2022 ble det første hele året der alle de nye stillingene var besatt. Dersom bevilgningen til bispedømmerådet ikke øker i takt med indeksreguleringen de kommende årene, vil bispedømmerådet igjen ha behov for ta ned det totale antallet stillinger fra budsjettåret 2024.

Det er lagt inn en generell netto innsparing på kr 5 millioner på lønn gjennom året. Denne innsparingen er høyere enn det som har vært lagt inn i budsjettet for 2020 og 2021. Administrasjonen vurderer at en vil kunne ha en netto innsparing på kr 2,7 millioner.

Etterutdanningsprosjekt

I 2023 har vi hatt oppstart av et etterutdanningsprosjekt for alle prestene i Bispedømmet, viser til sak 62/22 behandlet 15.12.2022. Utdanningsprosjektet Teologi og samfunn har en budsjetttramme på kr 2,4 millioner, og er lagt inn som et merforbruk i budsjettsammenheng, og tenkt tatt fra tidligere års mindreforbruk.

Mer- og mindreforbruk

Kirkerådet vedtok på mai-møtet i 2021, jf. KR 52/21, begrensninger for nivået på oppsparte midler. Kirkerådet gir bispedømmerådene fortsatt adgang til å disponere aggregert mindreforbruk, men det er vedtatt en øvre grense på 3 % av siste års samlede tildeling. Ordningen med en øvre grense for aggregert mindreforbruk på maksimalt 3 % trer fullt ut i kraft fra regnskapsåret 2023. 3% av den tildelte rammen til Stavanger bispedømmeråd er kr 5 097 990. Etter at regnskapet for 2022 er gjort opp har Stavanger bispedømmeråd stående kr 4 769 000 igjen i balansen.

Det foreslåtte budsjettet vil bruke 2,4 millioner fra tidligere års mindreforbruk, gjenstående i balansen vil det være 2,34 mill.

Forslag til vedtak

1. Fremlagt forslag til budsjett for 2023 vedtas med en netto driftsramme på kr. 163 933 000.
2. Studieprosjekt for prester, med en kostnadsramme på kr. 2 400 000 finansieres av tidligere års mindreforbruk.
3. Tilskuddsmidler til trosopplæring, diakoni, undervisning og kirkemusikk tildeles til Fellesråd og menighetsråd i tråd med tidligere avtaler, vedtak og retningslinjer.

DEN NORSKE KIRKE

Kirkerådet

Stavanger bispedømmeråd
Lagårdsveien 44

4010 STAVANGER

Dato: 27.01.2023

Vår ref: 22/00592-16

Deres ref:

Statsbudsjettet 2023 - Endelig tildelingsbrev

Vi viser til vårt brev 04.11.22 om foreløpige budsjettfaktorer for bispedømmene.

Stortinget vedtok i desember endelig statsbudsjett 2023. Sammen med dette brev følger tilskuddsbrev 2023 til Den norske kirke (Dnk) fra Barne- og familiedepartementet (BDF). De tilhørende retningslinjene for tilskudd til Dnk fastsatt 5. februar 2021 er ikke endret.

Rammetilskuddet til Den norske kirke på kap 880, post 70, er for 2023 i alt 2 393 344 000 kroner. Dette er samme beløp som ble meldt i vårt brev 4.11.22. Beløpet representerer en økning på 69 505 000 kroner eller 2,99 % i forhold til 2022.

Utover rammetilskuddet fra BDF har budsjettet en inntektsside med tilskudd fra Justis- og beredskapsdepartementet til Svalbard kirke på 5 750 000 kroner.

Det årlige tilskuddet fra Opplysningsvesenets fond (Ovf) er fra 2023 falt bort. Dette betyr at inntektsøkningen fra tilskudd til rDnk utgjør 27 600 000 kroner eller 1,16%.

Mål og oppfølgingskriterier 2023

Formålet med rammetilskuddet er å støtte opp under Den norske kirke (Dnk) som folkekirke i samsvar med Grunnloven § 16. I Prop. 1 S (2022-2023) er det ut fra dette utledet følgende retningsgivende mål for anvendelsen av bevilgningen:

Den norske kirke skal være en landsdekkende, selvstendig og demokratisk folkekirke.

I Prop. 1 S (2020-2021) operasjonaliseres dette på følgende måte:

«Finansieringa av Den norske kyrkja skal leggje til rette for at kyrkja framleis kan vere ei folkekyrkje med ei sterk lokal forankring. Dei som er medlemmer av kyrkja, skal kunne ta del i gudstenester og kyrkjelege handlingar der dei bur. Ei folkekyrkje er kjenneteikna av at folk sluttar opp om kyrkja, og at ho er synleg i lokalsamfunna, både som trussamfunn og kulturberar. Dette byggjer på at prestenesta har gode vilkår, og at kyrkjebygga blir haldne i hevd. Det er og viktig at dei kyrkjelege organa har legitimitet og forankring hos medlemmene. Då er det ein føresetnad at det blir gjennomført demokratiske val både lokalt, regionalt og nasjonalt plan i kyrkja.

Oppgåve til staten er å gi kyrkja høvelege rettslege og føreseielege økonomiske rammer for arbeidet sitt, slik at kyrkja kan halde fram som ei demokratisk folkekyrkje. Strategiar og tiltak for å nå målet må kyrkja sjølv utforme».

Det vises til vedlegg for mål og resultatmål gjeldende for rDnk. Det vil bli arbeidet vidare med mål, resultatmål, indikatorer og rapportering i 2023.

Andre føringer

1. Kirkemøtet har de siste årene vedtatt en rekke saker som bispedømmerådene er forpliktet til å følge opp. Dette handler blant annet om vedtak knyttet til kirkelig organisering og mål- og strategisaker som på ulike måter synliggjør kirkens bidrag i lokalsamfunnet. Eksempler på dette er at bispedømmerådene skal vedta egne handlingsplaner knyttet til klima og miljø, og vedtak om at kirkelig ansatte skal være nærværende i ungdomsarbeidet og i ungdomsdemokratiet. Bispedømmerådene er forpliktet til å følge opp beslutninger fra Kirkerådet og Kirkemøtet.
2. Ungdommens kirkemøte (UMK): Seksjon for barn, unge og trosopplæring i Kirkerådet leder arbeidet med Ungdommens Kirkemøte. I 2023 skal UKM arrangeres på Sundvollen i Tunsberg bispedømme. Tunsberg bispedømmeråd bidrar med ansattressurser for gjennomføringen av arrangementet. Andre bispedømmers rådgivere som er til stede på arrangementet, skal også bidra i gjennomføringen.
3. Støtte til domkirkenes kirkemusikalske arbeid: På Kirkerådsmøtet i desember 2022, sak 94/22, vedtok Kirkerådet i vedtakspunkt 8 at det skal settes av 1 mill kroner til domkirkenes kirkemusikalske arbeid i 2023. *Midlene tildeles domkirkene direkte fra Kirkerådet.*

Fordeling av midler 2023

Fordeling av midler 2023 ble behandlet av Kirkerådsmøtet 8.-9. desember 2022, jfr sak KR 94/22. Ihht vedtak på Kirkemøtet i 2020 skal tilskuddet fordeles på tre budsjettgrupper. Kirkerådet vedtok ut fra dette følgende fordeling av tilskuddet; jfr vedtakspunkt 1:

	ÅR 2023- Fordeling av midler	TILSKUDD	FORDELT
I	Rammetilskudd, foreløpig	2 393 344	
II	Svalbard kirke, fra Justisdept	5 750	
1	Budsjettgruppe 1 Dnk - drift		1 812 139
2	Budsjettgruppe 2 Dnk - tilskudd		541 137
3	Budsjettgruppe 3 Tilskudd - andre		45 818
	Total tildeling	2 399 094	2 399 094
	<i>Alle tall hele 1000 kr</i>		

Kirkerådet gjorde samtidig vedtak om samisk prest/diakon i samme sak:

I vedtakspunkt 6 vedtok Kirkerådet at det opprettes en stilling som samisk prest/diakon i Sør-Norge lokalisert ved Oslo bispedømme. Stillingen opprettes i samarbeid med Samisk kirkeråd og de andre bispedømmene. Midlene til stillingen vil bli stilt til disposisjon for Oslo bispedømmeråd med halvårseffekt fra sommeren 2023, og deretter årlig. Midlene til stillingen er et spleiselag med alle bispedømmene, og er basert på en nøkkel ihht vedtaket. Stillingen skal være et bidrag og en forankring både for kirken nasjonalt og regionalt i møte med bevisstgjøringen rundt samisk kirkeliv. Det vises til vedlagt tabell over fordeling.

Tabellen viser også tildeling av midler til gjennomføring av kirkevalget 2023 og opplæring av nye råd.

For gjennomføring av kirkevalget 2023 har bispedømmerådene et særlig ansvar for følgende hovedoppgaver:

- Opplæring av de som gjennomfører valg lokalt.
- Samarbeide med Kirkerådet om manntall for valg av prest og lek kirkelig tilsatt.
- Sekretariatsfunksjoner for valgrådet og tilrettelegging av valgrådets virksomhet.
- Gjennomføre valg møter for å velge nominasjonskomiteer og legge til rette for nominasjonskomiteens arbeid.
- Opptelling av stemmesedler.
- Klagebehandling.
- Opplæring av nye menighetsråd etter valget ut fra rammer og føringer fra Kirkerådet.
- Planlegge og gjennomføre regional kirkevalgkampanje som tar utgangspunkt i den nasjonale kirkevalgkampanjen, og bistå menighetene i å drive kommunikasjonsarbeid knyttet til kirkevalget.
- Synliggjøre kirkens bidrag i samfunnet og tilbud til befolkningen gjennom et aktivt kommunikasjonsarbeid.

Kirkerådet forutsetter også at bispedømmerådene tar del i opplæringen av kirkelige fellesråd. Dette skjer i et samarbeid med KA. Det må vektlegges at menighetsråd og fellesråd får samme forståelse av organisering, roller og ansvar. Opplæring i arbeidsgiveransvar for alle råd skal følge en felles mal.

Tildelingen skal gå til å dekke disse oppgavene. Det er opp til bispedømmerådene å fordele mellom de ulike oppgavene.

Tildeling er fordelt med et grunnbeløp per bispedømme på 40% av totalen, en sum per medlem på 50% av totalen og en sum per prosti på 10% av totalen. I tillegg får Oslo og Nidaros 20 000 kr ekstra hver pga at de har ansvar for valg i kategorialmenighetene.

Budsjettgruppe 1 Dnk drift

Budsjettgruppen omfatter midler til Kirkerådet, Bispemøtet og bispedømmerådene og er prisjustert med 1,47 %. Det er i vårt brev 4.11.22 gjort rede for beregningen. Midlene til rettssubjektet (prefiks 110) disponeres av Kirkerådet og omfatter pensjonskostnader, folkevalgte råd på nasjonalt nivå, nasjonale satsinger og finansiering av fellesfunksjoner.

Sammen med dette brev følger tabellvedlegg som viser fordelingen pr enhet. Det er hensyntatt for Kirkerådets vedtakspunkt 6, samt fordeling av kirkevalgsmidler.

Hovedtallene gjengis i tabellen under.

BUDSJETTGRUPPE 1		ÅR 2023
110	Rettssubjektkostnader	348 717
120	Kirkerådet	118 919
130	Bispemøtet	10 646
	Sentralkirkelige råd	478 282
210	Oslo	162 618
220	Borg	139 078
230	Hamar	117 262
240	Tunsberg	114 944
250	Agder&T	130 436
260	Stavanger	110 648
270	Bjørgvin	163 625
280	Møre	81 965
290	Nidaros	126 454
300	Sør-Hål	87 041
310	Nord-Hål	94 036
311	Svalbard	5 750
	Bispedømmerådene	1 333 857
Sum	Budsjettgruppe 1	1 812 139
Alle tall i hele 1000 kr		

Budsjettgruppe 2 Dnk tilskudd

Budsjettgruppen omfatter tilskudd som skal videreformidles til menigheter for aktiviteter til trosopplæring, diakoni, undervisning og kirkemusikk mv, samt tilskudd til Nidaros og Oslo domkirker. Tilskuddene er prisjustert med 1,47 %.

BUDSJETTGRUPPE 2		ÅR 2023
	Oslo og Nidaros domkirker	5 822
	Trosopplæring	348 773
	Diakoni, undervisning og kirkemusikk	158 783
	Sum før satsing diakoni	513 378
	Satsing diakoni	27 759
	Sum budsjettgruppe 2	541 137
Alle tall i hele 1000 kr		

Den diakonale satsingen er videreført med de ekstramidler som ble tildelt i 2019 og 2020 og utgjør nå 27 759 000 kroner.

Budsjettgruppe 3 Tilskudd til andre

Tilskuddene omfatter to grupper og begge grupper er prisjustert med 1,47 %.

BUDSJETTGRUPPE 3					ÅR 2023
Døvekirken					12 912
Kristent arbeid blant blinde					390
Institutt for kirke-, religions og livssynsforskning (KIFO)					7 568
Vake - kirkelig ressurscenter mot vold og seksuelle overgrep					4 633
Samisk bibeloversettelse (Bibelselskapet)					1 826
Kirkelig utdanningscenter Nord					6 820
Kirkens SOS					1 522
Delsum andre institusjoner og kirkelige formål					35 671
Internasjonale og økumeniske organisasjoner					10 147
Sum budsjettgruppe 3					45 818
Alle tall i hele 1000 kr					

Mer-/mindreforbruk

Kirkerådet vedtok på mai-møtet i 2021; jfr KR 52/21, begrensninger for nivået på oppsparte midler. Kirkerådet gir bispedømmerådene fortsatt adgang til å disponere aggregert mindreforbruk men det er vedtatt en øvre grense på 3 % av siste års samlede tildeling.

Ordningen med en øvre grense for aggregert mindreforbruk på maksimalt 3 % trer fullt ut i kraft fra regnskapsåret 2023.

Vi vil komme tilbake til avregning for eventuelt merforbruk 2022 når endelige årsregnskaper foreligger.

Budsjettfullmakt

Stiftsdirektørene og generalsekretæren gis med dette budsjettfullmakt til å disponere midlene som er stilt til disposisjon for hver enhet innenfor tildelte rammer i samsvar med § 5 i Kirkemøtets budsjettreglement og § 2b i økonomireglementet for rettssubjektet Den norske kirke. Videre delegering av budsjettfullmakter skal skje ved skriftlige budsjett disponeringsbrev der koststed, beløp og navn framkommer.

Det vises på dette punktet også til det pågående arbeidet med fullmakter som vil tre i kraft i løpet av året.

Anskaffelsesreglementet for offentlige anskaffelser skal følges. Innkjøp over kr 1 400 000 (nasjonal terskelverdi) fra en leverandør i avtaleperioden samlet for rettssubjektet Den norske kirke må legges ut på anbudskonkurranse på *Doffin* i samsvar med regelverket for offentlige anskaffelser. For innkjøp mellom kr 100 000 og kr 1 400 000 skal fortsatt alternative tilbud innhentes og forenklet anbudsprotokoll skrives, men anbudet behøver ikke legges ut som anbudskonkurranse på *Doffin*. For innkjøp under kr 100 000 skal samme prinsipper for innkjøp følges, men det er ikke krav om protokoll. Alle beløp er ekskl.mva.»

1.juli 2022 trådte Åpenhetsloven i kraft. Loven har som formål å fremme virksomheters respekt for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold i forbindelse med produksjon av varer og tjenester. Vi ber om særlig aktsomhet ved innkjøp av kurs og konferanser, med tilhørende underleverandører, fra bispedømmenes side.

Basert på ovenstående viser vedlagte tabell fordeling pr budsjettgruppe og pr enhet.

Med vennlig hilsen

Ingrid Vad Nilsen
direktør

Gunn Schärer
avdelingsdirektør økonomi og
virksomhetsstyring

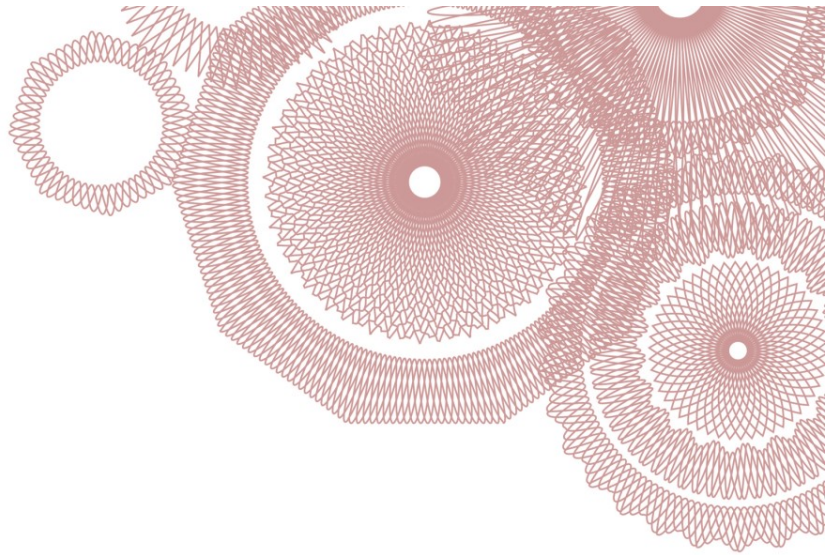
Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur.

Vedlegg:
Tilskuddsbrev til Den norske kirke 2023
Resultatmål og indikatorer
Fordeling av midler 2023 pr 25.jan 23
Retningslinjer for tilskudd til Dnk 2023

Kopi til:
EY

Mottakere:		
Agder og Telemark bispedømmeråd	Postboks 208	4662 KRISTIANSAND S
Borg bispedømmeråd	Bjarne Aasgt. 9	1606 FREDRIKSTAD
Bjergvin bispedømmeråd	Postboks 1960	5817 BERGEN
Hamar bispedømmeråd	Postboks 172	2302 HAMAR
Nidaros bispedømmeråd	Kongsgårdsgata 1a, Erkebispegården	7013 TRONDHEIM
Nord-Hålogaland bispedømmeråd	Postboks 790	9258 TROMSØ
Oslo bispedømmeråd	Postboks 9307 Grønland	0135 OSLO
Stavanger bispedømmeråd	Lagårdsveien 44	4010 STAVANGER
Sør-Hålogaland bispedømmeråd	Tolder Holmers vei 11	8003 BODØ
Tunsberg bispedømmeråd	Postboks 10 Kaldnes	3119 TØNSBERG
Bispemøtet	Postboks 799 Sentrum	0106 OSLO
Møre bispedømmeråd	Moldetrappa 1	6415 MOLDE

TILSKUDDSBREV
TIL
DEN NORSKE KIRKE

2023

Erik Saglie e.f.
ekspedisjonssjef

Ellen Ur
avdelingsdirektør

Dokumentet er signert elektronisk og har derfor ikke håndskrevne signaturer

21. desember 2022

Barne- og
familiedepartementet

Tilskuddsbrev 2023

Statstilskudd til Den norske kirke for 2023

Barne- og familiedepartementet (BFD) viser til Stortingets behandling av Prop. 1 S (2022-2023) for BFD, jf. Innst. 14 S (2022-2023).

Kap. 880, post 70 Rammetilskudd til Den norske kirke

På kap. 880, post 70, Rammetilskudd til Den norske kirke er det bevilget i alt 2 393 344 000 kroner i 2023.

Rammetilskuddet vil utbetales til Den norske kirke ved Kirkerådet (org.nr: 818066872) i fire terminer. Som følge av at rammetilskuddet også innbefatter midler som Kirkerådet skal utbetale til andre, vil utbetalingen være høyere i første og tredje termin enn for andre og fjerde termin. I 2023 utbetales tilskuddet som følger:

- 800 mill. kroner for første termin betales ut 6. januar 2023
- 396 672 000 kroner for andre termin betales ut 11. april 2023
- 800 mill. kroner for tredje termin betales ut 7. juni 2023
- 396 672 000 kroner for fjerde termin betales ut 6. september 2023

Tilskuddet vil bli utbetalt til Den norske kirkes bankkonto 2801 45 98164 i Sparebanken Sør.

1. Mål og oppfølgingskriterier 2023

Formålet med rammetilskuddet under kap. 880, post 70, er å støtte opp under Den norske kirke som folkekirke i samsvar med Grunnloven § 16. I Prop. 1 S (2022-2023) er det ut fra dette utledet følgende retningsgivende mål for anvendelsen av bevilgningen:

- Den norske kirke skal være en landsdekkende, selvstendig og demokratisk folkekirke.

Prop. 1 S (2022-2023) operasjonaliseres dette på følgende måte:

«Finansieringa av Den norske kyrkja skal leggje til rette for at kyrkja framleis kan vere ei folkekyrkje med ei sterk lokal forankring. Dei som er medlemmer av kyrkja, skal kunne ta del i gudstenester og kyrkjelege handlingar der dei bur. Ei folkekyrkje er kjenneteikna av at folk sluttar opp om kyrkja, og at ho er synleg i lokalsamfunna, både som trussamfunn og som kulturberar. Dette byggjer på at prestenesta har gode vilkår, og at kyrkjebygga blir haldne i hevd. Det er òg viktig at dei kyrkjelege organa har legitimitet og forankring hos medlemmene. Då er det ein føresetnad at det blir gjennomført demokratiske val både på lokalt, regionalt og nasjonalt plan i kyrkja.

Oppgåva til staten er å gi kyrkja høvelege rettslege rammer og føreseielege økonomiske rammer for arbeidet sitt, slik at kyrkja kan halde fram som ei demokratisk folkekyrkje. Strategiar og tiltak for å nå målet må kyrkja sjølv utforme».

Tilskuddsbrev 2023

Det vil ligge til Kirkemøtet, eller Kirkerådet etter fullmakt fra Kirkemøtet, å fastsette ytterligere mål for bevilgningen, samt indikatorer som belyser måloppnåelsen. Det samme gjelder for å fastsette strategier og tiltak for å sikre måloppnåelse.

2. Forutsetninger knyttet til rammetilskuddet

Barne- og familiedepartementet fastsatte 5. februar 2021 overordnede retningslinjer for tilskudd til rettssubjektet Den norske kirke, jf. kap. 880, post 70. Retningslinjene skal ligge til grunn for Kirkerådets bruk av tilskuddsmidlene. Videre gjelder forutsetninger og krav til økonomiforvaltning og kontroll som følger av dette brevet.

Det er en forutsetning for rammetilskuddet at Kirkerådet sikrer at driften er økonomisk forsvarlig, og det må avsettes tilstrekkelige midler til investeringer, samt til fri egenkapital som sikkerhet mot uforutsette kostnads- og inntektssvingninger. Tilskuddet kan ikke nyttes til å avlaste kommunene for deres lovpålagte utgifter etter trossamfunnsloven § 14 annet ledd.

Det forutsettes videre at Kirkerådet arbeider for å hindre trakassering og annen utilbørlig oppførsel, i tråd med arbeidsmiljølovens krav. Institusjonen skal ha rutiner for intern varsling om kritikkverdige forhold, i samsvar med arbeidsmiljøloven § 2 A-6

Rettssubjektet Den norske kirke har adgang til å ta opp lån. Ved låneopptak utover kortvarig driftskreditt skal departementet være orientert.

3. Tilbakebetaling av tilskudd

Dersom det i ettertid viser seg at tilskuddet ikke er benyttet i samsvar med forutsetningene i tilskuddsbrevet eller i de vedlagte retningslinjene for tilskudd til rettssubjektet Den norske kirke, kan departementet kreve hele eller deler av tilskuddet tilbakebetalt.

4. Saker til orientering

5.1 Bevaringsprogram for kulturhistorisk viktige kirker

I tråd med Meld. St. 29 (2018-2019) om Opplysningsvesenets fond (Ovf) og Stortingets vedtak i saken, jf. Innst. S 209 (2019-2020), skal staten øke sin innsats for å sikre de kulturhistorisk viktige kirkebyggene i et omfang som svarer til de verdiene staten blir eier av på et bestemt tidspunkt. Dette tidspunktet er satt til 1. januar 2023 og verdiene er tidligere estimert til å ligge på rundt 10 mrd. kroner. Det vil bli gjort nye estimat i 2023, for å fastsette den reelle verdien, jf. vedtak nr. 500.

Departementet viser til oppdragsbrev til Riksantikvaren med kopi til Den norske kirke 20. desember 2021, der Riksantikvaren i samarbeid med Den norske kirke ble gitt i oppdrag å utarbeide en faglig anbefaling til departementet for hvordan bevaringsprogrammer og -strategier i tråd med Stortingets vedtak i saken bør utformes. Endelig rapport til Barne- og

Tilskuddsbrev 2023

familiedepartementet (BFD), er nå mottatt. Departementet vil behandle forslagene i løpet av våren 2023. Dnk må være forberedt på å ha en sentral rolle i det videre arbeidet.

5.2 OVF-delingsprosjekt

Ved behandlingen av Innst. 209 S (219-2020) sluttet Stortinget seg til Meld. St. 29 (2018–2019) Opplysningsvesenets fond om at verdiene i Opplysningsvesenets fond blir delt mellom staten og Den norske kirke ved at eiendommer av særlig kirkelig verdi blir fradelte og overført til Den norske kirke. I forbindelse med ny lov om Opplysningsvesenets fond (jf. Prop. 144 L (2020-2021)) ble det lagt til grunn at Den norske kirke skal tilføres nødvendige midler for istandsetting og drift av de eiendommene som blir overført.

Prosjektet vil i 2023 være i en mer operativ fase med fradeling og overføring av eiendommer fra Ovf til Dnk. Det blir lagt et grunnlag for beregning av vedlikeholdsetterslep mv.

Departementet vil komme tilbake mer konkret på dette tidlig i 2023, og også til dekning av øvrige utgifter i forbindelse med delingsarbeidet, jf oppdragsbrev til Ovf datert 4. juni 2020.

Det må påregnes at deltakelse i prosjektet tidvis vil medføre en del arbeid for Den norske kirke også i 2023.

5. Rapportering mv., frister i 2023 og 2024

Kirkerådet skal utarbeide årsregnskap og årsberetning for rettssubjektet Den norske kirke i samsvar med regnskapsloven, jf. trossamfunnsloven § 14 sjette ledd.

Årsberetningen skal redegjøre for rettssubjektets virksomhet med vekt på måloppnåelse, jf. pkt. 2 ovenfor, men også for forvaltningen av tilskudd til andre enn rettssubjektet. Det skal også gis en redegjørelse for hvordan personalressurser nyttes, bl.a. ved angivelse av årsverksomfang for administrative stillinger og prestestillinger for den enkelte enhet (bispedømmerådene og Kirkerådet) og for rettssubjektet samlet. Vi viser i denne sammenhengen særlig til regnskapsloven § 3-3a og til kravene i likestillings- og diskrimineringsloven § 26 a om å redegjøre særskilt om den faktiske tilstanden når det gjelder likestilling i virksomheten og om tiltak som er iverksatt og tiltak som planlegges iverksatt for å fremme formålene i likestillings- og diskrimineringsloven. Rapporteringen på kjønnsbalanse skal følge mal i del III i Prop. 1 S (2022-2023) for Barne- og familiedepartementet, dvs. at det skal opplyses om kjønnsbalanse i prosent, antall personer og årsverk i reeltall, samt kvinners lønn i prosent av menns lønn. Det skal opplyses om dette både for virksomheten som helhet og for de enkelte stillingskategorier.

Frister:

- Årsberetning og revisorgodkjent regnskap for 2022 skal være sendt departementet **innen 1. juni 2023.**
- Årsberetning og revisorgodkjent regnskap for 2023 skal være sendt departementet **innen 3. juni 2024.**
- Oversikt over nye budsjettbehov for 2025 må være mottatt **innen 18. oktober 2023.**

Tilskuddsbrev 2023

- Helhetlig budsjettsøknad for 2024 og 2025 må være mottatt **innen henholdsvis 1. mars 2023 og 1. mars 202.**

Møter:

- Møte mellom Kirkerådet og departementet om blant annet årsberetning og -regnskap for 2022, foreslås avholdt **tirsdag 6. juni 2023** i departementets lokaler i Akersgata 59.
- Som det vil framgå av retningslinjer for tilskuddsordningen, skal det avholdes møte mellom Kirkerådet og departementet for nærmere gjennomgang av blant annet budsjettsøknaden. Møtet foreslås avholdt **torsdag 2. november 2023.**

1. Kirken åpner rom for tro

Strategiske mål:	Resultatmål:	Indikatorer:	Data hentes fra
1.1 Forkynner evangeliet til mennesker gjennom hele livet	1.1.1 Opprettholde antall deltakere i gudstjenester	Gudstjenestedeltakelse/frekvens	SSB
	1.1.2 Flere menigheter inkluderer samisk språk i gudstjenestelivet	Antall sokn med samisk innslag i gudstjeneste,	SSB
	1.1.3 Oppslutningen om kirkelige handlinger holdes oppe	Antall døpte, andel døpte av antall fødte, andel konfirmerte av andel medlemmer i kirken, antall vigsler, andel gravferder av antall døde medlemmer	MREG og SSB
	1.1.4 Barn og unge lærer om kirke og tro	Deltakerandel i utvalgte, landsomfattende tiltak.	Planverktøy trosopplæring
1.2 Fremmer verdier som utfordrer og som bygger et godt samfunn for alle	1.2.1 Kirken deltar aktivt i samfunnsdebatten og på ulike arenaer i det offentlige rom	Kvalitativ vurdering	BDR
	1.2.2 Kirken samhandler med ulike tros- og livssynssamfunn	Kvalitativ vurdering (med hvem og hvordan)	BDR
1.3 Styrker gjennom sin organisering en levende og nærværende folkekirke	1.3.1 Rekruttering til kirkelige stillinger styrkes	Antall søkere til vigslede stillinger, antall vakanser i vigslede stillinger	HR og BDR
	1.3.2 Kirken har en velfungerende organisasjon	Sykefravær, antall varsler (Ber om at dette målet rapporteres på under del IV)	HR/FØ
	1.3.3 Kompetanseutvikling styrkes	Antall gjennomførte e-læringskurs, kvalitativ vurdering	HR/BDR

2. Kirken er der livet leves

Strategiske mål	Resultatmål	Indikatorer	Data hentes fra
2.1 Styrker kirken som kulturarena og forvalter av kulturarv for alle generasjoner	2.1.1 Flere deltakere på konserter og kulturarrangementet	Antall deltakere på konserter i regi av menighetene/i regi av andre aktører enn menighetene. Antall deltakere på kulturarrangementet i kirkene i regi av menighetene/i regi av andre aktører enn menighetene.	SSB
	2.1.2 Styrke og fornye kirkelig kulturarv nasjonalt og lokalt	Antall menigheter med åpne kirker, pilegrimsrapportering	SSB, BDR
	2.1.3 Skoler og andre aktører formidler kulturarven i kirken	Kvalitativ rapportering – lokale historielag, kirke-skole-samarbeid	BDR
2.2 Bidrar til å virkeliggjøre bærekraftsmålene – lokalt, nasjonalt og globalt	2.2.1 Flere menigheter med diakonal satsing	Antall menigheter med diakonal betjening, kvalitativ vurdering	BDR
	2.2.2 Kirken fremmer menneskeverd, fred, menneskerettigheter og vern om skaperverket	Kvalitativ vurdering	BDR
	2.2.3 Den norske kirkes utslipp og miljøbelastning reduseres	Kvalitativ vurdering	BDR
2.3 Samhandler med organisasjonslivet, andre tros- og kirkesamfunn, offentlige, private og ideelle aktører	2.3.1 Samarbeid menighet og misjon styrkes	Kvalitativ vurdering	BDR
	2.3.2 Den norske kirke synliggjør sin tilhørighet til den verdensvide kirke	Bes ikke om rapportering	
	2.3.3 Barne- og ungdomsorganisasjonene deltar inn i menighetene	Kvalitativ rapportering	BDR

3. Kirken er mer for flere

Strategiske mål	Resultatmål	Indikatorer	Data hentes fra
3.1 Gir tilhørighet og skaper gode møteplasser og fellesskap fysisk og digitalt	3.1.1 Kirkens digitale nærvær øker	Kvalitativ vurdering	BDR
	3.1.2 Universell utforming av og i styrkes kirken	Kvalitativ vurdering (se vedlegg med forslag)	BDR
	3.1.3 Folkekirken tilbyr ulike møteplasser og fellesskap	Kvalitativ vurdering – gode historier	BDR
3.2 Motvirker utenforskap og utforsker nye måter å være kirke på	3.2.1 Ungdomsarbeidet styrkes og kirken er til stede på utdanningsinstitusjoner og i forsvaret	Antall deltakere på tilbud for 13-17 år, antall deltakere tilbud 18-30 år	SSB
	3.2.2 Kirkens rolle i sivilsamfunnet styrkes	Deltakelse i kommunale kriseteam, deltakelse i fylkesberedskapsråd, kvalitativ vurdering	BDR
	3.2.3 Flere menigheter tilbyr fellesskap til nye i Norge	Kvalitativ vurdering	BDR
	3.2.4 Kirken bidrar til nyskaping og innovasjon	Prosjekter vi gir innovasjonsmidler, kvalitativ vurdering	BDR/KFØ/FØ
3.3 Skaper en mangfoldig, rekrutterende og inkluderende arbeidsplass og frivillighetsarena	3.3.1 Kirkelige medarbeidere trives i jobben og har et inkluderende og likestilt arbeidsfellesskap	Sykefravær (dette rapporteres i del IV), antall menigheter med HELT MED-ansatte eller lignende (attføringsbedrifter)	HR/FØ, BDR
	3.3.2 Flere engasjeres til frivillig tjeneste i kirken	Antall frivillige (splittet på i hvilke sammenhenger), kvalitativ vurdering – gode historier	SSB
	3.3.3 Kirkens verktøy for digital samhandling utnyttes	Antall menigheter som bruker Skjer i kirken	KOM

Fordeling av midler 2023 (ajour pr. 25.01.23)																													
Beløp i hele 1000 kr															Økning 2023:		1,47 % (gjelder ikke eget tilskudd til Svalbard kirke)												
	Inntekt	110 - Den Norske Kirke	120 - Kirkerådet	130 - Bispemøtet	210 - Oslo	220 - Borg	230 - Hamar	240 - Tunsberg	250 - Agder og Telemark	260 - Stavanger	270 - Bjergvin	280 - Møre	290 - Nidaros	300 - Sør-Hålogaland	310 - Nord-Hålogaland	311 - Svalbard Kirke	Total												
Inntekter																													
I Statsbudsjett post 70	2 393 344																												
II Svalbard kirke fra Justisdep.	5 750																												
Sum inntekter	2 399 094																2 399 094												
Budsjettgruppe 1: Den norske kirke - drift																													
I Rammetilskudd		118 545	10 646	161 432	138 331	116 676	114 318	129 839	110 049	162 881	81 497	125 807	86 574	93 577			1 450 172												
I Rettssubjektsnivå (eks. pensjon)	162 535																162 535												
I Rettssubjektskostnader til pensjon	175 482																175 482												
I Kirkevalg	10 700																10 700												
II Svalbard kirke fra Justisdep.																5 750	5 750												
Felleskostnader flyttet fra BDR til KR: IKO-tilskudd og miljøfyrtårn			374	-	-34	-34	-34	-34	-34	-34	-34	-34	-34	-34	-34	-	-												
I Samisk prest/diakon i Sør-Norge			-	-	395	-47	-40	-39	-44	-38	-55	-28	-43	-29	-32	-	-												
I Kirkevalg 2023 - gjennomføring, opptelling og opplæring			-	-	825	828	660	699	675	671	833	530	724	530	525	-	7 500												
Sum budsjettgruppe 1	348 717	118 919	10 646	162 618	139 078	117 262	114 944	130 436	110 648	163 625	81 965	126 454	87 041	94 036	5 750	1 812 139													
Budsjettgruppe 2: Den norske kirke - tilskudd																													
I Trossopplæring		4 828		35 202	44 057	26 598	31 001	31 733	35 659	46 121	21 269	33 991	18 900	19 414			348 773												
I Oslo og Nidaros domkirker				2 329	-	-	-	-	-	-	-	3 493	-	-	-	-	5 822												
I Diakoni, undervisning og kirkemusikk m.m.			3 376	15 124	16 302	12 298	10 744	14 327	15 346	17 835	11 394	12 030	16 454	13 553			158 783												
I Satsning Diakoni 2019 og 2020 (jf. Sak KR 68/19)		1 609		3 953	3 239	2 100	2 839	2 285	2 280	3 039	1 421	2 251	1 372	1 371			27 759												
Sum budsjettgruppe 2	1 609	8 204	-	56 608	63 598	40 996	44 584	48 345	53 285	66 995	34 084	51 765	36 726	34 338	-	541 137													
Budsjettgruppe 3: Tilskudd til andre																													
I Døpskirken	12 912																12 912												
I Kristent arbeid blant blinde	390																390												
I Institutt for kirke-, religions- og livssynsforskning (KIFO)	7 568																7 568												
I Kirkelig ressursenter mot vold og seksuelle overgrep	4 633																4 633												
I Samisk bibeloversettelse (Det Norske Bibelselskap)	1 826																1 826												
I KUN	6 820																6 820												
I Kirkens SOS	1 522																1 522												
I Økumeniske kontingenter mm	10 147																10 147												
Sum budsjettgruppe 3	45 818	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	45 818												
Total foreløpig fordeling for 2023	396 144	127 123	10 646	219 226	202 676	158 258	159 528	178 781	163 933	230 620	116 049	178 219	123 767	128 374	5 750	2 399 094													

RETNINGSLINJER FOR TILSKUDD TIL RETTSSUBJEKTET DEN NORSKE KIRKE – KAP. 880, POST 70

Fastsatt av Barne- og familiedepartementet 5. februar 2021

Retningslinjene gjelder økonomiforvaltningen i rettssubjektet Den norske kirke, inkludert disponeringen av tilskuddet.

1. Formål og avgrensning

Tilskuddet skal støtte opp under Den norske kirke som folkekirke i samsvar med Grunnloven § 16.

Tilskuddet skal finansiere kirkens prestedtjeneste og annen virksomhet som hører inn under oppgavene til rettssubjektet Den norske kirke.

Tilskuddet skal også anvendes til kirkens trosopplæring, diakoni og annen virksomhet som bidrar til å støtte opp under Den norske kirke som folkekirke.

Tilskuddet kan ikke benyttes til å avlaste kommunene for deres lovpålagte utgiftsoppgaver etter lov om tros- og livssynsamfunn (trossamfunnsloven) § 14 annet ledd.

2. Mål

Departementet har satt som mål for tilskuddet at Den norske kirke skal være en landsdekkende, selvstendig og demokratisk folkekirke, jf. Prop. 1 S (2020-2021). Departementet kan i tilskuddsbrevet operasjonalisere målene ytterligere.

Kirkemøtet, eller Kirkerådet etter fullmakt fra Kirkemøtet, skal utdype og supplere dette med egnede målformuleringer og indikatorer for måloppnåelse.

3. Budsjettsøknad og tilskuddsbrev

Kirkemøtet søker hver høst staten om tilskudd. Nærmere informasjon og krav til innhold i budsjettsøknaden og frist for søknad gis i de årlige tilskuddsbrevene. Tilskuddet stilles til Kirkemøtets disposisjon som et rammetilskudd gjennom et årlig tilskuddsbrev fra departementet og utbetales i rater gjennom året.

4. Oppfølging og kontroll

Departementet følger opp tilskuddsmottaker gjennom Kirkerådets årsregnskap og årsberetning (som i disse retningslinjene samlet benevnes årsrapport), jf. pkt. 6 nedenfor. Videre gjennomføres minst to årlige samtaler mellom Kirkerådet og departementet, bl.a. for gjennomgang av årsrapport og innsendt budsjettsøknad. Årsregnskapet fra Den norske kirke skal være revidert og i samsvar med revisorloven før oversending. Tilskudd som ikke er brukt etter forutsetningene i tilskuddsbrevet, kan kreves tilbakebetalt.

5. Andre forutsetninger knyttet til bruken av tilskuddet

Dersom Den norske kirke disponerer deler av tilskuddet gjennom å gi økonomisk støtte til andre mottakere, skal Kirkerådet ha utarbeidet egne retningslinjer for dette.

Driftstilskuddet skal som hovedregel benyttes til formålet i samme året som tilskuddet er tildelt. Tilskuddet skal plasseres på bankkonto.

6. Krav til regnskap og rapportering

For rettssubjektet Den norske kirke gjelder lov om årsregnskap m.v. (regnskapsloven), med de unntak som følger av forskrift 1. februar 2021 nr. 193 om rekneskapsføring av pensjonsutgifter for Den norske kyrkja (rettssubjektet Den norske kyrkja).

Kirkerådet skal utarbeide årsregnskap og årsberetning for rettssubjektet Den norske kirke i samsvar med regnskapsloven, jf. trossamfunnsloven § 14 sjette ledd. Årsberetningen skal også redegjøre for forvaltningen av tilskudd til andre enn rettssubjektet.

Årsberetning og revisjonsberetning skal være sendt departementet innen 1. juni påfølgende år. Departementet kan be om regnskapsrapportering i løpet av regnskapsåret. Departementet kan i tilskuddsbrevet eller på annen måte be om utfyllende rapportering.

Budsjettnotat frå Felles økonomieining (FØ)

260 – Stavanger bispedømmeråd – budsjett 2023 – versjon 2

Samandrag

For 2023 har Stavanger fått tildelt kr 163 933 000, jfr endeleg tildelingsbrev datert 25.01.23. I denne tildelinga er det lagt inn midlar til kyrkjeval, kr 671 000. For å kunna leggja fram eit budsjett i balanse er det lagt inn innsparing på kr 5 939 000. Dette er ein auke på kr 843 000 frå første versjon. Innsparinga må sjåast opp mot NAV-refusjonar og vakante stillingar. For 2022 endte NAV-refusjonar på kr 3 122 000.

Den totale tildelinga på kr 163 933 000 er fordelt mellom drift og tilskot:

- Drift – budsjettgruppe 1:   kr 110 648 000
- Tilskot – budsjettgruppe 2:   kr 53 285 000

For 2022 blei resultatet for Stavanger eit meirforbruk på drift på kr 239 000. Meirforbruket vil gå til fråtrekk på oppsamla balansesaldo. Ny balansesaldo pr 01.01.23 vil vera kr 4 769 000. I budsjett 2023 er det tenkt brukt kr 2,4 av oppsamla midlar.

Stavanger har gjort mindre kutt i denne versjon 2 av budsjett 2023, stiftsdirektør gjer greie for desse. Det er nødvendig med stram økonomistyring for å unngå stort meirforbruk i 2023.

Endringar i budsjett 2023 versjon utført av controller

Kyrkjeval – kr 671 000

Heile beløpet er lagt på konto 6860 – Møter, kurs og seminarer, koststad 2603101 – Fellesutgifter administrasjon, prosjekt 350 – Kirkevalg.

Tillegssløn (5005) og beredskap (5006) – teknisk justering

Budsjettverktøyet vi nyttar gjer feil i handtering av juni-løn på tillegssløn og beredskap. Det blir gjort ferietrekk, det er ikkje rett. Det er gjort manuell korrigering – for Stavanger blei meirkostnaden kr 327 000.

Ekstra feriepengetrekk for tilsette over 59 år

Budsjettverktøyet har ikkje handtert rett feriepengeavsetning for tilsette som skal ha ekstra ferieveke. I denne versjonen er det korrigert manuelt, det utgjer kr 624 000.

5% ekstra arbeidsgjevaravgift for inntekt over kr 750.000.

Frå inneverande år er det innført 5% ekstra arbeidsgjevaravgift på løn over kr 750.000. For Stavanger er det i budsjettet lagt inn kr 161 000.

Nytt taloppsett

Vedlagt følgjer nytt taloppsett over budsjett 2023 for Stavanger. Der er fire kolonner:

- R2022: Rekneskap 2022
- B2022: Budsjett 2022
- B2023: Budsjett 2023 – vedteke i Stavanger bispedømmeråd desember 2022.
- B2023 ver2: Budsjett 2023 – sak til Stavanger bispedømmeråd februar 2023.

260 - Stavanger bispedømmeråd

Budsjett 2023 versjon 2 - Drift, til innlesning i Xledger

				17.02.23/SR
	R2022	B2022	B2023	B2023 ver2
31xx - Salgsinntekt avgiftsfri	-343 331	-175 000	-165 000	-165 000
34xx - Tilskudd og gaveinntekter	-8 561		0	0
3xxx - Andre inntekter	-14 240		0	0
Sum inntekter	-366 132	-175 000	-165 000	-165 000
46xx - Tilskudd menigheter og fellesråd	10 400	345 000	285 000	285 000
Sum tilskudd mv	10 400	345 000	285 000	285 000
500x - Faste stillinger (inkl. feriepm)	81 713 278	80 346 736	80 377 407	80 505 905
5006 - Beredskap	1 016 837	1 084 615	1 084 615	1 231 615
50xx - Tilleggslønn, overtid mm.	3 096 236	2 515 054	2 515 054	2 695 055
51xx - Midlertidige stillinger, honorarer	6 007 560	2 044 723	2 551 141	2 698 790
53xx - Annen oppgavepliktig godtgjørelse	524 356	536 620	593 519	594 345
540x - Arbeidsgiveravgift	12 481 731	12 415 211	12 439 224	12 778 940
58xx - Refusjon syke- og fødeselspenger	-3 122 526		0	0
599x - Refusjon lønnskostnader	-3 911 047	-3 546 810	-4 060 000	-4 220 500
59xx - Andre personalkostnader	156 191	545 000	1 038 190	525 000
Sum Lønn og godtgjørelser	97 962 617	95 941 150	96 539 150	96 809 150
60xx - Avskrivninger	50 000		0	0
63xx - Leie lokaler, strøm, renhold mm	2 855 124	2 583 000	3 025 000	3 025 000
64xx - Leie maskiner, inventar mm	120 661	70 000	70 000	70 000
65xx - Inventar, datautstyr, programvare mm	377 179	160 000	160 000	160 000
66xx - Vedlikehold bygninger og utstyr	19 348		0	0
67xx - Div honorar og flytting	394 712	100 000	60 000	60 000
6790 - Kjøp av andre fremmede tjenester	796 158	390 000	796 000	746 000
6797 - Annen bistand	1 193 283	1 200 000	1 200 000	1 200 000
68xx - Kontorrekvisita, trykksaker, annonser	370 953	610 000	400 000	400 000
6860 - Møter, kurs og seminarer mm	1 773 152	5 105 850	5 181 850	5 667 850
69xx - Telefon, porto mv	18 907	10 000	10 000	10 000
Sum andre driftskostnader	7 969 476	10 228 850	10 902 850	11 338 850
71xx - Reiser	3 062 594	2 100 000	2 360 000	2 360 000
73xx - Reklamekostnad og representasjon	22 375	15 000	20 000	20 000
74xx - Medlemskontingent og gaver	23 740		0	0
77xx - Annen kostnad	9 777		0	0
Sum andre driftskostnader	3 118 486	2 115 000	2 380 000	2 380 000
8xxx - Finansinntekter/-kostnader	-86		0	0
Sum Finanskostnader og overføringer	-86		0	0
TOTALT	108 694 761	108 455 000	109 942 000	110 648 000
Tildeling gruppe 1 - drift				- 110 648 000
Avstemming, balanse tildeling mot fordelt				-

DEN NORSKE KYRKJA

Stavanger bispedømmeråd

Sakshandsamar	Arkivkode	Arkivsak	Ugradert
Magnus Andreas Våge	300	22/04358-2	

Saksnummer	Råd/utvalg	Møtedato
18/23	Stavanger bispedømmeråd 2020-2023	30.03.2023

Bruk av ordninga Prest under utdanning i Stavanger bispedømme

Vedlegg:

Veiledning til ordning for rekrutteringsstilling - Prest under utdanning

Saksorientering

Kyrkjemøtet vedtok i 2022 å oppretta ordninga *prest under utdanning* (PUU), og gav Kyrkjerådet fullmakt til å utarbeida ein vegleiar for bruk av ordninga. Vegleiaren ligg vedlagt. Den vedtekne ordninga skal evaluerast fortløpande og varar foreløpig ut 2027.

Tjenesteordning med kvalifikasjonskrav for menighetsprester har blitt endra og opnar no for to ulike ordningar med PPU-stilling. For begge ordningane er det eit krav om at den som vert tilsett skal kunna vigslast så snart utdanninga er fullført.

Alternativ 1 - normalordning

Når ei stilling som kyrkjelydsprest har vore lyst ut, utan at det har meldt seg kvalifiserte søkarar, har bispedømmerådet moglegheit til å gjera om stillinga til ei PPU-stilling og lysa ut på nytt. Ei PPU-stilling varar i utgangspunktet i inntil 4 år fram til den tilsette vert vigsla. Deretter går stillinga attende til å vera ei ordinær stilling. Ei PPU-stilling skal lysast ut som ei fast stilling i 100 %, men der om lag 40 % av stillinga er sett av til å fullføra studiar som fører til å oppfylle kvalifikasjonskravet. Det må vurderast om prostiet skal tilførast tilsvarande ekstra ressursar i perioden.

Alternativ 2 – basert på framskriving

Bispedømmerådet kan oppretta ei eller fleire PPU-stillingar basert på ei framskriving av rekrutteringssituasjonen. Dette er aktuelt dersom ein vurderer at behovet for rekruttering er større enn det ein reknar med å få dekkja ved vanleg utlysing eller alternativ 1 i PPU-ordninga. Den tilsette vil då ha heile bispedømmet som tenestedistrikt og eit prosti som tenestestad. Ved vigsling vil den tilsette bli vigsla til prostiprest.

Felles for begge alternativ

Ordninga med PPU-stilling er aktuell for alle som ikkje har tilstrekkeleg utdanning til å bli vigla til prest, og som ønsker å gjera teneste i Den norske kyrkja. Det er ein føresetnad at resterande studiar utgjør maksimalt 120 studiepoeng. Dette må stadfestast av studiestaden. Kandidatar som vert tilsett i ei PPU-stilling må ha relevant erfaring frå kyrkjeleg teneste eller minimum 30 studiepoeng i praktisk teologi.

Ved tilsetting må det inngåast ein avtale med krav til studieprogresjon, godkjenning for vigsling og bindingstid på inntil to år. Når ein kandidat vert innstilt til stillinga skal biskopen

gjennomføra minst ein samtale der det vert vurdert om kandidaten er eigna og om vedkomande kan få naudsynte fullmakter for heile perioden. Kandidaten må på si side forplikta seg på Den norske kyrkja si lære og sine ordninga. Dersom det er fleire kandidatar som er innstilt, må alle ha ein slik samtale.

Etter tilsetjing skal det utarbeidast individuelle planar for studiar og arbeid, og den tilsette må få oppnemnt ein personleg vegleiar.

I utgangspunktet er studieperioden avgrensa til fire år. Dersom det under vegs kjem fram tungtvegande grunnar til det, kan perioden utvidast med eitt år.

Dersom studia ikkje vert fullført eller kandidaten ikkje er kvalifisert for vigsling ved utgangen av perioden, må arbeidsgjevar vurdera vilkåra for oppseiing på vanleg måte.

Bispedømmet sine ekstraavgifter knytt til ordninga må dekkast gjennom ordinære budsjettprosessar.

PPU-ordninga har vore oppe som sak på kontaktmøtet i bispedømmet og arbeidstakarane stiller seg positive til bruk av ordninga.

I «Delegasjon av myndighet fra Stavanger bispedømmeråd til arbeidsutvalget og daglig leder ved Stavanger bispedømmekontor» punkt 3.4 står følgjande

Stiftsdirektøren kunngjør ledige stillinger innanfor de lønnsgrupper og lønnsalternativer som gjelder. Stiftsdirektøren foretar om nødvendig endelig lønsplassering etter tilsetjing etter de ordninger som gjelder.

Det å ta avgjerd om å lyse ut ei prestestilling for første gong er delegert til stiftsdirektøren etter delegasjonsreglementet punkt 3.4. På same måte kan det leggjast til grunn at det å lyse ut ei stilling for andre gong som PPU-stilling etter alternativ 1 i ordninga «Prest under utdanning.» er omfatta av det myndet som stiftsdirektøren har til å ta avgjerd om utlysing av prestestillingar etter delegasjonsreglementet punkt 3.4.

Forslag til vedtak

Stavanger bispedømmeråd legg til grunn at ordninga «Prest under utdanning» kan takast i bruk i Stavanger bispedømme. Stiftsdirektøren avgjer kva for stillingar som kan lysast ut etter alternativ 1 innanfor ordninga, jf. delegasjonsreglementet punkt 3.4.

	DEN NORSKE KIRKE Kirkerådet	Veileder 2022
---	---------------------------------------	----------------------

Veiledning til ordning for rekrutteringsstilling – Prest under utdanning

Til:
 Bispedømmerådene
 Biskopene
 Utdanningsinstitusjoner som gir utdanning til prest

Kirkemøtet vedtok i 2022 å opprette ordningen *prest under utdanning* (KM13/22), og gav Kirkerådet fullmakt til å utarbeide en veiledning som gir rammebetingelser for opprettelse av *prest under utdanning* (PUU)-stillinger.

Denne veiledningen bygger på fremstillingen av ordningen i sak KM 13/22 Rekrutteringsstilling i Den norske kirke – Prest under utdanning. Veiledningen er ment som hjelp for tilsettende myndighet, og til opplysning for aktuelle kandidater. Kirkerådet kan kontaktes dersom det oppstår behov for mer konkret veiledning.

Ordningen varer foreløpig ut 2027, og skal evalueres fortløpende.

For prester som allerede er tilsatt i utdanningsstillinger, bør arbeidsgiver tilstrebe å tilpasse stillingen til *prest under utdanning*-ordningen.

1. Opprettelse og utlysning av PUU-stilling

Tjenesteordning med kvalifikasjonskrav for menighetsprester § 10 tredje ledd lyder som følger:

Dersom det ikke melder seg søkere som oppfyller kvalifikasjonskravene til prest, kan bispedømmerådet midlertidig omgjøre stillingen til en stilling som prest under utdanning. Alternativt kan bispedømmerådet opprette stilling som prest under utdanning når en 4-årig framskrivning av rekrutteringsbehovet ansees som kritisk. Et vilkår for slik tilsetning er at vedkommende inngår en avtale med arbeidsgiver om utdanning for å kvalifisere seg for vigsling.

Tjenesteordning med kvalifikasjonskrav for menighetsprester § 5 tredje punktum lyder som følger:

For person i prest under utdanning-stilling gjelder kravet om vigsling fra det tidspunkt utdanningen er fullført.

En PUU-stilling kan opprettes av bispedømmerådet på to måter, enten ved at en ledig stilling midlertidig omgjøres til en PUU-stilling (normalordningen) eller som en ny stilling basert på en framskriving av personellbehov. Opprettelse av PUU-stillinger skal drøftes med tillitsvalgte regionalt. Arbeidsgiver bør også føre dialog om opprettelse av PUU-stilling med tillitsvalgte lokalt.

Alternativ 1 – normalordning

Når en stilling som menighetsprest har vært utlyst uten at det har meldt seg kvalifiserte søkere, har bispedømmerådet, vanligvis innenfor en periode på maksimum 4 måneder etter at stillingen sist var lyst ut på ordinært vis, mulighet for å omgjøre stillingen til en PUU-stilling, for en periode på inntil 4 år. Stillingen lyses så ut som en fast 100 % stilling der en vesentlig del av stillingen er avsatt til fullføring av studier og kvalifisering for vigsling til prestatjeneste. Tjenestested og tjenestestedistrikt er her normalt det samme som den opprinnelige utlyste og ubesatte stillingen. Om lag 40 % av stillingen må i denne perioden dekkes opp ved bruk av prostiets øvrige presteressurser. Det kan vurderes om prostiet i denne perioden skal tilføres tilsvarende ekstra ressurser.

Dersom bispedømmerådet vurderer det som tjenlig, kan det også ved første gangs utlysning opplyses i utlysningsteksten om at stillingen kan omgjøres til en PUU-stilling hvis det ikke melder seg kvalifiserte søkere, og at personer som kvalifiserer til en slik stilling også kan søke.

Ved vigsling vil stillingsinnehaver normalt vigsles til prestatjeneste på samme tjenestested og med samme vilkår som i den tidligere utlyste stillingen.

Alternativ 2 - basert på framskrivning

Alternativt kan bispedømmerådet opprette en eller flere PUU-stillinger basert på en framskriving av rekrutteringssituasjonen. Dette kan gjøres dersom behovet for nyrekrutteringer til bispedømmet av ulike grunner antas å være større enn det en regner med å få rekruttert på normalt vis og gjennom bruk av PUU-stillinger som i

alt. 1. Bispedømmerådet kan i så fall gjøre vedtak om opprettelse av en eller flere PUU-stillinger som lyses ut som faste 100% stillinger. Tjenstedistriktet som lyses ut kan her være hele bispedømmet, med tjenestested i et navngitt prosti.

Ved vigsling vil stillingsinnehaver vigsles til tjeneste som prostiprest i samme prosti, eller et annet prosti, dersom det gjøres avtale om det.

2. Målgruppe og kvalifikasjonskrav

Denne ordningen henvender seg til personer som ikke har tilstrekkelig utdanning til å bli prest, men ønsker å oppnå kompetanse med tanke på framtidig prestedtjeneste i Den norske kirke. Ordningen stiller ikke noe alderskrav ut over det som allerede finnes i tjenesteordningen. Den kan brukes både på andrekarrierestudenter som vil kvalifisere seg via alternativ utdanning til prestedtjeneste og for studenter som er underveis i profesjonsstudiet. Det forutsettes at resterende studier før kandidaten kvalifiserer til prestedtjeneste i henhold til Tjenesteordning for menighetsprester §3 utgjør maksimalt 120 stp. Dette må være bekreftet av studiestedet. Det forutsettes at man enten allerede er opptatt på Bispemøtets VTV- ordning, eller vil bli det før tiltredelse i stillingen.

Det forutsettes at kandidater som tilsettes i PUU-stillinger har relevant erfaring fra kirkelig tjeneste, som ansatt, og/eller fra frivillig tjeneste av et betydelig omfang. Det kan gjøres unntak fra kravet om relevant erfaring dersom kandidaten har fullført 30 studiepoeng praktisk teologi.

3. Tilsetting i PUU-stilling

Personalreglementet § 18 andre ledd lyder som følger:

Personer som blir tilsatt i en prest under utdanning-stilling, er unntatt fra kravet om vigsling frem til utdanningen er fullført.

Personalreglementet § 18 fjerde ledd lyder som følger:

Før bispedømmerådet treffer vedtak om tilsetting av person som er vigslet til prest i et annet kirkesamfunn, skal biskopen etter samtale med søkeren ha funnet vedkommende skikket for prestedtjeneste i Den norske kirke og mottatt vedkommendes løfte om å utføre denne tjeneste i overensstemmelse med Den norske kirkes lære og ordninger. Tilsvarende gjelder for personer som er innstilt til en prest under utdanning-stilling.

Det tilsettes i fast 100% stilling med visse betingelser bl.a. knyttet til fullføring av studiet (individuell plan) og godkjenning for vigsling etter en maksimumstid på 4 år etter tilsetting, samt bindingstid. Det må fremgå av arbeidsavtalen at den som ansettes er forpliktet til å følge det skisserte studieløpet, og bidra til den planlagte oppfølgingen. Brudd på dette vil vurderes på linje med andre forpliktelser i arbeidsavtalen. Dette tas inn i arbeidsavtalen sammen med en beskrivelse av lønns- og arbeidsvilkår etter at studieperioden er avsluttet. Lønnsvilkår i studieperioden er som 0950 Prestevikar. For kandidater med høyere akademisk utdanning, se også HTA § 12.5.

Kandidater som søker PUU-stillinger må framlegge attest fra utdanningsinstitusjon som bekrefter at kandidaten kvalifiserer til opptak på aktuelle studier. Kandidaten kan med fordel skissere et konkret studieløp som en del av søknaden. I forbindelse med tilsettingsprosessen må arbeidsgiver gjøre en vurdering av om denne planen er realistisk.

Det vil som regel være mest hensiktsmessig å foreta tilsetting i vårhalvåret, ettersom utdanningsinstitusjonene tar opp studenter til masterstudier samtidig med samordna opptak (med søknadsfrist 15. april og bekreftelse av opptak medio juli). Tilsetting foretas da under forutsetning av opptak på aktuelle studier innen maksimalt 6 måneder.

Ved opptak til masterstudier har studenten rett på at studiestedet utarbeider en individuell utdanningsplan (jfr. Universitets- og høyskoleloven § 4-2) som skal være et virkemiddel for at studenten skal kunne gjennomføre studiet etter planen.

Ved oppstart i stillingen legges en arbeidsplan der den individuelle utdanningsplanen innarbeides. Dette gjelder både oppmøte på samlinger og tid til egenstudier.

Det anbefales derfor at arbeidsplanen må være betydelig mer konkret for prester i PUU-stilling enn for øvrige prester. Ved rapportering i TID skal ikke eventuell mertid brukt til studier registreres som plusstid eller overtid.

Tilsettingsprosessen gjennomføres i henhold til personalreglementet for Den norske kirke, med minimum ett eller flere stillingsintervjuer, og referanseinnhenting. Dersom det er flere søkere til stillingen anvendes kvalifikasjonsprinsippet som normalt i vurderingen av kandidatene. I tilsettingsprosessen skal kandidatens evne til å gjennomføre nødvendig studier vurderes.

Kandidaten som innstilles til stillingen, gjennomfører minst én samtale med biskop i det aktuelle bispedømmet, hvor biskopen vurderer kandidatens egnethet og om det kan utstedes nødvendige fullmakter for hele studieperioden. Samtalen innebærer også en forsikring fra kandidaten om å være lojal mot Den norske kirkes lære og ordninger. Dersom det er flere innstilte til stillingen, skal alle kandidatene ha en slik samtale.

Deretter vedtas tilsetning i bispedømmeråd. Stillingene skal ha 6 måneders prøvetid. PUU-tilsatte skal følge VTV-programmet, og står under biskopens tilsyn.

4. Tilrettelegging i studieperioden

I studieperioden gis delvis permisjon med lønn, som tilpasses studieprogresjonen for det enkelte semester etter en individuelt utarbeidet plan. Den som tilsettes gis mulighet til normalt 40 % permisjon i gjennomsnitt for hele studieperioden fram til vigsling.

Det legges en individuell plan for mengden studier og jobb for hvert enkelt semester i samarbeid mellom lærested, kandidat, prost og bispedømmets personalavdeling.

Arbeidstaker er forpliktet til å gjennomføre studier i tråd med individuell studieplan.

Det oppnevnes en personlig mentor som følger kandidaten jevnlig i studieperioden. Mentoren kan gjerne være den presten som kandidaten står under tilsyn av, jf. tjenesteordning for biskop § 10. Det er ønskelig at mentor er en erfaren prest, helst med veilederkompetanse.

Mentoren skal fortrinnsvis være en annen enn presten. Hvor mye som legges inn i mentorrollen, og organiseringen av mentorordningen, avgjøres individuelt og i det enkelte bispedømme. Ellers er veiledning og oppfølging som for bispedømmets øvrige ansatte.

I studieperioden kan det gis en studiestøtte fra bispedømmet, til dekning av utgifter knyttet til reise og opphold ved studiestedet. En slik støtte kan inngå som en del av den individuelle arbeidsavtalen.

Uttak av studiedager knyttet til obligatoriske samlinger, lesedager etc. planlegges i samråd med prost og tas ut som del av allerede innvilget permisjon med lønn for det enkelte semester, jfr. individuell plan.

En studieperiode på 4 år skal sikre at ordningen har en oversiktlig tidshorisont og gjør at et masterløp e.l. kan gjennomføres i rammen av ordningen. Underveis i studieperioden kan gjøres avtale om å forlenge perioden med inntil 1 år, hvis det er tungtveiende grunner for det.

Dersom studieløpet avbrytes, eller arbeidstakeren av andre grunner ikke er kvalifisert for vigsling i slutten av den avtalte perioden må arbeidsgiver vurdere vilkårene for oppsigelse på vanlig måte og etter gjeldende formkrav.

Bispedømmenes ekstrautgifter knyttet til ordningen dekkes gjennom ordinære budsjettprosesser.

5. Bindingstid

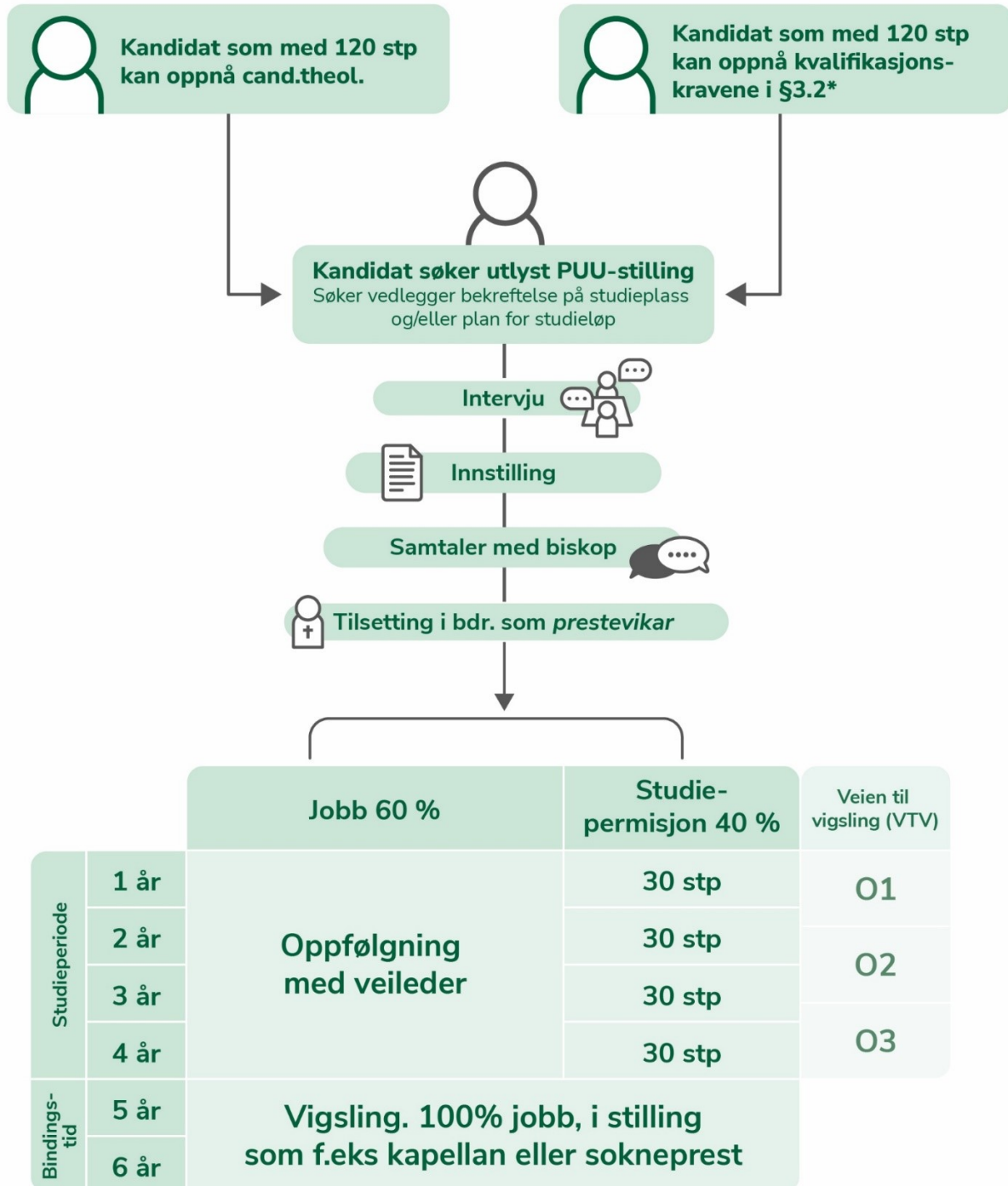
Arbeidsavtalen skal inneholde avtale om inntil 2 års bindingstid etter vigsling, som gjennomføres i samme bispedømme, jfr. HTA §_14.4 om rammer for bruk av bindingstid.

Dersom det er aktuelt med en kortere studieperiode enn fire år, kan det avtales en bindingstid forholdsmessig etter lengden på studieperioden.

Dersom arbeidstakeren slutter i stillingen før bindingstiden er omme, eller bryter studieløpet, skal arbeidsgiver kreve tilbakebetalt beløpet kandidaten har fått utbetalt som studiestøtte.

Beløpet som skal tilbakebetales må være rimelig. Skulle noen mot formodning ikke oppnå vigsling etter endt studieperiode, skal det ikke kreves tilbakebetaling.

Prest under utdanning

* § 3. Som prest kan tilsettes person som: (...)

2. har fylt 35 år på tidspunkt for tilsetting, har fullført mastergrad eller tilsvarende samt i eller utenfor graden har:

- 120 studiepoeng, hvorav 30 på masternivå, innen de tradisjonelle teologiske hoveddisipliner, hvor områdene Det nye testamentet og lutherske bekjennelsesskrifter skal være dekket og
- 60 studiepoeng praktisk-teologisk utdanning ved, eller godkjent av, høyskole eller universitet med rett til å tildele cand.theol.-grad.

DEN NORSKE KIRKE

DEN NORSKE KIRKE

Stavanger bispedømmeråd 2020-2023

Saksbehandler	Arkivkode	Arkivsak	Ugradert
Gunnar Rønnestad	411	23/00883-2	

Saksnummer	Råd/utvalg	Møtedato
17/23	Stavanger bispedømmeråd 2020-2023	30.03.2023

Høring: Kirkemøtets arbeidsform - endring av Kirkemøtets forretningsorden

Vedlegg:

Kirkemøtets arbeidsform - Høring

Saksorientering

Kirkerådet ha sendt et høringsnotat om Kirkemøtets arbeidsform på høring til alle bispedømmeråd og Bispemøtet. I høringsnotatet foreslås det at Kirkemøtet 2023 får en sak til behandling om Kirkemøtets arbeidsform. Høringsnotatet er vedlagt.

Det foreslås en ny behandlingsmåte for regelsaker, med innføring av en ny redaksjonskomité for regelsaker. Denne endringen foreslås gjort ved endringer i Kirkemøtets forretningsorden.

I høringsnotatet beskrives behandlingsmåtene for henholdsvis regelsaker og liturgisaker bl.a. på følgende måte:

Kirkerådet foreslår at regelsaker normalt blir fremmet direkte til behandling i plenum. Endringsforslag oversendes en fast redaksjonskomité for regelsaker. Redaksjonskomiteen får ansvar for å vurdere om endringsforslag kan koordineres, om endringsforslag er forenlige med annet regelverk og om endringsforslag er tilstrekkelig utredet til å realitetsbehandles på det aktuelle Kirkemøtet. Basert på anbefalingen fra redaksjonskomiteen, kan Kirkemøtet selv ta stilling til om møtet anser at endringsforslaget er tilstrekkelig utredet til å kunne bli behandlet på det samme Kirkemøtet. Hvis Kirkemøtet kommer til at et endringsforslag ikke er tilstrekkelig utredet, kan saken sendes tilbake til Kirkerådet for videre utredning.

....

Liturgier og liturgiske regelverk er også en type regelsaker, og slike liturgiske regelsaker er regulert i nærmere regler for saksbehandling av liturgisaker. Etter gjeldende forretningsorden har disse likevel ikke vært omfattet av prosedyren i § 2-4. Kirkeordningen § 28 fjerde ledd fastsetter at liturgisaker skal forelegges Bispemøtet før behandling i Kirkemøtet, og det er fastsatt egne regler for saksbehandling i liturgisaker (se egen sak til Kirkemøtet 2023 om forslag til endringer av dette regelverket). Den omfattende forutgående behandlingen av liturgier etter dette 9 regelverket burde kunne tilsi at også liturgier og liturgiske regelverk behandles av Kirkemøtet etter prosedyren for regelsaker med behandling direkte i plenum.

Også i slike saker vil det kunne være behov for å vurdere om endringsforslag er tilstrekkelig utredet. Samtidig vil det i liturgisaker alltid være et behov for en innholdsmessig vurdering av eventuelle endringsforslag, og det finnes særlige regler for behandlingen av disse sakene. Behandlingsmåten i liturgisaker må også ses i sammenheng med saken om regler for behandling av liturgisaker, som etter planen skal behandles på Kirkemøtet 2023.

Kirkerådet vurderer det slik at redaksjonskomiteen også i liturgisaker bør vurdere om endringsforslag i slike saker er tilstrekkelig utredet. I slike saker vil det imidlertid alltid være behov for en innholdsmessig vurdering, og ikke bare en formell vurdering, av endringsforslagene. Det foreslås derfor å presisere at endringsforslag som er tilstrekkelig utredet i slike saker, alltid skal oversendes fra redaksjonskomiteen til ordinær komitébehandling.

Kirkerådet foreslår følgende endringer i Kirkemøtets forretningsorden:

§ 2-4 skal lyde:

§ 2-4. Saker som angår forskrifter og annet regelverk

Kirkemøtet skal påse at saker som angår forskrifter og annet regelverk er så godt opplyst som mulig før vedtak treffes.

Saker som angår forskrifter og annet regelverk, inkludert liturgisaker, behandles direkte i plenum. Kirkerådet oppnevner saksordfører for slike saker. Endringsforslag som fremmes i plenum, oversendes en redaksjonskomité for regelsaker for nærmere behandling etter § 3-6.

Kirkemøtet skal på bakgrunn av redaksjonskomiteens innstilling ta stilling til om endringsforslag i slike saker er tilstrekkelig utredet til å vedtas. Hvis et endringsforslag ikke er tilstrekkelig utredet, kan Kirkemøtet vedta å sende det tilbake til Kirkerådet for nærmere utredning. Kirkemøtet kan i slike tilfeller også gi Kirkerådet myndighet til å treffe vedtak. Vedtak som er truffet etter tredje punktum, skal refereres i Kirkemøtets første møte etter at vedtaket er truffet.

Ny § 3-6 skal lyde:

§ 3-6. Redaksjonskomité for regelsaker (regelkomité)

Kirkemøtet velger en redaksjonskomité for regelsaker [for det enkelte møtet/for hele valgperioden] bestående av medlemmer av Kirkemøtet. Kirkerådets medlemmer er utelukket fra å velges til ordinært medlem eller varamedlem i redaksjonskomiteen.

Redaksjonskomiteen kan tiltres av saksordfører for den aktuelle saken. Redaksjonskomiteen skal vurdere om noen endringsforslag kan koordineres og/eller samstemmes, om endringsforslagene er forenlige med annet regelverk og om endringsforslag er tilstrekkelig utredet.

Hvis et endringsforslag ikke er forenlig med annet regelverk eller redaksjonskomiteen vurderer at endringsforslaget ikke er tilstrekkelig utredet, kan redaksjonskomiteen vurdere om forslaget kan omformuleres.

Redaksjonskomiteen kan oversende endringsforslag som er ansett som tilstrekkelig utredet til ordinær komitébehandling. Dette skal alltid gjøres i liturgisaker. Kirkemøtet kan også selv oversende slike endringsforslag til ordinær komitébehandling.

Nåværende § 3-6 blir § 3-7.

Endringer av Kirkemøtets forretningsorden krever 2/3 flertall, jf. Kirkemøtets forretningsorden § 8-2

Administrasjonen henviser til høringsnotatets redegjørelser, og anbefaler at bispedømmerrådet støtter det fremlagte forslaget om endringer i Kirkemøtets forretningsorden.

Høringsnotatet drøfter også lengden på Kirkemøtets samlinger og spørsmål om møtegodtgjørelse for Kirkemøtets medlemmer. Det redegjøres for fire ulike alternativer for møtelengde og frekvens for kirkemøtene, samt økonomiske konsekvenser for hvert alternativ.

Dette blir sammenstilt skjematisk i følgende tabell:

Alternativ	Antall møtedager	Antall arbeidsdager	Økonomiske konsekvenser
Alternativ 1	2024: 3-4 2025: 3-4 2026: 3-4 2027: 3-4 Totalt: 12-16	2024: 1-2 2025: 1-2 2026: 1-2 2027: 1-2 Totalt: 4-8	Reduserte kostnader
Alternativ 2	2024: 6 2025: 3-4 2026: 6 2027: 3-4 Totalt: 18-20	2024: 4 2025: 1-2 2026: 4 2027: 1-2 Totalt: 10-12	Reduserte kostnader enkelte år
Alternativ 3	2024: 6 2025: 6 2026: 6 2027: 6 Totalt: 24	2024: 2 2025: 2 2026: 2 2027: 2 Totalt: 8	Økte kostnader
Alternativ 4	2024: 6 2025: 0 2026: 6 2027: 0 Totalt: 12	2024: 4 2025: 0 2026: 4 2027: 0 Totalt: 8	Reduserte kostnader

Administrasjonen viser til utfyllende redegjørelse i høringsnotatet, og foreslår at bispedømmerrådet foretar en votering over de ulike alternativene:

Alternativ 1:   x stemmer
Alternativ 2:   x stemmer
Alternativ 3:   x stemmer
Alternativ 4:   x stemmer

Forslag til vedtak

Stavanger bispedømmerråd sender svar på høringen «Kirkemøtets arbeidsform - endring av Kirkemøtets forretningsorden» i samsvar med saksframlegget og de voteringer som ble gjort i møtet.

DEN NORSKE KIRKE

Kirkerådet

Stavanger bispedømmeråd
Lagårdsveien 44

4010 STAVANGER

Dato: 15.02.2023

Vår ref: 17/01312-20 aa333

Deres ref:

Kirkemøtets arbeidsform - høring om endring av Kirkemøtets forretningsorden

Kirkerådet sender med dette et høringsnotat om Kirkemøtets arbeidsform på høring til alle bispedømmeråd og Bispemøtet. Høringsnotatet er vedlagt.

Alle kan avgi høringsuttalelse. Høringsuttalelser er offentlige etter offentleglova og vil bli offentliggjort på kirken.no. Høringsuttalelser bes sendt til Kirkerådets postmottak på post.kirkeradet@kirken.no.

Av hensyn til saksbehandlingen frem mot Kirkemøtet 2023 er frist for å sende inn høringssvar satt til **16. april 2023**.

Med vennlig hilsen

Jan Rune Fagermoen
fungerende direktør

Andreas Henriksen Aarflot
nestleder, juridisk avdeling

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur.

Vedlegg:
Høringsnotat - Kirkemøtets arbeidsform

Mottakere:
Agder og Telemark bispedømmeråd

Postboks 208

4662
KRISTIANSAND S
1606
FREDRIKSTAD
5817 BERGEN

Borg bispedømmeråd

Bjarne Aasgt. 9

Bjergvin bispedømmeråd

Postboks 1960

Hamar bispedømmeråd	Postboks 172	2302 HAMAR
Nidaros bispedømmeråd	Kongsgårdsgata 1a, Erkebispegården	7013 TRONDHEIM
Nord-Hålogaland bispedømmeråd	Postboks 790	9258 TROMSØ
Oslo bispedømmeråd	Postboks 9307 Grønland	0135 OSLO
Stavanger bispedømmeråd	Lagårdsveien 44	4010 STAVANGER
Sør-Hålogaland bispedømmeråd	Tolder Holmers vei 11	8003 BODØ
Tunsberg bispedømmeråd	Postboks 10 Kaldnes	3119 TØNSBERG
Bispemøtet	Postboks 799 Sentrum	0106 OSLO
Møre bispedømmeråd	Moldetrappa 1	6415 MOLDE

DEN NORSKE KIRKE

Kirkerådet

Kirkemøtets arbeidsform

Høringsnotat 15. februar 2023

Sammendrag

Fra 2017 og 2021 har Kirkemøtets rolle som øverste representative organ i Den norske kirke blitt endret, og Kirkemøtets rolle og ansvar har blitt styrket. Samtidig er rammebetingelsene for Kirkemøtet endret, ved at Kirkemøtets medlemmer ikke lenger har rett til fri fra arbeid for å utøve sine demokratiske verv. Gjennomføringen av Kirkemøtet 2020 under koronarestriksjoner ga også noen erfaringer om hvordan Kirkemøtet kan gjennomføres.

I dette høringsnotatet foreslås det at Kirkemøtet 2023 får en sak til behandling om Kirkemøtets arbeidsform. Det foreslås en ny behandlingsmåte for regelsaker, med innføring av en ny redaksjonskomité for regelsaker. Denne endringen foreslås gjort ved endring i Kirkemøtets forretningsorden. Samtidig drøfter høringsnotatet lengden på Kirkemøtets samlinger og spørsmål om møtegodtgjørelse for Kirkemøtets medlemmer.

Ved at en sak om dette temaet behandles av det siste Kirkemøtet i valgperioden, sikrer en at kirkemøtemedlemmene har vesentlig erfaring med hvordan Kirkemøtets arbeidsform er i dag.

1. Innledning

Kirkemøtets rolle har blitt endret som følge av Den norske kirkes endrede rettslige grunnlag. Rammene for gjennomføringen av Kirkemøtet har også endret seg, blant annet ved at Kirkemøtets medlemmer ikke lenger har rett til fri fra arbeid for å utføre sitt verv.

Denne saken bygger på Kirkerådets evalueringer av kirkemøtene i inneværende valgperiode (2020, 2021 og 2022). I sak KR 116/21 vedtok Kirkerådet følgende:

«Kirkerådet tar evaluering av Kirkemøtet 2021 til orientering og ønsker at følgende saker følges opp:

- Det utredes om regelsaker kan behandles på en mindre ressurskrevende måte, f.eks. med en fast redaksjonskomite.
- Endrede arbeidsformer (...) med sikte på at flest mulig folkevalgte skal ha mulighet til å delta».

Dette høringsnotatet følger opp dette vedtaket. Det er lagt opp til at Kirkemøtet 2023 får en sak til behandling om Kirkemøtets arbeidsform, jf. sak KR 102/22 Kirkemøtet 2023 – *Saksliste og program*. Ved at saken behandles av det siste Kirkemøtet i valgperioden, sikrer en at kirkemøtemedlemmene har gode erfaringer med hvordan kirkemøtets arbeidsform er i dag.

Høringsfristen er fastsatt til 16. april 2023. Kirkerådet vil da kunne få saken til behandling på sitt møte 24.–25. mai 2023.

Høringsnotatet gjør innledningsvis rede for noen overordnede betraktninger om Kirkemøtets rolle og selvforståelse, før den presenterer et forslag til endring av prosedyren for behandlingen av regelsaker. Deretter drøftes spørsmålet om lengde på Kirkemøtet og spørsmål om møtegodtgjørelse for Kirkemøtets medlemmer. Til slutt redegjøres det for økonomiske og administrative konsekvenser.

2. Kirkemøtets rolle og selvforståelse

Over tid har det skjedd en utvikling hvor Kirkemøtets oppgaver har blitt flere, og ansvaret har gradvis blitt større. Kirkemøtet har som grunnleggende oppgave å holde Den norske kirke sammen, som organisasjon, som folkekirke, som trossamfunn og i en felles tro og lære.

Som det øverste demokratiske og representative organet i trossamfunnet Den norske kirke fastsetter Kirkemøtet kirkens grunnlag og lære og liturgier og gudstjenstlige bøker i tråd med regler for saksbehandling i liturgisaker, og Kirkemøtet gir nærmere bestemmelser om kirkens organisering, kirkelig inndeling og kirkelige organer og om valg til disse organene. Grunnleggende sett er Kirkemøtet et åndelig lederorgan for hele trossamfunnet Den norske kirke. Kirkemøtet har også økonomioppgaver ved at det mottar statstilskudd til Den norske kirke nasjonalt. Kirkemøtet er trossamfunnet Den norske kirkes øverste representative organ. Samtidig er Kirkemøtet det øverste organet for rettssubjektet Den norske kirke.

Kirkemøtet blir gjerne sammenlignet med ulike størrelser i samfunnet. Siden Kirkemøtet som øverste representative organ i trossamfunnet er regelgivende myndighet, omtales ofte Kirkemøtet som kirkens eget storting. Noen vil legge større vekt på at Den norske kirke er et trossamfunn og en organisasjon i sivilsamfunnet, og de vil heller sammenligne med styringsorganer i sivilsamfunnsorganisasjoner. Når Kirkemøtet normalt samles én gang i året, kan en for eksempel peke på at Kirkemøtet ligner på en landsdekkende organisasjon sitt landsmøte eller generalforsamling. Idrettstinget i Norges Idrettsforbund kan i enkelte sammenhenger trekkes frem som et sammenlignbart organ. I andre kirkesamfunn finnes det også tilsvarende organer som Kirkemøtet, slik som Kyrkomötet i Svenska kyrkan og Kyrkomötet i Den evangelisk-lutherske kyrkan i Finland eller Generalsynoden i Church of England. Hva slags sammenligninger man trekker, vil ha konsekvenser for hva en mener

Kirkemøtet bør være, hva slags saker Kirkemøtet bør behandle og hvordan ulike sakstyper skal behandles.

Selv om trossamfunnsloven har bestemmelser om Kirkemøtets oppgaver og myndighet, har Kirkemøtet betydelig frihet og omfattende myndighet til selv å definere sin rolle, hva slags saker møtet skal behandle, og hvordan de skal behandles.

I dag behandler Kirkemøtet strategisaker, retningsgivende planer, lære- og liturgisaker, prinsipp saker, økonomisaker og regelsaker, i tillegg til å foreta valg og oppnevninger. Kirkemøtet må nødvendigvis behandle mange saker som angår egen organisasjon mv., men Kirkerådet og Kirkemøtet bør vurdere kritisk om for mange saker fremstår som for «interne». Kirkemøtet har også gjennomført enkelte internseminarer.

Kirkerådet mener en også bør stille spørsmål om hvordan Kirkemøtet best kan bidra til å realisere Den norske kirkes strategi som en utadvendt organisasjon med et tydelig oppdrag i samfunnet. Kirkemøtet kan også være en arena hvor Den norske kirke setter saker på dagsorden i samfunnsdebatten.

Kirkerådet avgjør hvilke saker som skal fremmes for Kirkemøtet, innretningen på disse og fastsetter Kirkemøtets program. Kirkerådet har derfor en viktig agendasettende funksjon for Kirkemøtet. Kirkerådet vil måtte gjøre en løpende vurdering av hvilke saker som egner seg til behandling i Kirkemøtet.

Kirkerådet er Kirkemøtets utøvende organ som forbereder og iverksetter Kirkemøtets beslutninger. Når Kirkemøtets arbeidsform vurderes, er det også relevant å vurdere forholdet mellom Kirkemøtet og Kirkerådet. Kirkemøtet har for eksempel tidligere valgt å delegere til Kirkerådet å forestå valg og oppnevninger til eksterne råd og utvalg for å effektivisere oppnevningsarbeidet og frigjøre kapasitet i Kirkemøtet (se sak KM 13/11). I saken om nytt regelverk for behandling av liturgisaker foreslås noen endringer i arbeidsdelingen mellom Kirkerådet og Kirkemøtet, slik at noen saker foreslås behandlet av Kirkemøtet og andre saker av Kirkerådet (se sak KM 6/23). Selv om saken her ikke tar opp konkrete forslag om å gi Kirkerådet større myndighet, kan det være aktuelt å vurdere i ulike sammenhenger.

4. Kirkemøtets arbeidsform

Frem til 1. januar 2021 hadde medlemmer av Kirkemøtet rett på fri fra arbeid for å utøve demokratiske verv i kirkelige organer. Dette ble ikke videreført med ny trossamfunnslov. Kirkerådet har anmodet Barne- og familiedepartementet om å gjeninnføre regelen om rett til fri fra arbeid for å ivareta kirkelige verv i trossamfunnsloven, men departementet har kun svart at det «vil ta spørsmålet om en lovendring opp til vurdering ved en eventuell fremtidig revisjon av trossamfunnsloven».

På de to siste kirkemøtene var det hhv. 25 og 24 medlemmer som meldte forfall. For flere av disse var det ikke mulig å oppdrive varamedlemmer (fem i 2021 og åtte i 2022). Selv om noe av forfallet, i hvert fall i 2021, trolig kan tilskrives covid-19-pandemien, er det sannsynlig at en del medlemmer av Kirkemøtet opplever det vanskelig å få nærmere en uke fri fra arbeid og andre forpliktelser, spesielt sett i sammenheng med den omfattende møtevirksomheten i alminnelig arbeidstid både i bispedømmerådene og i Kirkerådet.

Hvordan saksbehandlingen skjer, har en vesentlig påvirkning på Kirkemøtets lengde. Kirkemøtets saksbehandling skjer i de fleste saker i to omganger i plenum med hver sin forutgående behandling i komité. Behandlingsformen er tidkrevende, men komitébehandlingen blir ofte omtalt av Kirkemøtets medlemmer som verdifull og en styrke for Kirkemøtet, ved at den bidrar til bred involvering av Kirkemøtets medlemmer og gir rom for åpen diskusjon av viktige spørsmål som behandles av Kirkemøtet. Kirkerådet legger til grunn at ordningen med arbeid i faste komiteer generelt skal ligge fast.

Kirkerådet vurderer likevel om det kan gjøres noen endringer i Kirkemøtets arbeidsform som kan bidra til at Kirkemøtet kan gjennomføres på kortere tid. I dette høringsnotatet foreslår Kirkerådet konkrete endringer i behandlingsmåten for regelsaker.

5. Behandling av regelsaker

Før det foreslås endringer i gjeldende behandlingsform for regelsaker anses det hensiktsmessig å redegjøre for bakgrunnen til dagens ordning og erfaringer fra kirkemøtene i 2020, 2021 og 2022.

I etterkant av evalueringen av Kirkemøtet 2018 vedtok Kirkerådet å ta opp Kirkemøtets forretningsorden til revisjon. Hensikten med en endring av prosedyren for behandling av regelsaker var å unngå at Kirkemøtet fungerer som et «regelsnekkerverksted» som legger til side prosesser som har vært på høring og finner «kloke løsninger langt over midnatt», som viser seg ikke å være godt nok konsekvensutredet.

Kirkemøtet fikk spørsmålet til behandling i sak KM 16/19 *Endringar i forretningsordnen for Kyrkjemøtet*. I saksorienteringen uttalte Kirkerådet følgende:

«Gjennom endringar dei seinare åra i relasjonen mellom staten og Den norske kyrkja har Kyrkjemøtet fått styrkt dei regelgivande fullmaktene sine. Utkastet til ny lov om trus- og livssynssamfunn legg opp til å styrkje dei regelgivande fullmaktene til Kyrkjemøtet enda meir (...).

Det har hendt at det blir sett fram heilt nye forslag i Kyrkjemøtet i saker som har vore til høyring før dei blir lagde fram for Kyrkjemøtet. Slike forslag har ikkje vore til høyring og er derfor heller ikkje nærmare utgreidde. Det har

mellom anna ført til at Kyrkjemøtet har vedteke reglar som har vore i strid med kyrkjelova, og som derfor måtte rettast i etterkant (KM 11/11, KR 79/11 og KM 03.10/12). For å hindre dette, for å ta omsyn til høyringsinstansane og for å sikre forsvarleg saksbehandling gjer ein framlegg om å avgrense dei fullmaktene [Kyrkjemøtet] har til å vedta forslag som ikkje er greidde ut i regelsaker.

Men i nokre tilfelle vil det vere regelsaker som ikkje utan vidare kan utsetjast eitt år. Til dømes ville det ha vore for seint å utsetje behandlinga av kyrkjevalreglane frå Kyrkjemøtet i 2018 til Kyrkjemøtet i 2019, ettersom arbeidet med valet ville ha teke til før reglane da kunne vedtakast i Kyrkjemøtet. I slike saker bør det overlatast til Kyrkjerådet å gjere vedtaket, innanfor dei rammene Kyrkjemøtet set» (KM 16/19, side 12).

Kirkemøtet vedtok bl.a. på denne bakgrunn følgende bestemmelse:

§ 2-4. Saker som angår forskrifter og annet regelverk

Kirkemøtet skal påse at saker som angår forskrifter og annet regelverk er så godt opplyst som mulig før vedtak treffes.

Hvis Kirkemøtet i slike saker ønsker å vedta et forslag som ikke er tilstrekkelig utredet, skal saken sendes tilbake til Kirkerådet for nærmere utredning før endelig vedtak. Hvis det er nødvendig å treffe et vedtak i en slik sak før Kirkemøtets neste møte, treffer Kirkerådet vedtak innenfor de rammer Kirkemøtet setter. Vedtak som er truffet etter annet punktum, skal refereres i Kirkemøtets første møte etter at vedtaket er truffet.

Ordlyden i Kirkemøtets forretningsorden § 2-4 første ledd – «så godt opplyst som mulig» – kan ikke forstås bokstavelig. Hva plikten omfatter, og hvor langt den rekker, er avhengig av den konkrete saken, blant annet hvem den berører og tilgjengelige ressurser. Ordlyden i andre ledd om at saken skal være «tilstrekkelig utredet» åpner for at Kirkemøtet kan vedta mindre endringer, så lenge disse er «tilstrekkelig» utredet. Komiteen presiserte følgende i sak KM 16/19:

«Komiteen viser samtidig til at det kan være tale om mindre endringer i slike bestemmelser. Slike endringer kan kvalitetssikres under selve Kirkemøtet. Dette presiseres med tillegget «tilstrekkelig» foran «utredet».»

Etter gjeldende ordning ligger det i første rekke et særlig ansvar til komiteene for å vurdere både om komiteens forslag og eventuelle endringsforslag fra plenum er «tilstrekkelig utredet» til å bli vedtatt uten å måtte sende dem tilbake til Kirkerådet for nærmere utredning. Dirigentskapet har et ansvar for å lede gjennomføringen av Kirkemøtet, og det er Kirkemøtets protokollkomité som har ansvar for å «[s]e til at alle vedtak er truffet i samsvar med forretningsordenens bestemmelser og at også andre saksbehandlingsregler er fulgt», jf. Kirkemøtets forretningsorden § 3-5 tredje ledd.

5.1 Erfaringer fra Kirkemøtet 2020

Kirkemøtet 2020 var det første Kirkemøtet etter innføringen av de nye prosedyrereglene for behandling av saker som angår forskrifter og annet regelverk. På grunn av koronasituasjonen ble det vedtatt en særskilt behandlingsform uten ordinære komiteer. Sakene ble i første omgang behandlet i Kirkemøtets plenum, før de ble oversendt en redaksjonskomité for hhv. regelsaker og andre saker.

Redaksjonskomiteen hadde følgende oppgaver innenfor sitt ansvarsområde:

- Samle alle endringsforslag som fremmes til sakene, sortere og nummerere dem.
- Vurdere om noen endringsforslag kan koordineres og samstemmes.
- Vurdere om endringsforslaget strider mot lov, regler eller forretningsorden. Hvis endringsforslaget strider mot lov, regler eller forretningsorden, skal redaksjonskomiteen anbefale at forslaget ikke realitetsbehandles, eventuelt vurdere om forslaget kan omformuleres for å komme i overenstemmelse med lov, regler og forretningsorden.

Redaksjonskomiteen for regelsaker vurderte de innkomne endringsforslagene og ga en vurdering av om de var i tilstrekkelig utredet i henhold til Kirkemøtets forretningsorden, eller ikke. Dette var en formell vurdering av spørsmålet om forslagene var tilstrekkelig utredet, og ikke en politisk vurdering av om forslagene var ønskelig å vedta eller ikke.

5.2 Erfaringer fra Kirkemøtet 2021 og 2022

Våren 2021 var det nødvendig å fastsette endringer i kirkeordningen og annet regelverk fastsatt av Kirkemøtet, men det ordinære Kirkemøtet ble ikke avholdt før i november 2021. Med hjemmel i Kirkemøtets forretningsordens bestemmelse om særskilt behandlingsform ble det derfor gjennomført et ekstraordinært kirkemøte gjennom skriftlig saksbehandling våren 2021. Dette vedtok både endring i kirkeordningen og forskrift om regler om formene for menighetsmøtets virksomhet.

Kirkemøtet i 2021 og 2022 behandlet regelsaker på ordinært vis gjennom behandling i komité og i plenum. Dette gikk i hovedsak bra. Noen komiteer foreslo endringer i forslag til vedtak, samtidig som de presiserte at de vurderte at endringsforslagene var tilstrekkelig utredet til å bli vedtatt på det aktuelle Kirkemøtet (se f.eks. sak KM 14/21 og KM 29/21). Samtidig ble det både i 2021 og 2022 fremmet endringsforslag i plenum som også ble vedtatt. I etterkant, på samme Kirkemøte, ble det stilt spørsmål om disse endringsforslagene hadde vært tilstrekkelig utredet til å bli vedtatt, uten at saken måtte sendes tilbake til Kirkerådet for ytterligere utredning. Det gjaldt følgende:

- I sak KM 24/21 *Kvalifikasjonskrav for kirkelige stillinger* ble det fremmet et endringsforslag om at en person med en erfaringsbasert master måtte ha fylt **40 år** for å kunne bli tilsatt som prest, i stedet for forslaget om at vedkommende måtte ha fylt **35 år**.
- I sak KM 11/22 *Kirkelige valgeregler og tilhørende endringer i kirkeordningen* ble det fremmet et endringsforslag om at minst én av de

unge kandidatene under 30 år på listeforslaget, skulle plasseres på en av de tre øverste plassene.

I begge sakene valgte Kirkemøtet å omgjøre vedtakene. I den førstnevnte saken, skjedde det direkte i plenum, mens i den sistnevnte saken ble den oversendt komiteen for ny vurdering før saken ble behandlet i tredje gangs plenum.

5.3 Kirkerådets vurderinger og forslag til endringer

Hensynet bak bestemmelsen om behandling av forskrifter og andre regelsaker er som nevnt å legge til rette for at regelsaker som behandles av Kirkemøtet, er tilstrekkelig opplyst til å bli vedtatt, bl.a. for å hindre at Kirkemøtet vedtar endringsforslag til regler som ikke er i overenstemmelse med overordnet regelverk eller lignende. Erfaringen fra 2020 med at regelsaker blir behandlet av en fast redaksjonskomité for regelsaker, var god, og denne behandlingsmåten fremstår som hensiktsmessig. På bakgrunn av erfaringene fra Kirkemøtet 2021 og 2022 mener Kirkerådet samtidig at det er behov for noen endringer som klargjør Kirkemøtets handlingsrom, slik at det ikke legges for sterke begrensninger på Kirkemøtet.

Kirkerådet foreslår at regelsaker normalt blir fremmet direkte til behandling i plenum. Endringsforslag oversendes en fast redaksjonskomité for regelsaker. Redaksjonskomiteen får ansvar for å vurdere om endringsforslag kan koordineres, om endringsforslag er forenlige med annet regelverk og om endringsforslag er tilstrekkelig utredet til å realitetsbehandles på det aktuelle Kirkemøtet. Basert på anbefalingen fra redaksjonskomiteen, kan Kirkemøtet selv ta stilling til om møtet anser at endringsforslaget er tilstrekkelig utredet til å kunne bli behandlet på det samme Kirkemøtet. Hvis Kirkemøtet kommer til at et endringsforslag ikke er tilstrekkelig utredet, kan saken sendes tilbake til Kirkerådet for videre utredning.

En redaksjonskomité for regelsaker vil i utgangspunktet ha et mandat som er begrenset til å foreta en formell vurdering av om endringsforslag er tilstrekkelig utredet og forenlig med annet regelverk. Til forskjell fra de ordinære komiteene vil redaksjonskomiteen ikke ha ansvar for å foreta en politisk vurdering av om endringsforslagene er ønskelige eller ikke. Dette tilsier at det bør være en åpning for at redaksjonskomiteen kan oversende endringsforslag til en ordinær komité for videre behandling, avhengig av om redaksjonskomiteen vurderer om endringsforslag er kurant eller ikke. Det vil kun være aktuelt der redaksjonskomiteen kommer til at endringsforslaget er tilstrekkelig utredet.

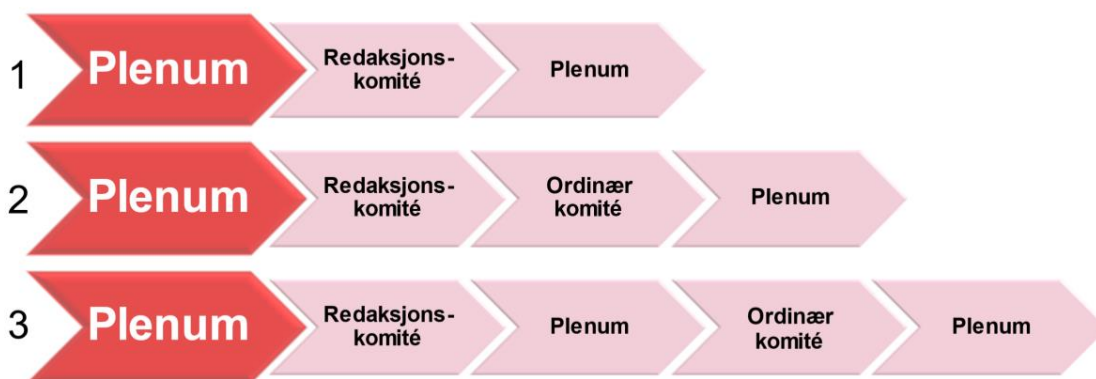
Det kan for eksempel være at det kommer endringsforslag i noen av regelsakene som følger opp prinsippvedtak om kirkelig organisering, hvor det åpenbart er behov for en realitetsbehandling – og ikke bare en formell vurdering av om endringsforslagene er tilstrekkelig utredet eller ikke.

Hvis redaksjonskomiteen kommer til at et endringsforslag som er tilstrekkelig utredet ikke er kurant, men krever en nærmere innholdsmessig (politisk) vurdering, kan redaksjonskomiteen oversende endringsforslagene i saken til en ordinær komité

for innholdsmessig vurdering. Hvis redaksjonskomiteen vurderer et endringsforslag som er tilstrekkelig utredet som kurant, fremmer den saken for Kirkemøtet igjen, uten nærmere vurdering av en ordinær komité. Så må Kirkemøtet i plenum kunne ta stilling til om forsalget anses som kurant, eller om endringsforslaget skal oversendes til en ordinær komité for nærmere innholdsmessig vurdering. Hvis Kirkemøtet er enig i at endringsforslagene er kurante, kan Kirkemøtet fatte vedtak i saken.

I plenumsdebatten vil Kirkemøtets medlemmer også kunne gi uttrykk for om en sak er kurant eller ikke, slik at det blir lettere for redaksjonskomiteen å ta stilling til spørsmålet.

De ulike behandlingsformene som er redegjort ovenfor, kan illustreres på følgende måte:

Kirkemøtet har noen ganger behandlet saker i flere omganger: først gjennom et prinsippvedtak på ett kirkemøte, etterfulgt av et regelvedtak på et senere kirkemøte. Denne metoden har enkelte ganger blitt benyttet ved behandling av de kirkelige valgreglene (i 2013/2014 og 2021/2022): Her avgjøres prinsipielle spørsmål knyttet til endringer i valgregler på ett møte, mens de konkrete regelendringene behandles på neste møte. Kirkerådet vurderer dette som en hensiktsmessig måte å behandle saker på, og det vil også kunne bidra til å legge til rette for at flere regelsaker kan behandles etter prosedyrene for kurante saker. Om det er mulig å behandle saker på denne måten, vil måtte vurderes av Kirkerådet fra sak til sak. Det må også ses i sammenheng med hvor ofte Kirkemøtet gjennomføres, se avsnitt 6.

Nærmere om liturgisaker

Liturgier og liturgiske regelverk er også en type regelsaker, og slike liturgiske regelsaker er regulert i nærmere regler for saksbehandling av liturgisaker. Etter gjeldende forretningsorden har disse likevel ikke vært omfattet av prosedyren i § 2-4. Kirkeordningen § 28 fjerde ledd fastsetter at liturgisaker skal forelegges Bispemøtet før behandling i Kirkemøtet, og det er fastsatt egne regler for saksbehandling i liturgisaker (se egen sak til Kirkemøtet 2023 om forslag til endringer av dette regelverket). Den omfattende forutgående behandlingen av liturgier etter dette

regelverket burde kunne tilsi at også liturgier og liturgiske regelverk behandles av Kirkemøtet etter prosedyren for regelsaker med behandling direkte i plenum.

Også i slike saker vil det kunne være behov for å vurdere om endringsforslag er tilstrekkelig utredet. Samtidig vil det i liturgisaker alltid være et behov for en innholdsmessig vurdering av eventuelle endringsforslag, og det finnes særlige regler for behandlingen av disse sakene. Behandlingsmåten i liturgisaker må også ses i sammenheng med saken om regler for behandling av liturgisaker, som etter planen skal behandles på Kirkemøtet 2023.

Kirkerådet vurderer det slik at redaksjonskomiteen også i liturgisaker bør vurdere om endringsforslag i slike saker er tilstrekkelig utredet. I slike saker vil det imidlertid alltid være behov for en innholdsmessig vurdering, og ikke bare en formell vurdering, av endringsforslagene. Det foreslås derfor å presisere at endringsforslag som er tilstrekkelig utredet i slike saker, alltid skal oversendes fra redaksjonskomiteen til ordinær komitébehandling.

I henhold til kirkeordningen er det fastsatt at hvis en tilrådning som har minst 2/3 flertall i Bispemøtet, ikke får flertall i Kirkemøtet, sendes saken tilbake til Bispemøtet. Kirkerådet har tidligere lagt til grunn følgende:

«Dersom det under Kirkemøtet fremmes endringsforslag til liturgien må saken sendes tilbake slik at Bispemøtet får anledning til [å] behandle endringsforslagene i ordinært møte, og saken oversendes på ny fra Kirkerådet til Kirkemøtet året etter. Slik gis forslagene en kvalitetsmessig og læremessig forsvarlig behandling» (KM 12/18 side 12).

Redaksjonskomiteens rolle er avgrenset til å vurdere om endringsforslag i slike saker er tilstrekkelig utredet til å bli vedtatt.

Nærmere om redaksjonskomiteens valg, sammensetning og arbeidsform

Det foreslås at Kirkemøtet velger redaksjonskomiteen for regelsaker. For ordens skyld foreslås det å presisere at redaksjonskomiteen skal bestå av medlemmer av Kirkemøtet. Det foreslås at Kirkerådets medlemmer bør være utelukket fra å sitte som ordinært medlem eller varamedlem i redaksjonskomiteen. Saksordfører for den aktuelle saken bør imidlertid kunne tiltre redaksjonskomiteen, også om vedkommende er medlem fra Kirkerådet, slik praksis er for saker som fremmes direkte i plenum. Videre bør forretningsorden ikke ta stilling til antall medlemmer. Det gir fleksibilitet, og behovet vil kunne variere over tid. I 2020 bestod redaksjonskomiteen av fire faste medlemmer, inkludert én biskop, i tillegg til at den ble tiltrådt av saksordfører fra Kirkerådet for den enkelte saken. Kirkerådet antar at det vil kunne være en hensiktsmessig størrelse på komiteen.

Det er et spørsmål om redaksjonskomiteen bør velges for det enkelte møtet, eller for hele valgperioden. Andre komiteer i Kirkemøtet, inkludert valgkomiteen og protokollkomiteen, velges for hele perioden. Når det foreslås at Kirkerådets

medlemmer er utelukket fra å sitte i redaksjonskomiteen, kan det tenkes at noen gode kandidater til redaksjonskomiteen avstår fra valg for å stille som kandidat til Kirkerådet, og det hender at det er enkelte forfall mv. til det enkelte møtet. Det vil også være ekstra tidkrevende å delta i redaksjonskomiteen, noe som kan tilsi at enkelte av medlemmene vil kunne ønske avløsning etter ett år. Det kan trekke i retning av at redaksjonskomiteen velges for det enkelte møtet. Kirkerådet har ikke tatt stilling til om redaksjonskomiteen bør velges fast, eller om den bør velges for det enkelte møtet, og Kirkerådet ber om tilbakemelding på dette spørsmålet fra høringsinstansene.

På samme måte som ved valg av dirigentskap, komitéledere mv. foreslås det at det blir opp til Kirkerådet å foreslå hvem som skal sitte i redaksjonskomiteen.

Det legges til grunn at redaksjonskomiteen behandles som en særskilt komité på lik linje med protokollkomiteen og valgkomiteen. Det innebærer at redaksjonskomiteens medlemmer også vil være medlemmer av ordinære komiteer.

Kirkemøtet vil kunne legges opp til at regelsakene behandles tidlig i møtet, slik at redaksjonskomiteen kan gjennomføre sine møter på kvelden, over frokost eller i lunsjpausen, avhengig av programmet. Det vil også være hensiktsmessig å avklare tidlig i møtet om enkelte endringsforslag skal vurderes av en ordinær komité, eller ikke.

Forslag til regel

Etter dette foreslår Kirkerådet følgende endringer i Kirkemøtets forretningsorden:

§ 2-4 skal lyde:

§ 2-4. Saker som angår forskrifter og annet regelverk

Kirkemøtet skal påse at saker som angår forskrifter og annet regelverk er så godt opplyst som mulig før vedtak treffes.

Saker som angår forskrifter og annet regelverk, inkludert liturgisaker, behandles direkte i plenum. Kirkerådet oppnevner saksordfører for slike saker. Endringsforslag som fremmes i plenum, oversendes en redaksjonskomité for regelsaker for nærmere behandling etter § 3-6.

Kirkemøtet skal på bakgrunn av redaksjonskomiteens innstilling ta stilling til om endringsforslag i slike saker er tilstrekkelig utredet til å vedtas. Hvis et endringsforslag ikke er tilstrekkelig utredet, kan Kirkemøtet vedta å sende det tilbake til Kirkerådet for nærmere utredning. Kirkemøtet kan i slike tilfeller også gi Kirkerådet myndighet til å treffe vedtak. Vedtak som er truffet etter tredje punktum, skal refereres i Kirkemøtets første møte etter at vedtaket er truffet.

Ny § 3-6 skal lyde:

§ 3-6. Redaksjonskomité for regelsaker (regelkomité)

Kirkemøtet velger en redaksjonskomité for regelsaker [for det enkelte møtet/for hele valgperioden] bestående av medlemmer av Kirkemøtet. Kirkerådets medlemmer er utelukket fra å velges til ordinært medlem eller varamedlem i redaksjonskomiteen. Redaksjonskomiteen kan tiltres av saksordfører for den aktuelle saken.

Redaksjonskomiteen skal vurdere om noen endringsforslag kan koordineres og/eller samstemmes, om endringsforslagene er forenlige med annet regelverk og om endringsforslag er tilstrekkelig utredet.

Hvis et endringsforslag ikke er forenlig med annet regelverk eller redaksjonskomiteen vurderer at endringsforslaget ikke er tilstrekkelig utredet, kan redaksjonskomiteen vurdere om forslaget kan omformuleres.

Redaksjonskomiteen kan oversende endringsforslag som er ansett som tilstrekkelig utredet til ordinær komitébehandling. Dette skal alltid gjøres i liturgisaker. Kirkemøtet kan også selv oversende slike endringsforslag til ordinær komitébehandling.

Nåværende § 3-6 blir § 3-7.

Endringer av Kirkemøtets forretningsorden krever 2/3 flertall, jf. Kirkemøtets forretningsorden § 8-2.

6. Lengden på Kirkemøtet

Etter Kirkemøtets forretningsorden § 1-2 avholder Kirkemøtet årlige møter, og det er Kirkerådet som fastsetter tid og sted for Kirkemøtet. Selv om denne avgjørelsesmyndigheten ligger til Kirkerådet, er det hensiktsmessig at Kirkemøtet drøfter prinsipper om lengden på Kirkemøtet på overordnet nivå. Kirkerådet innhenter tilbud for hotell til Kirkemøtet for flere år av gangen, noe som innebærer at det er nødvendig med forutsigbarhet om hvor lange de enkelte møtene skal være.

Antall dager som har gått med til Kirkemøtet de siste to valgperiodene, fremgår av tabellen nedenfor.

Kirkemøtet	Antall dager	Merknad
KM 2016	Sju dager	Konstituerende møte
KM 2017	Seks dager	
KM 2018	Seks dager	
KM 2019	Seks dager	
KM 2020	Fire dager	Konstituerende møte. Ikke komitébehandling
KM 2021	Seks dager	
KM 2022	Seks dager	Ekstra dag for komité D
KM 2023	Fem dager	

Hovedregelen de senere årene har vært at Kirkemøtet avholdes over seks dager, med enkelte unntak. Det innebærer altså at Kirkemøtets medlemmer normalt må få fri fra arbeid fire arbeidsdager.

I vurderingen av Kirkemøtets arbeidsform inngår også et spørsmål om hvor ofte og over hvor lang tid Kirkemøtet bør gjennomføres. Dette må ses i sammenheng med hvilke saker Kirkemøtet har ansvar for å behandle, og eventuelt om noen saker kan overlates til Kirkerådet. Et styrende hensyn i den sammenhengen er hvordan en kan begrense antallet dager de valgte medlemmene av Kirkemøtet må få fri fra arbeid. Antallet dager vil også kunne ha noe å si for om personer med funksjonsnedsettelse kan delta på Kirkemøtet eller ikke. Jo færre dager det er snakk om, jo lettere vil det kunne være å delta for enkelte personer med funksjonsnedsettelse. Dette kan ses i sammenheng med Kirkerådets forventningsdokument om likestilling, inkludering og mangfold (LIM) i Den norske kirke. Samtidig må spørsmålet ses i sammenheng med hva slags økonomiske konsekvenser det vil få.

Alternativ 1

Kirkemøtet videreføres med én årlig sesjon som blir kortere enn tidligere. Det kan for eksempel avholdes over tre–fire dager, inkludert to dager i helgen. Enkeltkomiteer kan ved behov møtes en ekstra dag.

En fordel ved dette alternativet er at det begrenser antallet dager medlemmer må ta fri fra arbeid, samtidig som enkelte personer med funksjonsnedsettelse lettere vil kunne delta på møtet. Kostnadene ved gjennomføringen av Kirkemøtet blir også noe mindre. På den annen side gir alternativet mindre tid til saksbehandling og demokratisk forankring i Kirkemøtet.

Alternativ 2

Kirkemøtet videreføres med én årlig sesjon. Det fastsettes et prinsipp om at lengden på Kirkemøtets sesjon varierer fra år til år: På det konstituerende møtet og et annet år i perioden, blir sesjonen avholdt over lenger tid (f.eks. seks dager), mens andre år avholdes det over kortere tid (f.eks. tre–fire dager). I en fireårsperiode avholdes det normalt to lengre møter og to kortere møter. Kirkerådet avpasser forslag til saksliste ut fra lengden på Kirkemøtet.

En fordel ved dette alternativet er at det annethvert år begrenser antallet dager medlemmer må ta fri fra arbeid for å delta i Kirkemøtet. Alternativet medfører også noe reduserte kostnader sammenlignet med i dag. På den annen side vil noen saker kunne måtte bli skjøvet på eller forsinket, hvis de krever saksbehandling i et lengre kirkemøte og ikke kan behandles av et kortere kirkemøte.

Alternativ 3

Kirkemøtet gjennomføres med to sesjoner i året, knyttet til helger. Det kan da f.eks. avholdes over tre dager to ganger i året, slik at det kun blir to dager en må ta fri fra arbeid. Alternativet innebærer at antall dager som går med til Kirkemøtet videreføres på samme nivå som i dag. Et slikt forslag vil doble reisekostnadene og medføre økte kostnader til overtid for ansatte. Alternativet innebærer at ansatte vil bruke noe mer

tid til forberedelse av møtene i forbindelse med koordinering med hotell, utsending av sakspapirer, innkalling av varamedlemmer mv.

En fordel ved dette alternativet er at det viderefører den årlige lengden på Kirkemøtets sesjoner og Kirkemøtets mulighet til å foreta saksbehandling, samtidig som det vil redusere antallet dager medlemmene må ta fri for å kunne delta. Forslaget vil også kunne legge til rette for at enkelte personer med funksjonsnedsettelse i større grad vil kunne delta, som følge av at sesjonene er kortere enn i dag. På den annen side vil forslaget medføre økte økonomiske kostnader. Med to sesjoner i Kirkemøtet vil prosessene i Kirkemøtet kunne bli noe oppdelt, slik at enkeltprosesser vil kunne måtte starte på nytt fra sesjon til sesjon.

Alternativ 4

Kirkemøtet gjennomføres hvert annet år i stedet for hvert år (f.eks. 2024 og 2026). Det vil innebære at Kirkemøtet noen år vil samles over f.eks. seks dager, mens andre år vil det ikke samles. Kirkerådet treffer nødvendige beslutninger mellom Kirkemøtets samlinger.

Dette alternativet innebærer at det annethvert år ikke vil være behov for å ta fri fra arbeid for å delta i Kirkemøtet. Alternativet vil halvere kostnadene til Kirkemøtet sammenlignet med i dag. Ut fra behovet for endringer i kirkelig regelverk i forbindelse med det pågående arbeidet med kirkelig organisering, vil noen av endringene potensielt måtte skyves noe på, siden det ikke gjennomføres årlige kirkemøter. Samtidig vil myndighet i større grad enn i dag måtte flyttes fra Kirkemøtet til Kirkerådet. Det vil kunne avlaste Kirkemøtet fra detaljsaker, men også bidra til at noen prosesser blir behandlet i mindre bredde enn i dag.

I alle forslagene ligger det inne at regelen om at «Komiteens leder (...) i særlige tilfeller i samråd med Kirkerådet [kan] innkalle komiteen til å avholde møte én dag før Kirkemøtets åpning», foreslås videreført uendret. Det vil særlig kunne ha betydning for alternativ 1 og alternativ 2.

Dette kan skjematisk sammenstilles i følgende tabell.

Alternativ	Antall møtedager	Antall arbeidsdager	Økonomiske konsekvenser
Alternativ 1	2024: 3-4 2025: 3-4 2026: 3-4 2027: 3-4 Totalt: 12-16	2024: 1-2 2025: 1-2 2026: 1-2 2027: 1-2 Totalt: 4-8	Reduserte kostnader
Alternativ 2	2024: 6 2025: 3-4 2026: 6 2027: 3-4 Totalt: 18-20	2024: 4 2025: 1-2 2026: 4 2027: 1-2 Totalt: 10-12	Reduserte kostnader enkelte år
Alternativ 3	2024: 6 2025: 6	2024: 2 2025: 2	Økte kostnader

	2026: 6 2027: 6 Totalt: 24	2026: 2 2027: 2 Totalt: 8	
Alternativ 4	2024: 6 2025: 0 2026: 6 2027: 0 Totalt: 12	2024: 4 2025: 0 2026: 4 2027: 0 Totalt: 8	Reduserte kostnader

Kirkerådet har ikke tatt stilling til de ulike alternativene og ber om høringsinstansenes tilbakemelding.

7. Spørsmål om møtegodtgjørelse for Kirkemøtets medlemmer

I Kirkerådets møte i desember 2022 ble det tatt opp et forslag om at Kirkemøtets medlemmer bør få møtegodtgjørelse.

Innledningsvis kan det være hensiktsmessig å tydeliggjøre forskjellen mellom begrepene *tapt arbeidsfortjeneste* og *møtegodtgjørelse*. Medlemmene av Kirkemøtet kan i henhold til gjeldende ordning få dekket *tapt arbeidsfortjeneste*. *Tapt arbeidsfortjeneste* kan dekkes inntil nærmere fastsatte satser for dokumentert eller sannsynliggjort tapt inntekt når arbeidsgiver ikke innvilger tjenestefri med lønn for å utføre offentlig verv. I 2022 utgjorde dette ca. kr 87 000,- *Møtegodtgjørelse* er en arbeidsgodtgjørelse for det arbeidet man utfører i vervet. Godtgjøringen gis for møtevirksomhet og det forarbeidet som gjøres i forbindelse med det enkelte møte. Utbetaling av møtegodtgjørelse kommer i tillegg til eventuelle krav om kompensasjon for tapt arbeidsfortjeneste.

I dette høringsnotatet er altså spørsmålet om man skal innføre møtegodtgjørelse for Kirkemøtets medlemmer, i tillegg til den gjeldende ordningen med tapt arbeidsfortjeneste. Et estimert kostnadsbilde på innføring av møtegodtgjørelse på Kirkemøtet vil avhenge av flere faktorer, som lengden på Kirkemøtet, antallet personer som skal motta møtegodtgjørelse, om satsen for møtegodtgjørelse skal være den samme som i de sentralkirkelige råd m.m. I en beregning tas det utgangspunkt i at Kirkemøtet gjennomføres over seks dager, og at man benytter den samme satsen som brukes i sentralkirkelige råd og utvalg, for beregning av møtegodtgjørelsen, altså 75 % av dagslønnen av en tenkt årslønn på seks ganger grunnbeløpet i folketrygden (6 G). Fra 1. mai 2022 tilsvarer det en sats på 1 929 kroner per dag.

Biskopene deltar på Kirkemøtet i kraft av sin stilling og holdes derfor utenfor spørsmålet om møtegodtgjørelse. De fleste prester og leke kirkelig tilsatte som er valgt inn i Kirkemøtet, vil kunne få permisjon med lønn i henhold til KAs

hovedtariffavtale.¹ En mulighet vil være å skille mellom prester og leke kirkelig tilsatte på den ene siden og de øvrige medlemmene, når det gjelder møtegodtgjørelse. Det innebærer i så fall at de 77 leke medlemmene, de tre samiske representantene, døvemenighetenes representant, lederen av Samisk kirkeråd og lederen av Den norske kirkes ungdomsutvalg er de medlemmene det kan være aktuelt å vurdere møtegodtgjørelse for, totalt 83 medlemmer.

Det er også et spørsmål om det bør skilles mellom de som er medlemmer av Kirkemøtet, med tilhørende ansvar, og de som deltar på Kirkemøtet med tale- og forslagsrett. Av representantene med tale- og forslagsrett vil representantene fra utdanningsinstitusjonene som tildeler graden cand.theol., delta som et ledd i sitt arbeid. Annerledes kan det stille seg for representantene for Ungdommens kirkemøte, første varamedlem for døvemenighetenes medlem i Oslo bispedømmeråd, lederen av Mellomkirkelig råd og avtroppende medlemmer av Kirkerådet. Sistnevnte gruppe representanter med tale- og forslagsrett utgjør typisk fra seks til 17 personer.

Med dette utgangspunktet vil møtegodtgjørelse for de 83 aktuelle medlemmene av Kirkemøtet, utgjøre en merkostnad på Kirkemøtet på om lag 960 000 kroner. Om møtegodtgjørelsen skal gjelde de aktuelle personene med tale- og forslagsrett, tilsvarer det inntil 1,1 millioner kroner det første møtet i hver valgperiode (der avtroppende medlemmer av Kirkerådet har møterett) og ca. 1 million kroner årlig de øvrige årene.

Budsjettposten for Kirkemøtet og dets utvalg (herunder kontrollutvalget) er i 2023 på 4 157 000 kroner. Disse midlene er bundet opp i gjennomføringen av møtet (kost, losji, hotell, reiseutgifter mv.) og kan ikke omdisponeres til møtegodtgjørelse. En økning på mer enn én million kroner er betydelig.

Spørsmålet om møtegodtgjørelse vil kunne ha noe å si for hvilke medlemmer som velges til Kirkemøtet. Kirkerådet er opptatt av at Kirkemøtet bør ha en variert og mangfoldig sammensetning. Kirkemøtet bør blant annet ha medlemmer som er i arbeid, og som derfor uansett vil måtte bruke helger for å delta på Kirkemøtet. Dette er også et spørsmål som må ses i sammenheng med rammebetingelsene for valgte i Kirkemøtet generelt.

Kirkerådet ber høringsinstansene om å gi innspill til spørsmålet.

8. Økonomiske og administrative konsekvenser

Gjennomføringen av Kirkemøtet medfører betydelige ressurser av både økonomisk og administrativ art. I 2022 var det budsjettert med ca. 4,3 millioner kroner til Kirkemøtet inkludert kontrollutvalget. Av midlene som er satt av til gjennomføringen av Kirkemøtet går om lag 2,5 millioner til kost og losji samt møteromsutgifter på

¹ Det er imidlertid ikke en forutsetning for å være innvalgt som prest at man har en stilling i rettssubjektet Den norske kirke eller i fellestråd/menighetsråd. Også andre prester i ordnet kirkelig stilling, som f.eks. sykehusprester, feltprester og prester i organisasjoner, er valgbare som prest.

hotellet, kr 450 000 går til reiseutgifter, mens de øvrige utgiftene i hovedsak fordeler seg mellom kringkasting og overtid for ansatte.

Dersom en vurderer å gjøre endringer i Kirkemøtets arbeidsform som innebærer en oppsplitting av møtet til å gå for eksempel over to adskilte helger, vil kostnadsbildet se noe annerledes ut. Utgifter til hotell vil trolig ha en moderat økning, avhengig av hvor mange dager møtet til sammen vil vare, og hvordan hotellet responderer til en slik endring fra den inngåtte rammeavtalen. En lignende moderat økning vil også gjelde overtidsbruk blant ansatte under møtet. Andre utgifter vil bli mindre, som kompensasjon for tapt arbeidstid, mens tidsbruk blant ansatte knyttet til møtets forberedelse, samt reiseutgifter vil kunne øke til omtrent en dobling av dagens nivå.

En eventuell innføring av møtegodtgjørelse for Kirkemøtets medlemmer og representanter vil koste mellom 960 000 og 1,1 millioner kroner, som vil komme i tillegg til dagens budsjett for Kirkemøtet.

DEN NORSKE KIRKE

Stavanger bispedømmeråd 2020-2023

Saksbehandler	Arkivkode	Arkivsak	Ugradert
Gunnar Rønnestad	200	23/00950-2	

Saksnummer	Råd/utvalg	Møtedato
18/23	Stavanger bispedømmeråd 2020-2023	30.03.2023

Høring: Endringer i personalreglement for Den norske kirke - tilsettingsråd for prester

Vedlegg:

Høring - endringer i personalreglement for Den norske kirke - tilsettingsråd for prester
Høringsnotat - endringer i personalreglementet - tilsettingsråd for prester.pdf

Saksorientering

Kirkerådet har sendt ut til høring en sak om endringer i personalreglement for Den norske kirke. Høringen inneholder forslag til regelendringer som etablerer en ordning der prester tilsettes av et tilsettingsråd. Forslagene innebærer at prester i fremtiden skal tilsettes i et partssammensatt utvalg, i stedet for bispedømmerådet.

I høringsnotatet beskrives høringen og de foreslåtte endringene i personalreglementet på følgende måte:

Som en del av arbeidet med ny organisering av Den norske kirke vedtok Kirkemøtet i 2022 at det skal utarbeides et felles personalreglement for hele trossamfunnet. Dette skal bidra til en enhetlig og effektiv personalforvaltning som er gjenkjennelig i hele kirken. Som en del av dette presiserte komiteen i Kirkemøtet at tilsetting i partssammensatt utvalg skal være hovedregel ved tilsettinger i Den norske kirke, også for prester som er ansatt i rettssubjektet. Disse ansettes i dag av bispedømmerådet. Utarbeidelse av felles personalreglement for hele trossamfunnet vil kreve betydelig arbeid og bred involvering. Det er lagt opp til at et nytt personalreglement kan bli vedtatt på Kirkemøtet i 2025. Et første skritt er å innføre en ordning med tilsetting av prester i partssammensatt utvalg allerede før et felles personalreglement er på plass. Dette kan gjøres gjennom endringer i det eksisterende personalreglementet på Kirkemøtet 2023. Deretter kan arbeidet med å utarbeide et felles personalreglement for hele trossamfunnet fortsette fram til møtet 2025. Kirkerådet sluttet seg i desember 2022 til en framdriftsplan i tråd med dette.

Kirkerådet foreslår at tilsetting av prester i Den norske kirke skal gjøres i et tilsettingsråd som erstatter bispedømmerådet som tilsettende myndighet. Tilsettingsrådet skal være partssammensatt og bestå av stiftsdirektør eller en som er oppnevnt av stiftsdirektøren som leder, ett av bispedømmerådets medlemmer, prost, menighetsrådsrepresentant og arbeidstakerrepresentant.

Videre foreslår Kirkerådet å fjerne dagens ordning med innstillingsråd og gi innstillingsmyndighet til stillingens nærmeste overordnede, i de fleste tilfeller prosten.

I tillegg foreslår Kirkerådet enkelte endringer som er nødvendige som følge av innføringen av tilsettingsutvalg for prester.

Kirkerådet behandlet i desember Kirkelig organisering – videre arbeid, sak KR 103/22. Kirkerådet ga sin tilslutning til forslaget om å dele opp arbeidet med felles personalreglement:

Et felles personalreglement for hele trossamfunnet vil kreve betydelig arbeid og bred involvering. I planskissen er det lagt opp til vedtak i Kirkemøtet i 2025. Kirkemøtekomiteen har ønsket at også menighetsprester skal tilsettes i partssammensatt utvalg. En kan se for seg at en som et første skritt i 2023 kan innføre en ordning med tilsetting av prester i partssammensatt utvalg også i rettssubjektet, gjennom endringer i det eksisterende personalreglementet. Deretter kan en arbeide videre med et felles personalreglement for hele trossamfunnet. En slik endring i 2023 vil kunne frigjøre ressurser på bispedømmenivået og som nevnt bidra til at bispedømmerådene i praksis kan styrke seg som strategiske organer.

I høringen foreslås endringer i eksisterende personalreglement. Den prinsipielle avgjørelsen ble fattet av Kirkemøtet 2022 og er ikke tema for høringen.

Endringene vil tre i kraft når de er vedtatt på Kirkemøtet. Likevel vil tilsettingsprosesser som er påbegynt når endringene trer i kraft, fullføres etter dagens ordning.

Selv om de foreslåtte endringene er ment å være en varig endring, vil arbeidet med et felles personalreglement fram mot 2025 også kunne påvirke reglene om partssammensatte tilsettingsutvalg for prester.

I det følgende gis et forslag til høringssvar fra Stavanger bispedømmeråd. Det er lagt inn to voteringer i forslaget

Forslag til høringssvar fra Stavanger bispedømmeråd

Stavanger bispedømmeråd takker for tilsendt høring med forslag til endringer i personalreglementet for Den norske kirke som etablerer en ordning der prester tilsettes i et partssammensatt tilsettingsråd, i stedet for bispedømmerådet.

Alternativ 1:

Stavanger bispedømmeråd støtter at en ordning med tilsetting av prester i partssammensatt utvalg innføres i rettssubjektet Den norske kirke, og at ordningen trer i kraft etter at den er vedtatt på Kirkemøtet 2023.

Alternativ 2:

Stavanger bispedømmeråd støtter ikke at en ordning med tilsetting av prester i partssammensatt utvalg innføres i rettssubjektet Den norske kirke, og at ordningen trer i kraft etter at den er vedtatt på Kirkemøtet 2023. Vi legger til grunn at ordningen bør innføres samlet i hele trossamfunnet i forbindelse med iverksettingen av et nytt felles personalreglement.

Votering:

Alternativ 1:   x stemmer

Alternativ 2:   x stemmer

Vi støtter også at ordningen for tilsetting av prester ikke endres, slik at prester fortsatt skal tilsettes av bispedømmerådet i møte.

Når det gjelder sammensetningen av tilsettingsrådet for prester, er det gjort en avveining mellom hensynet til representasjon og hensynet til effektivitet. Det foreslås at sammensetningen av tilsettingsrådet blir som følger, jf. forslag til § 7 første ledd i personalreglementet:

Tilsettingsrådet for prester består av stiftsdirektøren, eller den denne gir fullmakt, et av bispedømmerådets medlemmer, vedkommende prost, én representant for det eller de berørte menighetsrådene og én representant for arbeidstakerne.

Menighetsrådene gis her en plass i tilsettingsrådet. Dette er et viktig bidrag til å styrke menighetsrådenes rolle og innflytelse i ved tilsetting av prester.

Alternativ 1:

Det er et viktig anliggende at bispedømmerådet fortsatt skal være direkte involvert i tilsettinger for å ivareta hensynet til folkevalgtes stilling og innflytelse, ved at bispedømmerådet oppnevner ett av sine medlemmer som representant til tilsettingsrådet. Stavanger bispedømmeråd støtter at et av bispedømmerådets medlemmer skal ha en av plassene i tilsettingsrådet.

Alternativ 2:

Stavanger bispedømmeråd støtter ikke forslaget om at et av bispedømmerådets medlemmer skal ha en av plassene i tilsettingsrådet. Dette begrunnes med følgende:

1. Forslaget lar det være opp til bispedømmerådet selv å avgjøre hvem av medlemmene som skal representere rådet i tilsettingsprosessen. Hvis bispedømmerådet skal velge ett av sine medlemmer til tilsettingsrådet, vil interessene til de ulike listene i rådet trolig bli styrende for valget av representant. Dette medlemmet vil få stor innflytelse i tilsettingssaker på vegne av bispedømmerådet. Det kan derfor bli krevende for bispedømmerådet et bispedømmeråd med flere ulike grupperinger å utpeke et medlem til tilsettingsrådet.
2. Der foreligger ikke tilsvarende ordninger der ett av bispedømmerådsmedlemmene alene, og uten definert mandat, gis så stor innflytelse på ett saksområde.
3. Det bispedømmerådsmedlemmet som skal være med i tilsettingsrådet vil kunne få en stor arbeidsbyrde, og dette arbeidet kommer i tillegg til det å ivareta vervet som medlem av bispedømmerådet. For hver tilsetting i en prestestilling, vil dette medlemmet måtte møte både i forbindelse med intervju og i møtet i tilsettingsrådet. Disse to møtene vil måtte gjennomføres på dagtid. Arbeidsbyrden, og det at to møter per tilsettingssak gjennomføres på dagtid, vil kunne avgrense hvem av bispedømmerådets medlemmer som kan være rådets representant i tilsettingsrådet.
4. Bispedømmerådets representant i innstillingsrådet vil også kunne ha behov for fri fra sitt ordinære arbeid. Dette kan begrense kretsen av hvem av bispedømmerådets medlemmer som kan oppnevnes til representant i tilsettingsrådet. Ordningen kan medføre betydelige merkostnader til frikjøp.

Votering:

Alternativ 1:   x stemmer

Alternativ 2:   x stemmer

På samme måte som bispedømmerådet, vil tilsettingsrådet gjøre vedtak om tilsetting gjennom voteringer. Det er viktig at tilsettingsvedtakene protokollføres, og at innstillingsrådet følger samme saksbehandlingsregler som bispedømmerådet, så langt reglene passer. Høringsnotatet påpeker at Regler om formene for bispedømmerådets virksomhet gjelder ved eventuell stemmelikhet i tilsettingsrådet. Vi anbefaler at det tydeliggjøres virksomhetsreglene gjelder for tilsettingsrådet så langt de passer.

Forslag til vedtak

Stavanger bispedømmeråd sender svar på høringen «Endringer i personalreglement for Den norske kirke - tilsetningsråd for prester» i samsvar med fremlagt høringsforslag og de endringer og voteringer som ble gjort i møtet.

DEN NORSKE KIRKE

Kirkerådet

Adresseinformasjon fylles inn ved ekspedering. Se mottakerliste nedenfor.

Dato: 17.02.2023

Vår ref: 23/00746-1 tr992

Deres ref:

Høring – endringer i personalreglement for Den norske kirke – tilsettingsråd for prester

Kirkerådet sender med dette forslag om endringer i eksisterende personalreglement for Den norske kirke. Forslagene innebærer at prester i fremtiden skal tilsettes i et partssammensatt utvalg, i stedet for i bispedømmerådet.

Kirkemøtet har gått inn for at det skal utarbeides et felles personalreglement for hele trossamfunnet. Det arbeidet vil pågå parallelt med saken som sendes på høring nå, og med sikte på behandling i Kirkemøtet 2025. Kirkerådet vil komme tilbake til dette.

Høringsnotatet er vedlagt. Høringen er sendt til berørte instanser og et utvalg av menighetsrådene, men alle som ønsker det, kan gi høringsuttalelse. Høringsuttalelser er offentlige etter offentleglova og vil bli offentliggjort på kirken.no.

Høringsuttalelser bes sendt til Kirkerådets postmottak på e-post: post.kirkeradet@kirken.no

Frist for å sende inn høringssvar er **15. april 2023**.

Med vennlig hilsen

Jan Rune Fagermoen
fungerende direktør

Trond Rakkestad
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur.

Vedlegg:

Høringsnotat - endringer i personalreglementet - tilsettingsråd for prester

Mottakere:

Agder og Telemark bispedømmeråd	Postboks 208	4662 KRISTIANSAND S
Borg bispedømmeråd	Bjarne Aasgt. 9	1606 FREDRIKSTAD
Bjørgvin bispedømmeråd	Postboks 1960	5817 BERGEN
Hamar bispedømmeråd	Postboks 172	2302 HAMAR
Nidaros bispedømmeråd	Kongsgårdsgata 1a,Erkebispegården	7013 TRONDHEIM
Nord-Hålogaland bispedømmeråd	Postboks 790	9258 TROMSØ
Oslo bispedømmeråd	Postboks 9307 Grønland	0135 OSLO
Stavanger bispedømmeråd	Lagårdsveien 44	4010 STAVANGER
Sør-Hålogaland bispedømmeråd	Tolder Holmers vei 11	8003 BODØ
Tunsberg bispedømmeråd	Postboks 10 Kaldnes	3119 TØNSBERG
Møre bispedømmeråd	Moldetrappa 1	6415 MOLDE
Hamar biskop	Postboks 172	2302 HAMAR
Austevoll sokneråd	Kyrkjekontoret	5392 STOREBØ
Bergen domkirke menighet	Marken 34	5017 BERGEN
Preses i Bispemøtet	Postboks 799 Sentrum	0106 OSLO
Nidaros biskop	Kongsgårdsgata 1a,Erkebispegården	7013 TRONDHEIM
Fana menighetsråd	Fanaveien 320	5244 FANA
Åsane menighetsråd	Åsane Senter 44	5116 ULSET
Eidsvoll menighetsråd	Postboks 52	2081 EIDSVOLL
Kråkerøy menighetsråd	Kråkerøyvn. 148	1675 KRÅKERØY
Lillestrøm menighetsråd	Postboks 17	2001 LILLESTRØM
Eidsborg, Mo og Skafså sokneråd	Storvegen 60	3880 DALEN
Den norske kirkes presteforening	Postboks 437 Sentrum	0103 OSLO
Moss menighetsråd	Postboks 175	1501 MOSS
Rakkestad menighetsråd	Industrivn. 6	1890 RAKKESTAD
Siggerud menighetsråd	Langhussenteret 3 a	1405 LANGHUS
Skårer menighetsråd	Postboks 304	1471 LØRENSKOG
Søndre Høland menighetsråd	Postboks 73	1970 HEMNES
Ås menighetsråd	Postboks 224	1431 ÅS
Oslo biskop	Postboks 9307 Grønland	0135 Oslo
Bjørgvin biskop	Postboks 1960	5817 BERGEN
Fagforbundet teoLOgene	Boks 7003 St. Olavs plass	0130 OSLO
Nord-Hålogaland biskop	Postboks 790	9258 TROMSØ
Randesund menighetsråd	Liane ringvei 10	4638 KRISTIANSAND S
Mandal menighetsråd	Postboks 210	4503 MANDAL
Fjære menighetsråd	Fjæreveien 185	4885 GRIMSTAD
Risør menighetsråd	Postboks 297	4951 RISØR
Eidanger menighetsråd	Jernbanegata 3	3916 PORSGRUNN
Gimsøy og Nenset menighetsråd	Kirkevegen 13	3736 SKIEN
Skien menighetsråd	Schweigaards gate 11	3717 SKIEN
Fyresdal sokneråd	Meinstad	3870 FYRESDAL
Møre biskop	Moldetrappa 1	6415 MOLDE
Agder og Telemark biskop	Postboks 208	4662 KRISTIANSAND S
Vaksdal sokneråd	Postboks 113	5721 DALEKVAM
Stavanger biskop	Lagårdsveien 44	4010 STAVANGER
Tunsberg biskop	Postboks 10 Kaldnes	3119 TØNSBERG
Borg biskop	Bjarne Aasgt. 9	1606 FREDRIKSTAD
Bømlo sokneråd	Leidalen 1, Kommunehuset,	5430 BREMNES

Sør-Hålogaland biskop Fjaler sokneråd	Kyrkjekontoret Tolder Holmers vei 11 DalstunetDalsvegen 105A	8003 BODØ 6963 DALE I SUNNFJORD
Voss sokn Odda sokneråd Sveio Sokneråd og Valestrand og Førde Sokneråd Fredrikstad domkirke menighet Domkirken menighet, Kristiansand Asker menighetsråd Jar menighetsråd Lommedalen menighetsråd	Postboks 49 Postboks 397 Kirkelia 5 Wedel Jarlsbergs vei 20 Lommedalsveien 221	5701 VOSS 5751 ODDA 1384 ASKER 1358 JAR 1353 BÆRUMS VERK
Tanum menighetsråd Grefsen menighetsråd Hauketo-Prinsdl menighetsråd Paulus og Sofienberg menighetsråd Brøttum menighetsråd Hamar menighetsråd Hof menighetsråd Kapp menighetsråd Lillehammer menighetsråd	Tanumveien 133 Glads vei 45 Lerdalsfaret 7 Helgesens gate 64 Postboks 195 Holsetgata 2 Skolevegen 33 Tømmerholsvegen 320 Fåberggt. 128	1341 SLEPENDEN 0489 OSLO 1263 OSLO 0558 OSLO 2391 MOELV 2317 HAMAR 2270 FLISA 2850 LENA 2615 LILLEHAMMER
Løten menighetsråd Hemsedal sokneråd	Postboks 113 Hemsedalsvegen 2889 (kommunehuset)	2340 LØTEN 3560 HEMSEDAL
Grong menighetsråd Inderøy menighetsråd Kvenvær menighetsråd Lade menighetsråd	Postboks 22 Vangsveien 108 Kirkekontoret Lade menighetKirkelig Fellesråd i TrondheimPostboks 2300 Torgarden	7871 GRONG 7670 INDERØY 7243 KVENVÆR 7004 TRONDHEIM
Osen menighetsråd	Kirkekontoret, Rådhusveien 13	7740 STEINSDALEN
Stor-Elvdal menighetsråd Tynset menighetsråd Vinger menighetsråd	Postboks 93 Vedalen 51 Nygt. 6	2481 KOPPANG 2500 TYNSET 2213 KONGSVINGER
Våler menighetsråd	Vålgutua 199	2436 VÅLER I SOLØR
Skaun menighetsråd Stiklestad menighetsråd Stjørdal menighetsråd Ørland menighetsråd Kautokeino menighetsråd Tønsberg domkirke menighet	Tausvegen 16 Rådhuset Sandgata 15 Postboks 116 Goahtedievvá 2 Tønsberg menighetskontorStorgata 52	7353 BØRSA 7600 LEVANGER 7500 STJØRDAL 7129 BREKSTAD 9520 KAUTOKEINO 3126 TØNSBERG
Dyrøy menighetsråd	Postboks 23	9311 BRØSTADBOTN
Gol og Herad sokneråd Kongsberg og Jondalen menighetsråd Konnerud menighetsråd Lunder menighetsråd Modum menighetsråd	Gol kyrkjekontor, Gamlevegen 4 Hasbergsvei 36, Albums gate 8 Kirkegata 12 Kapellveien 1	3550 GOL 3616 KONGSBERG 3016 DRAMMEN 3510 HØNEFOSS 3340 ÅMOT

Grønnåsen menighetsråd Røyken menighetsråd	Skippergata 16 A Den Norske kirke i Røyken, Postboks 14	9008 TROMSØ 3431 SPIKKESTAD
Sandefjord menighetsråd	Bjerggata 56	3210 SANDEFJORD
Tanum menighetsråd	Postboks 258	3251 LARVIK
Våle menighetsråd	Storgaten 52	3126 TØNSBERG
Tromsø domkirke menighetsråd	Skippergata 16 A	9008 TROMSØ
Skåre menighetsråd	Postboks 1323 Gard	5507 HAUGESUND
Mosterøy sokneråd	Seljebakken 1	4150 RENNESØY
Kvaløy menighetsråd	Skippergata 16 A	9008 TROMSØ
Berlevåg menighetsråd	Postboks 79	9981 BERLEVÅG
Aukra kyrkjekontor	Aukrasanden	6480 AUKRA
Aure kyrkjekontor		6690 AURE
Frei kirkekontor	Postboks 71	6501 KRISTIANSUND N
Volda kyrkjekontor	Rådhusgata 6a	6100 VOLDA
Ibestad menighetsråd		9450 HAMNVIK
Nærbø sokneråd	Store Ring 53	4365 NÆRBØ
Øverbygd menighetsråd	Skogbrukets hus	9325 BARDUFOSS
Forsand menighetsråd	Fossanvegen 380	4110 Forsand
Alta menighetsråd	Postboks 1172	9504 ALTA
Kristiansund menighet	Postboks 71	6501 KRISTIANSUND N
Indre Herøy sokneråd	Lisjebøvegen 1	6091 FOSNAVÅG
Domkirken og St. Petri menighetsråd		4006 STAVANGER
Eid sokn	Postboks 5	6771 NORDFJORDEID
Gand menighetsråd	Juvelveien 4	4318 Sandnes
Sørnes menighetsråd	Mortensarmen 1	4052 RØYNEBERG
Sauda sokneråd		
Jørpeland menighetsråd		
Hadsel menighetsråd	KirkekontoretRådhuset	8450 STOKMARKNES
Bodø domkirkes menighetsråd	Dronningens gate 18	8006 BODØ
Rønvik menighetsråd	Dronningens gate 18	8006 BODØ
Skjerstad og Misvær menighetsråd	Kulturveien 3576	8100 MISVÆR
Røst menighetsråd	MenighetskontoretRøstlandveien 37	8064 RØST
Hemnes menighetsråd	Idrettsveien 36	8640 HEMNESBERGET
Valnesfjord menighetsråd	Storgata 7	8200 FAUSKE
Lødingen menighetsråd	Postboks 83	8411 LØDINGEN
Svolvær menighetsråd	Postboks 100	8301 SVOLVÆR
Nidaros Domkirke og Vår Frue sokn - Andreas Hilmo Grandy - Teig		
Nidaros Domkirke og Vår Frue sokn - Andreas Hilmo Grandy - Teig		
Nidaros Domkirke og Vår Frue sokn - Andreas Hilmo Grandy - Teig		
Nordkapp menighetsråd	Menesgata 1	9750 HONNINGSVÅG

Ålesund og Volsdalen menighet Parat Menighetsrådet i Torshov og Lilleborg	Borgundveien 124 Postboks 9029 Grønland	6007 ÅLESUND 0133 Oslo
Nidelven menighet Akademikerne Vestnes sokneråd Slemmestad og Nærnes menighetsråd	Postboks 2300 Torgarden	7004 TRONDHEIM 6390 VESTNES
Suldal sokneråd Midsund sokn	Postboks 25	6476 MIDSUND

DEN NORSKE KIRKE

Kirkerådet

Høring - endringer i personalreglement for Den norske kirke – tilsetningsråd for prester

Høringsnotat 17. februar 2023

---

1 Innledning og oversikt

Som en del av arbeidet med ny organisering av Den norske kirke vedtok Kirkemøtet i 2022 at det skal utarbeides et felles personalreglement for hele trossamfunnet. Dette skal bidra til en enhetlig og effektiv personalforvaltning som er gjenkjennelig i hele kirken. Som en del av dette presiserte komiteen i Kirkemøtet at tilsetning i partssammensatt utvalg skal være hovedregel ved tilsetninger i Den norske kirke, også for prester som er ansatt i rettssubjektet. Disse ansettes i dag av bispedømmerådet. Utarbeidelse av felles personalreglement for hele trossamfunnet vil kreve betydelig arbeid og bred involvering. Det er lagt opp til at et nytt personalreglement kan bli vedtatt på Kirkemøtet i 2025. Et første skritt er å innføre en ordning med tilsetning av prester i partssammensatt utvalg allerede før et felles personalreglement er på plass. Dette kan gjøres gjennom endringer i det eksisterende personalreglementet på Kirkemøtet 2023. Deretter kan arbeidet med å utarbeide et felles personalreglement for hele trossamfunnet fortsette fram til møtet 2025. Kirkerådet sluttet seg i desember 2022 til en framdriftsplan i tråd med dette.

Kirkerådet foreslår at tilsetning av prester i Den norske kirke skal gjøres i et tilsetningsråd som erstatter bispedømmerådet som tilsettende myndighet. Tilsetningsrådet skal være partssammensatt og bestå av stiftsdirektør eller en som er oppnevnt av stiftsdirektøren som leder, ett av bispedømmerådets medlemmer, prost, menighetsrådsrepresentant og arbeidstakerrepresentant.

Videre foreslår Kirkerådet å fjerne dagens ordning med innstillingsråd og gi innstillingsmyndighet til stillingens nærmeste overordnede, i de fleste tilfeller prosten.

I tillegg foreslår Kirkerådet enkelte endringer som er nødvendige som følge av innføringen av tilsetningsutvalg for prester.

Kirkerådet behandlet i desember *Kirkelig organisering – videre arbeid*, sak KR 103/22. Kirkerådet ga sin tilslutning til forslaget om å dele opp arbeidet med felles personalreglement:

Et felles personalreglement for hele trossamfunnet vil kreve betydelig arbeid og bred involvering. I planskissen er det lagt opp til vedtak i Kirkemøtet i

2025. Kirkemøtekomiteen har ønsket at også menighetsprester skal tilsettes i partssammensatt utvalg. En kan se for seg at en som et første skritt i 2023 kan innføre en ordning med tilsetting av prester i partssammensatt utvalg også i rettssubjektet, gjennom endringer i det eksisterende personalreglementet. Deretter kan en arbeide videre med et felles personalreglement for hele trossamfunnet. En slik endring i 2023 vil kunne frigjøre ressurser på bispedømmenivået og som nevnt bidra til at bispedømmerådene i praksis kan styrke seg som strategiske organer.

I høringen foreslås endringer i eksisterende personalreglement. Den prinsipielle avgjørelsen ble fattet av Kirkemøtet 2022 og er ikke tema for høringen.

Endringene vil tre i kraft når de er vedtatt på Kirkemøtet. Likevel vil tilsettingsprosesser som er påbegynt når endringene trer i kraft, fullføres etter dagens ordning.

Selv om de foreslåtte endringene er ment å være en varig endring, vil arbeidet med et felles personalreglement fram mot 2025 også kunne påvirke reglene om partssammensatte tilsettingsutvalg for prester.

2 Bakgrunn

I sak om framtidig kirkelig organisering (KM 10/22) ble det vedtatt en rekke såkalte modelluavhengige elementer. Ett av disse elementene er felles personalreglement for hele trossamfunnet.

Vedtaks punkt 1 f):

I det videre arbeidet skal det utarbeides felles rammeverk, strategier, politikk og systemer for å legge til rette for enhetlig og effektiv forvaltning og sammenheng i hele trossamfunnet. Dette omfatter blant annet **felles personalreglement for hele trossamfunnet**, et system for konflikthåndtering og system for HMS.

Enkelte av de øvrige vedtakene har også betydning for dette arbeidet.

Vedtaks punkt 1 a):

Menighetsrådets rolle skal styrkes, **herunder ved tilsettinger** og ved at ansatte som arbeider i soknet, er forpliktet på menighetsrådets planer.

Vedtaks punkt 1 d):

Bispedømmerådets rolle som strategisk lederorgan i bispedømmet skal styrkes.

I saksorienteringen til Kirkemøtet, sak KM 10/22, side 33 uttaler Kirkerådet om partssammensatte tilsettingsutvalg:

Kirkelig ansatte bør som hovedregel tilsettes i et partssammensatt utvalg, med representasjon fra arbeidsgiver, menighetsråd og fagforeningene. Biskopen bør også være representert ved tilsetting av prester, andre vigslede og andre kirkefaglige stillinger i kraft av biskopens tilsyn.

I innstilling i sak KM 10/22 skriver komiteen (merknadene 28 og 30):

Komiteen støtter Kirkerådets forslag om at partssammensatte tilsettingsutvalg normalt tilsetter kirkelig ansatte som arbeider lokalt. Dette ligger til grunn, uavhengig av modellene. Den nærmere sammensetningen og regler for dette må vurderes nærmere.

[...] Komiteen foreslår at Kirkemøtet skal vedta blant annet felles personalreglement og system for konflikthåndtering. Komiteen mener dette vil bidra til helhet og sammenheng i trossamfunnet.

3 Dagens ordning

Tilsetting av prester

Tilsetting av prester er regulert i personalreglement for Den norske kirke, fastsatt av Kirkemøtet 2019 med enkelte senere mindre endringer.

Det framgår av § 7 at ved tilsetting av menighetsprest, prost, fengselsprester og enkelte andre spesialprester er bispedømmerådet tilsettende myndighet. Videre følger det av § 16 første og andre ledd at tilsetting skal skje i bispedømmerådets ordinære eller ekstraordinære møte.

Innstillingsråd ved tilsetting av prester

Før bispedømmerådet foretar en tilsetting skal det utarbeides en innstilling til tilsetting. Ifølge personalreglementet § 7 er det et eget innstillingsråd som har ansvar for dette.

Innstillingsrådet består av fire medlemmer. Sammensetningen følger av reglementet § 8:

- Vedkommende prost i det prosti som stillingen hører til. Prosten leder innstillingsrådet
- Stiftsdirektøren, eller den som har fått fullmakt fra stiftsdirektøren
- Arbeidstakerrepresentant oppnevnt etter reglene i § 8 tredje ledd
- En representant for det eller de berørte menighetsråd utpekt etter § 8 fjerde ledd

Ved tilsetting av spesialprest deltar ingen representant fra menighetsrådet.

Institusjonenes interesser er ivaretatt gjennom plass i intervjugruppen og retten til å uttale seg om hvem som skal tilsettes, se reglementet §§ 12 femte ledd og 14 tredje ledd.

Regler for saksbehandling i innstillingsrådet følger av reglementet § 15.

Behandling av søknader, utvelgelse og gjennomføring av intervju og uttalelse

Ved tilsetting av menighetsprest og prost sendes søkerliste sammen med kopi av søknadene gjennom biskopen til vedkommende menighetsråd. Dersom det gjelder tilsetting av spesialprest, skal søkerliste og søknader i stedet for til menighetsrådet sendes til de institusjoner eller organisasjoner hvor presten skal tjenestegjøre.

Biskopen i samråd med stiftsdirektøren avgjør hvilke søkere som skal innkalles til intervju. Hvem som skal delta i intervjugruppen, følger av reglementet § 12. I hovedsak er det innstillende myndighet som skal delta. Ved tilsetting av prester vil dette da være innstillingsrådet. Dersom presten skal ha flere sokn som tjenestested, kan de berørte menighetsrådene utpeke ytterligere én representant. Dersom tilsettingen gjelder en spesialprest, skal en representant for den aktuelle institusjonen gis anledning til å delta. Intervjugruppen kan også suppleres med personer med særskilt kunnskap om stillingens arbeids- og ansvarsområde dersom administrasjonen eller medlemmene av innstillingsrådet ønsker det.

Før innstillingsrådet avgir sin innstilling skal det innhentes en uttalelse fra det eller de berørte menighetsråd om hvilke tre av søkerne de ønsker tilsatt. På samme måte som ved intervju er det institusjonene som har denne uttalelsesretten dersom det er snakk om spesialprest.

Andre tilsetninger

Organet selv, det vil si Kirkerådet, Bispemøtet eller bispedømmerrådet, er tilsettingsmyndighet når daglig leder av organet skal tilsettes, jf. § 9. Det er organets valgte leder/preses som gir forslag til tilsetting. Når tilsettings-saken behandles, skal arbeidstakernes representanter tiltre slik det er fastsatt i § 16, femte til sjuende ledd.

I øvrige tilsetninger ved bispedømmekontoret, i Kirkerådets sekretariat eller i Bispemøtet skjer tilsettingen i et partssammensatt tilsettingsråd. Nærmeste overordnede til den ledige stillingen er innstillende myndighet.

4 Tilsetting av prest i partssammensatt utvalg

Innføring av et tilsettingsråd som erstatning for dagens system med tilsetting i bispedømmerrådet vil kunne ha flere virkninger.

Bakgrunnen for forslaget er at tilsetninger i et tilsettingsråd vil kunne gjennomføres på en enklere og mer effektiv måte. Forslaget innebærer at beslutningen gjøres i et mindre organ, med medlemmer som kjenner den aktuelle situasjonen godt og som det vil være enklere å kalle sammen ved behov enn bispedømmerrådet. Det vil kunne bidra til at tilsettingssaker kan gjennomføres raskere uten at det går på bekostning av kvalitet i saksbehandlingen. Det vil samtidig frigjøre tid og kapasitet i bispedømmerrådet slik at deres rolle som et strategisk lederorgan i bispedømmet styrkes, gjennom at de vil bruke mindre tid på saker om ansettelse.

Videre vil også menighetsrådenes rolle styrkes ved at de etter forslaget vil ta del i beslutningen direkte, og ikke som i dag kun gjennom uttalelse og innstilling.

Det er ikke føringer fra Kirkemøtet om å avskaffe tilsettingsprosessens to trinn. Forslaget bygger derfor på at det fortsatt skal være en innstillende og en tilsettende

myndighet. Dette er også i tråd med modellen for tilsettinger for øvrige stillinger i trossamfunnet Den norske kirke.

Endringene som foreslås vil bidra til at tilsetting av prester blir gjennomført på en måte som er nærmere fremgangsmåten for øvrige tilsettinger i Den norske kirke og trossamfunnet ellers. Dette vil derfor være et steg i retning av felles praksis for ansettelse i hele trossamfunnet.

Avgrensninger

Reglene om tilsetting av bispedømmerådet selv og bruk av innstillingsråd gjelder i dag ved tilsetting av menighetsprest, prost, fengselsprester og enkelte andre spesialprester.

I utgangspunktet kunne reglene om tilsetting av prester helt erstattes av et felles partssammensatt tilsettingsråd for alle tilsettinger i bispedømmerådet, også av administrativt personell. Tilsetting av prester står likevel i en særstilling, og Kirkerådet foreslår derfor at det skal innføres et eget tilsettingsorgan for prester, ikke minst for å ivareta menighetenes interesser.

Kirkerådet vurderer det slik at det mest hensiktsmessige er å innføre tilsettingsråd som skal behandle tilsetting av menighetsprester slik de er definert i personalreglementet § 1, nemlig sokneprest, prostiprest og kapellan. I saker om spesialprester vil institusjonenes interesser på samme måte som i dag kunne ivaretas. Det er derfor naturlig å inkludere spesialprestene. Dette er i tråd med personalreglementets definisjon av prest, som også inkluderer spesialprest.

Kirkemøtets føringer om partssammensatt utvalg nevner ikke tilsetting av prost. Ett alternativ er at tilsetting av prost følger de nye reglene om tilsetting i utvalg. Dette vil være det regelteknisk enkleste, og det vil bidra til et mindre komplisert personalreglement.

På den annen side kan det gjøres et skille mellom tilsetting av proster og tilsetting av prester. Proster har i tillegg til å være prester en annen og viktig funksjon som leder. Det er enkelte særregler for tilsetting av proster, som også gjør tilsettingsprosessen noe annerledes.

Kirkerådet går inn for at tilsetting av proster i denne omgangen ikke flyttes til partssammensatt utvalg. Det kan ev. vurderes som et neste skritt, blant annet ut fra erfaringer som høstes med en ny ordning for tilsetting av prester. Det vil uansett være nødvendig å vurdere tilsettingsordningen for prost nærmere i neste fase med et felles personalreglement for trossamfunnet Den norske kirke, blant annet i lys av prostens fremtidige rolle i den kirkelige organiseringen.

Kirkerådet foreslår altså at tilsetting av prost fortsatt skal foretas av bispedømmerådet.

Når det gjelder reglene for vikariater og andre engasjementer på mindre enn ett år, foreslås det ingen endringer. Her vil det fortsatt være biskopen som tilsetter etter innstilling fra prost, uten involvering av innstillings- eller tilsettingsråd.

5 Sammensetning av tilsettingsråd for prester

Ved tilsetting i et partssammensatt utvalg fungerer utvalget eller rådet som et kollegialt organ. I et kollegialt organ deltar medlemmene i utgangspunktet på like fot med samme tale- og stemmerett. I organet treffes avgjørelsene av medlemmene i fellesskap, og lederen har først og fremst funksjon som tilrettelegger av saksbehandlingen i møtet og eventuelt dobbeltstemme ved stemmelikhet dersom ikke noe annet er bestemt. Det er derfor mange hensyn å ta når rådet skal settes sammen. Både representasjon fra dem som berøres av ansettelsen, kontinuitet og kompetanse er sentrale hensyn. Arbeidstakerinteresser og virksomhetens overordnede strategiske vurderinger bør også tas hensyn til. For å ivareta effektivitet og smidig saksbehandling bør et slikt råd heller ikke være for stort. Det må gjøres en avveining mellom hensynet til representasjon og hensynet til effektivitet.

I sin saksorientering til Kirkemøtet skrev Kirkerådet følgende om sammensetningen av rådet:

Kirkelig ansatte bør som hovedregel tilsettes i et partssammensatt utvalg, med representasjon fra arbeidsgiver, menighetsråd og fagforeningene. Biskopen bør også være representert ved tilsetting av prester, andre vigslede og andre kirkefaglige stillinger i kraft av biskopens tilsyn.

Rekruttering og tilsetting er først og fremst arbeidsgiverens ansvar. Det er derfor naturlig at arbeidsgiverrepresentantene har størst innflytelse på avgjørelsen. Når det er snakk om ansettelser av prester i Den norske kirke, kan arbeidsgiver være representert av ulike aktører eller organer. I innstillingsrådet er i dag arbeidsgiver representert ved prost og stiftsdirektør.

Bispedømmeråd

I tråd med vedtakene om organisering av Den norske kirke skal prestene være ansatt i rettssubjektet Den norske kirke også i fremtiden. Tilsettingsmyndigheten vil med de foreslåtte endringene overføres fra bispedømmerådet som organ til et partssammensatt utvalg. Dette rådet opptre på vegne av bispedømmerådet som arbeidsgivermyndighet. Det er derfor naturlig at bispedømmerådet fortsatt er representert i tilsettingsrådet, enten direkte og/eller ved administrasjonen. Rekruttering og tilsetting er og vil være noe som bispedømmerådene ganske ofte vil arbeide med. Administrasjonen har kompetanse både når det gjelder strategiske hensyn og arbeidsrettslige sider ved tilsettingsprosessen og vil ivareta kontinuitet. Det kan også vurderes slik at bispedømmerådet fortsatt skal være direkte involvert i tilsettinger for å ivareta hensynet til folkevalgtes stilling og innflytelse, ved at bispedømmerådet oppnevner ett av sine medlemmer som representant til tilsettingsrådet. Kirkerådet foreslår at både stiftsdirektør og ett av bispedømmerådets medlemmer skal være representert i tilsettingsrådet. Representant for bispedømmerådet kan være bispedømmerådets leder eller et annet medlem. Forslaget lar det være opp til bispedømmerådet selv å avgjøre hvem av medlemmene som skal representere rådet i tilsettingsprosessen.

Prost/biskop

Prosten er i de aller fleste tilfellene stillingens nærmeste overordnede. Dette medfører at prosten naturlig har en helt sentral rolle i tilsettingsprosessen. Som det er gjort

rede for ovenfor, leder prosten i dag innstillingsrådet. Det er Kirkerådets vurdering at prosten også i den nye modellen skal være sentral i egenskap av å være stillingsinnehaverens nærmeste overordnede.

I forarbeidene til Kirkemøtes vedtak er det omtalt at biskopen bør være representert ved tilsetting av prester. Kirkerådet tolker dette slik at det ikke nødvendigvis medfører at biskopen selv skal være medlem av tilsetningsrådet. Biskopen er i dag, i tillegg til å delta i bispedømmerådets tilsetningsvedtak, involvert når det skal avgjøres hvem som skal kalles inn til intervju.

Videre kan biskopen være representert gjennom prostens deltakelse i tilsetningsrådet, uten at biskopen dermed kan instruere prosten i tilsettingssaker. En alternativ løsning er at det er biskopen som har plass i tilsetningsrådet, men at denne kan delegeres til en prost dersom biskopen ønsker det.

Ut fra en totalvurdering av biskopens rolle i tilsetningsprosessen mener Kirkerådet at det som er mest hensiktsmessig, er at prosten gis plass i tilsetningsrådet, og at hensynet til biskopens interesser er ivaretatt på annet vis i tilsetningsprosessen.

Menighetsråd

Menighetene, representert ved menighetsrådene, er også helt sentrale aktører. Det er presisert i vedtaket fra Kirkemøtet at menighetsrådets rolle ved tilsettinger skal styrkes. Det er derfor naturlig at også det eller de berørte menighetsråd er representert. Dersom en tilsetting berører flere menighetsråd, må disse sammen utpeke en representant til tilsetningsrådet. Dette kan gjøres på samme måte som i dag beskrevet i § 8. De øvrige menighetsrådene vil kunne ivareta sine interesser gjennom retten til å avgi uttalelse før tilsetningsrådet fatter sin avgjørelse. Det anses ikke som aktuelt å åpne for flere menighetsrepresentanter i tilsetningsrådet, men at det er én representant for menighetene som er medlem.

Der tilsettingen gjelder spesialprest, foreslår Kirkerådet at menighetsrådsrepresentanten ikke deltar. I tråd med dagens system er det ikke ønskelig at en representant fra institusjonen erstatter denne representanten. Det er ikke naturlig at eksterne er medlemmer i et organ som skal fatte vedtak om tilsetting av prest. Rådet vil da bestå av fire personer ved slike tilsettinger. Som omtalt nedenfor vil institusjonene på samme måte som i dag kunne ivareta sine interesser gjennom å delta i intervjugruppen og gi uttalelse før tilsetting.

Fellesråd

Fellesrådet har i dag ingen rolle ved tilsetting av prester i Den norske kirke. Med tanke på en framtidig organisering av kirken hvor fellesrådet vil få en klarere rolle overfor prester, er det et alternativ at fellesrådet skal være representert ved tilsettinger også av prester.

Slik Kirkerådet ser det er det ikke aktuelt å involvere fellesrådet i tilsetting av prester i denne omgang. Det arbeidet som pågår om ny modell for ledelse i kirken, herunder arbeidet med felles personalreglement, vil innebære at fellesrådets rolle i tilsettinger naturlig vil bli vurdert i neste fase av arbeidet fram mot 2025.

Arbeidstakerrepresentant

Medbestemmelse fra arbeidstakernes side er et viktig prinsipp for Den norske kirke som arbeidsgiver. Ved tilsettingssaker i bispedømmerrådet i dag skal en arbeidstakerrepresentant tiltre under behandlingen. Det er også arbeidstakerrepresentasjon i innstillingsrådet, og det er naturlig å videreføre denne representasjonen. Kirkerådet ser heller ikke behov for endringer i hvordan arbeidstakerrepresentantene velges. Bestemmelsene i § 10 om oppnevning av arbeidstakerrepresentanter videreføres derfor tilsvarende for tilsettingsråd.

Forslag om sammensetning

Etter en vurdering av hvem som er berørt av tilsettingen, hvem som kjenner forholdene, ønsket om et faglig sterkt og samtidig effektivt organ foreslår Kirkerådet at tilsettingsorganet for prester har fem medlemmer. Forslaget innebærer at tilsettingsrådet i stor grad gjenspeiler sammensetningen i dagens innstillingsråd. Mange av de vurderinger og avveininger som er gjort når det gjelder sammensetningen av innstillingsrådet, gjelder også for tilsetting i et partssammensatt utvalg. Dette gir en noe annen sammensetning enn tilsettingsråd som behandler andre tilsettinger i bispedømmet, men det er ønskelig for å ivareta de spesielle interessene som gjør seg gjeldende når det skal tilsettes en prest.

Forslaget går derfor ut på at tilsettingsråd for prester skal bestå av:

Stiftsdirektør, eller en representant for denne

Bispedømmerårsrepresentant

Prost

Menighetsrådsrepresentant

Arbeidstakerrepresentant

Leder av tilsettingsrådet

Prosten har en sentral rolle i dag gjennom å lede innstillingsrådet. En løsning vil være å videreføre en slik viktig rolle for prosten ved å la prosten lede tilsettingsrådet. Alternativt kan stiftsdirektøren eller representanten utpekt av stiftsdirektøren lede rådet. Det vil i så fall være i tråd med reglene for øvrige ansettelser i bispedømmene hvor innstillingsrådet ledes av stiftsdirektøren, jf. § 10 første og andre ledd.

Kirkerådet har vurdert om innstillende myndighet skal legges til prost eller stiftsdirektør, se drøfting nedenfor under *Innstillende myndighet*. For å bidra til å styrke reell totrinnsbehandling av tilsettinger og for å begrense innflytelsen til enkeltmedlemmer av tilsettingsrådet, foreslår Kirkerådet at stiftsdirektøren skal lede tilsettingsrådet i tråd med at forslagsstillende myndighet legges til prosten.

Saksbehandling i tilsettingsrådet

Vedtak om tilsetting bør gjøres av tilsettingsrådet i møte. Det vil være mulig å gjennomføre møte digitalt. Kravet om møtebehandling er en videreføring av praksis for behandling av tilsettingssaker i bispedømmerrådet i dag.

Det foreslås at avgjørelsen fattes med alminnelig flertall. Ved eventuell stemmelikhet vil leder ha dobbeltstemme og avgjørende myndighet.

Vedtak om tilsetninger i bispedømmerådet kan i dag ikke påklages. Kirkerådet mener det ikke er aktuelt å innføre en klageadgang, eller et system med såkalt mindretallsanke hvor saken kan løftes til et annet organ dersom tilsettingsrådet er delt. En slik overprøvingsadgang av tilsettingsvedtaket vil medføre at prosessene kan bli mer kompliserte og ta mer tid. Dette vil være i strid med intensjonene i forslaget til endring.

Et vedtak om tilsetting fattet av tilsettingsrådet vil derfor være endelig. Forslaget innebærer at det fortsatt er en totrinnsprosess, og med ulike regler som sikrer involvering og innflytelse til berørte aktører fram til avgjørelsen tas. Reglene for klage på vedtak om oppsigelse, suspensjon og avskjed endres ikke. Se mer om dette nedenfor.

Innstillende myndighet

I dag er det innstillingsrådet som gir innstilling. Som tidligere gjort rede for et det et mål å effektivisere prosessen, og det er da ikke hensiktsmessig å beholde en ordning hvor også innstillende myndighet ligger i et kollegialt organ. Likevel er det ønskelig at det er en innstillende myndighet som forbereder saken for behandling i rådet.

På samme måte som ved behandling i tilsettingsrådet vil det ved utarbeidelse av innstilling eller forslag være mange hensyn å ta. For å sikre en effektiv, korrekt og ikke minst kvalitativt god rekruttering stilles det store krav til arbeidet med innstillingen, slik at tilsettingsrådet kan fatte en best mulig beslutning. Kontinuitet og kjennskap til tilsetninger i virksomheten vil være sentral kompetanse. Det er også viktig å kjenne til arbeidsrettslige hensyn som kvalifikasjonsprinsippet og diskrimineringsregler. Ofte vil det ved bispedømmerådets administrasjon være slik kompetanse.

Ved tilsetting av prest vil det i de aller fleste tilfeller være en stilling som er knyttet til en eller flere menigheter, og arbeidet skal utføres der. Det er derfor viktig at den som skal gi innstilling eller forslag, kjenner den lokale situasjonen generelt, og forholdene knyttet til den konkrete stillingen spesielt. Dette er forhold som prosten som nærmeste leder vil være godt kjent med, og kan vurdere opp mot søkerens kvalifikasjoner. Prosten vil også ha særskilt kompetanse om presteyrket og de kirkefaglige sidene ved tilsettingen.

Etter en samlet vurdering foreslår Kirkerådet at innstillende myndighet legges til prostens. For å sikre at kontinuitet og kompetanse på ulike sider ved rekrutteringen ivaretas, må prostens kunne samarbeide både med bispedømmerådets administrasjon og for eksempel HR-ressurser andre steder i Den norske kirke.

Ettersom den som gis innstillende myndighet, også skal være medlem av tilsettingsrådet innebærer dette at innstillende myndighet i tråd med regelen i personalreglementet § 9 femte ledd avgir et forslag og ikke en innstilling. Konsekvensene av dette er at forslaget ikke på samme måte begrenser tilsettingsrådet, men åpner for at tilsettingsrådet uten spesielle saksbehandlingsregler kan tilsette en av søkerne som i utgangspunktet ikke er foreslått av innstillende myndighet. Likevel slik at kravene til forsvarlig saksbehandling og saklighet er ivaretatt.

6 Endringer i andre regler

Som det er gjort rede for under bakgrunn er innføring av tilsetningsråd for prester et første skritt i en prosess for å utarbeide et felles personalreglement for hele trossamfunnet. Det innebærer at alle deler av reglementet vil bli vurdert på et senere tidspunkt. Derfor foreslår Kirkerådet at de endringene som foreslås vedtatt på Kirkemøtet 2023, begrenses til det som er nødvendig for å innføre tilsetningsråd for prester gjennom å flytte tilsettingsmyndigheten fra bispedømmerådene.

I tilknytning til selve tilsettingen er det regler om utlysning, søknader, intervju m.m. som også kunne vært endret. Ulempen med å ikke foreslå endringer i disse reglene kan være at prosessen ikke effektiviseres så mye som kunne vært ønskelig, og enkelte regler som ivaretar spesielle interesser kan bli overflødige. På den andre siden vil mer omfattende endringer kreve ytterligere utredning som kan være vanskelig av tids- og kapasitetshensyn. Det er også et viktig hensyn at mange spørsmål uansett vil måtte drøftes på nytt når felles personalreglement skal utarbeides med tanke på å finne felles løsninger for hele, eller større deler av trossamfunnet. For å raskt kunne gjennomføre endringen, og unngå unødvendig dobbeltarbeid, foreslår Kirkerådet derfor at reglene om utlysning, søknadsprosess og intervju ikke endres med mindre det er en nødvendig. Enkelte spørsmål er omtalt nærmere nedenfor.

Stillingsvurdering og utlysning, personalreglementet Del II

Dette er viktige strategiske avgjørelser, som har stor betydning for tilsetting selv om det ikke berører tilsettingsmyndigheten direkte. Kirkerådet foreslår ikke endringer i hvordan stillinger vurderes og utlyses.

Behandling av søknader § 11

Søknadene skal ifølge bestemmelsen sendes via biskopen til berørte menigheter eller institusjoner. Dette innebærer at biskopen vil være kjent med søknadene. Dette må ses i sammenheng med reglene om utvelgelse til intervju, se nedenfor. For menighetenes eller institusjonenes del er det viktig at de får se alle søknadene slik at de kan avgi uttalelse om hvem de ønsker tilsatt.

Saksbehandlingsreglene for innkomne søknader berører ikke tilsettingsmyndigheten direkte. Også etter at tilsetningsrådet overtar tilsettingsmyndigheten vil det være hensiktsmessig at både biskop og menigheter/institusjoner involveres på et tidlig tidspunkt i prosessen. Kirkerådet foreslår derfor ingen endringer i disse bestemmelsene.

Innkalling og gjennomføring av intervju §§ 11 og 12

Dagens system hvor biskopen i samråd med stiftsdirektøren avgjør hvem som skal innkalles til intervju videreføres. Bestemmelsen i § 11 tredje ledd gir biskopen en viktig rolle i tilsettingsprosessen. I tråd med Kirkerådets saksorientering til Kirkemøtets vedtak om biskopens representasjon ved tilsetting av prester er det ikke foreslått endringer i dette.

Når det gjelder gjennomføring av intervju, er utgangspunktet at det er innstillende myndighet som deltar, i dagens ordning innstillingsrådet. Rådet suppleres med menighetsrådsrepresentant eller en representant for institusjonen der det er aktuelt.

Ansvaret for gjennomføring av intervju kan etter endringen fortsatt ligge hos innstillende myndighet, som er prosten. I følge § 12 første ledd skal også en representant for arbeidstakerne delta. Det foreslås også at alle medlemmene av tilsettingsrådet skal kunne delta i intervjugruppen.

Adgangen til å supplere intervjugruppen med personer med særskilt kunnskap om stillingens arbeids- og ansvarsområde kan, og bør, benyttes for å sikre at intervjuene blir gjennomført på en god og korrekt måte. Samtidig åpner det for fleksibilitet til å sette sammen en intervjugruppe tilpasset den aktuelle situasjonen.

Uttalelse § 14

Uttalelsesordningen gir parter som ikke er medlem av innstillingsrådet mulighet til å påvirke tilsetningen ved å gi en uttalelse om hvem de ønsker tilsatt. I og med at tilsettingsrådet i stor grad vil gjenspeile sammensetningen av dagens innstillingsråd kan det være tilfeller hvor uttalelsesretten kan betraktes som overflødig. Likevel kan det for eksempel der hvor flere menigheter er berørt, være nyttig at alle kan få sin oppfatning presentert for tilsettingsmyndigheten. Det samme vil gjelde for tilsetting av spesialprest, hvor institusjonen mangler representasjon i tilsettingsrådet.

Kirkerådet forslår derfor at det ikke endres hvem som gir uttalelse, eller i hvilke tilfeller det skal åpnes for uttalelser i tilsettings saker. Dette er også i tråd med vurderingen om ikke å gjøre endringer i regler som ikke direkte er en del av selve tilsettingsvedtaket.

Andre bestemmelser

Det framgår av personalreglementet § 23 at det er tilsettingsmyndigheten som kan fatte vedtak om oppsigelse, suspensjon og avskjed. Det følger ikke av vedtaket på Kirkemøtet at dette skal være annerledes, selv om tilsetting skal skje i et partssammensatt utvalg. Det foreslås derfor ingen endringer i dette.

Når det gjelder klageinstans, vil det i tråd med andre ansettelse i tilsettingsråd under bispedømmerrådet være bispedømmerrådet selv som er klageinstans for saker om oppsigelse, suspensjon og avskjed. Dette innebærer en endring fra dagens ordning hvor det er Kirkerådet som er klageinstans. Kirkerådet legger til grunn at bispedømmerrådsrepresentanten i tilsettingsrådet ikke bør delta i behandlingen i bispedømmerrådet av en klage over tilsettingsrådets vedtak om oppsigelse, suspensjon eller avskjed. Kirkerådet vil vurdere om det er behov for noen særskilte saksbehandlingsregler som regulerer dette nærmere.

7 Økonomiske/administrative konsekvenser

Forslaget har ikke vesentlige budsjettmessige eller administrative konsekvenser.

Endringene vil medføre at bispedømmerrådet vil få færre saker til behandling, og dermed frigjort tid og ressurser.

De som skal være medlemmer i tilsettingsrådet, er i dag i hovedsak allerede medlemmer i innstillingsrådet, og det antas at endringen for disse ikke vil ha særlige konsekvenser.

Endringen vil derfor trolig ikke påvirke ressursbruken i betydelig grad.

8 Forslag til endringer i personalreglementet

I personalreglement for Den norske kirke, fastsatt av Kirkemøtet 1. april 2019, med enkelte senere endringer, gjøres følgende endringer:

§ 7 første og andre ledd skal lyde:

Ved tilsetting av menighetsprest og spesialprest er tilsettingsrådet tilsettende myndighet og prosten innstillende myndighet. Som medlem av tilsettingsrådet, avgir prosten forslag om tilsetting i stedet for innstilling.

Ved tilsetting av prost er bispedømmerådet tilsettende myndighet og innstillingsrådet innstillende myndighet.

§ 8 skal lyde:

§ 8. Tilsettingsrådets og innstillingsrådets sammensetning ved tilsetting av prester og proster

Tilsettingsrådet for prester består av stiftsdirektøren, eller den denne gir fullmakt, et av bispedømmerådets medlemmer, vedkommende prost, én representant for det eller de berørte menighetsrådene og én representant for arbeidstakerne.

Ved tilsetting av spesialprest deltar ikke representant for menighetsråd.

Stiftsdirektøren eller den denne har gitt fullmakt er leder for tilsettingsrådet.

Innstillingsrådet for proster består av en prost oppnevnt av biskopen, stiftsdirektøren eller den denne gir fullmakt, én representant for arbeidstakerne og én representant for det eller de berørte menighetsråd.

Prosten er leder for innstillingsrådet.

Den arbeidstakerorganisasjonen som organiserer flest prester i bispedømmet, oppnevner ett medlem med personlig varamedlem. Oppnevningen kan skje for fire eller to år. Arbeidstakerrepresentanten skal ivareta interessene til samtlige søkere. Medlem og varamedlem av bispedømmerådet er utelukket fra å være medlem av innstillingsrådet og tilsettingsrådet.

Det berørte menighetsråd utpeker én representant blant dets valgte medlemmer til innstillingsrådet og tilsettingsrådet. Der flere menighetsråd er berørt, utpeker de i fellesskap én representant blant de valgte medlemmene. Ved tilsetting av prost skal vedkommende representant være fra menighetsrådet ved prostesetet.

§ 12 nytt tredje ledd skal lyde:

Ved intervjua av søkere til stilling som prest skal også øvrige medlemmer av tilsettingsrådet delta.

§ 12 nåværende tredje til niende ledd blir fjerde til tiende ledd

§ 17 nytt tredje ledd skal lyde:

Tilsettingssaker i tilsettingsråd for prester skal behandles i møte.

§ 17 nåværende tredje til sjuende ledd blir fjerde til åttende ledd

§ 18 fjerde ledd skal lyde:

Før *tilsettende myndighet* treffer vedtak om tilsetting av person som er vigslet til prest i et annet kirkesamfunn, skal biskopen etter samtale med søkeren ha funnet vedkommende skikket for prestedtjeneste i Den norske kirke og mottatt vedkommendes løfte om å utføre denne tjeneste i overensstemmelse med Den norske kirkes lære og ordninger. Tilsvarende gjelder for personer som er innstilt til en prest under utdanning-stilling.

§ 23 andre ledd skal lyde:

I sak om menighetsprest, prost eller spesialprest hvor *tilsettingsrådet eller bispedømmerrådet* er tilsettende myndighet og der saken krever rask avgjørelse, kan vedtak om suspensjon etter arbeidsmiljølovens bestemmelser også treffes av biskopen i samråd med bispedømmerrådets leder. På samme vilkår kan preses treffe vedtak om suspensjon av biskop.

DEN NORSKE KIRKE

Stavanger bispedømmeråd 2020-2023

Saksbehandler	Arkivkode	Arkivsak	Ugradert
Gunn Heidi Dybdahl og Anita Skretting	620	23/01007-2	

Saksnummer	Råd/utvalg	Møtedato
	Stavanger bispedømmeråd 2020-2023	30.03.2023

Forslag til svar på høring om ny plan for kirkelig undervisning og læring

Vedlegg:

23_00819-2Høringsbrev - Ny plan for kirkelig undervisning og læring med vedlegg
Gjeldende plan for trosopplæring

Saksorientering

Innledning

I mars 2020 vedtok Kirkerådet å oppnevne et utvalg som skulle evaluere satsingen på trosopplæringen i Den norske kirke. Utvalget leverte sin rapport januar 2022. Noen av anbefalingene ble etter vedtak i Kirkerådet sendt på høring våren 2022. Med utgangspunkt i høringssvarene, ba Kirkerådet høsten 2022 om å iverksette arbeid med ny plan. Utkast til ny overordnet del til Ny plan for kirkelig undervisning og læring ble lagt frem for Kirkerådet på møtet 9. - 10. februar 2023.

Kirkerådet vedtok å sende overordnet del for Ny plan for undervisning og læring på høring for å få innspill til det videre arbeidet med planen. Rammeplaner for de forskjellige målgruppene utarbeides etter at overordnet del er vedtatt av Kirkemøtet. Justering av organisering og rammer blir en separat sak som skal behandles av Kirkemøtet i de nærmeste årene

Høringsspørsmål

Skjemaet for høringssvar inneholder følgende felter:

1. Type høringsinstans.

Bispedømmeråd

2. Navn på høringsinstans.

Stavanger bispedømmeråd

3. Bispedømmetilhørighet.

Stavanger

4. Har du kommentar til kapittel 1: Innledning

Stavanger bispedømmeråd vil understreke viktigheten av breddeperspektivet som nevnes på side s. 3 i innledningen. Det er alltid et mål å nå langt ut med budskapet om Den treenige Gud. Noen ganger kommer det mange, andre ganger kommer det få. Uansett skal kirken gi kirkelig undervisning og læring til de som kommer.

Stavanger bispedømmeråd mener dette sitatet på side 3 er en god ramme for kirkens undervisning: «Helt grunnleggende for Den norske kirkes undervisning (og læring) er troen på at alt det skapte er elsket av Gud og har uendelig verdi. Både barn, unge og voksne er troende subjekter som i fellesskap er med på å åpne tekster, tradisjon og tro. Når Gud gir og vi deler, kan vidunderlige ting skje.»

5. Har du kommentar til kapittel 2: Teologisk grunnlag for kirkelig undervisning og læring

Dåpen er selve fundamentet for det kristne livet og for den læringen vi ønsker for den enkelte i et livslangt løp. Det å starte med dåpen som inngang i det teologiske grunnlaget fungerer derfor godt. Det som står om dåpen er bra, og bibelordet fra 5.Mosebok gir gode bilder på dåpens gave. Samtidig er det ønskelig at det ses på muligheten for å løfte dåpens betydning med nye ord og begreper. Hva er dåp og hvordan kan dåpens betydning formidles til dagens mennesker? Dette kunne vært gjort med noen korte innspill til inspirasjon og refleksjon. Det er forsket og skrevet mye om dåp de siste ti årene, og her vil det være viktig kunnskap å hente.

Stavanger bispedømmeråd vil understreke og støtte betydningen av muligheten for dåp i alle livets faser. Av ulike grunner er det ikke alle som har tilgang til dåpen som liten. Kirken skal alltid ha døren åpen for de som ønsker å bli døpt, uavhengig av alder eller bakgrunn. Videre støttes bruken av den trinitariske inndelingen med Gud, Jesus og Hellige Ånd i det teologiske kapittelet. Dette perspektivet er også viktig i hele undervisningsløpet, uansett alder.

Under “Gud, vår skaper”, bør menneskets ansvar for skaperverket komme tydeligere fram. Håpet er løftet fram på en god måte i delen om “Jesus Kristus, vår frigjører”. Håpet er det vi alle trenger, i vår egen hverdag og i en verden med mange utfordringer. Når det gjelder de øvrige avsnittene under delen om Jesus, er det som står både viktig og sant, og handler om frigjøring. Samtidig skulle Stavanger bispedømmeråd ønske at Jesus-skikkelsen, som er vår frelser og store inspirasjonskilde, kom tydeligere fram. *Hva er det ved de ulike sidene ved Jesus som frigjør mennesker?* Hellig Ånd-delen fungerer godt. Den samiske velsignelsen Sivdnidit er inspirerende.

6. Har du kommentar til kapittel 3: Å leve og vokse: Innhold i kirkelig undervisning og læring

Stavanger bispedømmeråd støtter at de tre nye innholdselementene omringes og gjennomsyres av livstolkning og livsmestring. Det er imidlertid viktig at dette sikres og ikke faller ut. Vi anbefaler derfor at det utformes en visuell modell som viser hvordan dette kan gjøres i praksis, slik sirkelen gjør dette i gjeldende Plan for trosopplæring. Dette er et godt og gjennomarbeidet kapittel. Den nye inndelingen i tre innholdselementer ivaretar innholdet i den kirkelige undervisningen på en god måte. Det er et økende behov for kunnskap og kjennskap til Bibelens fortellinger og kristen tro i alle aldersgrupper, og Stavanger bispedømmeråd støtter den tenkningen som ligger til grunn under “Bibel, tekst og fortolkning”. Det er veldig bra at det legges opp til en bredde av bibeltekster som skal tilpasses de ulike målgruppene, rettet inn mot alle sider ved livet, både de gode og de mer krevende.

“Kirkens kultur og tradisjon” fungerer greit. Her anbefales å bruke ordet “ikke-materiell” i stedet for “immateriell”, som skaper mer avstand i språket. Under “Kristen tro i praksis” er det bra med konkrete eksempler innen bl. a gudstjeneste og kultur, og koblingen til Plan for diakoni.

Stavanger bispedømmeråd ser at det tidligere aspektet livstolkning og livsmestring er tatt ut som eget innholdselement, og at det i Overordnet del nå står: “Alle elementene skal bidra til livstolkning og livsmestring.” I Stavanger bispedømme har det vært jobbet mye med dette aspektet i oppbyggingen av trosopplæringen, slik at all undervisning bidrar til livstolkning og livsmestring.

Bibelfortellinger og kristen tro må alltid kobles til livet og hverdagen. Uten denne koblingen kan formidlingen oppleves som utilgjengelig, livsfjern og lite relevant for deltakerne. Det er

viktig at undervisningen handler om eksistensielle temaer og er dagsaktuell. Bibelsk innhold, salmer og sanger må ha et innhold som bærer gjennom livet.

7. Har du kommentar til kapittel 4: Å være og å lære: Pedagogisk grunnlagstenkning og læringssyn

I dette kapitlet er det for mange elementer som konkurrerer med hverandre underveis. Det som er beskrevet, er både sant og riktig. Samtidig kan det være krevende for de som skal bruke planen å forstå hva som er det pedagogiske siktemålet med planen.

Innledningsvis står det at læring skjer gjennom henholdsvis *felleskapet*, *rommet* og *gudstjenesten*. Dersom dette er den “pedagogiske modellen” skulle Stavanger bispedømmeråd ønske at dette hadde vært utviklet og rendyrket videre. Ordene “*lære og være*” er gode, men når de blir spredt ut over og innimellom, får vi ikke helt tak i hva som egentlig menes. Er det disse ordene som er den pedagogiske tenkningen og drivkraften? Her hadde det vært fordelaktig med fornyelse – og også spissing. At en valgte en modell/pedagogisk tenkning som menighetene kan huske og bli inspirert av. Fortrinnsvis at en henter nye ord og begreper fra det pedagogiske feltet og fra nyere forskning som man kan strekke seg etter. Her viser vi til det som er gjort ved de ulike fagmiljøene ved MF, TF, NLA osv, de siste 10-15 siste årene innen trosopplæring, religionspedagogisk forskning, teologi, og også innen pedagogisk forskning generelt. Her er det mye inspirasjon å hente. Det er nå Den norske kirke har muligheten til å legge fundamentet for en ny pedagogisk tenkning og et nytt læringssyn. Hva vil vi med undervisningen vår i kirken framover? Her mener Stavanger bispedømmeråd at det må jobbes mer – det må lages en god pedagogisk tenkning som skisseres over maks ett par A4-sider og som vises visuelt i tillegg.

Stavanger bispedømmeråd støtter det som står om en helhetlig undervisning i et samspill med varierte metoder og arbeidsformer som legges til rette for barn, unge og voksne. Å lære på forskjellige måter - pedagogisk tilnærming på side 12 er veldig bra. Et vidt forstått kunnskapsbegrep som strekker seg langt utover det kognitive, og som rommer alle sider ved formidlingen, også den tause kunnskapen.

En pedagogisk tenkning vil alltid måtte spørre seg: Hva trenger de vi møter? Hvem er deltakerne? Kanskje kunne det være utgangspunktet for vår pedagogiske modell, og ikke bare det vi selv ønsker å formidle og fokusere på?

Når det gjelder navnet på feltet, så mener Stavanger bispedømmeråd det bør hete “Kirkelig undervisning”, altså uten læring. Det blir for langt med både undervisning og læring, og oppfattes som “smør på flekk”, selv om det rent faglig er nyanseforskjeller på begrepene. I praksis tror vi ikke det vil fungere med begge begrepene.

8. Har du kommentar til kapittel 5: Samisk kirkeliv: likeverdige og livskraftige

Kapitlet om samisk kirkeliv er godt gjennomarbeidet og inspirerende. For nybegynnere på samisk kirkeliv er dette en ryddig og informativ innføring. Kapitlet er strukturert og inneholder det man trenger for å forstå hvorfor samisk kirkeliv er viktig i kirkelig undervisning.

Det er bra med en intro med tre tydelige formål, måter å innlemme samiske elementer og viktigheten av språket som identitet, tilhørighet og tradisjon. Det er positivt at det samiske natursynet understrekes som en “kilde til bærekraftig forvaltning av naturen”. Måten samene forholder seg til naturen på er en verdi alle kan lære av, og bør være en viktig del av kirkelig undervisning for alle aldersgrupper.

I Stavanger bispedømme har det vært lite fokus på samisk kirkeliv. Vi har nå begynt å arbeide mer systematisk for å styrke og fremme dette arbeidet. Det er helt nødvendig for å møte mennesker med samisk tilhørighet, og for å gjøre samiske tradisjoner kjent i alle menigheter.

Stavanger bispedømmeråd støtter det som står i planen “Å inkludere det samiske er like viktig uansett hvor i landet den kirkelige undervisningen og læringen foregår, og er ikke forbeholdt de områder i Sápmi hvor mange i befolkningen definerer seg som samer.”

Videre vil Stavanger bispedømmeråd støtte det som står i planen om arbeidet med forsoning. Det er beklagelig og uakseptabelt at man som majoritetssamfunn har undertrykket og fremdeles undertrykker samer i Norge. I vår kirkelige undervisning skal vi kjenne vår historie, lære av den og vise respekt for samene, det samiske språket og den samiske kulturen.

9. Har du kommentar til kapittel 6: Likeverdig deltagelse og medvirkning

Dette kapittelet inneholder mye god og viktig informasjon om likeverdig deltagelse og medvirkning. Stavanger bispedømmeråd støtter tenkningen, og vil understreke viktigheten av arbeidet med å inkludere alle i kirkelig undervisning.

For å utvide perspektivet noe hadde det vært bra å vise til heftet "Tilværelsens gave – kalt til å være kirke av alle og for alle" fra Kirkenes Verdensråd (Norges Kristnes Råd). Det viser til et paradigmeskifte i forståelsen av mennesker med funksjonsnedsettelse. Det har mange formuleringer som gir helt andre perspektiver på det å være menneske.

På side 14 i høringsdokumentet står det noe om rammene for undervisningen, og at man må "legge til rette for at det er tilstrekkelig tilfang av menneskelige ressurser, tid, tverrfaglighet og kompetanse for å kunne innfri målet om likeverdig deltagelse". For de som jobber med dette i menighetene er nettopp ressursene det store spørsmålet. Stavanger bispedømmeråd anbefaler derfor at det står noe mer om hvordan man kan gå fram i dette arbeidet, og at det vises til ressurser som finnes i Ressursbanken eller andre steder.

Så langt Stavanger bispedømmeråd kan se står det ikke noe om HEL-arbeidet i kapittelet. Noe av dette arbeidet kan innarbeides i planen.

Vi får også stadig flere tilbakemeldinger om behov for økt kompetanse på hvordan de ansatte møter mennesker med ulike diagnoser i kirkelig undervisning. En refleksjon rundt dette hadde vært bra.

10. Har du kommentar til kapittel 7: Samarbeid om kirkelig undervisning og læring

Stavanger bispedømmeråd støtter det som står om samarbeid i kapittelet.

Under Skole, barnehage og SFO har Stavanger bispedømmeråd en kommentar: Her står det: "Aktiviteter som skjer i dette samarbeidet kan ikke være forkynnende, men de kan like fullt inneholde viktig læring". Slik er det med samarbeidet innenfor de ulike fagene og læreplanene. Her skal samarbeidet ikke være forkynnende. Gudstjenestene derimot er i sitt vesen forkynnende, selv om det ikke er det primære siktemålet i samarbeidet med skole og barnehage. Det har da også en annen plattform enn læreplanene. Formuleringen over bør kanskje omformuleres slik at den også kan romme gudstjenestene.

11. Har du kommentar til kapittel 8: Lokalt planarbeid

Stavanger bispedømmeråd støtter det som står om at Den norske kirke fortsatt fastholder breddeperspektivet, og at dette ikke skal stå i en motsetning til det kontinuerlige arbeidet. I Stavanger bispedømme har vi jobbet mye med å etablere breddetenkningen i trosopplæringsarbeidet, og har langt på vei lykkes med dette. Mellom 30-50% av alle dømte i bispedømmet deltar på de punktuelle breddetiltakene fram til konfirmasjonsalder. Dette arbeidet ønsker Stavanger bispedømmeråd å opprettholde og styrke i framtiden, og det er viktig at breddeperspektivet også tydeliggjøres i planen.

Den norske kirke er en folkekirke, og skal nå ut til alle medlemmer og interesserte. Det skal gis "både grunnleggende og fordypende opplæring", som dere skriver i kapittelet. Det kontinuerlige arbeidet er viktig for de som deltar i det. Det gir en annen læring og en dypere relasjon til menigheten og lederne, som er verdifull.

Stavanger bispedømmeråd har de siste ti årene jobbet for å få til en god synergi mellom det kontinuerlige tiltakene og de punktuelle tiltakene i bispedømmet. Det skal vi fortsette med. Bredde kan både finne sted i de kontinuerlige og de punktuelle tiltakene. Det kunne vært tydeliggjort enda mer i dette kapittelet.

12. Har du andre kommentarer til planen

Stavanger bispedømmeråd mener dette er et godt utkast til plan for kirkelig undervisning og læring. Det er imidlertid behov for å jobbe mer med planen. Det kreves mer nytenkning, flere blikk fra senere tids forskning på feltet, visuelle modeller og mer inspirasjon. Det er behov for et løft. Det må særlig jobbes med en rendyrket pedagogisk modell/tenkning i kapittel 4, og mer med fornyelse i det teologiske grunnlaget i kapittel 2 og i kapittel 5: Likeverdig deltagelse og medvirkning.

Etter Stavanger bispedømmeråd sin mening er planen litt for lang og til tider oppramsende. Stavanger bispedømmeråd skulle ønske at planen var mer presis og lettfattelig i omfang. Da ville den vært mer tilgjengelig og flere vil bruke/lese den. Videre mener vi at design og visuelle modeller ville lette leseopplevelsen og brukervennligheten.

Stavanger bispedømmeråd etterlyser også noen sentrale temaer. Så langt vi kan se står det ikke noe om organiseringen av undervisningen, ansvar, tverrfaglig samarbeid, behov for pedagogisk kompetanse, økonomi, rekruttering osv. Kommer dette i rammeplanene, eller hvor er det tenkt inn? Dersom det ikke er tenkt inn i rammeplanene, må det tas inn i overordnet del som et eget kapittel, ellers sies hva som er tenkt framover.

Når de elleve dimensjonene er tatt ut, mister vi mye av den tverrfaglige tenkningen. Stavanger bispedømmeråd ser at det står noe under Kristen tro i praksis s.9, men vi vet ikke om det er dekkende for hvordan man kan tenke helhetlig om kirkelig undervisning i samarbeid med ulike fagområder. Dersom dette er tenkt inn som en del av Kirka vår, må det kanskje sies noe mer om det.

Stavanger bispedømmeråd mener også at det bør stå noe om viktigheten av pedagogisk kompetanse i alle staber. At det jobbes for å rekruttere og kvalifisere til kateket og menighetspedagog.

Stavanger bispedømmeråd kjenner til at det har vært begrenset med tid til å utarbeide planen. Det er beklagelig. Dette er et så viktig og det krever mer arbeid og utvikling framover for å få en god plan for kirkelig undervisning.

13. Av hensyn til forenkling vurderes det om Kirkerådet kan vedta de seks ulike rammeplanene under overordnet del. Hva mener du om dette?

- Kirkerådet kan vedta rammeplanene

Stavanger bispedømmeråd mener at Kirkerådet kan vedta de seks rammeplanene, men at utviklingene av disse må skje i nært samarbeid med bispedømmerådene og et utvalg av menigheter.

14. Har du utdypende kommentar til spørsmål 13

Forslag til vedtak

Stavanger bispedømmeråd sender svar på høringen om plan for kirkelig undervisning og læring i samsvar med saksframlegget, med de endringene som kom fram i møtet.

DEN NORSKE KIRKE

Kirkerådet

Stavanger biskop
Lagårdsveien 44
4010 STAVANGER

Dato: 16.02.2023

Vår ref: 23/00819-2

Deres ref:

Høringsbrev - Ny plan for kirkelig undervisning og læring

I mars 2020 vedtok Kirkerådet å oppnevne et utvalg som skulle evaluere satsingen på trosopplæringen i Den norske kirke. Utvalget leverte sin rapport januar 2022. Noen av anbefalingene ble etter vedtak i Kirkerådet sendt på høring våren 2022. Med utgangspunkt i høringssvarene, ba Kirkerådet høsten 2022 om å iverksette arbeid med ny plan. Utkast til ny overordnet del til Ny plan for kirkelig undervisning og læring ble lagt frem for Kirkerådet på møtet 9. - 10. februar 2023.

Kirkerådet vedtok å sende overordnet del for Ny plan for undervisning og læring på høring for å få innspill til det videre arbeidet med planen. Rammeplaner for de forskjellige målgruppene utarbeides etter at overordnet del er vedtatt av Kirkemøtet. Justering av organisering og rammer blir en separat sak som skal behandles av Kirkemøtet i de nærmeste årene.

Det vedlagte høringsnotatet har utfyllende beskrivelse av høringen. Høringssvarene leveres i det elektroniske hørings skjemaet som finnes her: <https://forms.office.com/e/9rjeSGxqit>

Det er 11 høringsspørsmål. De innledende spørsmålene (1-3) er obligatoriske og er merket med stjerne. Videre spørsmål er knyttet til kapitler i den nye planen. Høringsinstansen kan velge hvilke kapitler det er relevant å gi innspill på. Innspillene gis hovedsakelig i fritekst. Høringsinstansen bes om å svare så kort og konsist som mulig. Det er begrensning på tekstlengde på ca. 600 ord per svar. Det er mulig å bruke "Engasjerende leser" i arbeidet med høringssvarene, som gir mulighet for både forstørret tekst og opplesning av tekst.

Merk at svarene lagres ikke når skjema lukkes uten at du har trykket på Send-knappen. Derfor anbefaler vi å bruke det vedlagte arbeidsdokumentet mens svarteksten utarbeides.

All informasjon om høringen finnes på kirken.no/hoeringer

Frist for høringssvar er 15. mai 2023.

Høringen er åpen for alle, og alle høringssvar er velkommen. Høringsuttalelser er offentlige etter offentliglova og vil bli publisert på kirken.no.

Kontaktperson i Kirkerådet er seniorrådgiver Ieva Fredriksen, e-post if443@kirken.no

Med vennlig hilsen

Jan Rune Fagermoen
assisterende direktør

Jan Christian Kielland
avdelingsdirektør for kirkefag og økumenikk

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur.

Vedlegg:
Plan for kirkelig undervisning og læring - overordnet del

Mottakere:		
Agder og Telemark bispedømmeråd,	Postboks 208	4662
		KRISTIANSAND S
Borg bispedømmeråd,	Bjarne Aasgt. 9	1606
		FREDRIKSTAD
Bjergvin bispedømmeråd,	Postboks 1960	5817 BERGEN
Hamar bispedømmeråd,	Postboks 172	2302 HAMAR
Nidaros bispedømmeråd,	Kongsgårdsgata	7013 TRONDHEIM
	1a,Erkebispegården	
Oslo bispedømmeråd,	Postboks 9307	0135 OSLO
	Grønland	
Sør-Hålogaland bispedømmeråd,	Tolder Holmers vei	8003 BODØ
	11	
Tunsberg bispedømmeråd,	Postboks 10 Kaldnes	3119 TØNSBERG
Møre bispedømmeråd,	Moldetrappa 1	6415 MOLDE
Kirkelig Undervisningsforbund ,	Rådhusgata 1-3	0151 OSLO
Hamar biskop,	Postboks 172	2302 HAMAR
Preses i Bispemøtet,	Postboks 799	0106 OSLO
	Sentrum	
Nidaros biskop,	Kongsgårdsgata	7013 TRONDHEIM
	1a,Erkebispegården	
Acta barn og unge i Normisjon,	Postboks 7153 St.	0130 OSLO
	Olavs plass	
Blå kors Norge,	Postboks 4793	0506 OSLO
	Sofienberg	
Det Norske Diakonforbund,	Rådhusgate 1-3	0151 OSLO
Den norske kirkes presteforening,	Postboks 437	0103 OSLO
	Sentrum	
Oslo biskop,	Postboks 9307	0135 Oslo
	Grønland	
Bjergvin biskop,	Postboks 1960	5817 BERGEN
Fagforbundet teOLOgene,	Boks 7003 St.	0130 OSLO
	Olavsplass	
Nord-Hålogaland biskop,	Postboks 790	9258 TROMSØ
IKO,	Postboks 2623	0131 OSLO
KRIK - Kristen idrettskontakt,	Pb. 3822 Ullevål	0855 OSLO
	Stadion	
NLA Høgskolen,	Postboks 74	5812 BERGEN
	Sandviken	

Møre biskop, Det teologiske fakultet,	Moldetrappa 1 Postboks 1023 Blindern	6415 MOLDE 0315 OSLO
Agder og Telemark biskop,	Postboks 208	4662 KRISTIANSAND S
Søndagsskolen Norge,	Postboks 98, Sentrum	0101 OSLO
Stavanger biskop, Tunsberg biskop, Borg biskop,	Lagårdsveien 44 Postboks 10 Kaldnes Bjarne Aasgt. 9	4010 STAVANGER 3119 TØNSBERG 1606 FREDRIKSTAD
KA Arbeidsgiverorganisasjon for kirkelige virksomheter, Døvekirken, Fakultet for teologi, diakoni og ledelsesstudier, VID - vitenskapelige høgskole, Ung Kirkesang,	Rådhusgaten 1-3 Fagerborggata 12	0151 OSLO 0360 OSLO
MF vitenskapelig høyskole,	Konsul Wilds vei 1	4621 KRISTIANSAND S
Sør-Hålogaland biskop,	Postboks 5144 Majorstuen Tolder Holmers vei 11	0302 Oslo 8003 BODØ
Ungdom i oppdrag, KFUK-KFUM NORGE, KFUK-KFUM speiderne, NKSS ., Den norske Israelmisjon, NLM-UNG, Norges musikkhøgskole, KABB - Kristent Arbeid Bland Blinde og svaksynte, NMSU, IMF-Ung, Skjærgårds LIVE, HEKTA-trosopplæring for ungdom, Parat,	Grubbegata 4	0179 OSLO
Den norske kirkes ungdomsutvalg, Nord-Hålogaland bispedømme, Akademikerne, Creo, Samisk kirkeråd,	Postboks 333 PB 226 Sentrum Postboks 303 Postboks 9029 Grønland	1802 Askim 4001 STAVANGER 3791 Kragerø 0133 Oslo

Ny plan for kirkelig undervisning og læring

Innholdsfortegnelse

Kapittel 1 Innledning.....	3
Kapittel 2 Teologisk grunnlag for kirkelig undervisning og læring	4
... døper jeg deg til Faderens og Sønnens og Den hellige ånds navn	4
Gud, vår skaper	5
Jesus Kristus, vår frigjører	5
Hellig Ånd, vår livgiver	6
Å leve i stadig velsignelse - <i>Sivdnidit</i>	6
Kapittel 3 Å Leve og vokse: Innhold i kirkelig undervisning og læring	7
Bibel, tekst og fortolkning	7
Kirkens kultur og tradisjon	8
Kristen tro i praksis	9
Livstolkning og livsmestring i kirkelig undervisning og læring	9
Kapittel 4 Å være og å lære: Pedagogisk grunnlagstenkning og læringssyn	9
Å lære i verden: kontekst for kirkelig undervisning og læring	10
Å være med i felleskapet: tilhørighet og trygghet.....	11
Å lære på forskjellige måter: pedagogisk tilnærming.....	12
Å være i faglig utvikling og fornyelse	13
Kapittel 5 Likeverdig deltagelse og medvirkning.....	13
Prinsipper for likeverdig deltagelse i kirkelig undervisning og læring	13
Barrierer for deltagelse	14
Medborgerskap, demokrati og representasjon.....	14
Kapittel 6 Samisk kirkeliv: likeverdig og livskraftig. Samisk språk, kultur og livsanskuelse ..	15
Forankring i samisk kultur.....	15
De samiske språkene er en del av kirkens språk.....	15
Muntlig og praktisk tradisjonsformidling i samisk sammenheng	15
Samisk natursyn som grunnlag for bærekraftige vaner	16
Å tilnærme seg det samiske på ulike måter.....	16
Fornorskningens etterdønninger og forsoning i praksis	17
Kapittel 7 Samarbeid om kirkelig undervisning og læring	17
Samarbeid med hjemmet og faddere	17
Samarbeid med organisasjoner	18
Skole, barnehage, SFO	18
Samarbeid med frivillige.....	19
Kapittel 8 Lokalt planarbeid	19

Kapittel 1 Innledning

Gjennom kirkelig undervisning og læring skal mennesker få se sitt liv i lys av kirkens tro og tradisjoner, og leve og vokse i den kristne tro. Målgruppen for kirkelig undervisning og læring er både barn, unge og voksne i alle aldre. Plan for kirkelig undervisning og læring ser Den norske kirkes arbeid på dette feltet i sammenheng.

Denne overordnede delen suppleres av rammeplaner for følgende aldersgrupper: 0-5 år, 6-12 år, 13-19 år, konfirmasjonstiden, unge voksne og voksne. Rammeplanenes inndeling fastholder at Den norske kirkes undervisning og læring fortsatt skal ha hovedtyngde på barn og unge. Samtidig skal kirken ha egne rammeplaner for livslang læring også utover myndighetsalder.

Gjennom trosopplæringsreformen har Den norske kirke nådd flere barn og unge. Dette breddeperspektivet er fortsatt viktig og skal sees i sammenheng med annet arbeid som også berører kirkelig undervisning og læring. Den norske kirkes undervisning kan både foregå i aktiviteter med bestemt undervisnings- og læringshensikt, og som elementer i andre kirkelige praksiser. For å nå målet om at stadig nye mennesker skal kunne leve og vokse i den kristne troen bør det være et mangfold av tilbud som er både grunnleggende og fordypende, og som treffer både bredt og smalt.

Plan for kirkelig undervisning og læring er delt inn i åtte kapitler. Kapittel 2 gir det teologiske grunnlaget for kirkelig undervisning og læring. Kapitlet peker på hvordan Den norske kirke som en bekjennende, åpen, tjenende og misjonerende folkekirke må henvende seg til alle og invitere bredt. Samtidig er dåpen helt grunnleggende for kirken og må derfor løftes fram som en mulighet hele livet. Kapittel 3 angir innholdet i kirkelig undervisning og læring ved følgende tre sentrale innholdselementer; «Bibel, tekst og fortolkning», «Kirkens kultur og tradisjon» og «Kristen tro i praksis». Videre utdyping av innhold kommer i de ulike rammeplanene. Kapittel 4 presenterer den pedagogiske grunnlagstenkningen og læringssynet med vekt på læringens kontekst og hvordan læring i kirken skjer på mange ulike arenaer og måter. Kapittel 5 handler om likeverdig deltakelse og medvirkning. Alle mennesker uansett alder og funksjonsnivå skal ha mulighet til å delta i menighetens fellesskap og få oppfylt sine religiøse rettigheter. Kapittel 6 handler om samisk kirkeliv i kirkelig undervisning og læring, både som en ressurs for arbeid i samiske områder, men også som grunnleggende for hele kirkens undervisning og læring. Videre planverk for samisk kirkelig undervisning og læring kommer i rammeplanene. I kapittel 7 berøres samarbeid om kirkelig undervisning med hjemmet, faddere, organisasjoner, frivillige og ulike aktører i lokalsamfunnet. Her berøres også samarbeid med skole, barnehage og SFO. Planens siste kapittel beskriver lokalt planarbeid, der «Kirka vår – samlet plan for arbeidet i soknet» er et viktig verktøy i menighetens planarbeid.

Helt grunnleggende for Den norske kirkes undervisning og læring er troen på at alt det skapte er elsket av Gud og har uendelig verdi. Både barn, unge og voksne er troende subjekter som i fellesskap er med på å åpne tekster, tradisjon og tro. Når Gud gir og vi deler, kan vidunderlige ting skje.

Kapittel 2 Teologisk grunnlag for kirkelig undervisning og læring

Den norske kirke er en bekjennende, åpen, tjenende og misjonerende folkekirke, som vitner i ord og gjerning om frelse, frihet og håp i Jesus Kristus. Kirken bygger på misjonsbefalingen i Matt 28, 18-20 og vil at evangeliets budskap skal nå alle mennesker; skapt og elsket av Gud. Derfor må kirken stadig utforske hvordan den kan åpne opp og invitere flere. Dette innebærer også å søke etter nye måter å nå ut med evangeliet på, særlig når oppslutningen om tradisjonelle møteplasser er synkende. Derfor skal kirkelig undervisning og læring henvende seg til alle; mennesker med ulik bakgrunn, alder, forutsetninger og ulik kjennskap til og kunnskap om kristen tro. Kirken døper i den treenige Guds navn fordi Jesus sa «Døp dem!». Den deler brød og vin fordi Jesus delte måltid med sine venner og sa «Ta imot og spis!». Kirken samler store folkemengder og møter enkeltmennesker der de er, og alt dette gjøres samtidig. Kirkelig undervisning og læring må derfor holde sammen både bekjennelsen, åpenheten, det tjenende og det misjonale i en plan der målgruppen er alle dømte og interesserte i alle aldre.

... døper jeg deg til Faderens og Sønnens og Den hellige ånds navn

Mye av kirkelig undervisning og læring skjer med henblikk på dåp eller i etterkant av dåp. Hver gang noen døpes, legger presten hånden på hodet til den som er døpt og sier «*Den allmektige Gud har i dåpen gitt deg sin hellige Ånd, født deg på ny og tatt deg inn i sin troende menighet. Gud styrke deg med sin nåde til det evige liv.*» Gud tar imot alle i dåpen, og forener den dømte med den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus. Alle blir ved dåpen en del av en menighet og den verdensvide kirke. Samtidig ønsker mange som av ulike grunner ikke er døpt, å høre til i kirkens fellesskap. Kirkelig undervisning og læring må derfor løfte fram dåp som en mulighet hele livet, og reflektere dette både i omtalen av dåp og måten det legges til rette for dåp. Kirken må finne og fjerne alt som kan hindre mennesker fra å oppsøke dåp. Misjonsbefalingen begrunner hvorfor kirken må drive med undervisning og læring. Oppdraget springer ut fra den oppstandne Jesus Kristus selv. Nåden er gitt og gratis, og det kristne fellesskapet skal gi videre det som er gitt. I dette er dåpens gave helt sentral, og dåpen minner om at ingen kan bære seg selv. Gud bærer.

¹¹ Lik en ørn som får ungene til å fly fra redet og svever over dem, slik bredte han ut sine vinger, tok ham og bar ham på vingene.

5.Mos 32, 11

Fadderansvaret i kirkens dåpsliturgi uttrykker kjernen i hva kirkelig undervisning og læring handler om. Sammen med menigheten og hele kirken får de som står rundt den dømte, et hellig ansvar: Å vise omsorg, be for, lære selv å be og hjelpe til å bruke Guds ord og delta i nattverden, så den dømte kan leve og vokse i den kristne tro. Dette hellige ansvaret tar kirken på alvor gjennom sin undervisning og læring. Innholdet i fadderansvaret speiler både kjennskap til Bibelens fortellinger, kirkens tro og

tradisjon, kristen tro i praksis og hjelp til livsmestring og livstolkning. Dette utdypes videre i innholdsdelen i kapittel 5.

Gud, vår skaper

Gud skapte verden, og så at det var godt. Alt det skapte er elsket av Gud og har en uendelig verdi. Dette synet på mennesket og alt det skapte er grunnleggende i kirken. Alle mennesker, uavhengig av funksjonsevne, kjønn, etnisitet, sosial status, legning og identitet, skal få mulighet til å delta som likeverdige i kirkelig undervisning og læring. Det er ulike grunner til at ikke alle ønsker eller kan komme til kirken, og derfor må kirken også gi tilbud på andre arenaer.

Å være skapt er å være utlevert til verden. Et kristent menneskesyn forholder seg også til at mennesker sårer hverandre og gjør feil, både som enkeltmennesker og som fellesskap. Når man i kirkelig undervisning og læring skal snakke sant om å være menneske, må det snakkes både om det å være skapt i den treenige Guds bilde og om det som er vondt, urettferdig og utilstrekkelig. Samtidig er det kirkens tro og håp at døden og det onde ikke har det siste ordet.

Jesus Kristus, vår frigjører

Jesu Kristi oppstandelse fra de døde viser at Gudsrikets krefter ikke stanses av døden. Livet seiret, og lyset skinner i mørket. Dette gir håp for framtiden og for verden, for mennesker i alle aldre og til alle tider. Derfor er det et mål i kirkelig undervisning og læring at stadig nye mennesker skal få del i dette håpet.

Lovet være Gud, vår Herre Jesu Kristi Far, han som i sin rike miskunn har født oss på ny til et levende håp ved Jesu Kristi oppstandelse fra de døde!

1 Pet 1,3

Gjennom at Gud ble menneske, har Gud kjent menneskelige livsvilkår på egen kropp. Mennesker i dag lever under de samme livsvilkårene. Barn, unge og voksne i kirken har derfor egen myndighet i møte med tekster, fortellinger og forestillinger. Kunnskap om kristen tro og bibelfortellinger er markert mindre enn for noen tiår siden. Like fullt må kirkelig undervisning og læring ta utgangspunkt i og anerkjenne menneskers erfaring og kunnskap. Barn, unge og voksne er troende subjekter i sin egen læringsprosess og sin egen spiritualitet.

Da Gud ble menneske i Jesus Kristus, skjedde det på et bestemt sted til en bestemt tid. Det er den eneste måten å være menneske på. Dette innebærer at alle ser seg selv, verden og kristen tro gjennom egne erfaringer, egne liv og egne «briller». Hverken historien eller kristen tro er nøytrale, men åpne for tolkende tilbakeblikk og nye spørsmål. Hvilke erfaringer har blitt ansett som gyldige? Hva slags virkelighetsforståelse har hatt forrang foran andre? Hva har blitt sett på som verdifullt? Hvilke kropper regnes som normen? Det er nødvendig å stille spørsmål rundt hvem som har hatt makt til å tolke og definere kristen tro, både før og i dag. I Norge har særlig samer og kvener opplevd hvordan kristendom og imperialism har vært vevd sammen. Samtidig har også andre grupper erfart at det ikke var plass i det

kristne fellesskapet. Alle som på ulike måter er i en minoritetssituasjon, skal erfare at deres bakgrunn er verdifull og at kirkens rom er trygt. Å snakke om makt og privilegier er ikke bare forankret i inkarnasjonsteologien, men også i det skapelsesteologiske. En bærekraftig verden trenger et menneskesyn og et natursyn som ser på alt det skapte med godhet, og som står opp mot urett ved å handle og utfordre undertrykkende maktstrukturer. Å gi hjelp til nettopp dette, er sentralt i kirkens arbeid med undervisning og læring.

Hellig Ånd, vår livgiver

På gresk og hebraisk er ordet for *ånd* det samme som for *pust*. Guds ånd svedde over vannet ved skapelsen. Da disiplene var så redde at de stengte seg inne etter korsfestelsen, stod den oppstandne midt i bland dem, åndet på dem og ga dem sin fred. Den hellige ånd skaper liv og fornyer, og den minner om at Gud virker på måter mennesker ikke har kontroll over. Ånden gjør ordet levende, gjør troen levende og slutter aldri å skape noe nytt i verden og i menneskers liv. Dette konstituerer også kirkelig undervisning og læring i Den norske kirke.

«Jeg tror på en hellig, allmenn kirke», lyder den apostoliske trosbekjennelsen. Kirken er både hellig og alminnelig. Den er fellesskapet av de døpte, der ordet forkynnes og sakramentene forvaltes, men også byggene og stedene der mennesker kommer sammen. Fordi kirkelig undervisning og læring både er formaliserte undervisningsaktiviteter og skjer i ikke-formelle sammenhenger, kan man forstå kirken som et lærende fellesskap. I dette lærende fellesskapet varierer det både hvem som møtes og hvor ofte. Kirken ser verdien i de fellesskapene som oppstår der og da; både de store og de små. Det er kirkens tro at Gud er til stede ved sin Hellige ånd i de møtene som skjer. Derfor ligger det i kirkens natur å være åpen og inviterende, i troen på at Den hellige ånd gir liv til tro og fellesskap.

*For Gud ga oss ikke en ånd som gjør motløs;
vi fikk Ånden som gir kraft, kjærlighet og visdom.
2.Tim 1, 7*

Å leve i stadig velsignelse - *Sivdnidit*

Et godt utgangspunkt for kirkelig undervisning og læring er at alle mennesker er underveis, både i livet og troen. Det nordsamiske verbet *sivdnidit* [sivdniditt]¹ er en måte å nærme seg dette på. Det kan oversettes både med å skape og med å velsigne, og er en religiøs praksis som finnes over hele Sápmi. Det er en måte å kommunisere med både Gud og skaperverket, gjennom ord eller handling. Velsignelsen gjøres i mange ulike situasjoner og er ikke knyttet til kjønn, alder eller spesifikke egenskaper hos den som utfører det, men kan gjøres av alle. Det er en hverdagspraksis med små ritualer som å korse seg, synge for maten og aftenbønn, be en bønn for reisen eller på

¹ [Thefinalversion1.pdf \(uio.no\)](#) "Att leva i ständig välsignelse. En studie av *sivdnidit* som religiös praxis". Lovisa Mienna Sjöberg phd. Teologisk Fakultet, Oslo. 2018.

ulike måter være i dialog. Velsignelsen er en måte å praktisere ydmykhet og takknemlighet, samtidig som det er en påminnelse om ansvaret for hverandre og for alt det skapte. *Sivdnidit*, i en kristen kontekst, er å leve og tolke sitt liv i lys av den kristne tro. Det er også et mål for kirkelig undervisning og læring. For å gjøre det må det store mangfoldet og rikdommen som ligger i ulike tradisjoner tas i bruk, slik kristendommen til alle tider har gjort i de ulike kontekstene den har oppstått og utviklet seg.

Kapittel 3 Å Leve og vokse: Innhold i kirkelig undervisning og læring

Gjennom kirkelig undervisning og læring skal mennesker få se sitt liv og sine erfaringer i lys av kirkens tro og tradisjoner, og kunne leve og vokse i den kristne tro hele livet.

Kirkelig undervisning og læring er en kontinuerlig prosess som knytter tidligere kunnskap og erfaringer til ny og fordypet kunnskap og livserfaring. På denne måten forkynner kirken evangeliet og gjør det relevant for mennesker gjennom livet.

Tre innholdselementer er sentrale i kirkelig undervisning og læring: bibel, tekst og tolkning, kirkens kultur og tradisjon, og kristen tro i praksis. Alle elementene skal bidra til livstolkning og livsmestring.

28 De nærmet seg nå den landsbyen de skulle til, og han lot som han ville dra videre. 29 Men de ba ham inntrengende: «Bli hos oss! Det lir mot kveld, og dagen heller.» Da gikk han med inn og ble hos dem. 30 Og mens han satt til bords med dem, tok han brødet, ba takkebønnen, brøt det og ga dem. 31 Da ble øynene deres åpnet, så de kjente ham igjen.

Emmausvandrerne i Lukas 24, 28-31

Bibel, tekst og fortolkning

Bibelfortellingene er sentrale i all kirkelig undervisning og læring. Den enkelte blir kjent med Bibelens innhold, fortellinger, språk og symbolbruk, og lærer selv å bruke Bibelen.

Bibelen har preget den kristne kulturen og har en vesentlig plass i allmennkulturen, språket og kunststartene. Bibelens rolle i samfunnet har endret seg, og mange av fortellingene er ikke kjent for nye generasjoner. Dette utfordrer også måten Den norske kirke jobber med dette på i sin kirkelige undervisning og læring.

Bibelfortellingene er bærende ved de kristne høytidene og gjennom kirkeåret. De er en del av kristen tro i praksis, og skal gi kunnskap og innsikt i kirkens tro og tradisjon. Kunnskap om Bibelen og kjennskap til Bibelens tekster skal bidra til å gi trygghet i egen tro og tradisjon for den enkelte, men også kunne bidra til kritisk tenkning. Bibeltekstene er sentrale for å forstå og delta i kirkens liv og ritualer, samt å kunne tolke eget liv i lys av kristen tro.

Bibelen er slitesterk og relevant i ulike livsfaser og livssituasjoner. Den er skrevet i en annen tid og kultur, og har et språk og et verdensbilde som kan være fremmed. Den består av et mylder av ulike tekster, der noen blir brukt mye og andre lite. Den består av tekster som er rørende, rare, utfordrende, morsomme og mystiske. Det er viktig at kirkelig undervisning og læring tar i bruk et mangfold av tekster fra både det gamle og det nye testamentet. Nettopp mangfoldet av fortellinger gir mulighet til å tolke eget liv, og åpner opp kristen tro på nye måter. Ulike faglige innfallsvinkler knyttet til hvilke tekster som skal brukes og hvordan man bruker dem, er en styrke. Bruk av tekster må tilpasses målgruppen. Samtidig bør man også velge tekster som tar opp vanskelige sider av livet, fordi menneskers livserfaringer vil brytes mot bibeltekstene som leses. Å forholde seg til bibelfortellinger som både handler om kjærlighet, godhet, tro, tilgivelse, men også om tvil, vold, synd og ondskap, bidrar til å gi barn, unge og voksne en tro som bærer gjennom hele livet.

Bibelfortellinger er også et godt utgangspunkt for samtale om livsnære og hverdagsaktuelle temaer som tro og vitenskap, menneskesyn og menneskeverd, utenforskap og ensomhet, brutte relasjoner, sykdom og død, rettferdighet og ulikhet, krig og fred, og utfordringer knyttet til klima, miljø og bærekraft.

²⁷ Filip gjorde seg i stand og dro av sted. Han fikk se en etiopisk hoffmann, en høy embetsmann som hadde tilsyn med skattkammeret hos Kandake, dronningen i Etiopia. Han hadde vært i Jerusalem for å tilbe. ²⁸ Nå var han på vei hjem og satt i vognen sin og leste fra profeten Jesaja. ²⁹ Da sa Ånden til Filip: «Gå bort til vognen og hold deg tett opptil den.» ³⁰ Filip sprang bort, og da han hørte at han leste fra profeten Jesaja, spurte han: «Forstår du det du leser?» ³¹ «Hvordan skal jeg kunne forstå», sa han, «når ingen forklarer det for meg?» Så ba han Filip komme opp i vognen og sette seg ved siden av ham.

Filip og den etiopiske hoffmannen i Apostlenes gjerninger 8,27-31

Kirkens kultur og tradisjon

Kirken forvalter en rik kulturarv og et mangfold av tradisjoner. Dette er viktige kilder for identitet og tro, livstolkning og livsmestring. Den norske kirke er et mangfold av kulturer og tradisjoner. Lokal kirkelig kultur og tradisjon kan åpne for ny forståelse av sted og egen historie. Den kirkelige kulturarven, med sine steder og bygninger, kunst og arkitektur, salmer, materielle og immaterielle kulturminner, gir muligheter for å utvikle teologi som både er stedegen og dialogisk. Kirkearkitektur og -kunst forteller at kirken aldri har vært et rent lokalt eller nasjonalt prosjekt. Arven er og har alltid vært del av et globalt kirkelige felleskap. Både bygg og interiør, kunst og utsmykking setter det lokale inn i en global sammenheng.

Kirken har gjennom hele sin historie skapt identitet og tilhørighet. Samtidig inneholder historien også skyggesider, hvor kirken har skapt avstand og utenforskap. Når kirkens historie formidles, hører en kritisk maktrefleksjon til. Som bibeltekster,

må tradisjon og kultur tolkes på nytt av nye generasjoner, i det mangfoldet samfunnet er.

Kristen tro i praksis

Kirkelig undervisning og læring skal knytte an til levd liv slik at mennesker kan forstå eget liv i lys av bibelfortellingene og tro på den treenige Gud. Det kan skje gjennom gudstjenestedeltagelse, bønn eller det øvrige liturgiske og kirkemusikalske arbeidet i menigheten. Ved å bli kjent med sakramentene, kirkeåret og de kristne høytidene, skal deltakerne få utforske og utvikle trospraksiser og et språk for tro og tvil.

Kristen tro i praksis inkluderer diakonale praksiser. Diakonale praksiser er nestekjærlighet, inkluderende fellesskap, vern om skaperverket og kamp for rettferdighet. Disse praksisene er verktøy i møte med utfordringer som hele samfunnet står overfor. Mennesker får verktøy til å leve bærekraftig, og et fellesskap å dele engasjementet med.

Ved å utvikle og oppleve varierte uttrykksformer som kor og annen sang, drama, dans og skapende aktiviteter, skjer læring gjennom gjentakelse, deltagelse og øving. Å delta i, utvikle, utforme, og påvirke innhold og form, styrker eierskapet til det som formidles. Slik åpner forskjellige uttrykksformer for andre måter å lære på. Gjennom ulike kunstformer og -uttrykk skapes fellesskap og opplevelse av tilhørighet. Kirkelig undervisning og læring skal bidra til at den enkelte kan utvikle forståelse og evner til livstolkning og livsmestring, også på andre premisser enn rent språklige.

Livstolkning og livsmestring i kirkelig undervisning og læring

Alt menneskelig angår den kristne tro. Derfor skal all kirkelig undervisning og læring bidra til livstolkning og livsmestring. Mennesker skal få redskap til å forstå seg selv og tilværelsen i lys av relasjonen til Gud, andre mennesker og skaperverket. Menigheten er et lærende fellesskap av barn, unge og voksne som utfyller og utfordrer hverandre på tvers av alder.

Mennesker må få delta med sin livskunnskap og erfaringer, og i møte med kirken få redskaper til å tolke eget liv. Dette er en prosess som varer hele livet, og hver livsfase utfordrer til ny livstolkning og livsmestring. Dette kan gi utrustning til å leve livet i hverdag og høytid, i sorg og glede, i krise og oppbrudd, alene og i fellesskap.

Kapittel 4 Å være og å lære: Pedagogisk grunnlagstenkning og læringssyn

Trosopplæringsreformen la til rette for nyskaping og forskning som over tid har formet læringssyn i Den norske kirke. Læring i kirken skjer på flere arenaer gjennom deltagelse, samhandling og kommunikasjon med andre, og forstås ikke alltid som målrettet og styrt. Læring skjer gjennom fellesskapet: i menigheten møtes troserfaringer, kunnskap om kristen tro og tradisjon, samt livstolkning og livsmestring. Læring skjer gjennom rom: Kirkerommet formidler tro og tradisjon der

både materiell og immateriell kristen kulturarv kommer til uttrykk. Læring skjer gjennom gudstjenestene: Deltagelse på gudstjeneste eller i dåp, konfirmasjon, bryllup eller begravelse gir også erfaringer og berøringer i menneskers liv på en konkret og relevant måte. Kirkelig undervisning og læring kan slik forstås som en del av kirkens mangfoldige tilbud.

Noen aktiviteter i kirken har bestemt undervisnings- og læringshensikt. Undervisning har alltid vært en del av kirkens oppdrag. Samtidig har forståelsen av undervisningens innhold, formål og arbeidsmåter endret seg over tid. Begrepet «undervisning» må forstås bredere enn den tradisjonelle enveiskommunikasjonen fra lærer til elev. Undervisning handler om alle målrettede og planlagte aktiviteter som gjennom varierte arbeidsmåter og metoder legger til rette for at barn, unge og voksne kan oppleve læring. Deltagere i læringsaktiviteter er ikke passive mottakere, men påvirker og preger egen læring. Det som til slutt læres, formes i samspillet mellom den som underviser, deltageren i aktiviteten og læringens innhold. Begrepene «undervisning» og «læring» må sees i sammenheng, og ivaretar sammen den helhetlige tilnærmingen til dette feltet.

Å lære i verden: kontekst for kirkelig undervisning og læring

Innblikk i samfunnsforhold, menneskers livsvilkår og eksistensielle behov er avgjørende for kirken. Forståelse av kontekst er viktig når aktiviteter i kirken skal planlegges. Møtet med kirken kan enten åpne opp for eller skape barrierer for menneskers videre interesse for å delta, utforske, lære og finne sin plass i kirkens felleskap. En kirke som vil invitere alle, må se sin tjeneste sammen med konteksten den virker i.

Kirkelig undervisning og læring i en større sammenheng

Kirkens undervisnings- og læringsfelt påvirkes av læringen som skjer utenfor kirkens tilbud og aktiviteter. Barn og unge lærer om kristen tro og tradisjon på skolen og i barnehagen. Kristen tro og praksis i hverdagen, slik som familietradisjonene, trosformidling og samtaler om tro i hjemmet, er viktig for mange. Spørsmål om religionens plass i det offentlige rom, preger samfunnsdebatten. Digitale medier og nettverk skaper arenaer for både nye troserfaringer og impulser. Det digitale former relasjoner, kommunikasjon og samhandling på nye måter. Forskjellige subkulturer, inkludert kristne nettverk, oppstår på tvers av landegrenser og kulturell, religiøs og konfesjonell tilhørighet.

Utfordringsbilde for kirken som undervisnings- og læringsarena

Dagens samfunn er livsynsåpent og mangfoldig, med tilhørende utfordringer og muligheter. Et komplekst samfunn stiller store krav til den enkelte om å orientere og posisjonere seg. Generasjonsbegrepet er i endring, og generasjonsskifter skjer stadig raskere. I kjølvannet oppstår utfordringer knyttet til felles referanserammer. Digitalisering og sosiale medier skaper nye felleskap, men bidrar også til avstand. Endringer, særlig på digitale arenaer, skjer raskt. Mange opplever at de ikke klarer å følge med. Verden har blitt «mindre», men kan også oppleves som mer fragmentert og utrygg. Krig og konflikter, økologiske kriser og usikkerhet om jordens fremtid

skaper handlingsvilje og engasjement, men også apati. Mange mennesker opplever fysisk eller eksistensiell ensomhet og psykisk uhelse.

Kristen tro og kulturarv er ikke lenger like synlig på samfunnets fellesarenaer. Det er i større grad opp til den enkelte å definere tro, religiøs tilhørighet og praksis.

Kunnskapen om Bibelen og de kristne tradisjonene er markant mindre enn i tidligere generasjoner. Kristne tekster, praksiser, historie, kulturarv og ritualer kan oppleves som et ukjent landskap. Informasjonskildene er mange og til tider uoversiktlige.

Kirkens undervisnings- og læringsoppdrag i et livssynsåpent og mangfoldig samfunn

Kirken kaller alle mennesker til å ta imot evangeliet, tolke sitt liv i lys av budskapet og vokse i troen på den treenige Gud. Alle er invitert til en dypere relasjon til seg selv, skaperverket og Gud.

Kirken vil at alle skal få mulighet til å bli kjent med kildene til kristen tro, livstolkning og livsmestring. Ved å være åpen og inviterende kan kirken møte barn, unge og voksnes eksistensielle spørsmål og søken etter tilhørighet. Kirken kan tilby møter med både Gud, mennesker og verden. I møtene finnes både hvile, ny kraft og handlingsalternativer. Kirken kan bidra kildekritisk og reflektert i samtaler om tro og religion og slik hjelpe mennesker til å navigere i det religiøse landskapet.

Å være med i felleskapet: tilhørighet og trygghet

Mennesker som kommer i kontakt med kirken, har variert bakgrunn og ulike motivasjoner. Å være sett og ønsket er både et grunnleggende menneskelig behov og avgjørende for læring. Læring skjer best der man ønsker å være. For at kirkens undervisnings- og læringstilbud skal oppleves lystbetont, livsnært og relevant for den enkelte, må det legges til rette for at alle kan delta. Universell utforming, kultursensitivitet og inkluderende og dialogisk tilnærming kan bidra til kirken blir et godt sted å være og en god arena for læring.

Deltagelse er en viktig forutsetning for undervisning og læring i kirken, men deltagerrollen kan forstås forskjellig. Man kan forstå deltagelse som å være aktivt involvert og ha ansvar og oppgaver. Deltakelse kan også bety å skape noe sammen og å dele opplevelser og erfaringer. Ikke minst kan det å delta bety å være med i et felleskap uten forventning om bidrag og prestasjon. For å nå ut til alle, må kirken også legge til rette for deltagelse på andre arenaer enn kirkebygg og menighetshus.

Interkulturell forståelse og et mylder av mangfold

Kirken består av et stort mangfold. Ulike mennesker bidrar i fellesskapet ut fra sin egenart. Geografisk, etnisk og kulturell tilhørighet, språk og dialekt, sosioøkonomisk bakgrunn, seksuell identitet, kjønnsidentitet, funksjonsgrad, erfaringer, kompetanse, interesser og familiesituasjon er noen av faktorene i menneskers bakgrunn. Dette bidrar til den enkeltes unike forforståelse og forkunnskap. Ulike referanserammer har innvirkning på hvordan den enkelte oppfatter og tolker tekster, praksiser og nye erfaringer. Referanserammene har også innvirkning på hvor mottakelig mennesker er for læring.

Møter mellom mennesker med ulike referanserammer fordrer åpenhet, respekt og interkulturell kompetanse. Interkulturell kompetanse har overføringsverdi til alle kirkelige undervisnings- og læringsammenhenger der forskjellige kulturer og subkulturer, identiteter og interesser møtes.

Når mennesker opplever at deres kultur, språk og trosfortelling blir tatt på alvor, kan de lettere finne seg til rette i kirkens felleskap. Bruk av ulike språk er nødvendig for å bekrefte deltageres identitet. I møte mellom forskjellige kulturelle og språklige uttrykk kan det også oppstå ny kunnskap og dypere forståelse for seg selv og andre. Bevist holdning til språk åpner dermed for inkluderende og dialogisk kommunikasjon. Musikk og kunst bærer også i seg et språk som er både identitetsbekreftende og identitetsskapende. Kirken har for eksempel et tradisjonsrikt korarbeid som kan bidra både til læring og felleskap for alle aldre.

Å lære på forskjellige måter: pedagogisk tilnærming

Mindre kjennskap til kirke og kristendom gir større behov for grunnleggende innføring. Lavere oppslutning om tradisjonelle kirkelige møteplasser gir større behov for at den kirkelige undervisningen skjer i nye medier. Samtidig må kunnskapsbegrepet i kirkens undervisnings- og læringskontekster forstås bredere enn den tradisjonelle tilegnelsen av kognitiv kunnskap. Det inkluderer grunnleggende faktakunnskap og kjennskap til sentrale begreper, fortellinger og gjenstander (artefakter), men også praktisk kunnskap om hvordan troen utøves i kirkerommet, i det kristne fellesskapet og i hverdagen. Kunnskapen kan også være taus og ligge i kroppen. Erfaringer eller opplevelser kan gjøre at man «vet» noe uten å kunne uttrykke det verbalt.

Kunnskap utvikles videre når den brukes. Når man reflekterer, utforsker og bruker kunnskapen i praksis, åpnes det for større innsikt. Slik settes det nye man lærer inn i en større sammenheng. Det levde livet veves sammen med den enkeltes forkunnskap og andres kunnskapsbidrag fra både fortiden og samtiden.

Gjennom kirkelig undervisning og læring kan den enkelte forstå seg selv og andre mennesker som del av en større fortelling. Når undervisningen og læringen oppleves livs- og trosrelevant, kan det også bidra til større motivasjon for å lære mer og å delta i kirkens felleskap. Livs- og trosrelevant undervisning i kirken vil derfor styrke både det enkelte mennesket og fellesskapet. Det kan bidra til at barn, unge og voksne kan tolke livet sitt og hendelser i samfunnet og verden i lys av et kristent verdens- og menneskesyn. Slik kan mennesker i alle aldre få hjelp til å utforske og besvare sine eksistensielle spørsmål og bidra konstruktivt til samtalen om tro, tvil og håp.

Jesus brukte aktivt referanser fra menneskers hverdagsliv, kulturarv og felles erfaringer. I Bibelen fortelles det at Jesus «underviste dem om mange ting og la fram sin lære i lignelser» (Mark 4, 2a), men at han også forklarte lignelsene for disiplene (Luk 8, 9-15). Andre steder finnes eksempel på at han stiller spørsmål og motspørsmål (eks. Luk 9, 18-22; Matt 15, 21-28) eller viser eksempler på handlemåter og praksiser (eks. Luk 19, 1-12 og Joh 13,4-17). Jesus var også medvandrer og samtalepartner, og han delte både opplevelser og erfaringer med sine disipler (eks.

Luk 24,13-35 og Joh 21, 9-13). Slik nærmet Jesus seg ulike mennesker på ulike måter. Også dagens kirkelige undervisning og læring må ta i bruk et stort spekter av arbeidsmåter og metodiske verktøy i møte med mangfold av mennesker. I alt sitt virke var Jesus utadrettet og grensesprengende for å forkynne evangeliet om Guds rike. Slik må også kirken være utadrettet og oppsøkende når den skal tilby undervisning og læring for nye mennesker. Det er naturlig å se på hvilke møteplasser som eller finnes i lokalsamfunnet, og være en aktiv bidragsyter på disse.

Å være i faglig utvikling og fornyelse

Det pedagogiske faget er i stadig utvikling. Ny viten og forståelse kan åpne tradisjonsrikt innhold og vise nye tolknings- og anvendelsesmuligheter. Kirkelig undervisning og læring må fortløpende reflektere rundt pedagogisk forståelse, kunnskap, virkemidler og verktøy i møte med mangfold og endringer.

For å forstå og ivareta mangfoldet i forskjellige læringskontekster, trenger det kirkelige undervisnings- og læringsfeltet å samhandle med andre fagfelt. Nyere forskningsbasert kunnskap innen for eksempel nyere læringsteorier, musikkpedagogikk, neuropsykologi, spesialpedagogikk, sosialpedagogikk, diakoni og teologi kan bidra til å utvikle pedagogikken. Listen er ikke uttømmende, men inviterer til å reflektere over nye muligheter knyttet til tverrfaglig samarbeid der flere fagområder kan bidra med sin egenart.

Kapittel 5 Likeverdig deltagelse og medvirkning

Alle mennesker skal uavhengig av alder og funksjonsnivå ha mulighet til å delta i menighetens felleskap og å få oppfylt sine religiøse rettigheter. Dette inkluderer tilgang til sosiale nettverk, læring, personlig utvikling og felleskap. Særlig barn og unge, mennesker i sårbare livssituasjoner og mennesker med nedsatt funksjonsevne har stort behov for fritidsarenaer uten fokus på prestasjon.

Noen grupper mennesker har i mindre grad enn andre muligheter til å være aktive medborgere. Medborgerskap handler om at alle mennesker får likeverdig behandling og har de samme mulighetene for deltakelse og tilhørighet. Funksjonshemming, fattigdom eller kulturell bakgrunn er eksempler på årsaker til at enkelte grupper opplever utenforskap, marginalisering og ensomhet. Kirken må utfordre de grensene som med eller uten hensikt settes opp mellom mennesker og evangeliet, slik at den brede invitasjonen til kirkelig undervisning og læring kan være reell.

Prinsipper for likeverdig deltagelse i kirkelig undervisning og læring

Kirken inviterer alle døpte og interesserte til undervisning og læring. Da må tilbudet være tilgjengelig og åpent for alle. Felleskap skal preges av anerkjennelse og likeverd der barn og voksne kan delta på egne premisser og oppleve tilhørighet. Det forutsetter at undervisningen er både relasjonsbasert og preget av kunnskap om menneskerettigheter, menneskelig mangfold og sårbarhet. Universell utforming og individuell tilrettelegging skal ivaretas. Man bør unngå bruk av bygg, rom og steder med dårlig tilgjengelighet. Det må sikres at aktiviteter ikke ekskluderer enkelte grupper eller individer.

Den enkeltes behov for trygghet og støtte krever fleksibilitet og oppmerksomhet. Undervisnings- og læringsaktiviteter som har rom for stort mangfold av deltagere, bør prioriteres. Samtidig vil det være behov for individuell tilpasning og egen undervisning for enkelte deltagere. Man må ha høy bevissthet om når disse trengs og hvilke konsekvenser de kan ha.

Rammene for undervisningen må legges til rette for at det er tilstrekkelig tilfang av menneskelige ressurser, tid, tverrfaglighet og kompetanse for å kunne innfri målet om likeverdig deltagelse.

Barrierer for deltagelse

Mennesker med funksjonsnedsettelse skal i kirkelig undervisning og læring oppleve anerkjennelse, tilhørighet og tilgjengelighet. Derfor er det viktig å identifisere, redusere og fjerne funksjonshemmende barrierer. Individuell tilrettelegging krever at det er tillitt mellom de involverte. Tillitt er vanskelig å bygge dersom kunnskap mangler og barrierene er store.

Funksjonshemmende barrierer kan være både fysiske, sosiale og kulturelle. Manglende universell utforming og individuell tilrettelegging utestenger mennesker fra likeverdig deltakelse. Både deltakere, frivillige, ansatte, foreldre og pårørende blir ekskludert dersom lokaler, undervisningsmateriell og pedagogikk ikke er tilgjengelig for alle. Ekskluderende holdninger kan komme til uttrykk gjennom språk, sosiale praksiser, makt, normer, strukturer, prioriteringer av ressurser og mangel på informasjon.

Medborgerskap, demokrati og representasjon

Medborgerskap betyr i religiøse sammenheng å kunne delta, ha et trosliv, delta i felleskap og være et religiøst subjekt. Det innebærer å få lov til å sette egne ord på religiøse erfaringer, stille spørsmål og undre seg, og velge grad av deltagelse og medvirkning.

Kirkelig undervisning og læring skal anerkjenne og styrke alle barn, unge og voksne rett til å være aktive samfunnsborgere som kan utøve innflytelse og medvirkning. Så lenge noen personer og grupper ikke har de samme mulighetene som alle andre, er det behov for å jobbe aktivt med dette.

Lokalt bør det legges til rette for prosesser som gir deltakerne mulighet til å påvirke undervisnings- og læringsaktiviteter. All medvirkning bør være reell, frivillig, alderstilpasset, informert og representativ. Barn, unge og voksne bør delta aktivt i planlegging og evaluering av aktiviteter. Ansvar for barns medvirkning ligger hos den voksne.

Ofte bidrar universell utforming av læringsmiljøet til bedre læring for alle deltagere. Når det legges til rette for et mangfold av mennesker med variasjoner i funksjonsevne, psykisk helse og med forskjellige lærevansker, utvides felleskapets repertoar for uttrykk og samhandling.

Kapittel 6 Samisk kirkeliv: likeverdig og livskraftig. Samisk språk, kultur og livsanskuelse

Det er tre formål ved å inkludere samisk i plan for kirkelig undervisning og læring. Det skal først og fremst styrke menighetenes forutsetninger for å kunne møte mennesker med samisk tilhørighet på en måte som ivaretar deres behov. Dette inkluderer kirkelige tjenester på samiske språk, og andre tjenester som er forankret i den samiske kulturen. Det andre formålet handler om å gjøre kjent samiske tradisjoner for alle menigheter. Det tredje formålet er at samer gis mulighet til å forme sitt eget kirkeliv i pakt med en samisk selvforståelse. Disse tre formålene er med på å fremme samisk kirkeliv som en del av Den norske kirkes tradisjon.

Forankring i samisk kultur

Samisk kirkeliv kan inkluderes på ulike måter på. Menigheter som ligger i tradisjonelle samiske kjerneområder vil som oftest ha god tilgang både på kirkelig ansatte og frivillige som er samiskspråklige, og som har kompetanse i samisk kultur og samfunnsliv. Her vil også mange som oppsøker kirken være mennesker som har samisk tilhørighet. I andre menigheter hvor det samiske er i minoritet og mindre synlig, er det også naturlig å innlemme samiske elementer. Det kan brukes synlige identitetsmarkører og kulturuttrykk slik som samisk språk, kirkekunst, håndverkstradisjoner i kirketekstiler og salmesangtradisjoner. Det kan også finnes mer usynlige verktøy som for eksempel å ha en samisk pedagogisk tilnærming i møte med barn, unge og voksne. Å variere mellom ulike måter å forankre kirkelig undervisning og læring i samisk kulturforståelse, vil være en styrke for den enkelte menighet.

De samiske språkene er en del av kirkens språk

Språk er viktig i kommunikasjon og som formidler av måter å se verden på. Språk er identitet og skaper tilhørighet, både for enkeltindividet, men også for et samfunn som helhet. Både sørsamisk, lulesamisk og nordsamisk er offisielle språk i Norge. De lokale forhold rundt menigheten og dets geografiske plassering avgjør bruken av språk. Å få høre, se eller lese sitt hjertespråk i kirken sender et signal om at man hører til fellesskapet. Et mangfold av språk i gudstjenester og andre kirkelige møteplasser, synliggjør kirken som et globalt fellesskap.

Noen steder vil det samiske språket være hovedspråket, andre steder vil samisk språk være mindre brukt. Mange samer mistet språket sitt på grunn av fornorskingsprosesser og fikk dermed ikke mulighet til å videreføre den språklige arven til egne barn. I kirken er det samiske språket likeverdig med det norske. Det betyr ikke at språkpraksisen er eller bør være lik i alle menigheter, men at samisk anerkjennes på linje med norsk.

Muntlig og praktisk tradisjonsformidling i samisk sammenheng

Mange meningsbærende hverdagspraksiser i samiske samfunn er blitt og blir fortsatt muntlig kommunisert fra en generasjon og til neste. Slike praksiser danner basis for en uskreven kulturkunnskap. Den kan være vanskelig å oppdage for en

utenforstående, men vil for mange samer gi dyp mening, og være en del av en indre kulturarv som formidles fra generasjon til generasjon. Dette gjelder også kristne tradisjoner og praksiser, som ofte blir med videre med de som flytter fra mindre steder og til byer. Et eksempel på dette er sivdnidit (velsigne/velsignelse på nordsamisk) som beskrives i kapittel 2.

Kunnskap som uttrykkes gjennom relasjoner har stor verdi i det samiske samfunnet, og er et betydelig verdigrunnlag som mange urfolk verden over deler. Mange urfolk har ikke tradisjon for å danne akademiske institusjoner som skriftliggjør muntlig kunnskap. Dette gjør at mange samiske tradisjoner er sårbare i møte med akademisk begrunnet kunnskap. De er sårbare fordi de fra et utenfraperspektiv kan betraktes som overtro og ikke i overenstemmelse med kirkens liv og lære, mens de fra et innenfraperspektiv oppleves som en naturlig del av en samisk kristendomsforståelse.

Samisk natursyn som grunnlag for bærekraftige vaner

Bærekraft har et sosialt aspekt hvor likeverd er et grunnprinsipp, og menneskerettigheter er det viktigste utgangspunktet for dette. I noen saker vil arbeid med urfolksspørsmål falle sammen med kirkens engasjement med klima og miljø og skaperverk. Dette henger sammen med kirkens urfolksarbeid både i Norge og internasjonalt, der kirken jobber for å løfte urfolks verdighet, livsvilkår og rettigheter. I en samisk virkelighetsforståelse er alt liv knyttet sammen til en helhet. Dette er grunnlaget for et samisk natursyn. Menneske og natur er det samme og deler et felleskap i skaperverket. Samisk syn på naturen kan være en kilde til bærekraftig forvaltning av naturen.

Å tilnærme seg det samiske på ulike måter

Samisk kirkelig undervisning og læring kan og bør tilnærmes på ulike måter. I Norge finnes det samiske tradisjonelle områder fra nord til sør. Å inkludere det samiske er like viktig uansett hvor i landet den kirkelige undervisningen og læringen foregår, og er ikke forbeholdt de områder i Sápmi hvor mange i befolkningen definerer seg som samer. En tankegang om at det samiske bare er et lokalt anliggende i tradisjonelt samiske kjerneområder, gjør at den øvrige befolkningen ikke blir kjent med samisk kirkeliv. Det er også et stort mangfold og variasjon innenfor samisk kultur og kristendomsforståelse. Det krever at kirken våger å nyansere bildet av hva det samiske er. Innholdet i samisk kirkelig undervisning og læring vil av den grunn variere fra sted til sted.

Eksempler på samiske kristne tradisjoner er hjemmedåp av barn, utdeling av komsekuler til nydøpte barn, stort antall gudforeldre ved stadfestelse av dåp i kirken, bruk av kofte ved konfirmasjon og bruk av eldre konfirmasjonsliturgi, samiske salmesangtradisjoner, lokale samiske begravelsestradisjoner, og bruk av joik som del av kirkens liturgi. Dette er tradisjoner som det er viktig å være oppmerksom på og ha respekt for. Det finnes store lokale variasjoner rundt samiske kristne tradisjoner. Ethvert sted har sin historie og sine mennesker som har levd og satt sine spor der. Dette er svært viktig i samisk sammenheng og synliggjør at mennesker henger sammen som en helhet; forfedrene lever videre i de som lever nå.

Fornorskningens etterdønninger og forsoning i praksis

Fornorskningspolitikken som norske myndigheter førte mot samene, og kirkens historiske medvirkning til undertrykkningen av samene, fikk store konsekvenser for samers identitet og kultur. Generasjonstraumer er en av konsekvensene, og disse videreføres fra generasjon til generasjon. Disse er som usynlig sår, i den forstand at de ikke vises utenpå kroppen, men er virksomt i menneskers selvfølelse og selvforståelse. Fortidens opplevelser som vever seg inni nåtidens forhold. Det kan være gjennom strukturer i samfunnet som ikke er synlige for majoritetssamfunnet, fordi man ikke selv ser de privilegier man innehar som majoritet. Ett slikt privilegium er at de fleste gudstjenester og kirkelige handlinger gjennomføres på majoritetsbefolkningens hjertespråk. Norge har kommet langt med tanke på samenes politiske rettigheter som urfolk. Det kulturelle og personlige tapet som mange samer har erfart, har samtidig fortsatt sterke ettervirkninger.

Det kan være vondt å bli minnet om denne skyggesiden av kirkens møte med det samiske. Samtidig har kirken mulighet til å gjøre noe positivt i dag. Nå tør fellesskapet å sette ord på vanskelige hendelser som har blitt påført et folk. Slik kan kirken ta et oppgjør med fortidens feilgrep. Kirkelig undervisning og læring kan løfte opp menneskeverd og mellommenneskelig relasjoner, med utgangspunkt i Gudsrelasjonen. Kirkens tale om forsoning kan åpne opp for å gjenopprette brutte relasjoner mellom samer og majoritetssamfunnet. Kirken må gi rom for enkeltmenneskets historie. Det teologiske språket må samtidig fange opp forsoning på gruppenivå, og det må forankres i samisk kultur og virkelighetsforståelse. Da er det forsoning i praksis.

Kapittel 7 Samarbeid om kirkelig undervisning og læring

Den norske kirke har en grunnlovsforankret særstilling i et livssynsåpent samfunn. I hver kommune i landet finnes kirker. Samarbeid med andre institusjoner på stedet er viktig for å skape et godt lokalmiljø. Å være en aktiv samfunnsaktør kan være å samvirke når det gjelder for eksempel skaperverket, fattigdomsbekjempelse, inkludering, fred - og forsoningsarbeid og vern om menneskeverdet. Organisasjoner, frivillighetsarbeid og andre institusjoner kan være aktuelle samarbeidspartnere for kirken. Samarbeid kan også bidra til å skape nye arenaer for kirkelig undervisning og læring. Kirkelig undervisning og læring som skal ha en større målgruppe enn medlemmer av kirken, må være utadrettet og åpen mot andre aktører i lokalsamfunnet.

Samarbeid med hjemmet og faddere

Foreldre, foresatte og faddere er sentrale i kirkelig undervisning og læring, slik det er formulert i fadderansvaret. De er barn og ungdoms viktigste omsorgspersoner, og sentrale i videre relasjoner gjennom livet. Hjemmets holdning til kirken har stor betydning for barn og unges engasjement og deltakelse. Menigheten og hele kirken skal på sin side bidra til at foreldre, foresatte og faddere kan utøve fadderansvaret. Kirken skal utfordre, invitere og gi tydelig uttrykk for hva den kan tilby.

Ved å bidra med opplegg og materiell som er enkelt å ta i bruk i hjemmet og for faddere, er Den norske kirke med på å støtte opp om kirkelig undervisning og læring i hjemmet. Tidsavgrensede aktiviteter for barn og unge er en anledning til å invitere bredt, etablere relasjoner og tilby hjelp og støtte. Barn og deres omsorgspersoner kan samtidig være forhindret fra å komme til en aktivitet. Derfor må kirken også tilby ressurser direkte til hjemmet, enten det handler om bøker, materiell eller digitale ressurser. En kirke som ønsker å nå alle, er ikke ferdig med arbeidet før alle faktisk er nådd.

Samarbeid med organisasjoner

Menighetens arbeid gir gode muligheter for samarbeid med ulike foreninger, ressursmiljø og institusjoner, som for eksempel kulturskole, speidere, idrettslag, korps, og historielag. Dette bidrar til synliggjøring av kirken i lokalsamfunnet og kan hjelpe menigheten med å utvikle tilbud med høy kvalitet.

De frivillige kristne organisasjonene er særlig viktige samarbeidspartnere for menighetene. Dette gjelder ikke minst gjennom organisasjonenes barne- og ungdomsarbeid, inkludert korarbeid og ledertrening. Organisasjonene har erfaring, kompetanse, organisasjonsapparat og vilje til å spille en rolle i kirkens undervisning og læring. De er bygget på frivillighet og har spisskompetanse på sine felter. For kirken er det en styrke at mennesker kan komme i kontakt med kristne miljøer med ulikt særpreget og profil. Derfor bør det alltid søkes samarbeid med de frivillige kristne organisasjonene knyttet til arbeid i menigheten. Arbeid som er innmeldt i en organisasjon, skal være medlemsstyrt og ha en økonomi som er atskilt fra menighetens økonomi.

«Kirkens unge» er en strategisk plattform for forpliktende samhandling mellom kirken og de kristne barne- og ungdomsorganisasjonene. Det er utarbeidet veiledning til plattformen som legger til rette for ryddig samarbeid. Veiledningen berører organisering av kirkens barne- og ungdomsarbeid, hva man bør tenke på ved inngåelse av forpliktende samhandlingsavtaler, og samspillet mellom menigheten og organisasjonens lokallag.

Skole, barnehage, SFO

Kirkelig undervisning og læring inkluderer også kirkens samarbeid om undervisnings- og læringsrelaterte aktiviteter med barnehager, skoler og SFO. Kirkens samarbeid med disse skal være i tråd med det til enhver tid gjeldene lovverk og planverk for disse. Aktiviteter som skjer i dette samarbeidet kan ikke være forkynnende, men de kan like fullt inneholde viktig læring. Den norske kirke er en ressurs for å oppfylle kompetansemålene i skolen, og målene i barnehagens fagområder. Kirkens materielle og immaterielle kulturarv kan bidra til opplevelser, undring, utforskning og dybdelæring for alle barn og unge, uavhengig av tro og livssyn. Gode avtaler og planer skaper forutsigbarhet og er forutsetning for å lykkes med dette samarbeidet.

Samtidig som samarbeid med SFO skal skje i tråd med rammeplanene for SFO, kan Den norske kirke fritt etablere tilbud i SFO-tiden. Den norske kirkes rammeplan for den aktuelle aldergruppen beskriver dette nærmere.

Samarbeid med frivillige

I en luthersk kirke gir dåpen del i det allmenne prestedømme, og den dømte blir en del av menighetens fellesskap. Frivillige medarbeidere er ikke de ansattes medhjelpere, de er del av selve menigheten. Sammen er alle bærere av kirkens felles oppdrag i verden. Menighetens ansatte har gjennom sine tjenesteordninger og arbeidsbeskrivelser medansvar for å stimulere og legge til rette for frivillig medarbeiderskap. God organisering av frivillighet handler på den ene siden om å tilrettelegge for at ressurser og engasjement tas i bruk hos alle som vil bidra. På den andre siden handler organisering om å sikre rammer og rutiner som bidrar til trygghet og god etisk praksis, samt sørge for å kommunisere om kirken slik at det skaper motivasjon til å bidra.

Mennesker kan bidra på ulike måter ut fra sin kompetanse, nådegaver og interesser. Dette er en naturlig del av å høre til og vokse som kristen i fellesskapet. Frivillige kan gå inn i en forbønnstjeneste eller givertjeneste, de kan ha lederansvar som tillitsvalgte i menighetens råd og utvalg. De kan planlegge, lede og gjennomføre undervisnings- og læringsaktiviteter eller delta som medhjelpere med mer begrenset ansvar i samspill med andre frivillige og ansatte. Frivillige skal bidra med meningsfulle oppgaver som del av en større sammenheng, gjennom sosialt fellesskap og bruk av sine interesser og sitt engasjement. Menigheten må derfor aktivt legge til rette for at flest mulig frivillige medarbeidere ønsker å være med i arbeidet. God frivillighetsledelse tilrettelegger for at mangfoldet, ressurser og egenskaper kan komme til sin rett, og at samspillet mellom de frivillige og mellom frivillige og ansatte blir godt.

En vanlig tilnærming til frivillighet er å ta utgangspunkt i oppgaver som skal løses. En annen tilnærming er å ta utgangspunkt i enkeltmennesket med sin motivasjon, sine evner og ressurser, og legge til rette for at dette engasjementet kan utfoldes. Det betyr at den enkelte kan få bruke seg selv, sine ideer og sine personlige ressurser. En slik tilnærming kan være med på å skape sterkere tilhørighet og gi opphav til nye initiativ. I praksis betyr dette at aktivitetsmangfoldet i en menighet springer ut fra de mennesker og ressurser som finnes i fellesskapet i stedet for et sett av oppgaver som skal løses. Dette er avgjørende for å vitalisere folkekirken i bred forstand og for å styrke demokratiet i kirken.

Kapittel 8 Lokalt planarbeid

Etter at Plan for trosopplæring ble vedtatt i 2009, gjorde menighetene et omfattende arbeid med lokal trosopplæringsplan. Dette har skapt en helhet i menighetens trosopplæringsarbeid. I 2023 ble «Kirka vår – samlet plan for arbeidet i soknet» lansert. Rammen for planarbeidet i soknet er derfor samlet plan framfor arbeid med planer for henholdsvis trosopplæring, diakoni og kirkemusikk.

Det er nødvendig at menigheten ser på sine aktiviteter knyttet til kirkelig undervisning og læring på nytt. Plan for trosopplæring delte den lokale planens innhold inn i tre hovedtemaer: livstolkning og livsmestring, kirkens tro og tradisjon, og kristen tro i praksis. I plan for kirkelig undervisning og læring deles innholdet inn i hovedtemaene bibel, tekst og tolkning, kristen tro i praksis og kirkens kultur og tradisjon. Trosopplæringsplanen fra 2009 har målgruppe barn og unge i alderen 0 til 18, mens plan for kirkelig undervisning og læring har alle aldersgrupper som målgruppe. Trosopplæringsplanen fra 2009 omfattet alle døpte, mens målgruppen for kirkelig undervisning og læring skal være alle døpte og alle interesserte. Trosopplæringen hadde i en oppbygningsfase sterk vekt på tidsavgrensede breddetiltak. Erfaringene fra arbeidet med trosopplæring har vist at det er nødvendig å se kontinuerlige og tidsavgrensede aktiviteter og tilbud under ett, og i større grad se all kirkelig undervisning og læring i sammenheng. Det er viktig at Den norske kirke fastholder breddeperspektivet på mye av sitt tilbud innen kirkelig undervisning og læring, men dette står ikke i motsetning til kontinuerlig arbeid. For å nå målet om at stadig nye mennesker skal kunne leve og vokse i den kristne troen, bør det være et mangfold av tilbud som er både grunnleggende og fordypende, som treffer både bredt og smalt. Samlet fordrer dette en gjennomgang av menighetenes aktiviteter knyttet til kirkelig undervisning og læring. Dette forutsetter ikke at menighetsrådet formulerer nye tekster om undervisning og læring, men at rådet vurderer hvordan aktiviteter kan være tilpasset overordnet del og rammeplaner. I dette ligger også en kontinuerlig samtale om hva som fungerer i møte med nye muligheter og behov.

Gjennomgangen skjer som del av samlet plan for arbeidet i soknet, som omfatter både undervisning og læring, diakoni, kirkemusikk og annet arbeid. I samlet plan utfordres menigheten til å reflektere rundt kjennetegn til sokn og lokalmiljø, utfordringer og ressurser, før menighetsrådet kan vedta satsinger for en planperiode. Menighetsrådet vedtar så hvilke faste aktiviteter som skal skje i menigheten i planperioden. Kirkerådet og bispedømmerådene følger opp samlet plan med kursing og veiledning i bruk av denne. Veiledningsmateriell knyttet til samlet plan beskriver prosessen fram mot vedtatt plan nærmere, inkludert hvordan ansatte, frivillige, mennesker i soknet og andre aktører i lokalsamfunnet involveres.

DEN NORSKE KIRKE

Kirkerådet

Dato: 14.02.2023

Vår ref: 23/00819-1

Deres ref:

Høringsnotat - Ny Plan for undervisning og læring

Bakgrunn for høringen

Bakgrunnen for denne høringen har fem trinn, med tilhørende saksdokumenter som gir innsikt i arbeidet som er gjort underveis:

- Kirkerådet nedsatte i mars 2020 et utvalg for å gjennomgå trosopplæringen i Den norske kirke. [Utvalgets mandat](#) berørte både organisatoriske forhold og innholdet i trosopplæringen.
- I sin rapport "[Helhet, integrering og sammenheng i kirkelig undervisning og læring](#)" kom utvalget med en rekke anbefalinger for arbeidet med trosopplæring framover.
- Kirkerådet behandlet rapporten i [KR 06/22](#) og vedtok ulike former for oppfølging, blant annet å sende en del av anbefalingene på høring.
- Kirkerådet behandlet høringssvarene i [KR 74/22](#), og i saksdokumentet er [høringen oppsummert](#). Med bakgrunn i høringssvarene vedtok Kirkerådet å iverksette arbeid med ny plan for undervisning og læring, i form av en overordnet del og seks rammeplaner.
- [Kirkerådet behandlet ny overordnet del på møtet 9.-10. februar 2023](#) og vedtok å sende denne på høring.

Etter høringen skal overordnet del behandles av Kirkerådet og av Bispemøtet, før den endelige behandlingen som er planlagt til Kirkemøtet 2024.

Eksisterende plan for trosopplæring «[Gud gir, vi deler](#)» er en kombinasjon av overordnet del, en rammeplan og et ressursdokument. Ny plan for kirkelig undervisning har en annen struktur. En overordnet del som vil danne grunnlag for utarbeidelse av rammeplaner. Samisk kirkelig undervisning og læring har blitt en integrert del av overordnet del. Les mer om endringer i [saksdokumentet til kirkerådssak 7/23](#).

[Kirkerådet vedtok på møtet i oktober 2022](#) at det videre utarbeides rammeplaner for følgende målgrupper: 0-5 år, 6-12 år, 13-19 år, konfirmasjonstiden, unge voksne og voksne. Rammeplaner vil gi en oversikt over hva hver aldersgruppe skal lære i hovedtrekk, samtidig som man vil beholde lokal frihet til å utarbeide tilbud og

aktiviteter. De organisatoriske rammene behandles senere og må ses i sammenheng med saken om kirkelig organisering og arbeidet med tilskuddsforvaltning i Den norske kirke.

Om høringen

Kirkerådet vedtok på sitt møte i februar 2023 å sende forslag til overordnet del til ny plan for kirkelig undervisning og læring på høring. Det anbefales å lese [saksdokumentet til sak 7/23](#) for mer bakgrunnsinformasjon. Saken inneholder blant annet en kort bakgrunn for revisjonsarbeidet med utgangspunkt i 20 års erfaring med trosopplæringsatsingen, beskriver utfordringsbildet for kirken som undervisnings- og læringsarena og endringsgrepene som er gjort i den nye planen. Forslag til overordnet del i [Ny plan for kirkelig undervisning og læring](#) er vedlagt saken.

Fremgangsmåte i høringen er beskrevet i høringsbrevet. Høringsfristen er 15.05.2023 kl.15.00.

Kort om overordnet del i ny plan for kirkelig undervisning og læring

Overordnet del i ny plan for kirkelig undervisning og læring er delt inn i åtte kapitler. Det er i ny plan lagt til grunn en bred målgruppe og at overordnet del skal gjelde for alle aldersgrupper. I tillegg skal det være fokus på helhet og sammenheng i Den norske kirkes undervisningsfelt, blant annet når det gjelder forholdet mellom breddetiltak og det kontinuerlige arbeidet. Dette gjør at forslaget til overordnet del har bredere fokus enn kun barn og unge i alderen 0 til 18 enn trosopplæringsplanen [«Gud gir, vi deler»](#).

Kapittel 1 er innledende kapittel som gir oversikten over bakgrunn for og helhet og sammenheng i planen.

Kapittel 2 gir det teologiske grunnlaget for kirkelig undervisning og læring. Denne knyttes til dåpen i den treenige Guds navn. Den norske kirke som en bekjennende, åpen, tjenende og misjonerende folkekirke må henvende seg til alle og invitere bredt. Samtidig er dåpen helt grunnleggende for kirken og må derfor løftes fram som en mulighet hele livet.

Kapittel 3 angir innholdet i kirkelig undervisning og læring, og dette skjer ved følgende tre sentrale innholdselementer; «Bibel, tekst og fortolkning», «Kirkens kultur og tradisjon» og «Kristen tro i praksis». Videre utdyping av innhold kommer i de ulike rammeplanene.

Kapittel 4 presenterer den pedagogiske grunnlagstenkningen og læringssynet i planen med vekt på læringens kontekst og hvordan læring i kirken skjer på mange ulike arenaer og måter.

Kapittel 5 handler om samisk kirkeliv i kirkelig undervisning og læring, både som en ressurs for arbeid i samiske områder, men også som grunnleggende for hele kirkens undervisning og læring. Videre planverk for samisk kirkelig undervisning og læring kommer i rammeplanene.

Kapittel 6 handler om likeverdig deltakelse og medvirkning med utgangspunkt i at alle mennesker uansett alder og funksjonsnivå skal ha mulighet til å delta i menighetens fellesskap og få oppfylt sine religiøse rettigheter.

I kapittel 7 berøres samarbeid om kirkelig undervisning med hjemmet, faddere, organisasjoner, frivillige og ulike aktører i lokalsamfunnet. Her berøres også samarbeid med skole, barnehage og SFO sentrale.

Kapittel 8 beskriver lokalt planarbeid, der «Kirka vår – samlet plan for arbeid i soknet» er et viktig verktøy i menighetens planarbeid.

Høringsspørsmål

Skjemaet for hørings svar inneholder følgende felter:

1. Type høringsinstans.
2. Navn på høringsinstans.
3. Bispedømmetilhørighet.
4. Har du kommentar til kapittel 1: Innledning
5. Har du kommentar til kapittel 2: Teologisk grunnlag for kirkelig undervisning og læring
6. Har du kommentar til kapittel 3: Å leve og vokse: Innhold i kirkelig undervisning og læring
7. Har du kommentar til kapittel 4: Å være og å lære: Pedagogisk grunnlagstenkning og læringssyn
8. Har du kommentar til kapittel 5: Samisk kirkeliv: likeverdige og livskraftige
9. Har du kommentar til kapittel 6: Likeverdige deltagelse og medvirkning
10. Har du kommentar til kapittel 7: Samarbeid om kirkelig undervisning og læring
11. Har du kommentar til kapittel 8: Lokalt planarbeid
12. Har du andre kommentarer til planen
13. Av hensyn til forenkling vurderes det om Kirkerådet kan vedta de seks ulike rammeplanene under overordnet del. Hva mener du om dette?
  - Kirkerådet kan vedta rammeplanene
  - Rammeplanene bør vedtas av Kirkemøtet
14. Har du utdypende kommentar til spørsmål 13?

Plan for trosopplæring GUD GIR – VI DELER

Gud gir – vi deler

Plan for trosopplæring i Den norske kirke

3. opplag

ISBN: 987-82-7545-092-8

© Kirkerådet, Den norske kirke 2010

Bestilles fra www.kirken.no/materiell
eller e-post: materiell@kirken.no

Artikkelnummer:

Bokmål 4241

Nynorsk 4242

Kan også lastes ned fra
www.kirken.no/trusopplæring

Kirkerådet
Postboks 799 Sentrum
0106 Oslo
Tlf: 23 08 12 00
post.kirkeradet@kirken.no

Design: Tank Design

Trykk: Scanprint as

RESSURSBANKEN

Ressursbanken inneholder et mangfold av tiltaksbeskrivelser som hjelp og inspirasjon i menighetsarbeidet.
www.ressursbanken.no

Innhold

Forord	3
Formål og oppbygging	4
1 Livslang læring	5
2 Gud gir – vi deler	6
3 Størst av alt – trosopplæringens innhold	13
Sentrum i trosopplæringens innhold	13
Aspekter ved trosopplæringens innhold	14
4 Trosopplæringens oppbygging	18
Systematisk og sammenhengende	18
Bredde, mangfold og dybde	18
Trosopplæringens omfang	19
Anbefalt oppbygging av en systematisk trosopplæring	19
5 Konfirmasjonstiden	23
Konfirmasjon og dåp	23
Konfirmasjonstidens innhold og oppbygging	24
Konfirmasjonstidens gudstjenester	24
Rammer for konfirmasjonstiden	25
6 Sentrale dimensjoner i en helhetlig trosopplæring	27
Samvirke med hjemmet og familien	27
Barn og unges medvirkning	28
Inkludering og tilrettelegging	28
Gudstjeneste	29
Diakoni	30
Misjon	31
Musikk og kultur	32
Frivillig medarbeiderskap	33
Samarbeid med barne- og ungdomsorganisasjoner	33
Tverrfaglig samarbeid	34
Kommunikasjonsarbeid	35

7	Lokalt planarbeid	37
	Utvikling av lokal trosopplæringsplan	37
	Eierskap, grunnlag og kartlegging	38
	Planutvikling og gjennomføring	38
	Evaluering og videreutvikling	39
8	Ansvarsforhold	40
	Felles ansvar	40
	Samarbeid og tjenlige enheter	41
	Samisk trosopplæring	42
	Egenbetaling	42
9	Verktøy	43
	Ressurser for en fornyet trosopplæring	43
	Verktøy for lokalt planarbeid	44
	Vedlegg	45
	Vedlegg 1: Verktøy for utvikling av lokal plan for trosopplæring	45
	Vedlegg 2: Kjernetekster i en fornyet trosopplæring	46

Forord

«GUD GIR – VI DELER» er satt som overskrift på *Plan for trosopplæring* i Den norske kirke. På Jesu oppdrag om å døpe til Faderens, Sønnens og Den hellige ånds navn har mennesker i dåpen fått del i Guds rike helt fra kirkens første tid. Dåp og opplæring har vært holdt sammen gjennom erfaring av tro i praksis og kunnskapsformidling i menighetens fellesskap. Tros-opplæring er et anliggende som hjem og menighet står sammen om. Kirkens trosopplæring skjer på mandat fra foreldre/foresatte og faddere som har ønsket dåp.

Fra etableringen av den offentlige skolen i Norge på 1700-tallet og fram til siste del av 1900-tallet har skolen vært en sentral aktør for kirkens undervisning av de dømte, i samvirke med oppdragelse og tradisjonsformidling i hjemmet og kirken. I dag er ikke skolen lenger en aktør for kirkens trosopplæring. Trossamfunnene har, sammen med familien, ansvar for opplæringen av sine medlemmer. Skolens og barnehagens planer legger til rette for samarbeid med kirken. Menighetens lokale plan for trosopplæring må ses i sammenheng med skolens plan for religionsundervisning og barnehagens rammeplan.

I tillegg til skolens undervisning har kirken undervist barn, unge og voksne gjennom forvaltning av ord, sakramenter og særskilte undervisningstiltak rettet mot ulike grupper. Fra 1969 og fram til trosopplæringsreformens oppstart i 2004 skjedde en viktig utviklingsprosess i kirkelige organer og de kristne barne- og ungdomsorganisasjonene når det gjaldt utviklingen av en systematisk opplæring rettet mot alle dømte. Gjennom undervisningsprogram for hjem og kirke (UPRO) på 1970- og 80-tallet og med innføringen av *Plan for dåpsopplæring* fra 1991 har menighetene tatt del i prosesser som har bidratt til utviklingen av kirkens arbeid på dette feltet. *Plan for trosopplæring* bygger videre

på denne utviklingsprosessen og på erfaringene fra Trosopplæringsreformens innledende forsøks- og utviklings-fase i perioden 2004-2008, og erstatter *Plan for dåpsopplæring* (1991) og *Plan for konfirmasjonstiden* (1998).

Den norske kirke arbeider kontinuerlig med å være i utvikling som evangelisk-luthersk folkekirke. Gjennom retningsgivende planer og strategier ønsker Kirkerådet å stimulere til menighetsutvikling. Dette innebærer at den lokale trosopplæringsplanen må ses i sammenheng med strategier og planer for diakoni, kirkemusikk og kultur, gudstjenesteliv og samisk kirkeliv. I de menigheter der det er samiske barn og unge skal *Plan for samisk trosopplæring* brukes som en supplerende plan. Samiske perspektiver nevnes spesielt i planen da samene som urfolk i Norge omfattes av et særskilt minoritetsvern. I menigheter med hørselshemmede/døve barn og unge, må den lokale planen ses i sammenheng med *Plan for trosopplæring for hørselshemmede/døve barn og unge*. En bredt anlagt trosopplæring vil også bidra i arbeidet med å styrke demokratiet i Den norske kirke gjennom økt kunnskap og deltakelse blant kirkens medlemmer. Trygghet på egen religiøs tilhørighet er viktig i et mangfoldig samfunn som utfordrer til toleranse og religionsdialog.

Vi ønsker at *Plan for trosopplæring* skal være et redskap for å utvikle en fornyet trosopplæring i Den norske kirke!

Oslo, januar 2010

Jens-Petter Johnsen
Direktør i Kirkerådet

Formål og oppbygging

Kirkens grunnleggende oppdrag er å gjøre til disipler ved å døpe og lære å holde alt Jesus har befalt. Om dåpen sier Den norske kirkes bekjennelseskriterier at den er nødvendig til frelse. Dåpen i den treenige Guds navn er samtidig en forvandlende engangshendelse og angår et livsprogram. Som svar på spørsmålet: «Hva betyr det å bli døpt i vann?», heter det i *Luthers lille katekisme*: «*Det betyr at den gamle Adam i oss skal druknes ved daglig anger og bot, og dø med alle synder og onde lyster, og at et nytt menneske daglig skal stige fram og leve evig for Gud i rettferd og renhet.*» I dåpen blir vi født på ny til liv i Kristus. Trosopplæring er å legge til rette for at den dømte kan leve og vokse i et livsforhold til den treenige Gud.

Plan for trosopplæring i Den norske kirke har som formål å bidra til en systematisk og sammenhengende trosopplæring som

- vekker og styrker kristen tro
- gir kjennskap til den treenige Gud
- bidrar til kristen livstolkning og livsmestring
- utfordrer til engasjement og deltakelse i kirke og samfunnsliv

for alle dømte i alderen 0-18 år, uavhengig av funksjonsevne.

Planen er en kombinasjon av en rammeplan og et ressursdokument som skal stimulere arbeidet med å utvikle og gjennomføre lokale planer for trosopplæring. *Plan for trosopplæring* er et redskap for menigheter, menighetsråd, ansatte, frivillige, barne- og

ungdomsorganisasjoner og andre som har ansvar for trosopplæring i menigheten.

Trosopplæringen i den enkelte menighet skal utvikles ut fra lokale behov og forutsetninger. Menigheter innenfor forvaltningsområder for samisk språk og kultur har et spesielt ansvar for å legge til rette trosopplæringstilbud for samiske barn og unge.

I denne planen brukes betegnelsen *trosopplæring* om Den norske kirkes oppfølging av sine dømte medlemmer mellom 0 og 18 år, og om opplæring med sikte på dåp for samme aldersgruppe. Betegnelsen trosopplæring forstås synonymt med *dåpsopplæring* slik det er brukt i *Plan for dåpsopplæring* og omtales i tjenesteordninger og instruksjoner for kirkelige stillinger og kirkelig virksomhet.

Planen er vedtatt i Kirkemøtet med hjemmel i kirkelovens § 24 b: «*Kirkemøtet fastsetter retningsgivende planer og programmer for den kirkelige undervisning, diakoni, kirkemusikk og for økumenisk virksomhet ...*».

Kapittel 1 og 2 beskriver planens grunnlagstenking. Kapittel 3, 4 og 5 gir konkrete føringer for trosopplæringens innhold og oppbygging, mens kapittel 6 angir sentrale dimensjoner som skal reflekteres i den lokale planen.

Kapittel 7, 8 og 9 beskriver lokalt planarbeid, ansvarsforhold og verktøy for gjennomføringen av trosopplæringen. Både i kapittel 2 og 6 er det spørsmål til hjelp i kartlegging, refleksjon og konkretisering i forbindelse med utforming av menighetens lokale plan. Et skjema til hjelp for menighetens lokale planarbeid, en oversikt over kjerne-tekster fra Bibelen, en liste over kjernetiltak og to eksempler på en uttegnet plan ligger som vedlegg avslutningsvis i denne planen.

Livslang læring

Jeg har fått all makt i himmelen og på jorden. Gå derfor og gjør alle folkeslag til disipler! Døp dem til Faderens og Sønnens og Den hellige ånds navn og lær dem å holde alt det jeg har befalt dere. Og se, jeg er med dere alle dager inntil verdens ende. (Matt 28,18–20)

Troen på den treenige Gud har blitt overlevert ved dåp til Faderens, Sønnens og Den hellige ånds navn fra generasjon til generasjon. Foreldre/foresatte, faddere og menighet står sammen om et hellig ansvar med forbønn, omsorg, opplæring og innføring i troen for den som er døpt. Slik kan de bli hos Kristus, lære om og leve i den troen de døpes til. Hver livsfase tilfører nye perspektiver på dåpen. Menigheten er et lærende fellesskap der barns, unges og voksnes perspektiver utfyller hverandre på tvers av alder.

Ved dåpen blir mennesker forenet med Kristus, uavhengig av den døptes evne til å forstå eller gi uttrykk for troen. Men på samme måte som nyfødte må lære livet å kjenne, må de døpte lære å kjenne den treenige Gud som de døpes til. Slik barnet oppdager verden ved å smake, kjenne og sette ord på den, kan troen oppdages gjennom handlinger, ord og fellesskap. Vi tror på løftet om Jesu nærvær i gode og onde dager inntil verdens ende, og vi uttrykker tro gjennom bekjennelse og tjeneste. Dette er en livslang prosess.

Nye livserfaringer åpner for ny innsikt i mangfoldet som den kristne dåp rommer. Slik vil enheten av dåp og tro både være en ressurs til å tolke og møte livets ulike sider, og for utviklingen av egen identitet. Trosopplæringen må knyttes til barn og unges

livserfaring og livstolkning. Trosopplæring er en dannelsingsprosess der oppdragelse, undervisning, kultur- og tradisjonsformidling og kristen tro i praksis spiller sammen. Opplæringen må bære preg av totalformidling, der kunnskap og opplevelser i menighet og hjem gir læring i og av fellesskapet.

I kirkens første tid var katekumenatet en undervisningsperiode før dåpen. Etter hvert som kristen tro ble mer utbredt og hele familier ble døpt, ble opplæring etter dåp mer vanlig. I Den norske kirke har katekumenatet hovedsakelig bestått av opplæring etter barnedåp, men i økende grad er det også behov for dåpsforberedelse for barn, unge og voksne som ønsker dåp.

Trosopplæringen skal legge til rette for at barn og unge kan utrustes til å leve i sin dåp. Gjennom å bli kjent med sin lokale kirke, hverdagsritualer, høytidsfeiring og markering av livets viktige tider kan hjem og menighet stå sammen om denne oppgaven.

Disiplene som gikk sammen med Jesus er gode forbilder på vandrere på troens vei. De ble kjent med Jesus ved å være sammen med ham, fikk undervisning, gjorde egne erfaringer og deltok i arbeidsfellesskapet. Slik fikk de oppleve tilhørighet og utvikle sin identitet som disipler. Å være Jesu disippel er å stå i et livs- og læringsforhold til den treenige Gud. Trosopplæring er derfor livslang læring.

Gud gir – vi deler

Gjennom dåpen gjør Gud oss til sine barn og til en del av sin kirke. Bare Gud kan skape og opprettholde menneskers tro. Gjennom Jesu fødsel og dåp, liv, død og oppstandelse deler Gud livet her og nå og håpet om evig liv med oss. Det skjer når Gud med-

delers seg til den enkelte gjennom Ordet, dåpen og nattverden. Ved Ordet og sakramentene gis Den hellige ånd, som skaper tro hvor og når Gud vil. I kirken kan vi dele tro og fellesskap fordi Gud hver dag er den som deler først.

Jesus løftet blikket og så at en stor folkemengde kom til ham. Han sa da til Filip: «Hvor skal vi kjøpe brød så alle disse kan få noe å spise?» Dette sa han for å prøve ham, for han visste selv hva han ville gjøre. Filip svarte: «Brød for to hundre denarer er ikke nok til at hver av dem kan få et lite stykke.» En annen av disiplene, Andreas, bror til Simon Peter, sa da til ham: «Det er et barn her som har fem byggbrød og to fisker. Men hva er det til så mange?» Da sa Jesus: «La folket sette seg.» Det var mye gress på stedet, og de satte seg ned. De var omkring fem tusen menn. Da tok Jesus brødene, ba takkebønnen og delte ut til dem som satt der. På samme måte delte han ut av fiskene, så mye de ville ha. Da de var blitt mette, sa han til disiplene: «Samle sammen stykkene som er til overs, slik at ikke noe går til spille.» De gjorde det, og etter måltidet fylte de tolv kurver med stykker som var blitt igjen av de fem byggbrødene.

(Joh 6, 5–13)

I en konfirmanttime tidlig på høsten sto Chris i sakristiet. Han hadde en lett hjerne-skade og syntes det var spennende å utforske kirka. Hva var det som befant seg i det store skapet? Der sto mange sølvbeget og en liten boks med små brød. «Kan æ få smak?» spurte han. Klart det! Han smakte på brødet. Han ble kjent med fortellingen om den første nattverden. Chris hadde aldri deltatt i nattverdfeiring før. En tid senere bød anledningen seg. Han tok i mot brød og vin, og kom og satt seg. Da kom spørsmålet umiddelbart: «Trur du æ en gang kan få del ut brødet sånn som presten gjør?»

På fastegudstjenesten en kveld i februar sto Chris sammen med presten og delte ut brødet med ordene: «Dette er Jesu legeme». Han var godt forberedt. Han strålte! Han gjorde det med alvor, glede og verdighet. På konfirmasjonsdagen var det han som gikk først med prosesjonskorset.

Chris var konfirmant et sted i Norge for ikke så lenge siden. Barnet som hadde fem brød og to fisker, levde i fjellet ved Galileasjøen for over 2000 år siden. Chris og barnet har det til felles at de ble sett og tatt på alvor. Begge opplevde å få dele brød med mange.

Fortellingene peker på sentrale anliggender for en fornyet trosopplæring:

- trosopplæring skjer i møter mellom mennesker og i menneskers møter med den treenige Gud
- å legge til rette for at tro kan praktiseres er en viktig oppgave i trosopplæringen
- vi lærer gjennom ord og samtale og ved ulike språk og uttrykksformer
- vi lærer gjennom opplevelser og fullverdig deltakelse
- kirken er både læringsarena og innhold i trosopplæringen

- barn og ungdom som hører til i kirken, utgjør et stort og rikt mangfold
- trosopplæringen skal være tilrettelagt for alle, uavhengig av funksjonsevne og forutsetninger
- hvem som er «elev» og hvem som er «lærer», varierer i samspillet mellom dem som er delaktige i læringsprosessen

Grunnlaget for trosopplæringen beskrives ut fra overskriften VI DELER:

VI DELER tro og undring

VI DELER kristne tradisjoner og verdier

VI DELER opplevelser og fellesskap

VI DELER håp og kjærlighet

Vi

Slik kroppen er én selv om den har mange lemmer, og alle lemmene utgjør én kropp enda de er mange, slik er det også med Kristus. For med én Ånd ble vi alle døpt til å være én kropp, enten vi er jøder eller grekere, slaver eller frie, og alle fikk vi én Ånd å drikke. For kroppen består ikke av én kroppsdel, men av mange.

(1 Kor 12,12–14)

kultur og etnisitet har enhver menighet mulighet i seg til å være et mangfoldig læringsmiljø for alle dem som på grunn av dåpen hører til der. Samisk kirkeliv beriker den tradisjonen og det fellesskapet som kirken i Norge rommer, både språklig og kulturelt.

Trosopplæringen må være inkluderende, stedegen og tilrettelagt slik at alle kan delta. Slik kan kirkens *vi* fungere som et så tallrikt og mangfoldig fellesskap som det faktisk er.

Gjennom tolkning av livets, årets og kirkens viktige tider i lys av den troen vi er døpt til, holdes troen og livet sammen. De personene som står nærmest barna og de unge og utgjør hverdagstilværet deres i hjemmet, har en grunnleggende funksjon når det gjelder å legge til rette for deres vekst, utvikling, oppdragelse og læring. Slik står foreldre/foresatte, faddere, frivillige og ansatte i menigheten sammen om trosopplæringen.

Kirkens *vi* er i største forstand et verdensvidt fellesskap, Kristi legeme i verden, og i minste forstand «der to eller tre er samlet». Kirkens *vi* i Den norske kirke består av et stort antall medlemmer som til sammen utgjør et fellesskap som fremtrer på ulike måter i ulike situasjoner fra sted til sted. Menigheten er det stedet der kirken blir synlig.

Med mennesker i ulik alder, med ulike ressurser og funksjonsevne, kjønn, legning, bakgrunn,

Hvem er kirkens mangfoldige *vi* i menigheten vår?

- Hva er vårt særpreg som sted og menighet? (Geografi, språk, tradisjoner, teologi osv.)
- Hva kjennetegner situasjonen til barn, ungdom og familier her? (Oppvekstvilkår, sosiale forhold, aktivitetstilbud osv.)
- Hvilke muligheter og utfordringer ser vi e med hensyn til inkludering og tilrettelegging i trosopplæringen?

Vi deler

Barnekoret arbeidet med å utforske bakgrunn og betydning av ulike deler av høymesseliturgen. Denne søndagen var det gruppen som hadde arbeidet med kyrieleddet, som skulle dele det de hadde lært. Gruppen dramatiserte fortellingen om den blinde Bartimeus som ropte ut sin bønn «Jesus, du Davids sønn, forbarm deg over meg!» til Jesus som kom forbi. De oppsummerte med at når vi synger «Kyrie eleison, Gud Fader miskunne deg», roper vi til Gud og ber om hjelp og tilgivelse for oss selv og våre liv. En eldre gudstjenestedeltaker takket barna etter gudstjenesten fordi de hadde fylt kyrieleddet med mening for henne. Hun hadde sittet i kirken i alle disse årene uten å legge noen spesiell mening i ordene hun sang. Denne søndagen hadde barna vært lærere for henne!

Vi deler er uttrykk for at menigheten er et lærende fellesskap der alle har noe å lære. Noen har opplevd og kan mye, andre har færre erfaringer og vanskeligere for å sette ord på troen sin. Når vi sammen utforsker troens kilder og uttrykksformer, er vi både mottakere av kirkens tjeneste og omsorg, deltakere og medarbeidere i menighetens arbeid.

Jesus løftet fram barna som forbilder i Guds rike. Dåpen gir fullverdig del i Guds rike, uavhengig av

den døptes alder og evne til å forstå. Barn og unges medbestemmelse er i økende grad satt på dagsorden i samfunnet og påvirker oppvekst og oppdragelse. Dette vil også prege kirkens holdning til barn og unge. Barn og unge har unike ressurser for å bidra i planlegging og gjennomføring av kirkens trosopplæring. Voksne har et ansvar for å legge læringsmiljøet og læringsaktiviteter til rette, og for å sikre at barn og unges delaktighet, medvirkning og medansvar ivaretas.

Hvilke ideer og muligheter for trosopplæringen ser din menighet i møte med VI DELER-perspektivet?

- Hvordan tenker vi rundt de rollene barn, ungdom og voksne kan ha i trosopplæringen? (Stikkord: gjensidighet, mottaker og avsender, delaktighet, lærer og elev, medvandrer, deltaker, leder, ansvarlig, medarbeider osv.)
- Hva kan barn og unge dele i trosopplæringen?
- Hva kan voksne og eldre dele i trosopplæringen?

Vi deler tro og undring

Syv treåringer kom til adventssamling. Julekrybben med trefigurer sto klar til å bli presentert for oppmerksomme treåringer. «Dette er den hellige familien – og her er Jesusbarnet.» Jesusbarnet ble tatt forsiktig ned fra hylla. Barna ville holde babyen i tur og orden før den ble satt ned i midten. «Babyen grine isse mer nå,» kom det fra ei lita jente. «Dette er mammaen, Maria.» Noen klappet Maria. «Mamma,» hvisket en liten gutt undrende. «Mamma,» gjentok sidemannen litt høyere. Så kom det: «Å passa på.» Flere av barna gjentok: «Passa på.» Josef ble plassert like ved siden av Maria. «Her er pappaen, Josef.» «Pappa» – de smattet på ordet alle sammen. «Å passa på ...» kom det fra den samme jenta. De andre gjentok. Slik ble alle figurene tatt ned en etter en: gjetere, sau, esel, konger. For hver figur sa barna: «Å passa på.» Dette var treåringenes undring rundt julekrybben. Gud kom ubeskyttet og enkelt og ble en av oss. Barna viste vei dypere inn i julens mysterium denne dagen.

I evangeliene fortelles det flere steder om hvordan Jesus skapte tro, undring og tvil gjennom det han sa og gjorde. Det er et viktig anliggende i trosopplæringen å legge til rette for at barn og unge kan prøve ut sine tanker og spørsmål, og få hjelp til å tolke livet i lys av den kristne tro. Mange tanker og livserfaringer reiser spørsmål som det er vanskelig å finne gode svar på. Trosopplæringen må preges både av at troen har et innhold som vi kan bli kjent med, men også av at ingen fullt ut kan forstå Gud.

Den verdensvide kirke har i Bibelen, bekjennel-

sesskrifter og sakramentsforvaltning et felles gods som uttrykker hva som er kjernen i den kristne tro. Denne troslæren utgjør en kjerne av tanke- og handlingsmessig innhold som trosopplæringen bygges rundt. Bibelens fortelling fra skapelse til gjen-skapelse er en grunnfortelling i den kristne kulturen og har en vesentlig plass i allmennkulturen, i språket og i alle kunststartene. Kjennskap til Bibelens store fortelling, troens ord og symboler og erfaring med tro som praktiseres i menighetens fellesskap og i hverdagslivet er sentralt innhold i trosopplæringen.

- Hvordan legge til rette for en trosopplæring som gir hjelp til å tolke livet i lys av kristen tro?
- Hvordan skape rom for undring i undervisning og forkynnelse i menigheten?
- Hva er det sentrale innholdet i trosopplæringen?

Vi deler kristne tradisjoner og verdier

Lavvoen er fylt av konfirmanter. De har kommet inn en og en og satt seg på kne slik at det blir plass til mange. Vi sitter tett, det må være plass til alle. Røyken svir i øynene, men litt mer ved på bålet og et opptrekk av lavvoduken gjør luften klarere. På den andre siden av bålet sitter det ingen. Der er lavvoens hellige område – Boaššu. Her står matkista med bibel og salmebok. Dagens åndelige føde. Lyset fra bålet gjør at vi kan se hverandre, vi ser Guds skaperverk. Samtalen kommer lett når vi sitter slik i sirkel. «Hva er da et menneske? Hvem er jeg? Hva vil Gud med meg? Hva vil jeg med livet mitt?» Røyken løfter våre bønner opp og ut i høstnatten. Vi synger Kyrie og Gloria, salmene er sunget og Fadervår lest. Litt stive i beina og rødkantet i øynene tumler vi ut av lavvoen. En konfirmantsamling er over.

Kirken er bærer av tradisjoner og kulturarv. Forvaltningen av denne arven i møte med stadig nye tider og mennesker er en sentral oppgave i trosopplæringen. Trosopplæringen kan formidle tradisjoner og kulturarv som uttrykk for og som innbydelse til tro. Noen av disse tradisjonene er verdensvide, andre lokale.

Markering av helg og høytider, kirkeår og livsri-ter utgjør en stor og rik ressurs for trosopplæringen, både i hjemmet og i menighetens fellesskap. Slike feiringer gir god anledning til å praktisere tro og formidle trosinnhold. Slik kan trosopplæringen bidra til å bygge religiøs identitet og kulturell tilhørighet hos barn og unge. Kunnskap om det samiske folks

åndelighet, kirkeliv og tradisjon er en viktig del av tradisjonsgodset som alle bør få del i. Impulser fra andre tradisjoner skaper mangfold og er til berikelse i samfunnet. I trosopplæringen kan vi skape arenaer for utforskning av dette mangfoldet gjennom kultur- og tradisjonsutveksling for å motivere og utruste til dialog.

Det dobbelte kjærlighetsbudet rommer vår grunnleggende relasjon til Gud og til medmennesker. Ut fra dette springer sentrale verdier som tilgi-velse, omsorg og solidaritet. Et gjennomreflektert verdigrunnlag gir forankring. Med basis i at hvert enkelt menneske er unikt, elsket og ansvarlig for å forvalte skaperverket i tråd med Guds vilje og

kjærlighet, gir kristne verdier retning for valg og handling. En slik verdiforankring gir utrustning til å møte livets utfordringer og ivareta menneskelige relasjoner. Gjennom å dele kristne tradisjoner og

verdier bidrar trosopplæringen til å bygge identitet og holdninger som vil komme både individet og fellesskapet til gode.

- Hvilke kristne tradisjoner kan barn og unge bli kjent med og hvilket innhold knyttes til disse?
- Har vi ressurspersoner eller steder som kan trekkes inn i tradisjonsformidlingen?
- Hvordan kan barn og unge utrustes til å gjøre gode og selvstendige verdivalg?
- Hvordan kan barn og unge erfare å dele tradisjoner og verdier som del av et verdensvidt fellesskap?

Vi deler opplevelser og fellesskap

Pinsedramaet er nettopp framført av to åtteåringer, to større søsken, to fedre, en mor, en bestefar og presten. Vinden har sprunget rundt de skjelvende og redde disiplene, og ildhatter har satt seg på hodene deres. Folket i Jerusalem har fått høre mange verdensspråk, dog på noe improvisert kinesisk og tysk. Pia har fortalt oss på klingende trøndersk at «døden itj' klard å hold' på Jesus, men at 'n vart reist opp». Da kommer fem mennesker fram, og vi får høre Johannes 3,16 på deres morsmål – tysk, spansk, swahili, mandarin og maori. Vi deler brød og vin rundt nattverdbordet, som dekkes av åtteåringer. Til slutt går vi ut av kirkerommet under en maorisang. Vi feirer gudstjeneste sammen som en verdensvid kirke.

Kirken som læringsarena byr på rike muligheter for å lære om tro gjennom å praktisere troen. Vi blir kjent med Bibelen ved å bruke den. Vi lærer om bønn og vi ber til Gud. Vi lærer om gudstjeneste og vi feirer gudstjeneste sammen. Slik knyttes lærdom og kunnskap om troen sammen med deltakelse og opplevelse. Gudsforholdet omfatter alle aspekter ved menneskelivet. Felles samtale og refleksjon rundt livets gode og vanskelige sider kan hjelpe barn og unge til å mestre tilværelsen og fungere i samhandling med andre.

Trosopplæringen innebærer en totalformidling

der opplevelser, handlinger, ritualer, følelser, kunnskaper og erfaringer spiller sammen. Dette utfordrer oss til å finne fram til arbeidsmåter og arenaer for trosopplæring som legger til rette for slike helhetlige læringserfaringer. Trosopplæringens møtepunkt har også en funksjon som danning og sosialisering i fellesskap der troen praktiseres. Samvirke mellom de tidsavgrensede tiltakene, det kontinuerlige barne- og ungdomsarbeidet i menigheten og de kristne organisasjonene gir muligheter for mer jevnlig deltakelse i slike fellesskap.

- Hvordan kan barn, unge og voksne lære ved å praktisere tro sammen?
- Hvordan kan vi legge til rette for en trosopplæring som preges av totalformidling og gir helhetlige læringserfaringer?
- Hvilke arenaer kan trosopplæringen foregå på og hvem kan vi samarbeide med?

Vi deler håp og kjærlighet

Forferdelige bilder av krig dominerte nok en gang nyhetskanalene. Fjernsynsbilder av sårede barn og provisoriske flyktningleirer trengte seg inn i det trygge livet her hjemme. En gruppe ungdommer diskuterte hva de kunne gjøre. «Vi slår opp telt på torget», sa de. «Vi samler inn penger til flyktningene. Vi vil gjøre noe – nå!» Så gjorde de akkurat det. De slo opp telt på torget. De samlet inn penger. De snakket med folk om at vi alle måtte bry oss. At mennesker hadde det vondt og at vi har et ansvar for å hjelpe. Kirken kan ikke bare snakke om kjærlighet. Vi må gjøre det.

I dåpen blir livet nytt. Ved Jesu Kristi oppstandelse fra de døde gjenfødtes vi til et levende håp. Dåpens oppstandeshåp sprenger grensene for dette livet og utfordrer oss til ansvar og kjærlighet. I dåpen er døden ikke det siste ordet. Først etter at livet er til ende, på den ytterste dag, er dåpen fullbyrdet. I oppstandelsen ligger den fulle innsikt i hva vi hele livet har hatt i dåpen. Dette håpet gir kraft til å møte sorg, motgang og nederlag i livet. Dåpen gir håp for eget liv, håp for den verden vi lever i og et håp som strekker seg ut over denne verden. Dette kan gi hjelp til å møte livets utfordringer og fremtidshåp for den enkelte.

Guds kjærlighet varer selv når alle våre krefter tar slutt. I vanskelige tider er kjærligheten og det kristne håpet en kraft som skaper mot og vilje til å kjempe mot det som er vondt og nedbrytende, og til å søke en bedre fremtid. Kjærligheten bærer i seg et engasjement for samfunnet, for våre medmennesker og for den verden vi er satt til å forvalte. Guds kjærlighet utrunder og utfordrer til omsorg og tjeneste. Når mennesker lider som følge av urettferdighet, sykdom, klimaendringer og krig, innebærer det å være del av en verdensvid kirke å ta del i smerten. Dette er et kall til handling. Dette må prege både innholdet og arbeidsmåtene i trosopplæringen.

Hvordan kan trosopplæringen gi håp for eget liv, håp for verden og oppstandeshåp?

- Hvordan kan trosopplæringen utruste barn og unge til å mestre livet?
- Har vi ressurspersoner og miljø som kan gi konkret livshjelp til barn og unge?
- Hvordan kan vi legge til rette for at barn og unge gjennom konkret handling kan praktisere omsorg og solidaritet, lokalt og globalt?
- Hvordan kan voksne lære av barns særegne kreativitet og engasjement i vårt felles arbeid for skaperverk og rettferd?

Størst av alt – trosopplæringens innhold

Så blir de stående, disse tre: tro, håp og kjærlighet. Men størst blant dem er kjærligheten.

(1 Kor 13,13)

«Størst av alt» fokuserer på barnets plass i Guds rike og på tro, håp og kjærlighet som kjernen i trosopplæringen. Kjærligheten er det sentrale verdibegrepet som beskriver både hvordan Gud er og hvordan vi utfordres til å møte hverandre.

Sentrum i trosopplæringens innhold

Og ved dette ble Guds kjærlighet åpenbart blant oss, at Gud sendte sin enbårne Sønn til verden for at vi skulle leve ved ham. Ja, dette er kjærligheten, ikke at vi har elsket Gud, men at han har elsket oss og sendt sin Sønn til soning for våre synder. Mine kjære, har Gud elsket oss slik, da skylder også vi å elske hverandre.

(1 Joh 4,9–11)

Jesus Kristus viser oss Guds nåde i sannhet og kjærlighet. Guds nåde og kjærlighet bærer oss og frigjør oss til å elske vår neste som oss selv. Trosopplæringen skal dermed alltid ha et fokus på det mest sentrale i kristen tro: Gud har vist sin kjærlighet ved å sende sin sønn Jesus Kristus for å dø for våre synder og forsoner alle mennesker og verden med seg selv. Alle er gjennom daglig omvendelse kalt til

å leve og vokse i denne troen som gis i dåpen. Trosopplæringens hovedoppgave er å lære å holde alt det Jesus har befalt, så alle dømte lever i tro og håp virksom i kjærlighet.

En systematisk og sammenhengende trosopplæring innebærer en kontinuerlig utviklings- og læringsprosess som preges av troens sentrum. Det skjer ved at kirkens tro og tradisjoner møter barn og unge der de er, og gir hjelp til livstolkning og impulser til å leve ut troen i hverdagen. Gjennom dette møtet er også barn og unge med på å fornye kirkens tradisjoner.

Også Det gamle testamentet beskriver hvordan Guds folk preges av og deler troen gjennom livslang læring:

Hør, Israel! Herren er vår Gud, Herren er én. Du skal elske Herren din Gud av hele ditt hjerte og av hele din sjel og av all din makt. Disse ord og bud som jeg gir deg i dag, skal du bevare i ditt hjerte. Du skal gjenta dem for dine barn og tale om dem når du sitter hjemme og når du går på veien, når du legger deg og når du står opp. Bind dem på hånden som et merke og ha dem på pannen som en minneseddel. Skriv dem på dørstolpene i huset ditt og på portene dine.

(5 Mos 6,4-9)

Kjærligheten til Gud uttrykkes gjennom hverdagens ritualer på en identitetsskapende måte. Bekjennelsen til Gud skal bevares i hjertet og formidles til barna. Den skal prege hele livet, forholdet til våre nærmeste og til andre mennesker.

Aspekter ved trosopplæringens innhold

Trosopplæringens innhold søker å holde sammen den enkeltes livssituasjon, kirkens tro og tradisjon, samt et fokus på kristen tro i praksis. Til sammen utgjør disse aspektene helheten i trosopplæringens innhold. Troens sentrum, Guds kjærlighet i Jesus Kristus, skal prege alle tiltak, mens ulike aspekter ved trosopplæringens innhold fordeles og utdypes systematisk gjennom ulike tiltak og samvær. Aspektene står i et dynamisk forhold til hverandre slik at de påvirker hverandre gjensidig. Et godt bibelkurs vil for eksempel gi kunnskap om Bibelen, samtidig øvelse i å bruke Bibelen og språk til å reflektere over eget liv.

En systematisk og sammenhengende trosopplæring er en kontinuerlig prosess der tidligere kunnskap og erfaring knyttes til ny og fordypet kunnskap og erfaring. Dette innebærer at barn og unge i trosopplæringen skal møte de mest sentrale elementer i troen ut fra ulike innfallsvinkler avhengig av sammenheng og alder.

Livstolkning og livsmestring

Trosopplæringen skal knytte an til barn og unges livssituasjon og formidle troen slik at den dømte kan forstå sitt liv og sin virkelighet i lys av troen på den treenige Gud. Dette kan gi den enkelte erfaringer og språk for å tolke sitt liv og sin fortelling i sammenheng med hvordan Gud handler i og gjennom historien.

Kristen livstolkning innebærer å forstå seg selv og tilværelsen i lys av relasjonen til Gud, seg selv, andre mennesker og i forhold til resten av skaperverket.

Dette kan gi utrustning til å leve livet i hverdag og høytid, i sorg og glede, i krise og oppbrudd, alene og i fellesskap. Livsmestring handler om kunne møte livet i gode og onde dager. Å ha tro på egne ressurser og håp for framtiden. Å være skapt og elsket av Gud gir grunnlag for et slikt håp.

Kirkens tro og tradisjon

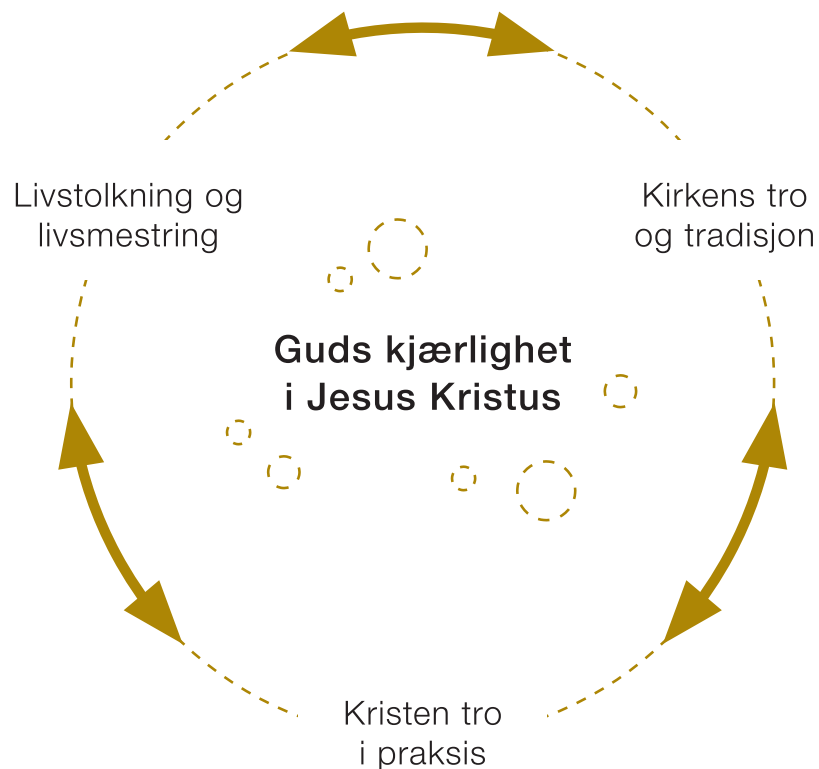
Trosopplæringen skal formidle kristen tro slik den kommer til uttrykk i Bibelen, bekjennesskriftene, gudstjenesten og gjennom vår kulturarv. Vår kirkes undervisningstradisjon har særlig fremhevet trosbekjennelsen, Fadervår og de ti bud som sentrale i kirkens formidling. Kjennskap til sakramentene og kunnskap om kirkens historie og ulike tradisjoner, inkludert de samiske, er sentrale elementer. Kristendommen har preget det norske samfunn på mange måter og trosopplæringen skal overlevere kristen kultur og tradisjon til nye generasjoner.

Kristen tro i praksis

I dåpen blir vi født på ny til å leve et liv i Kristus. Impulser til å leve dette nye livet er en viktig del av trosopplæringens innhold. Troen praktiseres blant annet gjennom bønn, feiring av gudstjeneste, gjennom lesning av Bibelen, lovsang, og i tjeneste og etterfølgelse. En innføring i troen gjennom praksis gir hjelp til å leve livet i lys av Kristi kjærlighet og nåde. Kristen tro leves ut i hverdagen gjennom å være medmenneske og medarbeider i familien, kirken og samfunnet ut fra hver enkelt sine forutsetninger.

Trosopplæringens innhold utfoldes i de ulike aspektene som illustrert i modellen.

Trosopplæringens innhold gjennom 18 år

- Hvordan kan troens sentrum og de tre aspektene ved trosopplæringens innhold prege trosopplæringen for ulike aldersgrupper?
- Hvordan kan de obligatoriske hovedtemaene og de enkelte undertemaene fordeles og utdypes gjennom tiltak for de ulike aldergruppene i trosopplæringen?
- Vedlegg 2 har en oversikt over kjernetekster fra Bibelen og en anbefaling om å tilpasse bruk av disse gjennom aldersspennet 0–18 år. Hvordan kan vi ivareta dette?

Trosopplæringens innhold

Oversikten viser målsettinger for hvert aspekt og obligatoriske hovedtemaer i en systematisk trosopplæring. Hovedtemaene står i fet skrift og har en kort beskrivelse. Noen hovedtemaer har også forslag til konkrete undertema. Se egen oversikt over kjernetekster fra Bibelen i vedlegg 2.

LIVSTOLKNING OG LIVSMESTRING		
<p>Trosopplæringen skal fremme opplevelsen av egenverd og legge til rette for at barn og unge kan se seg selv og tolke sin verden som skapt, elsket og holdt oppe ved Guds kjærlighet.</p>	<p>Livs- og troshistorie Barn og unge skal arbeide med å finne et språk for sin egen livs- og troshistorie i lys av troen på den treenige Gud de er døpt til. Dette kan være tema og erfaringer fra familie, oppvekst, skole og kirke.</p> <p>Personlig vekst Trosopplæringen skal stimulere allmenn-danning, personlig og åndelig vekst og ansvarlig livsførsel. Utfordre til etisk refleksjon og handling. Trosopplæringen skal være en arena for samtale for barn og unge.</p>	<p>De store spørsmålene Barn og unge skal få mulighet til refleksjon og undring omkring livets store spørsmål i lys av den kristne tro. Dette kan være spørsmål som:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hvor kommer jeg fra? • Hvem er jeg? • Hva er meningen med livet? • Hvem vil jeg være/bli? • Hvor skal jeg? • Hva er sant og viktig? • Det ondes problem • Forhold mellom tro og vitenskap • Forholdet mellom kristen tro og ulike religioner og livssyn
KIRKENS TRO OG TRADISJON		
<p>Gjennom trosopplæringen skal barn og unge lære å kjenne den treenige Gud gjennom Bibelen som Guds ord, trosbekjennelsen, sakramentene og andre sentrale uttrykk for kirkens tro. Barn og unge skal bli kjent med de kristne høytidene og kirken de tilhører.</p>	<p>1. trosartikkel Barn og unge skal arbeide med hva det innebærer at Gud er menneskets, himmelens og jordens skaper.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gud skaper mennesket, jorden og universet • Det ondes problem • Guds omsorg for den skapte verden • Menneskeverd og menneskesyn • Forvalteransvar • Glede og takknemlighet over skaperverket <p>2. trosartikkel Barn og unge skal bli kjent med Jesus som venn, frelser og Herre.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jesus er sann Gud og sant menneske • Jesus åpenbarer Guds gode vilje • Jesus møter og elsker mennesker • Forsoning og frelse • Jesu død, oppstandelse og himmelfart • Jesus ved Faderens høyre hånd og hos det enkelte menneske • Jesus kommer igjen og holder oppgjør 	<p>3. trosartikkel Barn og unge skal bli kjent med hvordan Den hellige ånd leder inn i kirken og frelsen, og fram mot oppstandelse og evig liv.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Misjonen, den verdensvide kirke og den lokale menighet • Kirken som Jesu legeme, og det allmenne prestedømme • Åndens frukt og Åndens gaver • Synd og omvendelse, bekjennelse og tilgivelse • Håpet om oppstandelse og evig liv <p>Sakramentene Barn og unge skal lære om dåpen og nattverden som nådemidler og grunnlag for troens liv.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Død og oppstandelse med Kristus • Korsmerket i dåpen og i hverdagen • Nattverden og syndenes forlatelse • Den nye pakt mellom Gud og mennesker
KRISTEN TRO I PRAKSIS		
<p>Gjennom trosopplæringen skal barn og unge arbeide med hva det vil si å være elsket av Gud, elske seg selv, sin neste og Gud. De skal lære å be, lese Bibelen, feire gudstjeneste og vise nestekjærlighet i praktisk solidaritet. Barn og unge skal få uttrykke seg selv, sin tro og sin skaperevne.</p>	<p>Bønn Barn og unge skal få erfaring med ulike bønner og ritualer hvor kristen tro uttrykkes. Gjennom trosopplæringen skal de selv lære å be.</p> <p>Gudstjenestefeiring Barn og unge skal delta i gudstjenesten og menighetens fellesskap gjennom dåp, bønn, sang, tilbedelse, bekjennelse, nattverd og bruk av Guds ord.</p> <p>Bibellesning Barn og unge skal lære å kjenne og bruke Bibelen til hjelp, trøst, veiledning og inspirasjon.</p>	<p>Sang, musikk og kultur Barn og unge skal få anledning til å uttrykke seg selv, tro, tvil, tilbedelse, glede og klage gjennom salmer, lovsang, musikk og andre kulturuttrykk. Barn og unge skal lære sentrale salmer knyttet til høytidene.</p> <p>Diakoni Barn og unge skal delta i kirkens diakonale virksomhet uttrykt gjennom nestekjærlighet, inkluderende fellesskap, vern om skaperverket og kamp for rettferdighet. Barn og unge skal få oppleve omsorg og gjestfrihet.</p>

Sentrale dimensjoner ved menneskelivet

Barn og unge skal i lys av den kristne tro, arbeide med sentrale dimensjoner ved menneskelivet som for eksempel:

- Kropp, selvbilde og identitet
- Vennskap og relasjoner
- Selvstendighet og tilhørighet
- Kjærlighet, seksualitet og samliv
- Fysisk og psykisk helse
- Følelser og grenser
- Sorg og tap
- Død og håp
- Godt og ondt

- Rett og galt
- Synd og skam
- Tilgivelse og forsoning
- Tro og tvil
- Utdanning og yrkesvalg
- Ressursforvaltning og forbruk
- Likestilling og rettferd

Fadervår og bønn

Barn og unge skal lære Fadervår og kjenne andre uttrykk for bønn, tilbedelse og klage som borbønn, aftenbønn, personlig, fri bønn, bibelske bønner, liturgiske bønner m.m.

Bibelen

Barn og unge skal bli kjent med Bibelens oppbygging, tilblivelse og frelseshistorien. Det skal være en særlig vekt på evangeliene og fortellingen om Jesu liv, død og oppstandelse. Tekster knyttet til de tre trosartiklene og de kristne høytidene er sentrale.

- Skapelse, syndefall og frelseshistorie
- Noen personer og hendelser i Det gamle testamentet, f.eks Abraham, Sara, Hagar, Josef, Moses, Rut, Ester, David, Jona, Daniel, utferden fra Egypt

- Utvalg fra Salmenes bok; takk og tillit, klage- og lovsang, bønner
- Utvalg fra profet- og visdomslitteraturen med vekt på Messiasprofetiene og krav om sosial rettferdighet
- Job og lidelsens problem
- Fortellinger fra Jesu liv, død og oppstandelse
- Jesu lignelser og undervisning om Guds rike
- Jesu undere
- Fra Apostlenes gjerninger om urkirken og misjonens begynnelse
- Utvalg fra brevlitteraturen med fokus på forsoning, rettferdiggjørelse ved tro og det nye livet i Kristus
- Endetiden med oppgjøret og den nye himmel og jord

Kirkeårets høytider og merkedager

Barn og unge skal bli kjent med kirkens høytider, deres bakgrunn og innhold.

- Søndag, advent, jul, fastetiden, påske, Kristi himmelfart og pinse
- Andre tema- og merkedager

Kirken

Barn og unge skal få kunnskap om og kjennskap til kirken de tilhører, inkludert et kritisk perspektiv på kirkens tradisjon og historie.

- Kirkens verdensvide fellesskap og oppdrag
- Utvalgte epoker og personer fra kirkehistorien som f.eks reformasjonen, Martin Luther, Hans Nielsen Hauge, Lars Levi Læstadius og fremveksten av frivillige organisasjoner
- Særtrekk ved samisk kirkeliv
- Kirkens gudstjeneste og ritualer
- Kirkens arkitektur og symboler
- Kirkekunst, -kultur og -musikk
- Kirkens omsorgstjeneste
- Kirkens oppbygging og demokrati
- Kirkebygg, kirkegårder og kirkelige tradisjoner

Misjon og økumenikk

Barn og unge skal få mulighet til å ta del i kirkens sendelse til verden ved å se og erfare at den kirke de selv er en del av er et globalt fellesskap med et verdensvidt oppdrag.

Etikk

Barn og unge skal kunne det dobbelte kjærlighetsbud, de ti bud, den gyldne regel og andre uttrykk for kristne verdier. De skal arbeide med disse verdiene i relasjon til sin hverdag. Barn og unge skal arbeide med etiske spørsmål i lys av kristen tro og frihet. Dette kan være spørsmål rundt forbruk, fordeling, samliv, livets ukrenkelighet.

Tilgivelse

Barn og unge skal arbeide med tilgivelse: å ha behov for tilgivelse, be om tilgivelse, å være tilgitt, å tilgi. Ungdom skal få anledning til å gå til samtale, sjelesorg og skrifte.

Faste og forsakelse

Barn og unge skal få impulser til å leve bærekraftig og se egne behov i lys av fellesskapets beste.

- Barn og unge skal få mulighet til å delta i lokale pilegrimsvandring og gjennom det kunne oppleve fellesskap og undring

Medarbeiderskap

Barn og unge skal få praktisere sin tro gjennom aktiv deltakelse, ansvar og medarbeiderskap i kirke og samfunn.

4

Trosopplæringens oppbygging

Denne planen bygger på noen grunnleggende forutsetninger:

- Trosopplæringen skal være systematisk og sammenhengende når det gjelder innhold og oppbygging.
- Den skal være helhetlig og ha et visst omfang.
- Den skal være for alle døpte, med det antall og mangfold som det innebærer.

Systematisk og sammenhengende

Menighetene skal utvikle et tilbud som har et omfang og en hyppighet som gir en jevn og forutsigbar kontakt med barna, ungdommene og familiene som trosopplæringen retter seg mot. Dette kan være tiltak i form av enkeltarrangement eller tiltak som strekker seg over en kortere eller lengre tidsperiode.

Menighetens helhetlige virksomhet har ulike uttrykks- og samværsformer. Gjennom gudstjenesteliv, diakonalt arbeid, musikalsk og kulturell aktivitet gir menigheten gode rammer for helhetlig læring. Trosopplæringens breddetiltak skal stå i samvirke med menighetens gudstjenesteliv, barne- og ungdomsarbeid og den formidling og trosutøvelse som skjer i hjemmene.

Bredde, mangfold og dybde

Trosopplæringen skal rette seg mot bredden av årskullene og være tilrettelagt for den enkelte, uavhengig av funksjonsevne, livssituasjon, kjønn og etnisk bakgrunn. Barn og unge har rett til medvirkning. En kartlegging av hvem barn og unge i menigheten er og hva som er betydningsfullt for dem og deres familier, er viktige forutsetninger

for å kunne gi et relevant tilbud som har appell og dybde.

En trosopplæring for alle retter seg mot barn og unge med ulike interesser, evner og forutsetninger. Dette utfordrer menigheten til å legge til rette for en mangfoldig og variert trosopplæring når det gjelder innhold og metodevalg.

Trosopplæringen skal være tilrettelagt for begge kjønn. Dette må prege utvalg av tekster og temaer i opplæringen, og utfordrer til å bruke et inkluderende språk som skaper likeverd mellom kjønnene. Ved at både mannlige og kvinnelige ledere er involvert i trosopplæringen, kan både gutter og jenter finne rollemodeller som de kan identifisere seg med.

Trosopplæringen har som et sentralt anliggende å styrke barn og unges identitet og gi hjelp til livsmestring. Gjennom trosopplæringen kan barn og unge med samisk tilknytning få støtte til å mestre en todelt kulturell tilknytning. Dette innebærer at alle menigheter i landet må arbeide for å ivareta samisk kultur og identitet når barn og unge med samisk bakgrunn tar del i menighetens trosopplæring.

I noen menigheter er befolkningssammensetningen slik at det er naturlig å legge til rette for at barn og unge med ulik etnisk, kulturell og kirkelig tilhørighet kan ta del i menighetens trosopplæring, enten de tilhører Den norske kirke eller ikke.

En trosopplæring for alle innebærer at barn og ungdom med nedsatt funksjonsevne eller utviklingshemning opplever tilhørighet og får mulighet til aktiv deltakelse i fellesskapet. Dette gjelder også barn og ungdom som ikke har synlige vansker, men som lever i en vanskelig hjemmesituasjon eller har sosiale, psykiske eller kognitive vansker. Dette krever et fellesskap preget av gjensidighet og deltakelse,

der alle får utfolde seg som hele mennesker på sin måte. En tilpasset trosopplæring for alle uttrykker det bærende menneskesyn som reformen preges av.

Trosopplæringens omfang

En systematisk og sammenhengende trosopplæring har som målsetting et veiledende omfang på 315 timer. Disse skal fordeles på de første atten leveårene. Det er et mål at trosopplæringen utformes slik at den enkelte døpte har et tilbud om trosopplæring med dette omfanget i løpet av disse årene. Dersom deltakelse i organisasjonenes kontinuerlige tilbud inngår i menighetens plan for en systematisk og sammenhengende trosopplæring for alle døpte, kan timer med deltakelse der telles med. I tillegg til det tilbudet kirkens trosopplæring gir, vil barn og unge også få opplæring gjennom lokalmiljø, barnehage, skole og hjem. Det er sentralt for kirken å samvirke med disse, uten at deres opplæring kan telles med i kirkens trosopplæringstilbud.

Med utgangspunkt i denne planens helhetlige syn på læring i kirken regnes ulike samværsformer og arbeidsmåter som trosopplæringstimer. Både undervisning og aktivitetsbasert læring, dialog og samtale, gudstjeneste og andre former for erfaring av tro i praksis, deltakelse og medarbeiderskap, samt miljøbyggende samvær innenfor rammen av menighetens fellesskap, inngår i trosopplæringen.

Et heldagsopplegg i menigheten eller en dag på leir har ulike elementer som for eksempel måltider, lek, friluftaktivitet, gruppesamtaler, kreativt arbeid, andakt, stillhet, gudstjeneste og undervisning. Slike aktiviteter kan regnes som timer dersom

de har en funksjon i et helhetlig, pedagogisk tilrettelagt tilbud. I løpet av et døgn på leir eller liknende kan det beregnes inntil åtte timer trosopplæring.

Menighetene har ulike forutsetninger for å utvikle en trosopplæring med et slikt omfang. Noen har allerede innarbeidet et omfattende tilbud, mens andre har begrenset med ressurser og tradisjoner på dette feltet. Forutsetninger som folketall og befolknings sammensetning, geografi, ressurser og bemanning gjør at hver menighet må utvikle en trosopplæring som er tilpasset deres situasjon og potensial. Planens dimensjoneringsnorm må ses i lys av dette.

Anbefalt oppbygging av en systematisk trosopplæring

I det følgende gis en beskrivelse av hva som særpreger ulike aldersgrupper, og forslag til fokus, omfang og tiltak for de ulike aldersgruppene. Målet er å gi felles impulser til menighetenes idéutvikling og bidra til etablering av tiltak som kan bli bredt innarbeidet i kirkens trosopplæring.

Menighetene står fritt i sitt lokale planarbeid til å fastsette tjenlige aldersinndelinger innen, eller på tvers av aldersinndelingene her. Menighetene kan utforme mål, tiltak, innhold og omfang i tråd med lokale forhold og denne planens grunnleggende forutsetninger. Menighetene oppfordres til å utarbeide en oversikt over når de ulike tiltakene er fordelt utover året. Et slikt årshjul er nyttig både med tanke på planlegging, gjennomføring og informasjonsarbeid. Menigheter kan finne mer konkret stoff til gjennomføring av en systematisk trosopplæring i ressurser som ledsager planen.

De første leveårene 0–5 år

FOKUS FOR DENNE ALDERSPERIODEN:

Å bygge kontakt og samvirke med hjemmet om å etablere ritualer for hverdagene, høytidsmarkeringer og livsriter. Skape fellesskap for barn og familier i menigheten og lokalmiljøet. Utvikle gudstjenester barna/familiene opplever seg hjemme i. Styrke tilhørighet til kirken.

ANSLÅTT OMFANG: 50 timer

Kontakten i forbindelse med dåp er et godt utgangspunkt for samvirke mellom menighet og hjem gjennom hele oppveksten.

Det sentrale fokuset disse årene er informasjon og samarbeid rundt dåpsdagen og dialog om hvordan hjemmet, faddere og menigheten kan samarbeide

om oppfølging av dåpen. Å støtte foreldrene/foresatte og motivere dem til å innarbeide vaner der tro praktiseres i hjemmet, gjennom aftenbønn, bordbønn, høytidsmarkering og dåpsdagsmarkering, er sentrale målsettinger. Bibelfortellinger og kristne sanger er sentralt å lære for barna.

Ved å legge til rette for fortsatt kommunikasjon og kontakt i etterkant av dåpen bygges møtepunkt mellom hjem og menighet. Dette kan gjøres ved å formidle informasjon til hjemmet gjennom hilsener i form av brev, informasjon på menighetens hjemmesider og materiell til bruk i hjemmet. Invitasjon til arrangement rettet mot bestemte aldersgrupper og til fellesarrangement i menigheten kan bidra til å utvikle fellesskap for familier med barn i samme alder.

Baby- eller småbarnssang er tiltak som gir fellesskapsopplevelser i menigheten, samtidig som barn og voksne sammen lærer sanger, bønner, leker og fortellinger som de kan bruke hjemme. Utdeling av kirkebok til fireåringer er blitt en tradisjon med god oppslutning i landets menigheter. Dette er et eksempel på hvordan et møte med kirken og gudstjenesten kan stimulere til at troen praktiseres i hjemmet gjennom lesing, sang og bønner. Mange steder arran-

geres oppfølgingssamlinger for fireåringene med familie. Dette er ofte i samarbeid med søndagsskolen, eller som ledd i et annet tilbud for aldersgruppen, slik at når det tidsavgrensede tiltaket er over, kan de som ønsker det fortsette i et kontinuerlig tilbud.

KJERNETILTAK: Invitasjon til dåp, dåpssamtale, dåp, familiesamling før eller etter dåp, fadderkontakt i form av hilsen eller samling før dåpen, babysang, trilletreff, familie-/ barnegudstjenester, fireårsfase med utdeling av bok.

EKSEMPEL PÅ ANDRE AKTUELLE TILTAK: Dåpsperm, søndagsskole, (stor)familiesamlinger, familiekor, høytidsverksted, samlinger for barn og foreldre/foresatte, aktiviteter i naturen, kirkeskole våren før skolestart, skolestartmarkering.

SAMVIRKE MED HJEMMET: Materiell til bruk i hjemmet, temakvelder for foreldre/foresatte og faddere, nettbasert kommunikasjon.

Barndomsårene 6–12 år

FOKUS FOR DENNE ALDERSPERIODEN:

Utforske og lære om de mest sentrale emner i kristen tro gjennom aktiv deltakelse. Innarbeide vaner for kristen tro i praksis. Engasjement og ansvar for andre.

ANSLÅTT OMFANG: 145 timer

Høyere alder innebærer økt selvstendighet, men samvirket med foreldre/foresatte og familie er fremdeles viktig i barndomsårene. Fortsatt er tro som praktiseres i familien et grunnelement i barnets trosopplæring. I økende grad vil menighetens øvrige fellesskap og det å bli kjent med kirken være viktige ressurser i samspill med hjemmet. Nye arenaer åpnes for barna gjennom skole og økt aktivitetsnivå på fritiden.

Å skape rom for åndelig liv og læring gjennom fortellinger, sanger, lek og utforskning er sentralt. Samtidig må barna gis mulighet til å erfare ro og nærværet av det hellige i sine liv. Undringen over

mysterier og symboler kan være viktige ressurser for barns åndelige utvikling. Dette er år der det å lære og å mestre nye ting er lystbetont for mange. Nye kilder til opplevelser åpner seg når de kan lese selv, og det er spennende å møte andre tradisjoner og kulturer. Barndomsårene er en god tid for å bli kjent med bibelfortellingene og andre typer fortellinger. Det gir god læring å la barna formidle fortellingene videre selv.

Barn i denne alderen har gode forutsetninger for å bli kjent med kunnskapsaspektene i trosopplæringen. Mange i denne aldersgruppen kan la seg

motivere til utenatføring av for eksempel Fadervår, salmer, bibelvers og trosbekjennelsen. Utfoldelse gjennom ansvar og oppgaver er en god måte å lære på i menighetens fellesskap og i hjemmet.

Utvikling av systematisk undervisning i form av kurstilbud etter skoletid, skoleferieopplegg, tilbud på planleggingsdager og i helger vil være tjenlig i denne fasen. Det vil både kunne gi en kontinuerlig læringsprosess og videreutvikle kontakten med barna og familiene deres.

Mot slutten av denne perioden begynner barna å orientere seg i retning av ungdomsalderen. De er ikke barn og ikke ungdom. Menighetene utfordres til å utvikle egne tiltak for disse eldste barna. Puberteten innebærer fysisk og psykisk utvikling. Prosessene med løsrivelse, arbeid med egen identitet og økt selvstendighet i forhold til hjemmets verdier intensiveres i denne perioden. Den unge er ofte sårbar og søkende, og har behov for bekreftelse. Venner er viktige, og sammen med dem utforskes verdier og valgmuligheter. Dette innebærer også økt refleksjon rundt religiøse og eksistensielle spørsmål. Ytre påvirkning i form av musikk, film, mote, internett og andre medier er viktige redskap for utvikling av selvbevissthet hos mange. Det stilles større krav og legges sterkere vekt på prestasjoner. Å bidra til trygghet på egen verdi og egne ressurser er god livshjelp i denne perioden.

KJERNETILTAK: Dåpsklubb for seksåringer, skolestartmarkering, bibelkurs og kirkeskole, overnatting i kirken, 10 års-jubileum for dåp, leir, tjenesteoppgaver, markering av pinse som kirkens fødselsdag, barne-/familiegudstjenester.

EKSEMPLER PÅ ANDRE AKTUELLE TILTAK: Samlinger for barn kombinert med felles måltid for familiene og liturgisk avslutning. Markering av kirkens høytider og merkedager. Alternativ feiring av Halloween. Aktivitetsdag(er) i forbindelse med planleggingsdager og skoleferier, fortellingssamlinger, oppdagelsesvandring, bo-hjemme-leir, klubbtilbud, aktivitetstilbud for ulike interesser som musikk, sang, dans, drama, friluft, idrett, bruk av digitale medier. Kontinuerlig arbeid i regi av barne- og ungdomsorganisasjonene. Tjenesteoppgaver i menigheten og nærmiljøet, gudstjeneste knyttet til diakoni, misjon, solidaritetsaksjoner, vern av skaperverket.

SAMVIRKE MED HJEMMET: Samlinger for foreldre/foresatte med «trosopplæring for voksne» som også gir innblikk i hva barna møter gjennom tiltakene. Foreldrekurs med aktuelle tema. Informasjon om litteratur og film for aldersgruppen.

Ungdomsårene 13–18 år

FOKUS FOR ALDERSPERIODEN: Å etablere en reflektert og helhetlig forståelse av den kristne tro, sett i relasjon til egen livshistorie og framtid. Kristen tro i praksis med vekt på gudstjenesten og i samvirke med kontinuerlige tiltak for ungdom. Trygg selvforståelse og identitet, disippelskap og etterfølgelse, valg, medarbeiderskap og solidaritet.

ANSLÅTT OMFANG: 120 timer, hvorav 60 timer knyttet til konfirmasjonstiden

Ungdomsårene innebærer mange forandringer og utfordringer. Denne tiden preges av utvikling og utprøving, livsutfoldelse, selvstendigjøring og valg. Religiøs tilhørighet oppleves som noe som kan velges ut fra et stort tros- og livssynsmangfold. Spørsmål

knyttet til utdanning, samliv, samfunnsspørsmål og verdier, tros- og livsspørsmål er aktuelle. Kirken er en arena for fellesskap der ungdom skal få kunnskap, impulser til refleksjon, anledning til samtale om viktige livs- og verdivalg som angår dem,

og mulighet til å uttrykke sin tro. Jevnaldrende har ofte stor betydning som samtalepartnere og forbilder i disse prosessene. Samtidig er det viktig at ungdom møter voksenpersoner som har tid til samtale og tilstedeværelse.

Å nå bredden av denne aldersgruppa kan by på utfordringer. Mange ungdommer har en aktiv hverdag. Kirkens trosopplæring velges i konkurranse med andre tilbud. Dette stiller krav både til tiltakenes kvalitet og til motivasjons- og informasjonsarbeid. Kirken må være til stede på de arenaer der ungdom er. Det er nødvendig å tenke kreativt om samarbeid, spesielt med kristne ungdomsorganisasjoner og andre lokale grupper og foreninger. I de fleste menigheter vil det være naturlig at man i tillegg til trosopplæringen gir mulighet for ytterligere fordykning i troen og hyppigere samlinger. Dette kan skje i samarbeid med ulike samarbeidspartnere og aktører. Alle aktiviteter som er rettet mot ungdom, bør involvere ungdom i planleggingen.

Ung medbestemmelse er en viktig satsning i Den norske kirke. Det er viktig å legge til rette for og gjøre kjent at ungdom kan være med og ta ansvar for sin lokale kirke gjennom deltakelse i kirkedemokratiet. Det kan være ved tillitsverv og andre former for medarbeiderskap.

I årene før konfirmasjonen er det en utfordring å opprettholde og bygge videre på kontakten som er etablert gjennom barneårene. Det er sentralt å motivere til å velge kirkens konfirmasjonstilbud. Kirkens hovedsatsing når det gjelder trosopplæring i ungdomsfasen, er konfirmasjonstiden. Dette er en tid der ungdom får et helhetlig møte med trosopplæringens innhold gjennom fellesskapslæring over en omfattende opplæringsperiode i menigheten. Konfirmasjonstiden omtales i neste kapittel.

Etter konfirmasjonsalder kan trosopplæringen bygge videre på den kontakten som er etablert gjennom konfirmasjonstiden. Særlig det første året etter konfirmasjonen er avgjørende for videre kirkelig engasjement. Det kan være mange som vil være med på gjensynstreff og liknende som en oppfølging av konfirmasjonen. En del ønsker å bidra i menighetens arbeid som medarbeidere eller ledere. Her vil det være mulig å utvikle tilbud der de unge kan få mulighet til å utvikle seg i samspill med andre. Trosopplæringen vil kunne ha en noe annen karakter

enn tiden før konfirmasjonen ved at allmenmenneskelige temaer som ungdom er opptatt av relateres til troen. Ungdomsgudstjenester kan være en hovedarena for kirkens trosopplæring i ungdomsfasen, der ungdom involveres i planlegging og gjennomføring. Samtalegrupper legger til rette for personlig deltakelse og refleksjon. Det er viktig å tenke på at ungdom er en ressurs for kirken, men ungdom må også kunne være i kirken uten å ha ansvar.

Mange steder i landet må ungdom flytte hjemmefra for å gå på videregående skole. Det kan være tjenlig med samarbeid om trosopplæring mellom hjemmemenighet og organisasjoner og menighet der skolen ligger. En kan også legge tiltak i tilknytning til helger, høytider eller ferier der ungdommene er hjemme. Det er et viktig anliggende for trosopplæringen å legge til rette for en tilhørighet til kirken og en integrert tro som bærer barn og ungdom gjennom ulike faser i livet.

KJERNETILTAK: Tiltak som peker fram mot konfirmasjonstiden som informasjon, motivasjon og etablering av relasjoner.

Konfirmasjonstiden: se kapittel 5.

Oppfølging av konfirmasjonstiden med tilbud om breddetiltak, leir, lederutvikling, medarbeiderskap, tjenesteoppgaver, ungdomsgudstjenester og samtalegrupper.

EKSEMPLER PÅ ANDRE AKTUELLE TILTAK:

Seminar, kurs for hybelboere, leir, gjensynstreff, arrangement i forbindelse med russetiden, myndighetsmarkering, skolelag, klubb, kor, friluftsliv, idrett, solidaritetsaksjoner og økumenikk, internett, film og media. Arrangement natt til 1. mai, 17. mai, nyttårsaften, sankthans osv. Medarbeiderskap i tilknytning til enkeltarrangement, i kontinuerlig arbeid og tillitsverv.

SAMVIRKE MED HJEMMET: Samlinger for foreldre/foresatte i kirken kan legge til rette for samtaler og samspill. Særlig i forbindelse med konfirmasjon kan dette være aktuelt. Tema som kirke, tro og identitet, samliv, seksualitet, etikk, ungdomsspørsmål, foreldrerollen.

Konfirmasjonstiden

Målet for konfirmasjonstiden er å vekke og styrke troens liv som gis i dåpen, slik at de unge kan leve sitt liv i forsakelse og tro, tilbedelse og tjeneste som Jesu Kristi disipler i hjem, menighet og samfunn.

FOKUS: Konfirmasjonstiden skal gi en helhetlig oversikt over og et møte med troens innholds-, praksis- og fellesskapsdimensjoner i dialog med konfirmantens livsspørsmål.

ANSLÅTT OMFANG: 60 timer

Konfirmasjonen har en sentral plass i trosopplæringen i Den norske kirke, og er, i likhet med dåpen, et breddetiltak som er innarbeidet i alle menigheter. Fornyselsen og utbyggingen av trosopplæringen innebærer å videreutvikle og styrke konfirmasjonstiden både når det gjelder innhold og omfang. Konfirmasjonstiden skal integreres i den lokale planen for trosopplæring.

Konfirmasjon og dåp

Ordet *konfirmasjon* kommer av det latinske verbet *confirmare*, som betyr å styrke, bekrefte eller stadfeste.

I kirkens første tid var konfirmasjonen en del av biskopens dåpshandling, med salving og velsignelse av den døpte. Av praktiske grunner ble konfirmasjonen skilt fra dåpen i tid. Den ble derfor oppfattet som en selvstendig handling, og etter hvert et selvstendig sakrament i tillegg til dåpen.

Reformatorene beholdt konfirmasjonen som ordning, men forsto den som forberedelsen av de unge til den første nattverdgangen. Til denne forberedelsen hørte katekismeundervisning og offentlig prøving av kunnskaper. Det var blant annet denne forståel-

sen som lå til grunn da konfirmasjonen ble innført i Norge i 1736. Selve konfirmasjonshandlingen var en offentlig bekreftelse, hvor konfirmantene både var objekt for Guds bekreftelse og subjekt i sin personlige bekreftelse på at de ville leve i dåpens pakt.

Fra bekjennelse til bekreftelse

Ifølge luthersk tradisjon innebar innholdet i konfirmasjonshandlingen bekreftelse av dåpsløftet, bekjennelse og velsignelse ved håndspålegging. I 1981 fikk Den norske kirke en ny ordning der konfirmasjonen fremstår som en ren forbønns- og velsignelsehandling. Konfirmasjonstiden innebærer fortsatt utfordring og anledning for den enkelte konfirmant til å bekjenne troen.

Tyngdepunktet har imidlertid forskjøvet seg fra konfirmasjonsdag og forbønnshandling til konfirmasjonstid som en læretid hvor en rekke muligheter for involverende arbeidsmåter som samtalegrupper, leiropphold, tjenesteoppgaver og interessegrupper vektlegges, i tillegg til mer tradisjonell undervisning.

Hovedelementet i konfirmasjonsteologien i dag er Guds bekreftelse av den enkelte konfirmant i troen og i livet. Ved å delta i konfirmasjonstiden kan den

unge erfare, reflektere rundt og bli styrket i troen og sin tilhørighet til kirken. I den avsluttende konfirmasjonsgudstjenesten blir det bedt for konfirmanden, og kirken bekrefter at den unge er døpt til liv i Kristus.

Konfirmasjonstidens basis er dåpen på samme måte som for trosopplæringen for øvrig. Dåpen er en forutsetning for å delta i den avsluttende forbønns-gudstjenesten. Slik understrekes dåpens grunnleggende betydning for tro og tilhørighet til Kristus og kirken.

Når menigheten inviterer til konfirmasjon, må det kommuniseres tydelig at konfirmasjonstiden er åpen for både døpte og udøpte ungdommer. For unge som ikke er døpt, ønsker kirken i konfirmasjonstiden å veilede den unge i en prosess til et selvstendig valg i forhold til tro og dåp.

Overgangsrite

Konfirmasjonen har tradisjonelt vært forstått som en viktig livsrite i overgangsfasen mellom barn og voksen. Den fungerer fortsatt som en overgangsrite, selv om mye er forandret i samfunnet og konfirmasjonen ikke lenger markerer den unges overgang til de voksnes rekke. I dag gir konfirmasjonen en god anledning til dialog for ungdommene i menighetens fellesskap når de er i en alder der viktige refleksjoner om tro, verdier og veivalg for livet skal tas. Den religiøse myndighetsalder i Norge er femten år. Konfirmasjonstiden kan dermed også betraktes som en tid for myndiggjøring av kirkens medlemmer.

Konfirmasjonstidens innhold og oppbygging

I løpet av konfirmasjonstiden skal konfirmandene ha arbeidet med alle hovedtemaene i trosopplæringens innhold, slik disse er beskrevet i kapittel 3 i denne planen. Utvelgelsen av innhold må ses i forhold til menighetens totale trosopplæringsplan, og må bygge på den trosopplæringen konfirmandene tidligere har tatt del i gjennom oppveksten. Det må legges vekt på at konfirmasjonstiden skal gi en videreføring, og ikke bare være en repetisjon og oppsummering.

I løpet av konfirmasjonstiden skal alle ha arbeidet med trosbekjennelsen, Fadervår og budene. De skal være fortrolige med gudstjenesten, sakramentene og kjenne Bibelens store fortelling, sett i lys av sin egen og fellesskapets fortelling. Konfirmasjonstiden skal fremme opplevelsen av egenverd og legge til rette for at konfirmandene kan se seg som skapt, elsket, frelst og holdt oppe ved Guds kjærlighet. Konfirmandene skal arbeide med egen tro og undring gjennom

samtale og refleksjon. De unge skal kjenne til og få anledning til å delta i ulike former for tro i praksis som gir kunnskap og trosopplevelser. Gjennom konfirmasjonstiden skal det legges til rette for at konfirmandene kan bli kjent med og delta i deler av menighetens arbeid.

KJERNETILTAK: Gudstjenester, undervisning, diakoni og andaktsliv er sentrale arbeidsformer som alle konfirmandtopplegg skal bygges rundt.

EKSEMPLER PÅ ANDRE AKTUELLE TILTAK: Deltakelse i menighetens ungdomsarbeid, leir, samtale- og interessegrupper, temamøter, tjenesteaksjon, prosjektarbeid, musikk, dans og drama.

Konfirmasjonstidens omfang gir den enkelte konfirmand mulighet for å gjennomgå prosesser og bygge relasjoner. Refleksjon og fordypning gjennom felles opplevelser, undervisning og egenarbeid er prosesser som krever samvær over tid. Halve eller hele dager, helgeturer og leir gir rom for en slik utvikling og bør derfor inngå i menighetens konfirmandtopplegg. Gjennom samtaler med den enkelte konfirmand, og i mindre grupper, kan en bli kjent og legge til rette for en konfirmasjonstid som er tilpasset den enkelte.

Konfirmasjonstidens gudstjenester

Å møte Guds ord og sakramentene i gudstjenestefellesskapet er helt sentrale måter å erfare tro i praksis på. Gudstjenestens sentrale plass i trosopplæringen gjenspeiles også i konfirmasjonstidens gudstjenester og i konfirmandenes plass i menighetens fellesskap. Det er positivt både for konfirmandene og for hele menigheten som lærende fellesskap at konfirmandene involveres i forberedelse og gjennomføring av hele eller deler av gudstjenesten. Gjennom tilstedeværelse, deltakelse og medarbeiderskap kan konfirmandene bidra til et mangfoldig gudstjenesteliv. Ved at konfirmandene nevnes særskilt i forbønnen, er de på en særlig måte omsluttet av menighetens forbønn gjennom hele konfirmasjonstiden.

Konfirmasjonstiden skal inneholde minimum åtte gudstjenester. De særskilte gudstjenestene knyttet til konfirmasjonstiden er gudstjeneste med presentasjon, samtalegudstjeneste(r) og konfirmasjonsgudstjeneste med forbønn for den enkelte konfirmand. Konfirmandene bør møte ulike former for gudstjenester i løpet

av konfirmasjonstiden, jf. gjeldende bestemmelser i *Gudstjenestebok for Den norske kirke*. Arbeidet med gudstjenestene må legges til rette for både variasjon og mangfold, samtidig som gjenkjennelse og lokalt særpreg ivaretas.

Involvering av familien

Det er tjenlig å involvere konfirmantene og deres foreldre/foresatte i planlegging og gjennomføring av konfirmasjonstiden for å sikre medbestemmelse og forankring i konfirmantenes og familienes behov og ønsker.

Samarbeid og samvær med foreldre/foresatte er et viktig anliggende i konfirmasjonstiden. Disse kan involveres i planlegging og gjennomføring av ulike deler av opplegget. I tillegg til egne foreldremøter kan en legge til rette for samvær der foreldre/foresatte og konfirmanter sammen arbeider med temaer knyttet til tros- og livsspørsmål. Konfirmasjonen gir også god anledning til å involvere fadderne gjennom forbønnstjeneste og invitasjon til ulike samvær i løpet av konfirmasjonstiden.

Konfirmasjonstiden er en viktig tid for familene, både den nærmeste familien og storfamilien. Ungdom lever i ulike familiekonstellasjoner. Kirken må møte de utfordringene som dette innebærer på en konstruktiv og inkluderende måte.

SAMVIRKE MED HJEMMET: Foreldremøter/kurs med tema som for eksempel konfirmasjon, ungdomsspørsmål og foreldrerolle, samlivstemaer, tro og identitet, etiske temaer. Medarbeiderskap i tilknytning til planlegging og gjennomføring av tiltak i konfirmasjonstiden.

Rammer for konfirmasjonstiden

Konfirmasjonen gjennomføres normalt det året konfirmantene fyller 15 år.

Konfirmasjonstiden gjennomføres over et tidsrom på minimum åtte måneder og har et anslått omfang på 60 timer. I løpet av et døgn på leir eller liknende kan det beregnes inntil åtte timer trosopplæring. For å ivareta at konfirmasjonstiden gir jevnlig kontakt mellom konfirmanter og menighet, kan ikke leir utgjøre mer enn 50 prosent av konfirmasjonstidens totale omfang.

Konfirmasjonstiden gjennomføres i rammen av menighetens fellesskap, i et samvirke mellom ansatte og ulønnede medarbeidere. Konfirmasjonstidens helhetlige preg og store omfang gjør det naturlig at menighetens stab samarbeider tverrfaglig om planlegging og gjennomføring, slik at undervisning, gudstjenesteliv, diakoni, kirkemusikk og samarbeid med menighetens øvrige arbeid inngår i en helhetlig tilrettelagt konfirmasjonstid i rammen av menighetens fellesskap.

Kirkeoven fastslår i § 36 at «Konfirmasjonsopplæring skal ikke legges til skolens tid, med mindre særlige grunner tilsier det og kommunen har gitt sitt samtykke. Med særlige grunner menes tilrettelagt opplæring for funksjonshemmede, avstander som krever skoleskyss eller liknende forhold som gjør det svært vanskelig å gi et tilfredsstillende opplærings-tilbud utenom skolens tid.»

Det utvikles ressurser for konfirmasjonstiden som gir nærmere beskrivelse av konfirmasjonstidens innhold, organisering og arbeidsmåter til hjelp for menighetens lokale planarbeid. Disse ressursene viderefører temaene i dette kapitlet.

Sentrale dimensjoner i en helhetlig trosopplæring

En helhetlig trosopplæring består av flere dimensjoner som er sentrale i menighetens virksomhet. I dette kapitlet gis innspill og hjelp til refleksjon i dette arbeidet.

- Enhver lokal plan for trosopplæring må inneholde strategier for hvordan disse dimensjonene inkluderes i menighetenes trosopplæring.

Samvirke med hjemmet og familien

Familien og hjemmet utgjør de viktigste aktørene for barn og unges oppvekst og utvikling. Foreldrenes/foresattes verdier, livssyn og tradisjoner danner det læringsmiljøet som barna og ungdommene vokser opp i og preges av. Menigheten, foreldre/foresatte og faddere står sammen om oppdraget som oppfølgingen av dåpen innebærer. Det er derfor en viktig oppgave for menigheten å ivareta samarbeid med hjemmet og utruste og motivere til å la kristen tro, verdier og tradisjoner prege livet i familien. Menighetens trosopplæring må legge til rette for at det utvikles gode relasjoner og godt samspill med familien.

Kontakten i forbindelse med dåp gir et godt utgangspunkt for et samvirke mellom menighet og

hjem. Gjennom de ulike tiltakene i trosopplæringen kan foreldre/foresatte, faddere og øvrig familie involveres i planlegging og gjennomføring av tiltak, og inspireres til egenaktivitet for deltakerne i etterkant. Tiltakene som utformes kan bringe inn familiens trosuttrykk og skape gjenkjennelse og formidle anerkjennelse.

Trosopplæringen gir gode anledninger for å samle familien og styrke nettverket rundt barn og unge. Barn vokser opp i ulike typer familier. Kommunikasjon med hjemmene og tilretteleggingen av trosopplæringen må romme et mangfold slik at alle føler seg inkludert. Å støtte familiene er å styrke barn og unges oppvekstvilkår. Det kan være en spesiell utfordring å kommunisere med grupper i menigheten som ansatte og frivillige vanligvis ikke har kontakt med.

Samarbeidet mellom hjem og menighet om trosopplæringen kan ivaretas ved at foreldre/foresatte involveres i utforming, gjennomføring og evaluering av trosopplæringstiltak. Dette kan gjøres i form av å ha foreldrerepresentanter i de utvalgene som har ansvar for trosopplæringen i menigheten, referansegrupper, konkrete oppgaver i gjennomføring av tiltak og ved å systematisk innhente evaluering i forbindelse med tiltakene i trosopplæringen.

- Hvordan kan menigheten og familiene være en gjensidig ressurs for hverandre i trosopplæringen?
- Hvordan kan menigheten etablere gode kommunikasjonsrutiner med hjemmene og fadderne i forbindelse med dåp og i oppfølgingen av de dømte gjennom hele oppveksten?
- Hvordan kan trosopplæringstiltak tilrettelegges slik at foreldre/foresatte, faddere og storfamilie blir involvert gjennom deltakelse, utforming, gjennomføring og evaluering av trosopplæringstiltak?
- På hvilke måter kan foreldre/foresatte og faddere gjøres kjent med relevant materiell som kan stimulere til at troen praktiseres og deles hjemme?

Barn og unges medvirkning

Denne planen vektlegger barn og unge som fullverdige deltakere i menighetens fellesskap. Under overskriften «Vi deler» fokuseres det på at i menighetens fellesskap veksler en mellom å være mottaker, deltaker og medarbeider i menighetens arbeid.

Medvirkning kan i kirken særlig begrunnes ut fra det kristne menneskesynet, dåpssynet og forståelsen av det allmenne prestedømme. Barn og unges rett til medvirkning er også satt på dagsorden i samfunnet forøvrig. Medvirkning innebærer innflytelse på avgjørelser og prosesser slik at den enkeltes syn får konsekvenser for beslutninger som fattes, og at egen deltakelse bidrar til handling. I dette ligger retten til å bli møtt med anerkjennelse og respekt, og til å gi barn og unge rom til å uttrykke seg.

Menigheten skal utvikle en relevant trosopplæring som deltakerne har eierskap til og motivasjon for å delta i. Alle barn og unge har ressurser å bidra med i form av ideer og ønsker, kunnskap og engasjement. I arbeidet med menighetens lokale trosopplæringsplan må en derfor legge til rette for reell medvirkning i ledelse, planarbeid, gjennomføring og evaluering av trosopplæringen. Medvirkning ivaretas både gjennom pedagogiske metoder

og organisatoriske tiltak. Konkret kan slik medvirkning ivaretas ved å inkludere barn og unge i de organer som leder og tar avgjørelser, ved å konsultere barn og unge gjennom referansegrupper eller brukerevalueringer og ved å legge til rette for barn og unges deltakelse og medarbeiderskap i gjennomføringen av trosopplæringen.

Gjennom deltakelse i form av lederoppgaver og tillitsverv i lokalmenigheten og de frivillige organisasjonene kan barn og unge utøve reell innflytelse og utvikle sin demokratiforståelse. Trosopplæringen har også en viktig oppgave i å gi opplæring og motivasjon til å ta del i kirkedemokratiet gjennom deltakelse i valg til menighets- og bispedømmeråd ved oppnådd religiøs myndighetsalder det året de fyller 15.

At barn og unge har rett til medvirkning innebærer at de ulike aktørers rolle og den enkeltes ansvarsforhold i fellesskapet tydeliggjøres. Voksne har fortsatt ansvar – som foreldre/foresatte og faddere eller som tillitsvalgte og ansatte med oppgaver i trosopplæringen. For de yngste aldersgruppene er det helt nødvendig at voksne har ansvar for oppdragelse og undervisning. Medvirkningen må ivaretas ut fra de forutsetningene barn og unge til enhver tid har.

- På hvilke måter kan barn og unge virke inn på beslutninger i ledelse og utvikling av trosopplæringen i menigheten?
- Hvordan kan man legge til rette for at den enkeltes deltakelse preger gjennomføring og evaluering av tiltakene?
- Hvilke muligheter ser vi når det gjelder utvikling av demokratiet i kirken og organisasjonene i tilknytning til trosopplæringen?

Inkludering og tilrettelegging

Kirken omtales i 1. Kor 12 som en kropp der vi alle er hverandres lemmer og avhengige av hverandre. Det kristne menneskesynet framhever at alle er skapt likeverdige i Guds bilde. Alle har samme menneskeverd og har noe å bidra med. Menneskerettighetene understreker at enhver har rett til både å uttrykke og utøve sin tro.

En tilrettelagt trosopplæring skal innarbeides i menighetens grunnforståelse slik at alle barn og

unge får et reelt tilbud om trosopplæring. Med en tilrettelagt trosopplæring menes *universell utforming* (tilrettelegging av de fysiske forholdene) og *individuell tilrettelegging* (individuelle tilpassede tiltak). Det knytter seg noen særlige utfordringer til å sikre et tjenestetilbud som ivaretar dette anliggendet ved kirkens trosopplæring.

Universell utforming er i særlig grad satt på dagsorden i samfunnet gjennom *diskriminerings- og tilgjengelighetsloven*. Formålet med loven (§ 1) er

«... å fremme likestilling og likeverd, sikre like muligheter og rettigheter til samfunnsdeltakelse for alle, uavhengig av funksjonsevne, og hindre diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne.» Denne plikten utfordrer til planlegging av undervisningsopplegg og til kreativitet med hensyn til realiseringen av læringsmål ved bruk av ulike metoder og arenaer. Universell utforming er kirkens generelle ansvar. Det enkelte kirkelige fellestråd har ansvar for å legge til rette for at kirkebygg og lokaler kan benyttes av flest mulig. Universelt utformede omgivelser vil bidra til at færre personer med nedsatt funksjonsevne trenger særskilt tilrettelegging.

Samtidig som universell utforming er en grunnleggende målsetting, trenger noen barn og unge individuell tilrettelegging og mer ressurser for å få et likeverdig tilbud. Dette gjelder i særlig grad barn og unge med utviklingshemninger og nedsatt funksjonsevne. Ifølge *opplæringslova* og *diskriminerings- og tilgjengelighetsloven* skal opplæringen tilpasses evnene og forutsetningene til den enkelte og tilrettelegges slik at elever med funksjonsnedsettelse får likeverdige opplæringsmuligheter.

Disse ordningene gir viktige retningslinjer også for kirkens trosopplæring. Det kan bety at det må gis tilbud om egne tilrettelagte sosiale og pedagogiske opplegg, individuell plan og ekstra oppfølging og ressurser.

For at alle barn og unge skal få en likeverdig mulighet til tilhørighet og deltakelse i kirkens trosopplæring, vil det være behov for at menigheten har bevissthet på og innhenter kunnskap om barn og unge i lokalmiljøet som har behov for individuell tilrettelegging. Det enkelte barn/unge og deres foreldre/foresatte innehar en særskilt kompetanse når det gjelder hvordan trosopplæringen kan tilrettelegges. Det bør etableres gode rutiner for oppfølging og informasjon om hvem i menigheten (ansatt eller frivillig) som har hovedansvar for oppfølging. Det er nødvendig å sette av menneskelige og økonomiske ressurser til dette arbeidet. For å øke kunnskap og kompetanse hos ansatte og frivillige og for å kunne gi et godt tilbud, vil det være viktig å samarbeide med den enkelte foreldre/foresatte og eventuelt få samtykke til samarbeid med relevante fagmiljø/personer og annet støtteapparat.

- Hvem har behov for tilpasset opplæring og særskilt tilrettelegging i menighetens trosopplæring?
- Hva må vi gjøre for at barn og unge uavhengig av funksjonsevne og livssituasjon skal få dele sin tro?
- Hvordan inkluderer vi barn og unge med nedsatt funksjonsevne eller utviklingshemninger i fellesskapet og i menighetens tjeneste?
- Hvordan kan vi etablere et godt samarbeid med det enkelte barn/unge, deres foreldre/foresatte og kommunale tjenester (helsesøster, PPT, spesialskoler, annet støtteapparat osv.)?

Gudstjeneste

Gudstjenesten er menighetens hovedsamling og er i tillegg til et trosfellesskap også et læringsfellesskap. Vi lærer gjennom ulike uttrykksformer som tekster, liturgi, bønner, salmer, kunst og symbolhandlinger. Kirkerommet er et annerledes rom som åpner for læring som binder sammen kunnskap, praksis og fellesskap. Gudstjenesten har dermed en sentral plass i menighetens trosopplæring.

Denne planen anbefaler at ethvert tiltak i tros-

opplæringen skal ha tilknytning til menighetens gudstjenesteliv, enten i form av deltakelse i en gudstjeneste, eller ved at gudstjenestelige elementer inngår i undervisningssamværene. På denne måten bidrar trosopplæringens møtepunkt til å prege menighetens gudstjenesteliv ved at barn og unges plass i menighetens fellesskap blir tydeliggjort. Det vil variere fra tiltak til tiltak hvorvidt det inngår gudstjenester med for eksempel utdeling av fireårsbok eller presentasjon av konfirmanter, eller om

trosopplæring forankres i menighetens alminnelige gudstjenesteliv fra søndag til søndag. Uansett må barn og unge og familiene som omfattes av trosopplæringen oppleve at de hører til i menighetens fellesskap, at de er inkludert og likestilt i det «vi» som samles for Guds ansikt.

Gudstjenesten er for alle – uavhengig av funksjonsevne. Gudstjenestens mangfoldige språk i form av ord, bilder, musikk og bevegelse gir gode muligheter for å inkludere mennesker med funksjonsnedsettelse som deltakere og medarbeidere.

Tilhørighet og eierskap skapes gjennom inkludering og aktiv deltakelse. Barn og unge kan delta som medliturger, lesere av tekster og bønner. De kan delta med sang, dans, drama, preken, medvirke under nattverden osv. Som aktører er det viktig at de deltar både i forberedelse, gjennomføring og evaluering. Gjennom sentrale liturgiske ledd som Fadervår, trosbekjennelsen, bønnene og velsignelsen møter barn og unge sentrale trosuttrykk som ikke bare hører til i søndagens gudstjenester, men også i hverdagene.

- Hvordan kan vi forankre menighetens trosopplæring i gudstjenesten?
- Hvordan vil dette prege gudstjenestefellesskapets «vi»?
- Gudstjeneste for alle – uavhengig av funksjonsevne! Hvordan fungerer dette hos oss?
- Hva må gjøres med hensyn til planleggingsrutiner og ansvars- og oppgavefordeling for at barn og unge skal delta i menighetens gudstjenesteliv?

Diakoni

«Diakoni er kirkens omsorgstjeneste. Den er evangeliet i handling og uttrykkes gjennom nestekjærlighet, inkluderende fellesskap, vern om skaperverket og kamp for rettferdighet.» *Plan for diakoni i Den norske kirke* tydeliggjør gjennom denne definisjonen at diakoni er en del av grunnforståelsen av den kristne tro og en dimensjon ved det å være kirke. En diakonal trosopplæring vil ha livshjelp og handlende kjærlighet som en integrert del av sitt læringsbegrep. Kirken kan ikke bare lære om kjærlighet. Kirkens tro og bekjennelse må erfares og praktiseres. Diakonien er en tjeneste for medmennesker, skaperverket og en tjeneste for Gud. Denne helhetstenkingen har konsekvenser også for gudstjenestelivet og for opplæring i kristen tro.

Diakonien er uløselig knyttet til trosopplæringens mål om å bidra til livstolkning og livsmestring. Trosopplæringen skal gi rom for å utvikle et trygt selvbylde, etablere relasjoner, utfordre til tjeneste og til livsutfoldelse for hele mennesket – med bruk av ulike sanser, evner og uttrykksmåter. Alle har behov for å bli møtt med nestekjærlighet og omsorg i glede og sorg. Alle barn og unge skal bli møtt og tatt vare på som de er. Det må være naturlig og selvfølgelig å dele livets sårbarhet med hverandre og samtale om

livsspørsmål og de utfordringer og kriser livet gir. For å uttrykke sorg og vonde følelser, kan språk, symbolhandlinger og sjelesorg være måter å medvirke til hjelp og støtte på.

En diakonal trosopplæring vil se, tolke og handle i forhold til barns, unges og familiers livserfaringer. Når menigheten er i kontakt med et stort antall barn og unge, vil noen ha erfaringer med belastninger, krenkelser og overgrep. Det innebærer at menigheten må fange opp og forebygge dette, og ha en beredskap for å ivareta og inkludere barn og unge med slike erfaringer. Det anbefales å benytte utarbeidet kurs- og ressursmaterieell som tar opp tema som for eksempel grenseoverskridende atferd og maktforhold.

Diakoni er en dimensjon ved all trosopplæring og må konkretiseres i handling. Den diakonale handling kommer blant annet til syne i de relasjonene vi lever i og hvordan vi forvalter jordas ressurser. Gode fellesskap preges av gjensidig omsorg, respekt og ansvar for hverandre. Barn og unge bør få erfare og medvirke til åpne, trygge og inkluderende fellesskap som består av et mangfold av mennesker med forskjellig kulturell og etnisk tilhørighet, ulik alder, seksuell legning, funksjonsevne, sosial og økonomisk status, familie- og livssituasjon.

Skjev fordeling av ressurser, klimaendringer og overforbruk gir store konsekvenser for hele skaperverket. Naturen og menneskers livsvilkår trues av miljøødeleggelser og urettferdighet. Solidaritet handler om gjensidig samhörighet, ansvar og handling, lokalt og globalt. Trosopplæringen må på ulike måter stimulere til og utfordre barn og unge og deres familier til tjeneste og samfunnsengasjement. Ved å ta del i menighetens internasjonale engasjement og

solidaritet med mennesker som lider, vil barn og ungdom få erfare at de tilhører et verdensvidt fellesskap med ansvar for hverandre. Trosopplæringen må være med på å rette fokus på utfordringer og muligheter til forandring når det gjelder forbruk, miljø og rettferd. Kirken må stå sammen med grupper i samfunnet som arbeider for å fremme menneskeverdet og en mer rettferdig verden, og som viser alternativer for en bærekraftig forvaltning av skaperverket.

- Hvordan kan diakoniforståelsen innarbeides som en naturlig del for de ulike aldersgrupper i menighetens trosopplæring?
- Hvordan kan vi legge til rette for at barn og unge og deres foreldre/foresatte opplever seg inkludert i fellesskapet?
- Hvordan kan barn og unge delta i tjeneste og engasjement lokalt og globalt for omsorg, solidaritet, global rettferdighet og vern om skaperverket?
- Hvordan kan kirkens trosopplæring bidra til at barn og unge og deres familier blir sett og får hjelp når livet er vanskelig?

Misjon

Misjon betyr sendelse. Både Kristus og kirken søker alltid å nå videre ut for å gi mennesker mulighet til å oppleve seg elsket av Gud og selv kunne elske andre. Misjon er et uttrykk for kirkens identitet, hva kirken er og hva den er til for. Kirken skal være oppsøkende. Den skal dele tro og liv på tvers av geografiske, religiøse, kulturelle, sosiale og generasjonsmessige grenser. Kirken skal dessuten være inviterende. Den skal bygge fellesskap med mennesker, grupper og kulturer som står utenfor. Gjennom sitt nærvær, sine ord og sine handlinger skal den bære fram det gode budskapet, lokalt og globalt. Barn og unge må få mulighet til å ta del i kirkens sendelse til verden ved å se og erfare at kirken og de selv er en del av et globalt fellesskap med et verdensvidt oppdrag. Fellesskap bygges i familie og naboskap, i vennskap, skole og samfunn. Denne dimensjonen hører derfor med i alle fasene av trosopplæringen.

Misjon, dåp og opplæring hører sammen. Matt 28, 18-20 kalles både dåps- og misjonsbefalingen. Denne teksten inneholder en oppfordring og et oppdrag til kirken og enkeltmennesket om å dele de

gode nyhetene til de som ikke har hørt. Både til de som er nær oss og til de som bor i andre deler av verden, til alle folkeslag og miljøer.

Å dele er ikke bare å gi, det er også å ta imot. Misjon er ikke enveiskommunikasjon, men handler om å dele respektfullt det vi selv har fått. Vi kan få gi videre og dele av våre ressurser, og vi kan selv få ta imot impulser og inspirasjon fra kristne søsken i andre land. Gjennom kontakt med mennesker i andre deler av verden skapes forståelse og respekt. Kjennskapen til andres levevis øker, og barn og ungdom kan få hjelp til å ha et kritisk blick på sin egen kultur. I trosopplæringen utvides den misjonale dimensjonen blant annet gjennom tydeliggjøring av sammenhengen mellom formidling av evangeliet og kamp for rettferdighet.

Misjon er et felles oppdrag for hele den verdensvide kirke. Den norske kirke samarbeider med misjonsorganisasjoner og andre kirker både i Norge og utenfor landets grenser. Økumenisk samarbeid, samarbeid med misjonsorganisasjoner og kristne bistandsorganisasjoner, lokalt og globalt, vil kunne være ressurser for å konkretisere den misjonale dimensjonen i trosopplæringen.

- Hvordan kan barn og unge involveres i og være aktører i menighetens arbeid med misjon og internasjonal solidaritet?
- Har menigheten en misjonsavtale eller vennskapsavtale, og hvordan kan i tilfelle barn og ungdom engasjere seg i dette arbeidet?
- Hvordan kan vi skape økumeniske møtepunkter med barn og ungdom i vår menighet og barn og ungdom fra andre kirkesamfunn, lokalt og globalt?
- Har vi mennesker i vår menighet eller vårt lokalmiljø med bakgrunn fra søsterkirker i andre land som kan være med og gi impulser til vårt lokale arbeid?
- Hvordan kan trosopplæringen preges av at det å dele ikke bare er å gi, men også å ta imot?

Musikk og kultur

Menighetens musikalske og kulturelle virksomhet er trosopplæring i bred forstand, og utgjør viktig innhold, arenaer og arbeidsmåter i trosopplæringen. Kunst og kulturuttrykk gir aktuelle og slitesterke bilder, ord og opplevelser knyttet til troen og livet. Musikk og annen kulturvirksomhet gir gode muligheter for at barn og unge kan være både mottakere, deltakere og medarbeidere i menighetens lærende fellesskap.

Plan for kirkemusikk i Den norske kirke fastslår at det er et kjennetegn ved kirken som læringssted at den rår over et mangfold av uttrykks- og samværsformer hvor læring kan finne sted. Gjennom arbeid med eksempelvis bibeltekster, liturgi og salmer både læres og erfares troen, og den deles med andre. Det er derfor naturlig å se menighetens planer for kirkemusikk og trosopplæring i sammenheng.

I kirkens kulturelle, musikalske og liturgiske tradisjoner ligger en rik arv som stadig er i utvikling. Utvalget av salmer, sanger og andre uttrykks-

former i trosopplæringen må gjenspeile mangfold og ivareta både tradisjonsformidling og fornyelse. Samisk kultur, musikk og liturgi tilhører dette mangfoldet. I den verdensvide kirke utgjør kunst og kultur et språk for å dele tro mellom ulike nasjonaliteter og kulturer. Det gir røtter og tilhørighet til uttrykksformer som knytter oss sammen som kristne. Det ligger gode muligheter i å la ulike former for barne- og ungdomskultur komme til uttrykk i trosopplæringen.

Korarbeid er en sentral læringsarena som gir sangerne eierforhold til det som synges, samtidig som sangerne er trosformidlere. Tro kan også uttrykkes gjennom dramatisering, dans og billedkunst. Sentrale bibelfortellinger ligger som referanseramme for mye av den vestlige kunst- og litteraturskatt.

Arbeidet med musikk og kultur i trosopplæringen gir gode muligheter for tverrfaglig samarbeid mellom menighetens ansatte. Det ligger også et positivt potensial i samarbeid mellom menigheten, kulturinstitusjoner og kunstnere i lokalsamfunnet.

- Hvordan kan barn og unge møte ulike kulturuttrykk i trosopplæringen som mottakere, deltakere og medarbeidere?
- Hvilke miljøer og personer i menigheten og lokalsamfunnet kan være mulige samarbeidspartnere når det gjelder musikk og kultur i trosopplæringen?
- Hvilke konkrete ideer og muligheter har vi for å bruke sang, musikk, dans, fortelling, drama, billedkunst og andre estetiske uttrykksformer i trosopplæringen?

Frivillig medarbeiderskap

I en luthersk kirke gir dåpen del i det allmenne prestedømme. Man blir en del av menighetens fellesskap, som et lem på en kropp. Menigheten har et hellig ansvar for alle døpte. «Med-lemmene» utøver dette ansvaret på ulikt vis. Frivillige medarbeidere er ikke de ansattes medhjelpere, eller noen utenfra som hjelper til, de er en del av selve menigheten.

Menighetens medlemmer kan bidra på ulike måter ut fra sin kompetanse, nådegaver og interesser. Det er en naturlig del av å høre til og vokse som kristen i fellesskapet. Det er behov for ulike former for frivillig medarbeiderskap i trosopplæringen. Frivillige kan gå inn i en forbønnsstjeneste eller givertjeneste, de kan ha lederansvar som tillitsvalgte i menighetens råd og utvalg. De kan planlegge, lede og gjennomføre tiltak eller delta som medhjelpere med mer begrenset ansvar i samspill med andre frivillige og ansatte.

Både barn, unge og voksne kan ha oppgaver og ansvar i menighetens trosopplæring. Frivillig medarbeiderskap er en sentral del av innholdet i trosopplæringen. Barn og unge kan blant annet være ledere for yngre barn, eller delta i menighetens diakonale virksomhet. Det er en naturlig del av å leve ut troen. Dette

styrker tilhørigheten til menigheten, og kan motivere til en videre tjeneste i kirken.

Utbyggingen av et kvalitativt godt tilbud til alle døpte i alderen 0–18 år krever bred involvering i planlegging og gjennomføring av trosopplæringen. Dette innebærer planmessig innsats når det gjelder arbeid med frivillig medarbeiderskap på dette feltet i menigheten. Dette er grunnleggende for å lykkes med en trosopplæring for alle døpte. Menighetens ansatte har gjennom sine tjenesteordninger og arbeidsbeskrivelser medansvar for å stimulere og legge til rette for frivillig medarbeiderskap. Dette er også et sentralt ansvar for menighetsrådet. Et samarbeid med frivillige organisasjoner vil også være en ressurs. De har erfaring, nettverk og kompetanse på dette feltet.

Breddekontakten i trosopplæringen gir impulser til å tenke involverende når det gjelder rekruttering og oppfølging av medlemmer i forhold til en frivillig innsats. Dette kan gjelde foreldre/foresatte, faddere og besteforeldre, aktive og ikke fullt så aktive medlemmer. Det er grunnleggende å finne en god strategi som legger til rette for at så mange som mulig kan bidra med frivillig innsats. Dette er avgjørende for å vitalisere folkekirken i bred forstand og for å styrke demokratiet i kirken.

- Har menigheten noen plan for rekruttering og oppfølging av frivillige medarbeidere?
- Hvordan involveres frivillige medarbeidere i planlegging og gjennomføring av menighetens trosopplæring?
- Hvordan kan barn og unge, uavhengig av funksjonsevne, involveres som frivillige medarbeidere?
- Hvem har ansvar for rekruttering og motivasjon av frivillige medarbeidere?
- Hvilke frivillige organisasjoner kan menigheten samarbeide med?

Samarbeid med barne- og ungdomsorganisasjoner

Mange menigheter har aktivitetstilbud i form av kulturvirksomhet, lag og foreninger for barn og unge. Slikt arbeid kan være eksempelvis kor, speider og ungdomsklubb som drives i regi av kristne barne- og ungdomsorganisasjoner eller i samarbeid med menigheten. Dette er tilbud som utgjør en verdifull

sosialiserings- og læringsarena for dem som tar del i dette arbeidet.

De frivillige kristne organisasjonene er en viktig ressurs i mange menigheter med sitt barne- og ungdomsarbeid og sine programmer for lederopplæring. De har kompetanse, organisasjonsapparat og vilje til å spille en rolle i kirkens trosopplæring. Mange steder vil et slikt samarbeid være

avgjørende for å utvikle en systematisk trosopplæring for alle døpte. Særlig vil samarbeid om breddetiltak og lederutvikling være aktuelt. På denne måten får menighetens trosopplæring tilført kompetanse og lederressurser, og deltakerne på et breddetiltak kan knytte kjennskap til et miljø som det vil være aktuelt for dem å være en del av, også etter at tiltaket er avsluttet. Samiske organisasjoner, forsamlinger og språksentre kan bidra til å fremme samisk språk, kultur og samfunnsliv.

Mange kristne organisasjoner har allerede et godt utviklet trosopplæringsopplegg, og menigheter vil kunne berike sitt tilbud gjennom samarbeid med ulike organisasjoner på et lokalt, regionalt og nasjonalt nivå. Det er viktig at man lokalt prøver å få til et best mulig samarbeid, slik at trosopplæringsarbeidet kan virke rekrutterende til disse organisasjonene. Når det opprettes lag og foreninger i det kontinuerlige arbeidet i menigheten, er det naturlig at disse meldes inn i en nasjonal organisasjon. Dette gir et

nettverk og tilgang til materiell, ulike arrangement, lederoppfølging og ressurser.

Kirken er en av mange aktører i barn og unges hverdag. Menighetens trosopplæring gir gode muligheter for samarbeid med ulike foreninger, ressursmiljø og institusjoner om barn og unges oppvekstmiljø. Det ligger gode muligheter i å samarbeide med kulturskole, idrettslag, korps, historielag og andre instanser som driver forebyggende arbeid rettet mot barn og unge i nærmiljøet. Dette bidrar både til synliggjøring av kirken i lokalsamfunnet og kan hjelpe menigheten med å utvikle tilbud med høy kvalitet.

Det vil være en styrke for barn og unges helhetlige læring dersom menigheten i sitt lokale planarbeid kartlegger hva barnehagene og skolene gir av kunnskap og opplevelser knyttet til kristendom og kirke. På denne måten kan trosopplæringen koordineres og spille sammen med den øvrige opplæring som bredden av barn og unge tar del i.

- Hvilke frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner samarbeider vi med?
- Hvilke breddetiltak vil menigheten og organisasjonene naturlig kunne samarbeide om når det gjelder trosopplæring?
- Hvordan kan organisasjonene være ressurser i menighetens trosopplæring, og hvordan kan menigheten være ressurser for dem?
- Hvilke andre miljø, oppvekstinstitusjoner eller fagpersoner i lokalsamfunnet kan vi samarbeide med?

Tverrfaglig samarbeid

Tverrfaglig samarbeid er nødvendig for å nå målene for menighetens trosopplæring. Trosopplæringens omfang og helhetlige læringssyn utfordrer staben til tverrfaglig samarbeid, der den enkelte ut fra sin arbeidsinstruks, kompetanse, erfaring og nådegaver deltar i menighetens planlegging og gjennomføring av trosopplæringen. Det er et ledelsesansvar å legge til rette for at alle ansatte sammen kan bidra med sin kompetanse i en fornyet trosopplæring. Menighetens øvrige planer må ses i sammenheng med planen for trosopplæring, og de ansatte må bruke ressurser og arbeidstid til beste for å gjennomføre de tiltak som er vedtatt i menigheten.

Sammen med barne- og ungdomsarbeidere,

trosopplæringsmedarbeidere, menighetspedagoger, kateketer, prester, diakoner, kirkemusikere og andre i feltet undervisning, er de ansatte med andre hovedoppgaver også nødvendige for å gjennomføre menighetens trosopplæring.

Diakonien bringer viktige anliggender inn i trosopplæringen som skal gi livshjelp, som skjer i fellesskapet og som skal være tilrettelagt for mennesker i ulike livssituasjoner.

Kirkemusikalske aktiviteter for barn og unge er en god arena for læring av bibeltekster, liturgi og salmer. Gudstjenesten er menighetens hovedsamling og en sentral arena i trosopplæringen. Kirkemusikeren har dermed viktige oppgaver i tilknytning til trosopplæringen. Kirketjener og administrativt

personell har nøkkelfunksjoner, siden de ofte møter barn, unge og foreldre/foresatte i forbindelse med ulike tiltak. Måten de utfører sitt arbeid på er med å prege folks inntrykk av kirken.

Tverrfaglighet i det utøvende arbeidet i møte med barn og unge er avgjørende for å lykkes med en fornyet trosopplæring. Tverrfaglighet favner

også frivillige medarbeidere. Det er viktig å legge til rette for godt samvirke mellom de ansatte og de frivillige medarbeidernes kompetanse, og å finne rutiner for hvordan tverrfaglig samarbeid kan utvikles. Tverrfagligheten omfatter dessuten frivillige medarbeideres profesjonelle kompetanse.

- Hvordan kan tverrfaglighet prege arbeidet med trosopplæringen?
- Hvordan samarbeider staben om planlegging og gjennomføring av trosopplæringen?
- Hvordan kan den enkelte bidra med sin faglighet og kompetanse i menighetens trosopplæring?
- Hvordan legge til rette for godt samvirke mellom ansattes og frivilliges kompetanse?

Kommunikasjonsarbeid

Målsettingen om å ha jevnlig kontakt med alle døpte fra 0 til 18 år stiller menigheten overfor store kommunikasjonsutfordringer. Det er viktig å øke både den generelle kjennskapen til det lokale trosopplæringsarbeidet, og å drive informasjonsarbeid og markedsføring for de ulike aktivitetene som finner sted i kirke og menighet. Å bygge opp et godt omdømme og innarbeide nye tiltak krever planmessig kommunikasjonsarbeid over tid. Kommunikasjon og markedsføring rettet mot grupper som ikke aktivt søker informasjon om det som skjer i kirkens regi bør prioriteres.

I tilknytning til planene for de ulike tiltakene må det utarbeides egne strategier for kommunikasjon og markedsføring. Der bør det gå fram hvordan menigheten kan ta i bruk både betalte og ubetalte kommunikasjonskanaler. Det er nødvendig å sette av menneskelige og økonomiske ressurser til dette arbeidet.

Menighetenes nettsider skal gi informasjon om trosopplæringsarbeidet, men det er også nødvendig

å ta i bruk kommunikasjons- og markedsføringskanaler som når direkte fram til deltakerne. Det må legges til rette for nye former for interaktiv nettbasert kommunikasjon i trosopplæringsarbeidet. Skriftlig materiale som plakater, brosjyrer og pressemeldinger bør, i den grad det er mulig, følges opp med personlig kontakt. Erfaringer viser at det er lett å få omtale av arrangement både i lokalaviser og radio, men ofte krever pressemeldinger oppfølging med telefon eller e-post. Det kan være hensiktsmessig å peke ut en eller flere i menigheten som har et spesielt ansvar for kommunikasjonsarbeidet.

Det er utarbeidet en grafisk profil og et sett med maler og illustrasjoner til bruk ved utforming av trykksaker og nettsider. Dette ressursmaterialet er tilgjengelig på www.kirken.no

Menighetene skal informere om at trosopplæringen vil bli tilrettelagt slik at alle skal få mulighet til fullverdig deltakelse, uavhengig av livssituasjon og funksjonsevne. Det bør tydeliggjøres i invitasjoner og det bør etterspørres informasjon ved påmelding.

- Hvilke erfaringer har vi med kommunikasjons- og markedsføringsarbeid?
- På hvilke måter kan vi presentere menighetens trosopplæringsarbeid slik at det oppleves som relevant for barn og unge, foreldre og foresatte?
- Hvordan kan vår menighet gi informasjonen et preg som skaper gjenkjennelse?
- Hva vil være de beste kommunikasjonskanalene hos oss, og hvordan kan vi utforme en plan for kommunikasjonsarbeidet?

Lokalt planarbeid

Ut fra denne planens grunnlagstenkning og retningslinjer skal menigheten utvikle sin lokale trosopplæringsplan som vedtas av menighetsrådet. Menighetens ansatte har en sentral rolle i planarbeidet som fagpersoner og saksbehandlere i samarbeid med tillitsvalgte og frivillige medarbeidere.

Utvikling av lokal trosopplæringsplan

Menighetens lokale plan for en systematisk trosopplæring for alle døpte 0–18 år utformes ut fra menighetens særpreg, ressurser og behov. Menighetene utgjør et stort mangfold og har svært ulike utgangspunkt for å utvikle en trosopplæring i tråd med denne planens intensjoner.

Den norske kirke har over tid utviklet noen tiltak som når bredt ut og er innarbeidet i mange menigheter. Eksempler på slike tiltak er kirkebok for fireåringer og konfirmasjonstiden. Det er naturlig å bygge ut en systematisk og sammenhengende plan med utgangspunkt i innarbeidede breddetiltak og i menighetens lokale tradisjoner og muligheter.

Menighetens systematiske trosopplæring bygges ofte rundt tidsavgrensede breddetiltak rettet mot et årskull. I menigheter med få barn i kullene kan det være mer hensiktsmessig å samle noen årskull. Når det gjelder omfang og innhold, kan breddetiltakene være både punktuelle, over noen få samvær, eller strekke seg over lang tid. Tiltak av mer punktuell art må velge et begrenset innholdsfokus. Tiltak av en viss varighet kan søke å gi en mer helhetlig innføring i troen, slik eksempelvis konfirmasjonstiden fungerer. Når omfanget av menighetens trosopplæring skal videreutvikles, vil det være naturlig å utvikle flere lengre opplæringsperioder.

Det vil være en styrke dersom det etableres strategiske og innholdsmessige sammenhenger mellom de tidsavgrensede tiltakene og det kontinuerlige barne- og ungdomsarbeidet. Konfirmantene kan for eksempel i en periode av konfirmasjonstiden velge «linjer» og delta et visst antall ganger i ulike deler av menighetens ungdomsarbeid. I menigheter som mangler slikt arbeid rettet mot ungdom, kan slike «korttidsopplegg» brukes som utgangspunkt til å bygge opp et kontinuerlig arbeid. Slik kan de tidsavgrensede breddetiltakene styrkes med ressurser fra det kontinuerlige arbeidet, og det kontinuerlige arbeidet får en kontaktflate som kan bidra til økt deltakelse.

Det er tjenlig å kartlegge om det er «ledige» tider som trosopplæringen kan fylle. Det kan for eksempel være planleggingsdager, skoleferier og timene før foreldrene kommer hjem etter skoletid. Kirke- og skoleåret gir mange mulige tilknytningspunkter og tjenlige tidsflater for trosopplæringstiltak. Kirkeårets høytider og merkedager i livet gir også gode innholdsmessige tilknytningspunkter. Tidspunktene må være familievennlige og tilpasset barns og unges hverdag.

I planarbeidet kan det tas utgangspunkt i eksisterende breddetiltak. Deretter kan «hullene» fylles til en har et tilbud fra 0–18 år. Alternativt kan en utvide omfanget på eksisterende tiltak. Et annet utgangspunkt kan være å forme trosopplæringen rundt en bærende ide, som for eksempel pilegrims-motivet. Det kan også tas utgangspunkt i lokale særpreg, slik at en for eksempel ved kysten bruker maritime bilder og temaer som tilknytningspunkter for trosopplæringen. Fascinasjonen over en bærende ide i planarbeidet må likevel ikke føre til en ensidig trosopplæring som mangler den innholdsmessige bredde som troen, kirken og livet har.

Som vedlegg ligger et skjema til hjelp for menighetens lokale planarbeid, en oversikt over kjerne-tekster fra Bibelen, en liste over kjernetiltak og to eksempler på en uttegnet plan.

Eierskap, grunnlag og kartlegging

Eierskap

Den lokale planleggingen og gjennomføringen gjøres i samarbeid mellom menighetsråd, fellesråd, ulike utvalg i menigheten, ansatte og frivillige medarbeidere og, der det ligger til rette for det, frivillige organisasjoner og eventuelt andre samarbeidspartnere. Det gir rom for dynamikk, kreativitet, eierskap og godt samarbeid mellom ansatte med ulik fagutdanning og for samvirke mellom frivillige og ansatte. Barn, unge og foreldre/foresatte er trosopplæringens hovedpersoner, og har rett til medbestemmelse. Det vil derfor være tjenlig å involvere disse i planprosessen og i evaluering og videreutvikling av trosopplæringen i menigheten. En involverende planprosess bidrar til å skape et eierforhold til trosopplæringsarbeidet hos mange i menigheten, og dermed til å forankre trosopplæringen i menighetens virksomhet og selvforståelse.

Grunnlagstenkning

Planarbeidet må ta utgangspunkt i refleksjon rundt de teologiske og pedagogiske prinsippene som reises i grunnlagstenkningen i denne planen. Eksempelfortellingene og spørsmålsmetodikken i kapittel 2 og 6 er utviklet med tanke på bruk i samtaler i ulike fora i menigheten, som for eksempel stabsmøter, menighetsråd, utvalgsarbeid, idedugnader, motivasjonssamvær osv.

Kartlegging

En kartlegging av menigheten og lokalmiljøet vil være nyttig med tanke på trosopplæring og andre felt av menighetens virksomhet. I de samiske områdene bør det skaffes til veie informasjon om samisk kirkeliv, men også i andre menigheter vil det være aktuelt å innhente informasjon om barn og unge med samisk tilknytning.

Gjennom kartlegging innhentes oversikt over trosopplæringstilbud for alle døpte, og hvor mange som deltar. Det er avgjørende at de enkelte tiltak må ha potensial til å romme bredden av gruppen de retter seg mot. En slik kartlegging innebærer dessuten oversikt over aktuelle tilbud barne- og ungdomsorganisasjoner har i lokalmiljøet og dialog med dem for å utrede muligheter for samarbeid og koordine-

ring. Det samme gjelder eventuelle andre kirkesamfunn i lokalmiljøet.

Det vil være tjenlig å innhente informasjon om hvilket innhold og aktiviteter som formidles i barnehager og skoler når det gjelder kirke og kristendom. Skolens og barnehagens formidling er ikke en del av kirkens trosopplæring, men innholdet i kirkens trosopplæring bør ses i sammenheng med skolens og barnehagens planer. På denne måten kan trosopplæringen koordineres og spille sammen med den øvrige opplæringen som bredden av barn og unge tar del i. Ut fra arbeidet med grunnlagstenkningen og kartleggingen utvikles målsettinger og ideer for trosopplæringsarbeidet i menigheten.

Planutvikling og gjennomføring

Lokal plan for trosopplæring

Menighetens lokale plan for trosopplæring skal innledningsvis gjøre rede for grunnlag og særpreg, hovedmål, organisering, rammer, ansvarsforhold og sentrale dimensjoner som utgjør fundamentet for menighetens trosopplæring. Den skal deretter gi en oversikt over hvilke tiltak menigheten bygger sin systematiske og sammenhengende trosopplæring for aldersgruppen 0–18 år rundt, med beskrivelse av mål, innhold, arbeidsformer og omfang. En slik plan vil gi oversikt og skal fungere som et styringsinstrument for videre utvikling av trosopplæringen i menigheten. Den lokale trosopplæringsplanen må ses i sammenheng med strategier og planer for diakoni, kirke-musikk og kultur, gudstjenesteliv og samisk kirkeliv.

Det er utviklet et digitalt planverktøy for menighetens arbeid med lokal plan for trosopplæring. Dette verktøyet skal benyttes i det lokale planarbeidet og ved veiledning og godkjenning av planen. Det er også et tjenlig redskap for menighetene til å dele og rapportere erfaringer. Planverktøyet finnes på www.kirken.no, og skjemaet er gjengitt som vedlegg i planen.

Mange menigheter vil i tillegg til dette elektroniske skjemaet ønske å utforme materiell som gir oversikt over menighetens trosopplæringsplan. Dette kan brukes i kommunikasjon med samarbeidspartnere, hjemmene og de ulike gruppene trosopplæringen retter seg mot.

Plan for tiltak

Det utarbeides planer for de ulike tiltakene i trosopplæringen som beskriver mål, innhold, arbeidsmåter, materiell, ansvarsfordeling, og informasjons-

strategi for det enkelte tiltaket mer detaljert og konkret. Noen tiltak har begrenset omfang og varighet. Andre tiltaksplaner vil være av større omfang, som for eksempel plan for konfirmasjonstiden.

Plan for enkeltsamvær

Til hvert samvær utarbeides en praksisplan som beskriver tema, mål, innhold, arbeidsmåter, tidsrammer, ansvarsfordeling, materiell som skal brukes, fordeling av oppgaver osv. En gjennomtenkt og samtidig fleksibel plan er et godt hjelpemiddel for gjennomføring av de enkelte samværene i trosopplæringen.

Trosopplæringen skjer ofte i et tverrfaglig samarbeid med flere involverte medarbeidere. En praksisplan kan være en god måte å skape en felles oversikt og forståelse på. Praksisplanen danner et godt utgangspunkt når tilsvarende samvær skal gjentas senere. Den gjør det også mulig å dele ideer og erfaringer med andre menigheter.

Evaluering og videreutvikling

Evaluering

Evaluering er et redskap for å vurdere hvorvidt trosopplæringen bidrar til å realisere de målene som er uttrykt i planen, og for videreutvikling av arbeidet. Det kan være aktuelt både med evaluering etter gjennomføring av enkeltsamvær og avslut-

tende evaluering. Det er utviklet verktøy for evaluering som bidrar til at trosopplæringen kan bli stadig bedre.

Det er naturlig at både barn, ungdom og foreldre/foresatte tar del i evalueringsarbeidet. Resultatet av læringen er de kunnskaper, ferdigheter og erfaringer som deltakerne selv sitter igjen med. Derfor må gjennomføringen av trosopplæringen skje i dialog og med respekt, innlevelse og kreativitet slik at det skapes et læringsmiljø der planens intensjoner realiseres på en god måte.

Det bør legges til rette for en årlig gjennomgang av menighetens lokale trosopplæringsplan med alle medarbeiderne som er involvert i trosopplæringen, med sikte på videreutvikling og forbedring i forhold til planens målsettinger.

Videreutvikling

Menighetens lokale plan for trosopplæring er altså et redskap for å gi oversikt over menighetens systematiske trosopplæring. En god plan gir hjelp til å lede, gjennomføre og utvikle arbeidet kontinuerlig.

Gjennom lokalt planarbeid, veiledning, evaluering og bruk av verktøy for læring og erfaringsdeling stimuleres stadig fornyelse og utvikling i menighetens arbeid med trosopplæringen. I tillegg til den årlige gjennomgangen bør derfor menighetens lokale plan for trosopplæring gjennomgås og revideres en gang i løpet av menighetsrådets valgperiode.

Ansvarsforhold

I dette kapitlet redegjøres det kort for gjeldende ordninger når det gjelder ansvarsforhold, tjenesteordninger og kirkelov. Eventuelle endringer av disse vil få konsekvenser for ansvarsforhold skissert her.

Felles ansvar

Foreldrene/de foresatte er hovedansvarlig for sine barns oppdragelse og opplæring. Det gjelder også trosopplæring. Ved dåpen får foreldre/foresatte og faddere, sammen med menigheten og hele vår kirke, del i et hellig ansvar for å følge opp dåpen. De ulike aktører og instanser har et ansvar for å samarbeide slik at oppfølgingen av alle døpte kan ivaretas på best mulig måte.

Kirkemøtets ansvar

Kirkemøtet har fastsatt retningsgivende planer og programmer for den kirkelige undervisning, diakoni, kirkemusikk og økumenisk virksomhet (kirkeloven § 24). *Plan for trosopplæring* gir rammer og føringer for menighetenes lokale planer.

Soknet

Den grunnleggende enhet i Den norske kirke er soknet. Soknets organer er menighetsrådet og fellesrådet.

Menighetsrådets ansvar

Menighetsrådet har ansvar for virksomheten i soknet; for barne- og ungdomsarbeid, diakoni, undervisning og kirkemusikk (kirkeloven § 9). Menighetsrådet har ansvar for å utarbeide og gjennomføre en lokal plan for trosopplæring. Denne planen skal godkjennes av biskopen, og den må revideres en gang i løpet av

menighetsrådets valgperiode for å ivareta fornyelse og utvikling. Nye menighetsråd må gjøre seg kjent med menighetens lokale plan for trosopplæring.

Fellesrådets ansvar

Fellesrådets ansvar og oppgaver er omtalt i kirkeovens § 14. Trosopplæringsarbeidet i menigheten krever ressurser i form av lokaler, stillinger og driftsmidler. Slike kostnader må innarbeides i menighetsrådets og fellesrådets budsjetter. Kirkelig fellesråd er ansvarlig for anskaffelse av lokaler, utstyr og materiell til trosopplæringen, videre skal de ivareta administrative og økonomiske oppgaver på vegne av soknene, utarbeide mål og planer for den kirkelige virksomhet i kommunen, fremme samarbeid mellom menighetsrådene og ivareta soknens interesser i forhold til kommunen. Slik blir fellesrådet et strategisk samhandlingsorgan, både menighetene i mellom, og for kontakten mellom den lokale kirken og kommunen. Fellesrådet er tilskuddsmottaker for det statlige tilskuddet til trosopplæring som gis til menigheter, og arbeidsgiver for de stillinger som finansieres av slike tilskuddsmidler.

Bispedømmerådet

Bispedømmerådet skal ha sin oppmerksomhet henvendt på alt som kan gjøres for å vekke og nære det kristelige liv i menighetene. Det skal fremme samarbeidet mellom de enkelte menighetsråd og andre lokale arbeidsgrupper innenfor bispedømmet. Bispedømmerådet fordeler statlig tilskudd til særskilte stillinger innen kirkelig undervisning og diakoni etter nærmere regler gitt av departementet (kirkeloven § 23).

Ansattes ansvar

En helhetlig trosopplæring i menighetene krever tverrfaglig innsats. Det må legges til rette for samvirke og samarbeid slik at den enkeltes kompetanse, ansvarsområder og utrustning kommer trosopplæringen til gode. For å samvirke til felles ansvar er det viktig med godt samarbeid mellom kirkens to arbeidsgiverlinjer.

KATEKETEN har ifølge tjenesteordningen (§ 2) ansvar for undervisningsfeltet i menigheten, ved at kateketen leder menighetens undervisningstjeneste og har medansvar for å rekruttere, utruste og veilede frivillige medarbeidere. Kateketen er forpliktet på de planer og prioriteringer menighetsrådet fastsetter i samråd med kirkelig fellestråd, innenfor de planer og programmer som er fastsatt for undervisningstjenesten i Den norske kirke. I menigheter uten kateketstilling, men med trosopplæringsmedarbeider eller lignende, må det avklares hvem av de ansatte som har hovedansvar for den kirkelige undervisningen.

Både kateket og prest har gjennom tjenesteordningene ansvar og oppgaver knyttet til trosopplæringen.

MENIGHETSPRESTEN skal ifølge tjenesteordningen (§ 2b) forvalte ord og sakrament slik at kristen tro og kristent liv fremmes, forrette kirkelige handlinger og utføre dåps- og konfirmasjonsopplæring. Menighetspresten har ut fra tjenesteordningen en sentral rolle i trosopplæringen. Sognepresten har et særlig ansvar i menighetsrådet ved utarbeidelse av lokal plan.

MENIGHETSPEDAGOGER, TROSOPPLÆRINGSMEDARBEIDERE OG BARNE- OG UNGDOMSARBEIDERE planlegger og gjennomfører menighetens trosopplæring ut fra de planer som er vedtatt i menigheten.

DIAKONEN har ansvar for å lede menighetens diakonale arbeid, der omsorg, fellesskap og solidaritet gjøres levende. Diakonen har medansvar for å rekruttere, utruste og veilede frivillige medarbeidere (tjenesteordning for diakoner § 2). Diakonen er en ressurs for sosialpedagogisk virksomhet i trosopplæringen.

KANTOR ELLER KIRKEMUSIKER skal ifølge tjenesteordningen (§ 2) lede menighetens kirkemusikalske virksomhet. Kantoren har også medansvar for å rekruttere, utruste og veilede frivillige medarbeidere.

Kantor eller kirkemusiker er gjennom sitt kirkemusikalske arbeid en ressurs i trosopplæringen.

DAGLIG LEDER i menigheten og/eller **KIRKEVERGEN** skal forvalte det drifts- og arbeidsgiveransvar som fellestrådet er pålagt gjennom kirkeloven og har arbeidsgiveransvar for fellestrådets ansatte.

PROSTEN leder prestetjenesten i prostiet og bistår biskopen i dennes embetsutøvelse. Prosten skal sørge for den nødvendige samordning mellom prestetjenesten og de kirkelige rådenes virksomhet (§ 6). Prosten er forpliktet på planer og strategier fastsatt for Den norske kirke og i bispedømmet, jf. § 2 i kirkeloven og tjenesteordning for proster § 5.

Biskopens ansvar

Biskopen fører tilsyn med at de kirkelige råd i bispedømmet utfører sitt arbeid i lojalitet med den evangelisk-lutherske lære (tjenesteordning for biskoper § 1). Biskopen har et tilsynsansvar i forhold til de vigslende tjenestegruppene. Biskopen er forpliktet på de mål og strategier som er fastsatt for virksomheten i Den norske kirke, og skal støtte opp om tiltak som fremmer disse (§ 2). Menighetens lokale plan for trosopplæring skal godkjennes av biskopen.

Godkjenning av plan

Det er menighetsrådet som har ansvar for å vedta en lokal plan i tråd med den retningsgivende nasjonale planen for trosopplæring. Den lokale planen skal fylles inn i en mal og forelegges biskopen til godkjenning. Biskopen vurderer planens innhold, mål, realisme og systematikk ut fra retningslinjene i den nasjonale planen og lokale forhold. Dersom menigheten reviderer sin lokale plan og det foretas omfattende endringer i forhold til den godkjente planen, skal den reviderte planen sendes biskopen til ny vurdering og godkjenning.

Fellestråd og menighetsråd skal samarbeide om erfaringsdeling og rapportering etter nærmere angitte retningslinjer. Menighetens planer skal revideres en gang i løpet av menighetsrådets valgperiode for å ivareta fornyelse og utvikling.

Samarbeid og tjenlige enheter

Det er nødvendig å søke tjenlige enheter for samarbeid om oppgaver og stillinger i feltet trosopplæring. Geografi, antall dømte i årskullene, mulighet for oppretting av stillinger og hensynet til en utøvende trosopplæring der barn og unge bor, er

momenter som bør vurderes i arbeidet med tjenlige enheter. Å finne egnede enheter som ivaretar menighetenes ansvar og oppgaver og god utnyttelse av ressurser krever fleksibilitet og evne til samarbeid, både innad i fellesrådsområdet og eventuelt mellom flere fellestråd.

Samisk trosopplæring

Menigheter der det bor samer har et særlig ansvar for å fornye seg også på det området som gjelder samisk trosopplæring. *Plan for samisk trosopplæring* er utviklet på grunnlag av samisk kultur, tradisjon og språk.

Den norske stat er bygd på territoriet til to folk, samer og nordmenn. I Grunnlovens § 110a heter det at statens myndigheter er forpliktet til å legge til

rette for at det samiske folk kan ta vare på og utvikle sin kultur, sitt språk og sitt samfunnsliv. Samiske barn og unge har rett til opplæring og materiell på sitt eget språk, uavhengig av hvor i landet de bor.

Egenbetaling

Trosopplæringsarbeidet i menigheten krever ressurser i form av lokaler, stillinger og driftsmidler. Slike kostnader må innarbeides i menighetens budsjett og i fellesrådets forvaltning av stillinger og andre ressurser. Menighetsrådet kan vedta en viss egenbetaling for deltakere på trosopplæringstiltakene for å dekke kostnader til blant annet transport, bespisning og materiell. Egenbetalingen må holdes så lav som mulig, slik at den ikke hindrer deltakelse. Det bør også gis mulighet til å søke fritak for egenbetalingen.

Verktøy

Det utvikles kontinuerlig ressurser og verktøy for å gi menighetene inspirasjon og hjelp i arbeidet med å gjennomføre og videreutvikle trosopplæringen. Ulike støttestrukturer sikrer faglig oppfølging, veiledning og tilrettelegging av arenaer for erfaringsdeling i form av mentortjeneste, fagdager og kurs. Digitale ressurser og informasjon gjøres tilgjengelig på www.kirken.no i form av elektroniske verktøy for planutvikling, rapportering og erfaringsdeling, linker til relevante ressurssteder og gjennom ressursmaterieell som utgis av forlag og organisasjoner.

Trosopplæringen er en del av menighetens totale virksomhet. Menighetens liv omfatter også gudstjenester, diakoni, kirkemusikk og arbeid rettet mot bestemte aldersgrupper og på tvers av generasjoner og grupperinger. Disse virksomhetsområdene inngår i en helhet, og et samvirke mellom disse innebærer gode muligheter for utvikling og god ressursbruk til berikelse for fellesskapet. Frivillig medarbeiderskap er grunnleggende for all denne virksomheten. En helhetlig menighetsplan er et redskap for å se menigheten under ett og legge til rette for godt samvirke mellom de ulike feltene.

Ressurser for en fornyet trosopplæring

Mentortjeneste

Mentortjenesten er en veiledningstjeneste med fokus på menighetens trosopplæringsarbeid. Mentorens oppgave er å inspirere og støtte menigheten til å arbeide systematisk for å etablere og gjennomføre en fornyet og integrert lokal plan for trosopplæring

for alle dømte fra 0–18 år. Tjenesten skal bidra til at det skapes møteplasser for refleksjon og læring, og at utviklingsarbeidet har fremdrift, er lokalt forankret og i tråd med sentrale retningslinjer og planer.

Faglig oppfølging

Det legges til rette for og stimuleres til faglig utvikling og erfaringsdeling gjennom medarbeidersamlinger både på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå, i form av ressurser til lokal kursvirksomhet, faglig oppfølging fra bispedømmet og nasjonale tilbud når det gjelder faglig påfyll og inspirasjon. Erfaringer og ny kunnskap kan også deles gjennom konferanser, kurs, utdanningstilbud, studiebesøk, materiell- og metodeutvikling.

Erfaringsdeling

Erfaringer fra de mange menighetene som har drevet forsøksarbeid er tilgjengelige i ulike former i ressursbanken på www.kirken.no, og i trykte medier som for eksempel temahefter basert på erfaringer fra utviklingsarbeid og annen fagutvikling på feltet. I trosopplæringsens ressursdatabase ligger innlegg fra menigheter, organisasjoner og faginstusjoner i form av plandokumenter, ressurser for grunnlagstenkning, pedagogisk utviklingsarbeid, konkrete opplegg, kommunikasjonsmaterieell med mer. Her finner en også henvisning til relevante nettsteder.

Materieell for trosopplæringen

Forlag, organisasjoner og menigheter utvikler materieell for trosopplæring i menigheten og hjemmet. Ressursbanken gir hjelp til å søke i oversikter over slikt materieell og henviser til relevante nettsteder.

Ressurser for samisk trosopplæring

Det utvikles materiell og ressursstoff som for eksempel salmebok og nytestamente, fireårsbok, fadderbrosjyrer på nordsamisk, lulesamisk og sørsamisk. Det er også utviklet et nettsted for samisk trosopplæring: www.osko.no, www.jaahkoe.no, www.jahkko.no, www.osku.no.

Ressurser for tilrettelagt trosopplæring

Det utvikles ressurser for arbeid med barn og unge med behov for særskilt tilrettelegging, for eksempel i form av materiell og pedagogiske hjelpemidler på ulike språk og uttrykksformer tilpasset ulike behov (tegnspråk, blindeskrift, lydbok osv.). Døvekirken har utviklet en egen plan for trosopplæring rettet mot hørselshemmede og døve som er tilgjengelig på www.dovekirken.no. Kristent arbeid blant blinde (KABB) utvikler ressurser tilrettelagt for blinde, synshemmede og mennesker med lese- og skrivevansker. Se www.kabb.no.

Ressurser for kommunikasjon

Menighetene må forholde seg aktivt til alle døpte og formidle informasjon om kirken og dens tilbud på en mottakerorientert måte. Det er utviklet maler, logoer og ressursmateriale som menigheten kan bruke i sitt arbeid med kommunikasjon. En fornyet trosopplæring skjer på ulike arenaer og i ulike kanaler. Digitale arbeids- og kommunikasjonsmåter er en naturlig del av en fornyet trosopplæring for barn, unge og deres foreldre/foresatte.

Verktøy for lokalt planarbeid

Alle menigheter kan opprette en egen side på www.kirken.no, der mange verktøy er tilgjengelige i form av elektroniske skjema for planutvikling, rapportering og erfaringsdeling. Her finnes ressurser og ideer for arbeidet med å utvikle lokal plan for trosopplæring. I tillegg finnes ressursstoff for planlegging av tiltak rettet mot ulike aldersgrupper.

Den lokale planen må ses i sammenheng med strategier og planer for diakoni, kirkemusikk og kultur og gudstjenesteliv.

En fornyet trosopplæring krever refleksjon over praksis på en måte som skaper læring og gir impulser til en fornyet praksis. Til grunn for en slik refleksjon må også deltakervurderinger innhentes.

Eksempel på slike verktøy er:

- Mal for helhetlig menighetsplan der plan for trosopplæring inngår
- Verktøy for utvikling av lokal plan for trosopplæring
- Kartleggings- og analyseverktøy
- Verktøy for arbeid med grunnlagstenkning
- Verktøy for refleksjon og erfaringsdeling
- Oversikter over ulike elementer til trosopplæringens innhold
- Eksempler på ulike lokale planer
- Maler for budsjett og regnskap
- Kommunikasjonsmaterieell: utformingsmaler og annet ressursstoff
- Planer for øvrige virksomhetsfelt
- Evalueringsverktøy, for eksempel «Stadig bedre»

Verktøy for utvikling av lokal plan for trosopplæring

(Skjemaet finnes i elektronisk versjon på www.kirken.no)

Hovedmål for trosopplæringen <i>Hva er menighetens hovedmål for trosopplæring?</i>	
Grunnlag og særpreg <i>Her kan dere gjøre rede for hva som kjennetegner dere som menighet, og hva dere legger til grunn for en fornyet trosopplæring for alle døpte hos dere. (Jf. kap. 2 i planen)</i>	
Organisering, rammer og ansvar <i>Hvem har ansvar for hva? Hvilke forutsetninger og rammer må dere forholde dere til? Skisser eventuelle samarbeidskonstellasjoner.</i>	

Sentrale dimensjoner i en systematisk trosopplæring

En helhetlig trosopplæring består av flere dimensjoner som er sentrale i menighetens virksomhet. Her kan dere gjøre rede for hvordan dere vil ivareta disse dimensjonene i en fornyet trosopplæring.

Sentral dimensjon	Beskrivelse	Eventuelle vedlegg
Samvirke med hjemmet og familien		
Barn og unges medvirkning		
Inkludering og tilrettelegging		
Gudstjeneste		
Diakoni		
Misjon		
Musikk og kultur		
Frivillig medarbeiderskap		
Samvirke med barne- og ungdomsorganisasjoner		
Tverrfaglig samarbeid		
Kommunikasjonsarbeid		

Tiltak i en systematisk og sammenhengende trosopplæring for alderen 0–18 år

Her kan dere gjøre rede for hvordan dere vil bygge opp en systematisk og sammenhengende trosopplæring for alle døpte i deres menighet. Se eksempel på tiltak og uttegnede planer i vedlegg.

Alder	Navn på tiltak	Mål for tiltaket	Tema/innhold			Arbeidsmåter	Omfang	Kommentar	Vedlegg
			Livstolkning og livsmestring	Kirkens tro og tradisjon	Kristen tro i praksis				

VEDLEGG

2

Kjernetekster i en fornyet trosopplæring

Et viktig element i kirkens trosopplæring er å gi barn og unge kjennskap til sentrale tekster fra Bibelen. Nedenfor er en oversikt over kjernetekster fra Bibelen til bruk i trosopplæringen. Tekstene er i tråd med beskrivelsen i kapittel 3. Utvalget er gjort ut fra følgende kriterier: tekster om de sentrale høytidene og liturgien, fortellinger fra Jesu liv og undervisning, utvalg fra brevlitteraturen, katekismetradisjonen, utvalgte salmer, et riss av Bibelens store fortelling.

Det er avgjørende at man tilpasser bruk av tekstene gjennom aldersspennet 0–18 år. For de

ungste aldersgruppene vektlegges bruk av konkret fortellerstoff om skapelsen og fra evangeliene, mens man med fordel kan utvide teksttilfanget for de eldre aldersgruppene. Dette legger til rette for en utvidet forståelse av Bibelens budskap og for gjentakelse og fordypning i det sentrale.

Mange av tekstene inngår i tekstboken for Den norske kirke. Tekstboken er en god ressurs for arbeid med Bibelen i trosopplæringen, og fortellingstekstene vil i særlig grad være egnet i formidlingen. I oversikten her er det tatt med noen lengre tekster som forslag til sammenhengende lesning.

Juleevangeliet	Luk 2,1-20
Påskefortellingen	Matt 26,1-28,10
Såret for våre overtredelser	Jes 52,13-53,5
Dåps- og misjonsbefaling og Kristi himmelfart	Matt 28,16-20 og Apg 1,1-14
Talsmannen	Joh 14,16-18
Pinsedag	Apg 2,1-13
Jesus som 12-åring i tempelet	Luk 2,41-52
Jesus metter 5000, Jesus går på vannet	Joh 6,1-35
Jesus tar imot barna	Mark 10,13-16
Guds barn	Joh 1,9-12
Jesus er veien, sannheten og livet	Joh 14,6
Enkens sønn i Nain	Luk 7,11-17
Jesus hos Marta og Maria	Luk 10,38-42
Tolleren og Fariseeren	Luk 18,9-14
Jesus og den rike unge mannen	Luk 18,18-30
Jesus og Tomas	Joh 20,24-29
Guds rike er som sennepsfrøet	Mark 4,30-34
Den barmhjertige samaritan	Luk 10,25-37
Sauen som ble funnet	Luk 15,1-7
En far som ventet	Luk 15,11-32
Bergprekenen	Luk 6,20-49
Fadervår	Matt 6,6-13
Det dobbelte kjærlighetsbud	Matt 22,37-40
Den gylne regel	Matt 7,12
Den lille bibel	Joh 3,16

Kjærlighetens høysang	1 Kor 13
Guds kjærlighet	1 Joh 4,7-11
Fred med Gud, rettferdiggjort av tro	Rom 5,1-11
Av nåde er dere frelst	Ef 2,1-10
Åndens frukt	Gal 5,16-26
Gled dere!	Fil 4,4-8
Herren er vår Gud	5 Mos 6,4-9
Velsignelsen	4 Mos 6,22-27
Hva er da et menneske?	Salme 8
Herren er min hyrde	Salme 23
Tilgi meg Gud	Salme 51
Bønn, klage og tillit	Salme 71
Du har skapt meg på skremmende underfullt vis	Salme 139
Lovsyng Gud!	Salme 150
Skapelse og syndefall	1 Mos 1,1-3,24
Guds løfte til Abraham	1 Mos 12,1-3
Miriam redder Moses	2 Mos 2,1-10
Gud kaller Moses	2 Mos 2,23-3,15; 4,10-16
De ti bud	2 Mos 19,20; 20,1-20
Den store soningsdagen	3 Mos 16
Samuel i tempelet	1 Sam 3
Guds løfte til David og hans ætt	2 Sam 7,1-17
Møte med Den hellige	Jes 6,1-8
Sosial rettferdighet	Amos 5,7-15
Den nye himmel og jord	Åp 1,1-2;21,1-5

Eksempler på tekster til sammenhengende lesning:

Evangeliet etter Markus

Paulus brev til filipperne

Paulus brev til efeserne

Utferden fra Egypt

Ruts bok

Jona

Foto:

Side 12 *Over streken t.h., begge bilder:* Håkon Broder Lund
Under streken t.v.: Gunnhild Bjørdal
Under t.h.: Esko Jämsä

Side 26 *Over streken t.v.:* Elisabeth Møll Jung
Under streken t.v., nederst: Thea Haavet
Under streken t.h.: Aud Ingebjørg Haldaas

Side 36 *Over streken t.v. :* Elisabeth Møll Jung
Over streken t.h., øverst: Torstein Ihle
Over streken t.h., nederst: Marit Hommedal
Under streken t.v.: Christina Grevbo
Under streken t.h.: Torstein Ihle

FORMÅLET FOR TROSOPPLÆRINGEN

Plan for trosopplæring i Den norske kirke har som formål å bidra til en systematisk og sammenhengende trosopplæring som

- vekker og styrker kristen tro
- gir kjennskap til den treenige Gud
- bidrar til kristen livstolkning og livsmestring
- utfordrer til engasjement og deltakelse i kirke og samfunnsliv

for alle døpte i alderen 0–18 år, uavhengig av funksjonsevne.

TROSOPPLÆRINGENS INNHOLD

Jesus Kristus viser oss Guds nåde i sannhet og kjærlighet. Trosopplæringen skal dermed alltid ha et fokus på det mest sentrale i kristen tro: Gud har vist sin kjærlighet ved å sende sin sønn Jesus Kristus for å dø for våre synder og forsonse alle mennesker og verden med seg selv. Alle er gjennom daglig omvendelse kalt til å leve og vokse i denne troen som gis i dåpen. Trosopplæringens hovedoppgave er å lære å holde alt det Jesus har befalt, så alle døpte lever i tro og håp virksom i kjærlighet.

Planen søker å holde sammen den enkeltes livssituasjon, kirkens tro og tradisjon og et fokus på kristen tro i praksis.

TROSOPPLÆRINGENS OPPBYGGING

Trosopplæringen skal være systematisk og sammenhengende når det gjelder innhold og oppbygging.

Den skal være helhetlig, ha et visst omfang og være for alle døpte, med det antall og mangfold som det innebærer. Trosopplæringen utformes slik at den enkelte døpte har et tilbud om 315 timer trosopplæring i løpet av atten år. Gjennom gudstjenesteliv, diakonalt arbeid, kirkemusikk og kultur gir menigheten gode rammer for helhetlig læring i menighetens fellesskap. Trosopplæringens breddetiltak skal stå i samvirke med menighetens gudstjenesteliv, barne- og ungdomsarbeid og den formidling og trosutøvelse som skjer i hjemmet.

VI DELER er uttrykk for at menigheten er et lærende fellesskap der alle har noe å lære når vi sammen utforsker troens kilder og uttrykksformer. Som delaktige i menighetens fellesskap veksler vi mellom å være mottakere, deltakere og medarbeidere. Trosopplæring er en dannelsingsprosess der oppdragelse, undervisning, tradisjonsformidling og kristen tro i praksis spiller sammen. Opplæringen må bære preg av totalformidling, der kunnskap og opplevelser i menighet og hjem gir læring i og av fellesskapet.

VI DELER tro og undring

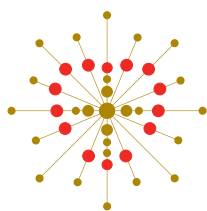
VI DELER kristne tradisjoner og verdier

VI DELER opplevelser og fellesskap

VI DELER håp og kjærlighet

DEN NORSKE KIRKE
Kirkerådet

STØRST AV ALT

VISJON

En raus og tydelig kirke der barn og unge lever livet i tro, håp og kjærlighet.

DEN NORSKE KIRKE

Stavanger bispedømmeråd 2020-2023

Saksbehandler	Arkivkode	Arkivsak	Ugradert
Ragnhild Halle	131	23/01235-2	

Saksnummer	Råd/utvalg	Møtedato
	Stavanger bispedømmeråd 2020-2023	30.03.2023

Søknad om støtte til Pasjon 2025

Vedlegg:

2BUDSJETT Pasjon 2025- pr 17.02.23[33]

Pasjon 2025, prosjektbeskrivelse

Saksorientering

Stavanger bispedømmeråd har mottatt søknad om støtte til Stiftelsen Pasjon. Stiftelsen er i gang med å planlegge nytt pasjonsspill i Domkirken som skal fremføres før påske 2025.

Bakgrunn

Pasjon ble for første gang realisert våren 2000 etter initiativ av Mette L. Arnstad og Anna Sogne Møller. De var inspirert av Stavanger domkirke, dens historie og betydningen den har for Stavangerregionen, og ønsket å føre teateret tilbake inn i kirken hvor det i middelalderen hadde en sentral plass. Pasjon 2000 ble en stor suksess og i etterkant ble det fremmet forslag i Stavanger bystyre om å gjøre Pasjon til en tradisjon og da også Stavanger til et pasjonsspillby. Etter at ett bredt ønske om å videreføre prosjektet var tydelig ble det også behov for å utvikle organisasjonen Pasjon. Det førte til opprettelsen av Stiftelsen Pasjon våren 2002. Siden det første pasjonsspillet har det vært spill i Domkirken i 2004, 2008, 2013 og 2019. Pasjon tar utgangspunkt i påskens fortelling med ønske om å formidle dette til et bredt publikum av både barn og voksen, vante kirkegjengere, men også alle andre. Det har hele tiden vært viktig å involvere både barn, unge, amatører og profesjonelle i selve forestillingen.

Stiftelsen arbeider nå med å få på plass finansiering for å kunne realisere et nytt pasjonsspill. Vedlagt sakspapiret er prosjektbeskrivelse og budsjett. Stavanger bispedømmeråd har gitt støtte til de tidligere Pasjonsspillene.

Hva kan vi oppnå?

Pasjon tar utgangspunkt i påskens fortelling og ønsker å formidle den til en stor målgruppe. Det er tradisjon for at hvert pasjonsspill er nyskrevet med nytt manus og ny musikk, med høy kunstnerisk kvalitet. Denne gang er det laget intensjonsavtale med Svein Tindberg om manus og Ragnar Bjerkreim om musikk. Pasjon 2025 blir en del av jubileumsprogrammet for 2025.

Det er planlagt ni forestillinger med mer enn 4000 publikummere.

Økonomi

Vedlagt søknaden er et prosjektrengskap. Det vil si at det er summene for hele prosjektet som ligger inne og er ikke delt opp år for år.

Der er det satt opp kr 300.000 i støtte fra Stavanger bispedømmeråd og kr 300.000 fra Domkirken og St. Petri menighet. I e-post til søknaden skriver styremedlem Per Andreassen at de ser for seg en støtte på kr 100.000, - fra Stavanger bispedømmeråd i de tre årene 2023, 2024 og 2025. Signalene fra Stavanger kommune og andre er at de venter å se en vilje fra kirken til å støtte Pasjon før de eventuelt bidrar. Domkirken og St. Petri menighetsråd vedtok sist møte å støtte Pasjon med kr 200.000, -. Dette er tenkt som en engangsstøtte, og det ligger i dag ikke inne en tanke om videre støtte de neste årene. Pasjon trenger penger raskt for å kunne inngå avtaler med kunstnerne som skal skrive Pasjon 2025.

Risikomomenter

Det vil alltid være risikomoment knyttet til å realisere et så stort og ambisiøst prosjekt som Pasjon. Det ligger gode intensjoner i prosjektbeskrivelsen om å involvere skoler, kor fra fritidsmusikklivet, ulike menigheter, Rogaland Teater, studenter fra UiS og høgskulen på Vestlandet, elever ved Johannes læringssenter med flere. Å ha et ønske om å involvere er ikke det samme som at de ønsker å bli involvert. Samtidig er erfaringen med dem som arbeider med Pasjon at de evner å skape begeistring som gjør at mange vil ønske å delta. En annen utfordring er å organisere så mange og fra ulike steder som vil kreve et godt apparat for å håndtere dette. Mange av dem som nå er engasjert i Pasjon har vært med flere ganger tidligere og kjenner til utfordringer og behov. Vi regner derfor med at de vil finne gode måter å håndtere dette på.

Det vil alltid være en risiko for at en på tross av godt arbeid og stor vilje ikke klarer å realisere planene og at Pasjon 2025 ikke blir gjennomført. Vi ser det som lite sannsynlig. Om det allikevel ikke skulle være mulig å sette opp det planlagte pasjonsspillet i 2025 vil penger investert i å skrive tekst og musikk til forestillingen ikke gå til spille, fordi man da sitter på et åndsverk som kan settes opp senere.

Forslag til vedtak

Stavanger bispedømmeråd gir et tilskudd til Pasjon med kr 200.000, fordelt på tre år.

En støtte vil finansieres av restmidler innenfor tildelingen til tilskudd.

BUDSJETT Pasjon 2025 pr 17.02.23.	
Inntekter – sponsorer:	
Stavanger kommune	500 000,-
By jubileum 2025	350 000,-
Rogaland Fylkeskommune	150 000,-
Stavanger bispedømmeråd	300 000,-
Musikkfondene	200 000,-
Stavanger domkirke	300 000,-
Legater	300.000
Kulturdirektoratet - Kulturrådet	200 000,-
SR bank, gavefond	200 000,-
Sponsorer	100 000,-
Stavanger kirkelige fellesråd	?
Billettinntekter – domkirken	900 000,-
Sum inntekter	3 500 000,-

BUDSJETT Pasjon 2025	
Utgifter – honorarer:	
Prosjektleder	200 000,-
Regi	250 000,-
Manus	200 000,-
Komponist (60 min)	300 000,-
Musikere/sangere	500 000,-
Rekvisitør	30 000,-
Sminkør	20 000,-
Inspisient	50 000,-
Skuespillere	500 000,-
Scenograf	100 000,-
Kostymeansvarlig	100 000,-
Fotograf /film	80 000,-

Tono	50 000,-
Varer og tjenester:	
Lydproduksjon	250 000,-
Lysproduksjon	250 000,-
Scene/oppbygging	50 000,-
Rigg, nedrigg, transport	30 000,-
Kostymer- leie	20 000,-
Sminkeeffekter	5 000,-
Rekvisitter	5 000,-
Rengjøring	10 000,-
Web design	30 000,-
Informasjonsmateriell - PR	30 000,-
Programhefte	50 000,-
Annonsering	100 000,-
Andre utgifter	290 000,-
Sum utgifter	3 500 000,-

Stiftelsen Pasjon

Prosjektbeskrivelse

Innledning med historikk

PASJON startet i millenniumsåret 2000 med et utgangspunkt i Jesu lære ut fra et kjærlighetsperspektiv. Det var viktig å løfte fram drømmen om kjærligheten som sprenger hatet, - og om håpet som tiner isen i en fastfrosset konflikt.

I 2004 var utgangspunktet lengsel etter fred i verden, og fokuset ble igjen påskens budskap, denne gang sett fra et fredsperspektiv.

I 2008 ble det fokus på at det onde og det gode alltid har eksistert, men vi kan velge det gode. Produksjonen hadde syv prosjekter med Mysteryspillet «Over alt» i Domkirken, middelalderspill i Byparken, gjøglerparade gjennom byen, ridderturning i Kongsgården, Figurteater i uterom i byen, skoleprosjekt på syv skoler og Etterklang på Domkirkeklassen.

I 2013 og 2019 reflekterte PASJON-forestillingene over påskehøytidens historie knyttet til påskebudskapets mektige temaer.

Gjennom **PASJON 2022** som var et skoleprosjekt, var vårt mål å gi grunnskoleelever, kunstfagstudenter og publikum opplevelser og kunnskaper knyttet opp til «Påskeukens mysterium». PASJON 2022 hadde tema fra påskeukens budskap formidlet gjennom fire scener; inntoget i Jerusalem, påskemåltidet, sviket og oppstandelsen.

I PASJON 2025 er det et mål å utforske vår kulturelle og religiøse fortid, for gjennom dette kunne gi noe til vår nåtid og til fremtidens generasjoner.

Hva vil vi oppnå gjennom PASJON 2025?

PASJONS forestillingenes innhold er like dagsaktuelle nå i våre dager. Målet for PASJON 2025 er å arbeide frem et kvalitetsprosjekt hvor gleden skal prege prosessen, ved å gi håp og tro på en god framtid for barn og unge, de kommende generasjoner til tross det mørke som speiler vår tid i dag, ved iscenesettelse av påskebudskapet.

I 2025 vil PASJON være en del av åpningsjubileet til Stavanger domkirke, denne unike middelalder katedralen vil gjennom påskens mektige drama være et høydepunkt i 900-års jubileets feiring.

Vi ønsker at barn, unge og publikum skal møte den ny restaurerte katedralen med de vakre middelaldermurene, og med en forestilling som fremhever arkitektur og interiørets mystikk. Domkirkens utvidet kor vil gi publikum en ny romopplevelse i samspill med kirkens mektige påskebudskap.

Skuespiller/regissør Svein Tindberg blir ansvarlig for tekst og regi for PASJON 2025.

Komponist Ragnar Bjerkreim skal være pasjonskomponist.

Disse to har i flere år har hatt stor suksess ved å fremføre og formidle bibeltekster og musikk i kirkerommet. Det er unikt at Tindberg og Bjerkreims har gode erfaringer ved det å arbeide med barn, unge, amatører og profesjonelle både i produksjonsfasen, og ved den endelige fremføringen.

PASJON 2025 deles inn i fire ulike faser.

Hvor mange vil prosjektet nå ut til?

PASJON 2025 er et samarbeidsprosjekt med mange involverte, barn og unge, amatører og profesjonelle aktører. Vi beregner at prosjektet vil involvere over hundre aktører.

Stiftelsen Pasjon vil samarbeide med Stavanger Kommune, Stavanger domkirke, ulike menigheter, kor fra fritidsmusikklivet og skoler i regionen og Rogaland Teater. Studenter fra kunstfaglig utdanning ved Universitetet i Stavanger (UiS) og Høgskulen på Vestlandet (HVL) vil også være sentrale aktører i pasjonsspillet.

Det flerkulturelle Norge vil bli ivaretatt ved vår tidligere samarbeidspartner Johannes Læringscenter. Henviser til PASJON 2013 med gode og verdifulle erfaringer hvor elever fra Johannes Læringscenter var skuespillere.

PASJON 2025 ivaretar opplevelser knyttet til den store kirkelige kulturskatten som er skapt gjennom århundrer, fremført i middelalder

rom, hvor barn, unge og voksne i fellesskap med sang, dans og teater er aktører. Dette gir varige kulturelle verdier og opplevelser.

Ved PASJON 2025 vil vi øke den kirkelige og kulturelle bevissthet og fremme forståelse av identitet, tilhørighet og utenforskap gjennom kulturelle og kunstneriske samspill, med tekst, musikk og dans i en middelalder kontekst.

Gjennom dette flerfaglige og flerkulturelle samarbeidet skal det skapes og produseres forestillinger for det allmenne publikum og skoleforestillinger for grunnskoleelevene i regionen.

Denne flerkulturelle prosessen skal ende opp som et pasjonsspill og skal fremføres i april 2025. Det planlegges ni forestillinger, med et publikum på mer enn 4 000.

Hvordan er prosjektet tenkt gjennomført?

PASJON 2025 vil bli organisert i fire ulike faser.

Fase I – Forprosjekt: Skrivning av nytt manus og komponering av ny musikk. Utarbeide organisasjonsplan og kunstnerisk fremdriftsplan. Oppstart av kulturelle og kunstneriske prosesser. Inngåelse av avtaler med de ulike aktører.

Fase II – Gjennomføring av de kunstneriske og tekniske prosesser i fellesskap, som leder frem mot det ferdige produkt PASJON 2025 i Stavanger domkirke

Fase III – Presentasjon og fremføringer i tiden 4. april til 10. april, 2025.

Fase IV – Nedrigg og evaluering. Forskning ved publisering gjennom populærvitenskapelig kanaler.

2023

I 2023 vil Fase I gjennomføres.

Hovedfokuset i 2023 vil være at forfatter Svein Tindberg og komponist Ragnar Bjerkreim utarbeider nytt manus og komponerer ny musikk til prosjektet. Nyskrevet manus og ny musikk, vil sammen legge grunnlag for det videre arbeidet frem mot selve fremføringen av verket i 2025.

Svein Tindberg og Ragnar Bjerkreim er godt etablerte og erfarne kunstnere, men det blir første gangen at de samarbeider rundt et større prosjekt. De er begge tent på oppgaven og ser fram til det kunstneriske samarbeidet. Både Tindberg og Bjerkreim vil følge prosjektet videre frem mot 2025.

Svein Tindberg vil i tillegg til å skive manus, også ha ansvar for regi i 2025.

Stiftsdirektørens rapport mars 2023

Personal

Fratredelse

Anne Margrethe Ree Sunde fratrer stillingen som prest i Ukirke den 13. mai 2023.

Tor Moen Tønnessen fratrer stillingen som prostiprest i Stavanger domprosti den 30. juni 2023.

Tiltredelse

Anne Margrethe Ree Sunde tiltrer stillingen som sokneprest i Ytre Stavanger prosti, med tjeneste i Hinna sokn, den 14. mai 2023.

Per Børge Hillestad tiltrer stillingen som sokneprest i Dalane prosti, med tjeneste i Bjerkreim sokn, den 7. august 2023.

Vikariat

Kari Kvangarsnes Miller vikarierer i 25 % stilling som kapellan i Stavanger domprosti, med tjeneste i Domkirken og St. Petri sokn, i perioden 27.03.2023-30.04.2023.

Menighetsutvikling

Kirkens Unge

Den 10. januar 2018 offentliggjorde 11 barne- og ungdomsorganisasjoner en strategisk plattform for forpliktende samhandling om Den norske kirkes barne- og ungdomsarbeid med tittelen «Kirkens Unge».

På bakgrunn av dette inviterte Stavanger bispedømmeråd til et møte den 21. mars 2018 med alle organisasjonene i plattformen. I ettertid har det årlig vært sendt invitasjon til nytt møte, men grunnet pandemien måtte disse avlyses.

Det var derfor gledelig å få gjennomført møtet den 14. mars i år. Deltakelsen var stor og det var særdeles god tilbakemelding fra organisasjonene.

Rådgiver Ungdom og Rådgiver trosopplæring hadde i forbindelse med møtet utarbeidet en brosjyre om barne- og ungdomsarbeid som skal distribueres til alle menigheter i bispedømmet (se vedlagt).

Flere nyttige ting kom ut av møtet, og vi vil særlig nevne:

- **Det ønskes minst ett fast møte i året** mellom Stavanger bispedømmekontor og «Kirkens Unge» plattformen. Dette foreslås kalt «regionalt SBU) (SBU står for Samarbeidsråd for barne- og ungdomsorganisasjoner)
- **Brosjyren gav stor begeistring** og var et godt initiativ til å sammen løfte frem en satsning på barne- og ungdomsarbeid. (vedlagt som egen orienteringssak)

- Møtets representanter var enige om at
  - Det er viktig at en **frem snakker hverandre**
  - En **løfter frem organisasjonenes ulike styrker og kompetanseområder**
  - Organisasjonene bør bli flinkere til å **samsnakke og se etter samarbeid** der det er mulig.
  - At bispedømmekontoret **inviterer organisasjonene til deltakelse og tilstedeværelse på arrangementer** for medarbeidere som arbeider barne- og ungdomsarbeidere.

Lyttepost:

Etter et par år med pandemi har det vært et behov for å møte ansatte og frivillige i menigheter for å bli bedre kjent med hva som skjer i menighetene og hvem som arbeider der. Særlig på ungdomsarbeidet har disse årene hatt stor betydning, men også på andre områder.

Rådgiver for diakoni og rådgiver for ungdom har siden oktober 2022 besøkt menigheter for å snakke med staber om Ungdomsarbeid og Diakoni, kalt «Lyttepost». Det er ingen fast agenda eller rytme i disse møtene, men en gjensidighet om å bli oppdatert på hva som skjer og sammen drøfte ungdomsarbeid og diakoni.

Til nå har neste alle menighetene i Karmøy, samt Rossabø og Vår Frelsers menigheter vært besøkt. Disse møtene har gitt god innsikt i det flotte arbeidet som skjer i menighet, vært inspirerende og også hatt betydning i forhold til noen satsningsområder og prosjekter.

Nettverkssamling for kvinner i prestatjeneste

«Kvinnens stemme i det offentlige rom» var temaet for årets nettverkssamling for kvinner, den 8. mars på VID. Samlingen hadde det største deltakertallet siden oppstarten, med rundt 50 deltakere. Teolog og kommentator i Vårt Land, Åste Dokka, og journalist i Aftenbladet Camilla Bjørheim var invitert for å belyse emnet.

Fagdag Ungdom – Grønt Ungdomsarbeid.

Den 29. mars arrangeres Fagdag Ungdom. Grønt ungdomsarbeid er tema for fagdagen, og denne dagen vil både temaet belyses og konseptet «Grønt Ungdomsarbeid» lanseres. Dette er utviklet i samarbeid med Kirkerådet, menighetsrepresentanter og bispedømmekontoret. Rådgiver Diakoni og rådgiver Ungdom og Misjon er drivere fra bispedømmekontoret. Konseptet er tenkt benyttet i hele landet, men vil i første omgang rulles ut i Stavanger bispedømme.

Flere menigheter har uttrykt begeistring for konseptet og ønske om å bli med i ett nettverk av grønt ungdomsarbeid.

Forum for trosopplæring

6.-7. september skal vi igjen møtes til Forum for trosopplæring. Komiteen er godt i gang med å planlegge, og har gode folk på blokka. Evaluering fra fjorårets Forum for trosopplæring gir grunn til å tro at mange melder seg på dette året også.

Utviklingssamtaler trosopplæring

I februar begynte jeg med utviklingssamtalene. Jeg møter noen menigheter enkeltvis og noen prostivis. Målet mitt dette året er å oppmuntre, peke på alt det gode som skjer. Det skjer så utrolig mye bra trosopplæring ute i menighetene, dette til tross for at mange erfarer at frivilligheten ikke blomstrer for tiden. Jeg har flere menigheter igjen, men hører at oppslutningen om tiltak er ganske jevn sammenlignet med tidligere år.

Har ikke jobbet mye med temaet dåp, men har jobbet litt med å oppmuntre menighetene til deltakelse når kirkerådet kjører nasjonal kampanje for Drop in dåp april -juni. Tove Marie og jeg skal invitere dem det gjelder i staver til et teams møte der temaet er å dele erfaringer knyttet til Drop in, PR osv.

Kommunikasjon

Kommunikasjonsrådgiver har sammen med prost i Ytre Stavanger prosti deltatt på Nordisk dialogkonferanse i Trondheim 13.-16. mars. Tema var Det livssynsåpne samfunn, dialog og polarisering. I tillegg ble kirkens forventninger til og oppfølging av Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport som kommer i juni, agenda på en egen samling for bispedømmene og Dialogsentrene i forkant av konferansen. Grundig innsikt i hva «det livssynsåpne samfunn» vil si, samt foredrag om «uenighetsfellesskapet», polarisering som demokratisk utfordring og rapporter om de andre nordiske landenes situasjon på området, gjorde konferansen svært interessant og inspirerende.

«Kommunikasjon i en krisesituasjon» har vært tema for undervisning for proster og proste-stedfortredere, samt prestestudenter på VID.

Årsrapporten for 2022 er sendt til media og offentliggjort på [Stavanger bispedømmes nettsider](#).

Kirkemusikk

Norsk orgelfestival har ny daglig leder, Tamara Kuklina. Det er tradisjon for å legge en fagdag for kirkemusikere til orgelfestivalen og samarbeide om denne. I år blir den torsdag 14. september. Der bidrar festivalen med to bidragsytere som også skal delta i programmet til festivalen. Nettverk for orgelpedagoger har i år lagt sitt medlemsmøte til Norsk orgelfestival og vil også bidra med et seminar på fagdagen.

Ressursgruppen for kirkemusikk har nylig gjennomført en spørreundersøkelse blant kirkemusikerne i bispedømmet. Vi var først og fremst ute etter innspill med tanke på fagsamlingene vi har ansvar for. Det kom inn gode og nyttige svar som vi tar med i videre arbeid.

Norges kirkesangforbund

I år feirer Norges kirkesangforbund i Stavanger bispedømme 90 år! 12. februar ble det feiret med en flott salmefest i St. Petri kirke. Mer enn 20 kor og 400 korsangere fra store deler av bispedømmet deltok med flott sang sammen med en fullsatt kirke.

Pilegrim

8. mars var det møte i ressursgruppe for regionalt pilegrimssenter på Avaldsnes. Senteret har først og fremst ansvar for og å utvikle Kystpilegrimsleia. Det finansieres av offentlige midler; stat, fylkeskommune og kommunene som har nøkkelsted langs leia. Her ble det blant annet arbeidet med visjon og mandat for pilegrimssenteret.

16. – 18. mars var det nasjons pilegrimskonferanse med påfølgende fagsamling for kirkens pilegrimsarbeidsarbeid i Trondheim. Her deltok flere som er sentrale i pilegrimsarbeidet i vårt bispedømme. Kystpilegrimsleia var et av hovedtemaene på fagsamlingen.

Årsrapport for 2022

Stavanger biskop og bispedømmeråd

Innhold

Innhold	2
I Leders beretning	3
Introduksjon til bispedømmet og hovedtall.....	5
Bispedømmets organisering og formål.....	5
Organisasjonen.....	5
Nøkkeltall.....	6
III Årets aktiviteter og resultater.....	7
A Sammendrag av resultater, måloppnåelse og ressursbruk	7
B Resultater og måloppnåelse	8
1. Kirken åpner rom for tro	8
1.1 Forkynner evangeliet til mennesker gjennom hele livet	8
1.2 Fremmer verdier som utfordrer og som bygger et godt samfunn for alle.....	18
1.3 Styrker gjennom sin organisering en levende og nærværende folkekirke	22
2. Kirken er der livet leves	25
2.1 Styrker kirken som kulturarena og forvalter av kulturarv for alle generasjoner	25
2.2 Bidrar til å virkeliggjøre bærekraftsmålene – lokalt, nasjonalt og globalt.....	31
2.3 Samhandler med organisasjonslivet, andre tros- og kirkesamfunn, offentlige, private og ideelle aktører.	34
3. Kirken er mer for flere.....	39
3.1 Gir tilhørighet og skaper gode møteplasser og fellesskap fysisk og digitalt	39
3.2 Motvirker utenforskap og utforsker nye måter å være kirke på	42
3.3 Skaper en mangfoldig, rekrutterende og inkluderende arbeidsplass og frivillighetsarena.....	48
C Biskopens virksomhet.....	52
IV Styring og kontroll i virksomheten.....	54
A Arbeidsmiljø	54
Sykefravær og vurderinger av dette	54
Rutiner for intern varsling om kritikkverdige forhold.....	54
B Likestilling	54
C Vurdering av internkontroll	55
V Vurdering av framtidsutsikter.....	56

Forside: Fra altertavlen i Tau kirke, Per Odd Aarrestad.
 Kirken ble vigslet 12. september 2022.
 Foto: Gunn Heidi Dybdahl.

I Leders beretning

2022 var året vi kom ut av pandemien, spente på hva som ville møte oss.

Nye kriser har vært en stor del av det. Det er krig i Ukraina. Noen av de som måtte flykte møter vi hos oss. Menighetene har ukentlig kontakt med mennesker som nå er i et nytt land, men har familie, slektninger og venner i nærheten av der det kjempes. Kommuner og kirker samarbeider om å gi fellesskapstilbud.

Mange har kommet seg godt ut av pandemien, men den gav også psykiske helseutfordringer for sårbare barn og unge. Flere menigheter har satt i gang nye tilbud om samtaler og aktiviteter. Omfanget av samtaler med fagpersoner i kirken generelt har økt gjennom pandemien og ser ut til å holde seg.

Til diakonstillinger er det godt med søkere. Menighetene er i gang med mange spennende diakonale prosjekter, ofte i godt samarbeid med kommunen. I Stavanger og Sola har kommunene gitt midler til nye diakonstillinger i 2022. I Stavanger har stillingen i starten fulgt opp ukrainske flyktninger. I Sola skal stillingen arbeide blant ungdom i nye utbyggingsområder.

I samarbeid med NMSU har flere menigheter styrket satsingen på unge ledere. «Follow me»-nettverket er i vekst. Mange proster melder i sine rapporter om et bredt spekter av gode tilbud til ungdom i regi av menigheter eller organisasjoner. Trosopplæringen har også klart seg godt. Her er oppslutningen stabil.

I 2022 ser vi også oppgang på 5 prosent i dåpstallene og gode konfirmasjonstall. Vi må se trender over lengre tid for å si noe sikkert, men årets tall for dåp, konfirmasjon og vigsel er nye, oppmuntrende tegn.

På to områder ser vi nedgang siden før pandemien. Nedgangen virker ikke til å være spesifikk for kirken, men følge trender også idrettslag og kulturlivet ellers forteller om. Generelt ser det ut til at 1 av 5 kirkegjengere fra før pandemien i 2022 gjorde noe annet enn å gå på gudstjeneste søndag formiddag. Vi ser også at det tar tid å bygge opp frivilligheten til nivået før nedstengningene. I utviklingssamtaler i trosopplæringen forteller medarbeidere at dette kan gjøre det utfordrende å gjennomføre planlagte aktiviteter. Det jobbes likevel godt med å engasjere nye, blant annet foreldre.

I 2022 fullførte vi lederutviklingsprogrammet for proster og ledere på bispedømmekontoret. Det har styrket samhandlingen og gitt økt bevissthet om lederrollen. Proster, kirkeverger og ledelsen på bispedømmekontoret har også hatt mange gode møtepunkter gjennom året. Det kan fortsatt være utfordrende å koordinere kirkelig virksomhet og personalforvaltning på tvers av de ulike kirkelige organene, men innen de rammene vi har gjøres det mye godt både lokalt og regionalt.

Prostene melder om noe mer slitasje og utfordringer i staber, og at flere er slitne etter krevende år kan være en del av bakgrunnen.

Noen prestestillinger i distriktene har hatt få eller ingen søkere, og det er fortsatt vanskelig å rekruttere kantorer og kateketer. Noen steder holdes prestatjenesten oppe av vikarer og pensjonister. Generelt har det også vært vanskeligere å finne vikarer, men vi klarer å opprettholde det grunnleggende tilbudet overalt.

Biskopen har gjennomført mange visitaser i 2022 og har møtt menigheter med handlekraft, kreativitet og engasjement for lokalsamfunnet. Tilbud til 10-13-åringer etter skoletid er i vekst flere steder. Mange menigheter tilbyr også middag på ettermiddager knyttet til aktiviteter i menigheter.

Menighetene i bispedømmet samlet inn over 50 millioner i kirkeofringer, givertjeneste og andre innsamlinger i 2022. 17 millioner ble gitt videre til andre gode formål.

Ungdomsrådet er opptatt av grønne ungdomsarbeid og menigheter. Medarbeiderdagen 2022 hadde håp som tema, med kirkens rolle i møte med klimautfordringene som et sentralt tema. Vi markerte også frivillighetens år, blant annet med stor konferanse på Karmøy og fellesgudstjeneste midt i byen i Sandnes. En gruppe samlet og laget ressurser menighetene kan bruke til å styrke frivilligheten.

«Portaler til tro» er et prosjekt som er rettet mot bredden av kirkens medlemmer. Portalene viser hvordan natur, kultur, relasjoner, Bibel, kirke, høytider og fred og ro kan gi erfaringer av Gud. I høst fikk prosjektet sølvmedalje for designet på nett i en konkurranse i reklamebransjen, og framover skal det videreutvikles og spres.

I Ganddalen i Sandnes og på Klepp skal det bygges nye kirker. Begge stedene har det vært protester fra grupper som ikke mener kommunen bør prioritere ressurser til dette, men protestene har også fått fram den solide støtten kirkens virksomhet har blant politikere og i lokalsamfunnet. I de mange nye kirkene som har kommet de siste tiårene ser vi fortsatt at utfordringen ikke er at det bygges store bygg som står tomme, men heller at byggene fort blir for små.

Ved inngangen til 2023 merker vi at menighetslivet i bispedømmet fortsatt står sterkt. Det er fortsatt 10 000 frivillige, dyktige og engasjerte kirkelig ansatte, bred oppslutning om kirkelige handlinger, over 500 000 gudstjenestebesøk i året, aktive pilegrimer, kirker fulle av barn og unge i ukedagene og stort diakonalt engasjement i de 90 soknene i bispedømmet vårt. Det gir håp for fremtiden, også når de ytre rammevilkårene stadig minner oss om at verden ikke blir et godt sted av seg selv.

Stavanger, 2. mars 2023,

Liv Heidrun Skaar Heskestad
leder, Stavanger bispedømmeråd

Anne Lise Ådnøy
biskop

Introduksjon til bispedømmet og hovedtall

Bispedømmets organisering og formål

Stavanger biskop og Stavanger bispedømmeråd er en del av Den norske kirke, med Kirkemøtet som ledende organ på nasjonalt nivå. Biskop og bispedømmeråd har ansvar for ulike sider ved virksomheten til Den norske kirke i Stavanger bispedømme.

Stavanger bispedømme ble opprettet i 1925 og dekker Rogaland fylke.

Biskopens og bispedømmerådets oppgaver framgår av kirkeordning for Den norske kirke, fastsatt av Kirkemøtet 30. mars 2019 med hjemmel i lov 24. april 2020 nr. 31 om tros- og livssynssamfunn (trossamfunnsloven). Myndighet og ansvarsområder følger bl.a. av kirkeordningen og tildelingsbrev fra Kirkerådet

Stavanger biskop har tilsyn med den kirkelige virksomheten i bispedømmet, leder prestedtjenesten og er arbeidsgiver prestene. Prostene er arbeidsgiver for prestene i det daglige, og er med på å sette i verk mål og strategier i bispedømmet.

Bispedømmerådet skal ha sin oppmerksomhet henvendt på alt som kan gjøres for å vekke og nære det kristelige liv i menighetene. Rådet skal også fremme samarbeidet mellom de enkelte menighetsråd og andre lokale arbeidsgrupper innen bispedømmet.

Bispedømmerådet ansetter proster, menighetsprester og spesialprester. I tillegg er bispedømmerådet arbeidsgiver for de ansatte på bispedømmekontoret.

Bispedømmekontoret er organisert i to avdelinger, i avdeling for personal og forvaltning og i avdeling for menighetsutvikling. Bispedømmerådet og biskopen legger til grunn de mål og føringer som er gitt av Kirkemøtet og Kirkerådet. Mål og strategier fra Kirkemøtet og strategi og årsplan for Stavanger bispedømme ligger til grunn for virksomhet og aktiviteter.

I Stavanger bispedømme er det 90 sokn, med tilhørende menighetsråd. Fire sokn har forsøk med felles menighetsråd, slik at det i praksis er 88 menighetsråd i funksjon. Det er 23 kommuner, med tilhørende kirkelige fellesråd. Biskopens og bispedømmerådets oppgaver skal støtte opp under arbeidet i kirkelige fellesråd og menighetsråd, og arbeidet skjer i samarbeid med disse. Bispedømmet samarbeider med frivillige, kristelige organisasjoner og har et formelt samarbeid med misjonsorganisasjonene gjennom samarbeidsrådet for menighet og misjon.

Organisasjonen

Stavanger bispedømmeråd består av ni valgte medlemmer og biskopen. Anne Lise Ådnøy har vært biskop siden 17. mars 2019. Biskop og bispedømmeråd har felles administrasjon på bispedømmekontoret i Stavanger. Bispedømmekontoret har adresse Lagårdsveien 44, Stavanger.

Både biskop og bispedømmeråd har delegert myndighet til stiftsdirektøren, som er daglig leder ved Stavanger bispedømmekontor. Stiftsdirektør er Jorunn Kraft Vistnes. Biskop og bispedømmeråd har 13,75 faste, egne årsverk, for tiden fordelt på 15 personer.

Nøkkeltall

PROSTI	MEDLEMMAR	INNBYGGJARAR	PROSENT I KYRKJA	ENDRING 2020-21	ENDRING 2021-22
Dalane	17026	24389	70 %	-240	-160
Domprostiet	37704	186532	60 %	-818	69
Ytre Stavanger	41087			-951	-443
Tungenes	32635			260	-105
Haugaland	41204	59180	70 %	-494	-428
Jæren	50097	72347	69 %	53	-117
Karmøy	32156	42903	75 %	-146	-54
Ryfylke	18138	24451	74 %	-1032	-284
Sandnes	48942	82548	59 %	720	--411
Stavanger bispedømme	318989	492350	65 %		-3538

PROSTI	INNMELDT			UTMELDT			PROSTI	INNMELDT			UTMELDT		
	2020	2021	2022	2020	2021	2022		2020	2021	2022	2020	2021	2022
Dalane	12	7	11	48	68	53	Karmøy	16	18	27	81	135	100
Domprostiet	25	28	29	218	299	266	Ryfylke	3	25	9	66	157	64
Ytre Stavanger	30	25	30	187	239	256	Sandnes	32	42	50	216	297	277
Haugaland	25	21	27	145	182	203	Tungenes	13	17	25	140	194	138
Jæren	50	50	42	202	316	335	Sum	206	233	250	1303	1887	1692

VOLUMTAL	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Døypte	3591	3346	3095	3173	2767	3051	3045
Konfirmerte	3931	3749	3727	3768	3623	3790	3647
Kyrkjelege vigsler	816	773	733	608	491	537	741
Kyrkjelege gravferder	2724	2738	2702	2705	2769	2675	2974
Gudstenester totalt	5642	4592	5395	5496	4587	4497	5132
	697	667	640				510
Gudstenestedeltakarar	336	375	606	636662	289015	280683	592

NØKKELTAL, REKNESKAP	2018	2019	2020	2021	2022
Tal årsverk	110	118,8	111,1	115,55	116,4
- av desse i presteneste	95	98	97,4	101,1	101,2
Samla tildeling budsjettgr. 1A	102 259 000	99 971 000	100 449 000	105 381 000	108 455 000
Driftsutgifter	97 220 000	101 660 000	100 218 000	106 206 000	108 694 000
Lønsdel av driftsutgifter	90,6 %	88,0 %	88,9 %	89,1 %	90,13 %
Del lønn brukt i prestenesta	79,0 %	78,8 %	79,7 %	79,5 %	80,79 %
Lønn og godtgjering pr. årsverk	801 000	797 000	802 000	819 000	842 000

III Årets aktiviteter og resultater

A Sammendrag av resultater, måloppnåelse og ressursbruk

Det mest oppsiktsvekkende ved resultatene for 2022 er den store diakonale aktiviteten. I 2022 har det blitt til nye prosjekter, og mange relativt nye prosjekter har vokst. To kommuner har gitt midler til nye diakonstillinger, og menighetene har gjort en stor innsats for flyktninger fra Ukraina.

Det er også oppsiktsvekkende at dåpstillene stiger og at vigselstillene er gode, også sammenliknet med før pandemien. Både dåp og vigsel gir stor glede!

Konfirmasjonstillene, noen av de sentrale tallene innen trosopplæring og tallene på vigslinger er stabile. Noen etablerte trosopplæringstiltak, som for eksempel tårnagentene, har fått en treg start, kanskje delvis som følge av nedstengingen tidlig på året.

Tall for deltakelse på gudstjenester og på kulturarrangementer går ned. Her virker det som kirken følger resten av samfunnet i noe treg oppstart etter pandemien. Resultatene oppfordrer likevel til innsats og til å vurdere hvordan gudstjenestetilbudet kan legges til rette så flest mulig deltar.

Vi ser også at tallet på frivillige ikke er tilbake på nivået før pandemien. Da hadde vi flere år med jevn stigning, og vi håper det er mulig at trenden også kan snu denne veien framover.

Det har vært flere gravferder i 2022 enn de siste årene. Dette kan gjenspeile demografiske endringer. Andelen kirkelige gravferder går likevel svakt ned, selv om tallene altså betyr at denne delen av prestedtjenesten har vokst i omfang.

Kirken er mer synlig på sosiale medier enn før, og dette er et område under utvikling. Lokale pilegrimsutvalg arbeider godt og får resultater gjennom økt deltakelse på pilegrimsvandring. Det er flere tilbud til ungdom, og vi ser at både menigheter og organisasjoner har gode tilbud spredt over det meste av bispedømmet.

Bispedømmet har større oppmerksomhet rundt samisk kirkeliv enn før.

Prestene deltar på e-læringskurs, selv om dette er nytt og krever tilvenning og oppfølging. 2022 la også grunnlaget for et viktig studieprosjekt om teologi og samfunn, som vil prege prestedtjenesten i 2023 og utover.

Ressursbruken i prestedtjenesten og bispedømmet har fulgt etablerte tradisjoner og rammer. Det meste av ressursene går til prestedtjenesten. Prestene holder gudstjenester i bispedømmets kirke, forretter kirkelige handlinger og bidrar i menighetsarbeid. Biskopen leder prestedtjenesten, visiterer menigheter og deltar i viktige arrangementer og prosesser. Bispedømmeadministrasjonen legger til rette for bispedømmerådet, utøver kirkelig forvaltning i ulike saker, holder kurs, samler kirkelig ansatte i ulike faggrupper og følger opp ulike fagområder og strategiske mål.

B Resultater og måloppnåelse

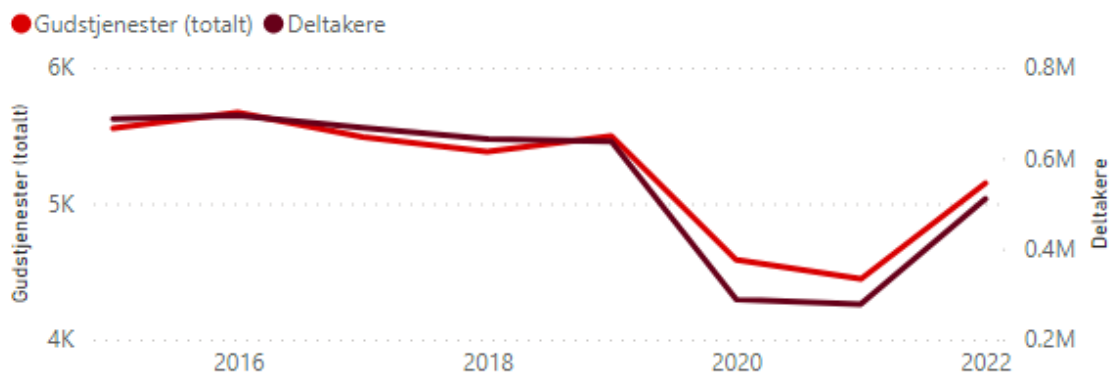
1. Kirken åpner rom for tro

1.1 Forkynner evangeliet til mennesker gjennom hele livet

1.1.1 Opprettholde antall deltakere i gudstjenester

INDIKATOR: GUDSTJENESTEDELTAKELSE OG GUDSTJENESTEFREKVENNS

Totalt antall gudstjenester og deltakere

Pandemien gav to år med svekket gudstjenestetilbud og oppslutning. 2022 begynte også med nedstenging.

2022 har åpnet opp, og fire av fem gudstjenestedeltakere er tilbake. Dette stemmer med hva vi også hører fra andre sektorer av samfunnet. Nedgangen merkes generelt i bispedømmet og kommenteres i alle prostenes årsrapporter. En av prostene sier at det blant annet er noen av de eldre som ikke har kommet tilbake etter pandemien.

Her er det noen tall for hvordan gudstjenestedeltakelsen fordeler seg.

- Gudstjenestene har hatt 510 288 deltakere totalt. 397 280 av disse er deltakere på søn- og helligdager. Litt over 75 prosent av gudstjenestedeltakelsen er altså knyttet til disse.
- Størst utenom søn- og helligdager er skolegudstjenestene, som har nesten 60 000 deltakere. Ellers holdes det også en del gudstjenester på institusjoner og konfirmasjonsgudstjenester på lørdager.
- En stor del av gudstjenestedeltakelsen er knyttet til kirkelige handlinger. På dåpsgudstjenester er det til sammen over 150 000 deltakere. Mange av disse hører ikke til i dåpsfølget. Det er også over 75 000 deltakere på konfirmasjonsgudstjenestene, nesten 45 000 på julaften og noen i påsken.
- 119 241 deltok på de 2383 gudstjenestene med nattverd. Det er nattverd på noe under halvparten av alle gudstjenester. Nattverddeltakelsen har ikke tatt seg opp til nivået før pandemien.

Cirka 15 prosent av gudstjenestene er spesielt tilrettelagt for barn, og disse står også for 15 prosent av den totale deltakelsen. Sju prosent av gudstjenestene har hatt ungdom som målgruppe.

Ifølge årsstatistikken er gudstjenestefrekvensen i bispedømmet på 72 %. Det vil si at det på en gjennomsnittlig søn- og helligdag er en gudstjeneste i nær tre av fire sokn. Gudstjenestefrekvensen handler først og fremst om kirkelig geografi, tilgjengelig presteressurs og lokale ønsker om gudstjenester på de mindre helligdagene.

Flere av prostene sier at det er best oppslutning på gudstjenester det skjer noe spesielt på. Spesielt virker det som gudstjenester med kulturinnslag, involvering av frivillige og bevisst tilrettelegging for barn samler flere. Prosten i Karmøy forteller for eksempel om T-messene i Falnes menighet. Der er det bevegelse i rommet, bevisst valg av salmer og forkynnelse for alle aldre. På disse kommer det nå over 200 mennesker. Liknende tilrettelegging av gudstjenester for familier med barn fungerer godt mange steder i bispedømmet.

Randaberg menighet har oversatt «Messy church» fra Church of England til Kaos-kirke på norsk. De fikk trosopplæringsprisen i 2021, og dette konseptet sprer seg. Noen bruker også gudstjenesteopplegg fra søndagsskolen, «Sprell levende gudstjenester».

Flere proster er likevel urolige for oppslutningen om gudstjenester. Prosten i Ytre Stavanger setter det på spissen. Han er bekymret for at det er *«stadig færre som opplever særlig gudstjenesten relevant og interessant for dem»*. Spesielt mener han dette blir synlig i konfirmantene og konfirmantforeldrenes møter med gudstjenesten. Blir ønsket om gudstjenesten som en bærebjelke som samler alle oppfylt i praksis?.

Prosten sier det virker som *«kirkens medlemmer er atskillig mer positive til andre deler av menighetenes virksomhet, som samtaletilbud, måltidsfellesskap, diakoni, musikalsk arbeid og barne- og ungdomsarbeid, samt kirken som et tilgjengelig stillerom.»* For å ta vare på gudstjenestelivet spør han om det er mulig med en folkekirkelig og fleksibel gudstjenestefeiring, tilrettelagt for at de som deltar skal ønske å komme igjen. Det er også et mulig alternativ å finpusse og gjennomføre høymesser uten for mange kompromisser og tilpasninger, men på færre steder, for de som ønsker denne formen – og så bruke frigjorte ressurser til andre typer gudstjenester og virksomhet.

Målt i oppslutning er gudstjenesten fortsatt det tilbudet i kirken som samler flest. Oppslutningen er fortsatt høy, med over 100 deltakere per gudstjeneste i gjennomsnitt.

Vi hører om mange gode gudstjenesteopplevelser, også fra de som ikke bruker kirken så ofte. Mange trives også med det som er velprøvd, kjent og trygt plassert i kirkens tradisjon. Likevel utfordres vi av både tallene og ønsket om å samle mange flere. Visitasene og arbeidet med justerte grunnordninger viser et stort engasjement for hvordan gudstjenestene skal være.

Framover vil vi fortsette samtalen om hvordan, hvor ofte og for hvem det skal feires gudstjenester. Siden bispedømmet er mangfoldig, er det også ulike ønsker for både gudstjenesteformer og strategi her. De fleste førstevalg er å styrke gudstjenesten og oppslutningen om denne, men det er ulike meninger om hvordan dette best skjer. Det brukes mye ressurser på gudstjenestearbeid i kirken, og når oppslutningen svekkes, kan det vurderes om gudstjenestetilbudet kan organiseres bedre og om det kan gjøres forsøk med nye tiltak som samler flere. Mange menigheter ønsker seg rammer som gjør dette mulig.

1.1.2 Flere menigheter inkluderer samisk språk i gudstjenestelivet

INDIKATOR: ANTALL SOKN MED SAMISK INNSLAG I GUDSTJENESTE

Resultater og utvikling

De siste årene har sentrale menigheter i bispedømmet begynt å markere samisk nasjonaldag. I år har vi også registrert at andre enkeltmenigheter har brukt noen samiske gudstjenesteelementer.

På bispedømmekontoret er ansvaret for samisk kirkeliv gitt til en rådgiver med større mulighet til å følge opp. Selv om bispedømmet ikke har sterke tradisjoner for samisk kirkeliv, ser vi arbeidet for å fremme samisk kirkeliv som et viktig anliggende. Vi ser behov for å øke kunnskapen og bevisstheten om samisk språk, kultur og historie blant tilsatte i menighetene, og å bruke samiske elementer i gudstjeneste og kirkelig undervisning og læring, for å uttrykke anerkjennelse og ta det samiske innslaget i bispedømmet på alvor.

De siste årene har Vår Frelzers menighet i Haugesund og Domkirken/St. Petri menighet i Stavanger hatt gudstjenester knyttet til samenes nasjonaldag. Det var 103 deltakere i Haugesund og 79 i Stavanger i 2022. Det har vært et samarbeid mellom ansatte i menigheten og lokale samiske representanter. I Haugaland skriver prosten at gudstjenesten ble en sterk opplevelse for alle involverte.

I St. Johannes menighet var det 95 deltakere til stede på en gudstjeneste med samiske innslag og i Gausel 74 deltakere. I tillegg skriver prosten i Karmøy at Torvastad menighet bruker samisk kyrie og har «orgeljoik» den søndagen som ligger nærmest samenes nasjonaldag.

Samisk kirkeliv har vært tematisert blant prostene. Biskopen bruker også samisk velsignelse i passende anledninger.

Veien videre

Fra 2023 skal det arbeides mer systematisk i bispedømmet for å fremme kunnskap om samisk kirkeliv blant ansatte og i menighetene. Det er naturlig å ta utgangspunkt i nasjonaldagen og ressurser som kan brukes i forbindelse med denne. Samtidig er det viktig å vise at samiske elementer kan brukes når som helst i trosopplæringen, på gudstjenester eller i andre sammenhenger.

Det er planlagt et foredrag om samisk trosopplæring på Forum for trosopplæring i september 2023. Vi merker at mange er nysgjerrige og positive til å lære mer om samisk kirkeliv.

1.1.3 Oppslutningen om kirkelige handlinger holdes oppe

Dåp

INDIKATOR: ANTALL DØPTE, ANDEL DØPTE AV ANTALL FØDTE

DÅP								
	2016	2017	2018	2019	2020*	2021	2022	Endring
Fødte	6109	5917	5539	5381	5282	5550	5052	-498
Antall døpte	3601	3391	3346	3183	2762	3051	3045	0 %
Dåpsprosent av fødte	59 %	57 %	60 %	59%	52 %	55 %	60 %	+5 %

«Det skjer et under i dåpen», synger vi. I 2022 var det mange som fikk del i dette underet. 60 prosent av alle fødte ble døpt, og dette er en økning på 5 prosent fra året før.

Under pandemien har andelen døpte vært lavere. Kanskje har noen ventet med dåpen, men årets tall ligger uansett på nivå med 2018 og 2019. Høye dåpstall er ikke selvsagt, og nasjonale kampanjer og mye lokalt fokus på dåp gjennom flere år kan ha bidratt til resultatet.

Flere menigheter prøver å legge til rette for dåp hver søndag. Flere prostier og menigheter har invitert til drop-in dåp. Oppslutningen har variert, men vi hører at de som benytter seg av tilbudet opplever det som flott. Media har også vært interesserte i dette. Vi hører at flere ser fram til den nasjonale kampanjen i 2023.

Prosten i Karmøy forteller om større pågang med spørsmål om dåp utenom vanlig gudstjenestetid. Dette henger nok sammen med positive erfaringer av egne dåpsgudstjenester under pandemien. Vi hører at menighetene er på tilbudssiden.

Tallene forteller også at mange familier synes det er viktig med gode tradisjoner. Flere gir uttrykk for at dåp gir trygghet og en opplevelse av å være del av noe større.

Veien videre

Dåpstallene påvirkes av kulturen generelt, av dåpsfamilienes møte med kirken og av kirkelig tilrettelegging og kirkelige tiltak.

Kulturen generelt når vi først og fremst gjennom kommunikasjonsarbeid og gjennom hvordan kirke og tro framstår i offentligheten. Nasjonale kampanjer og positiv medieoppmerksomhet kan minne noen av de som er usikre på dåp om hva dåpen kan gi.

Når familier skal organisere selskap for folk som bor spredt, blir tilgjengelighet viktig. Vi har mange ansatte som møter de som tar kontakt med god serviceinnstilling. Gode møter med de som kommer til dåp må skapes på ny hver gang. En av prestene forteller at hennes erfaring er at når hun våger å vise oppriktig interesse for hvordan foreldrene har det med den lille og velger å ha tid til dem, da åpner de opp. Hun forteller også om verdien av å gjøre ting enkelt, ikke så komplisert.

I bispedømmet planlegger vi et prosjekt om dåp i trosopplæringen. Forskning viser at mange bestemmer seg for om de vil bruke kirken videre mens de er unge. Det gjør det viktig å presentere dåp i trosopplæringen og for konfirmanter. Vi trenger flere enn prestene for å kunne formidle det dåpen gir, og derfor vil vi også fokusere på andre enn teologene i dette. Gjennom dette håper vi at dåpen får større betydning for den enkelte, men også at det gir hjelp til å velge dåp for egne barn når den tid kommer.

Konfirmasjon

INDIKATOR: ANDEL KONFIRMERTE AV ANDEL MEDLEMMER I KIRKEN

Konfirmasjon							
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Konfirmasjonsprosent av døpte		87 %	85 %	86 % ⁵	84%	83%	83%
Konfirmasjonsprosent i hele årskullet		63 %	64 %	62 %	64%	61%	57%
Konfirmerte		3749	3727	3759	3623	3708	3652

Konfirmasjonstiden er en spesiell tid i ungdommers liv. Fra kirkens side handler det om å gjøre denne opplevelsen både interessant og meningsfull for konfirmantene. Kirken kan bidra med som er annerledes, noe større, noe som kan gi håp i en krevende tid, og en tro som kan bære når ting er kjekt eller vanskelig.

I arbeidet med revisjon og utvikling av konfirmantplanene i menighetene ble det lagt særlig vekt på det diakonale aspektet. Hvordan møter vi konfirmantene, og hvordan kan vi koble den kristne tro og Bibelens fortellinger til deres liv og hverdag? Det handler om å vite hvor konfirmantene er med livene sine og hva de er opptatt av. Men, først og fremst handler det om å bry seg, se den enkelte konfirmant, og vise at kirken er et sted for alle.

Konfirmasjonsprosenten av døpte i bispedømmet har holdt seg relativt stabil de siste årene. Prosenten var 87 i 2017 og har sunket med omtrent ett prosentpoeng i året til 83 % i 2021. Andelen konfirmerte av døpte medlemmer har holdt seg stabilt inn i 2022. Andelen konfirmerte av 15-åringer sank til 57 prosent. Siden andelen konfirmerte av medlemmer er stabil, gjenspeiler dette trolig først og fremst endringer i befolkningen.

At konfirmasjonsprosenten holder seg så pass høy over tid viser at kirkelig konfirmasjon står sterkt i bispedømmet. Det kan tyde på at konfirmasjonsundervisningen jevnt over har god kvalitet og godt omdømme, og står seg godt i konkurransen med tilbud fra andre aktører. Vi tror også den stabile oppslutningen henger sammen med trosopplæringen. At mellom 30-50 % av alle barn i bispedømmet har deltatt på trosopplæringstiltak i denne perioden, har forhåpentligvis også påvirket oppslutningen om konfirmasjon.

I Ryfylke prosti har menighetene i samarbeid med NMSU jobbet med felles konfirmantleir i prostiet. Arrangørene fikk gode tilbakemeldinger på leiren: *“Me klarte å skape ein god konfirmantleir med ei kjensle av å delta på noko større enn berre si eiga lokale konfirmantgruppe. Å kome saman og arbeide mot eit felles arrangement har gitt god tid til utveksling av idear, metodar og tankar rundt arbeidet. Det er stor verdi i å samarbeide både på tvers av kyrkjelydar og fellesråd, og saman med organisasjonar.”*

Flere menigheter i Stavanger samarbeider med KFUK-KFUM om å arrangere Konfirmanttreff i Ynglingen. Konfirmanter treffes på tvers av menigheter, programmet er mangfoldig med mye innhold. Dette er et samarbeid som har utviklet seg gjennom flere år. Samarbeidet med KFUK-KFUM er en stor ressurs.

I årets utviklingssamtaler i trosopplæringen har det i større grad en tidligere blitt meldt inn konkurranse fra andre som tilbyr konfirmasjon, særlig Human Etisk Forbund (HEF). I Ytre Stavanger prosti har det vært svært aktive facebook-grupper i regi av foreldre for å rekruttere konfirmanter til HEF sin konfirmasjonsundervisning. Til tross for dette ser vi altså at tallene holder seg relativt høye. I Sandnes og Haugesund holder tallene seg gode og stabile, selv om dette er bystrøk.

Menighetene møter konkurransesituasjonen på ulike måter. Mens noen er mer aktive på Facebook og sosiale medier, har andre jobbet relasjonelt inn mot foreldre og ungdomsmiljøer.

I utviklingssamtalene blir det også meldt inn økende behov for tilrettelegging i møte med noen av konfirmantene. For eksempel vil de fleste konfirmantgrupper ha noen med økt impulsivitet, oppmerksomhetsutfordringer og behov for god struktur og forutsigbarhet. Vi hører også at sosial angst gjør at flere har problemer med å delta i undervisningen på samlinger og leir. Relasjonelle utfordringer mellom konfirmantene kan også by på problemer. Flere ansatte melder nå at de trenger styrket kompetanse for å møte disse utfordringene på en god måte.

Høsten 2022 hadde vi en fagdag om konfirmasjon med tittelen «På bølgelengde med konfirmantene?» Professor ved Teologisk Fakultet, Sivert Angel, fortalte om personlighetens betydning i konfirmantundervisningen. Ellers delte sokneprest og kateket i Hinna hvordan vi kan skape ro og organisere undervisningen på en god måte. I tillegg var det presentasjon av konfirmantopplegg fra Bibelselskapet, Skrifthuset og «Smak og se». Det var ca. 90 ansatte med på fagdagen, og tilbakemeldingene var svært gode. Det er tydelig at de ansatte ønsker seg påfyll av kompetanse på konfirmasjon.

Veien videre

For 2023 og 2024 jobbes det med å følge opp de utfordringene som er nevnt over. Vi ønsker etter hvert å utvikle et prosjekt om kristne praksiser i konfirmasjonstiden. I 2024 planlegges det en fagdag om tilrettelegging. Vi ser også behovet for godt kommunikasjonsarbeid lokalt og sentralt. Her har menighetene god nytte av fellestiltak.

Vigsel

INDIKATOR: ANTALL VIGSLER

	2018	2019	2020	2021	2022
Den norske kirke (i Norge)	7 630	6 805	4 560	4930	7157
Stavanger bispedømme	733	628	491	531	744
Vigslar i Den norske kirke (Dnk)	36 %	34 %	28 %	31 %	
Borgerlige vigslar	38 %	45 %	51 %	51 %	
Vigslar i utlandet	17 %	13 %	11 %	9 %	
Vigslar i trossamfunn utenfor Dnk	9 %	8 %	8 %	3 %	
Vigslar i alt	20 949	19 855	16 151	16050	

I 2022 var det mange vigslar! Prest, kirkemusikk og kirkerommet kan gi en ekstra dimensjon av høytidelighet på bryllupsdagen. Kirken byr på rammer som også uttrykker det store i det som skjer. Her blir kjærlighetsløftene gitt foran Gud, slekt og venner.

Vi må regne med at økningen i antall vigslar inkluderer et etterslep av de som utsatte bryllupet i 2020 og 2021. Det blir spennende å se tallene neste år.

Vi ser at kirker med et tradisjonelt og sakralt kirkerom har høyere vigselstall enn enklere, nye kirker. Sola sokn med sine tre unike kirker, kapellet (gamle Sola kirke), nye Sola kirke og den ærverdige ruinkirken fra 1100-tallet, hadde til sammen 70 vigslar i 2022. Det er bemerkelsesverdig høyt, og skyldes i hovedsak den stemningsfulle ruinkirken, som mange ønsker å gifte seg i.

Det var cirka 50 000 deltakere i vigslene, rett under 70 i gjennomsnitt. I tillegg til vigslene ble det utført 36 forbønnshandlinger for borgerlig inngåtte ekteskap. Dersom ekteskapsinngåelsen blir gjort helt borgerlig, ville det forsvunnet en mulighet mange i dag benytter seg av. Den kirkelige seremonien ville ikke blitt den samme uten samtidighet med ekteskapsinngåelsen.

I fjor deltok Sandnes menighet for første gang på bryllupsmesse med stand og prest til stede. Dette skjedde i en brudebutikk i Langgata i Sandnes. Det ble laget en egen brosjyre for anledningen, som presenterte mulighetene for vigslar både på hverdager og i mer tradisjonell forstand. Det var gode tilbakemeldinger på at kirken var til stede med egen stand. Også fra kirkens side opplevdes det fint å være på denne arenaen.

Framover vil vi blant annet jobbe med mulighet for drop-in bryllup i enkelte kirker. Å delta på bryllupsmesse kan gjentas.

Gravferd (GS)

INDIKATOR: ANDEL GRAVFERDER AV ANTALL DØDE MEDLEMMER

KIRKELIG GRAVFERD							
År	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Tall på gravferder	2724	2738	2702	2710	2769	2675	2989
Døde i Rogaland	3038	2981	3049	3027	3177	3118	3504
Gravferdsprosent i kirken	90 %	92 %	87 %	90 %	87 %	86 %	85 %

Antall døde økte med 12 prosent i 2022. Antall gravferder i kirken økte også med rett under 12 prosent, og det totale antallet gravferder var det høyeste vi har sett de siste årene. Dette stemmer med det vi har hørt om prestenes hverdag fra prostiene.

Årsstatistikken forteller at over 200 000 mennesker har deltatt i kirkelige gravferder i bispedømmet i fjor. I 2022 har gravferdene igjen blitt store fellesskapsarenaer. Folk deltar igjen bredt i gravferder. En prost melder at det er lav etterspørsel etter gravferder i stillhet.

De siste tre årene har det også blitt flere gravferder i regi av andre enn Den norske kirke. Denne andelen stiger svakt. Bakgrunnen for dette handler noe om større variasjon i befolkningen og flere alternative tilbud. Som før melder prostene at gravferder som har rom for personlige innslag er viktig for mange pårørende. Noen prester sier også at noen elementer i liturgien kan oppleves som trosuttrykk de pårørende ikke nødvendigvis identifiserer seg med. Det er vanskelig å få salmesang i gravferd til å fungere godt.

Noen proster og prester ønsker seg derfor en gravferdsliturgi som er lettere å tilpasse til de pårørendes ønsker. Dette tror de kan være mulig å få til uten å måtte ta bort det kirkelige preget, og det vil være mye bedre å kunne tilpasse enn at de pårørende velger alternative tilbud.

Samtidig er trygghet, forutsigbarhet og gode rituelle rammer fortsatt viktig for de pårørendes opplevelse. De fleste ønsker en tradisjonell gravferd. Vi har også hørt forsøk med tilpassede ordninger, ikke nødvendigvis i regi av Den norske kirke, som ikke fungerer så godt som de er tenkt. Nettopp fordi Den norske kirke har mye å gi i møte med sorg er det viktig å prioritere kvalitet og legge til rette for gode møter med de pårørende. Muligheten til å delta i det godt utbygde tilbudet om sorggrupper spiller også inn her.

1.1.4 Barn og unge lærer om kirke og tro

INDIKATOR: DELTAKERANDEL I UTVALGTE, LANDSOMFATTENDE TILTAK

Alder	Tiltak	2018	2019	2020	2021	2022
0 år	Samtale før dåp	102%	97%	97%	104%	97%
4 år	Utdeling av bok	52 %	50%	44%	43%	44%
6 år*	Tidsavgrensa tiltak for 6-åringene	34 %	34%	38%	39%	33%
8 år	Tårnagenthelg	35 %	37%	37%	39%	32%
Ca. 11 år	Lys Våken	30 %	30%	35%	29%	29%
15 år	Konfirmasjon	84 %	85%	86%	84%	83%
16 år	Tiltak året etter konfirmasjon	20 %	16%	11%	9%	16%

Resultatene viser at oppslutningen om flere sentrale tiltak er ganske jevn, men det er likevel grunn til å reflektere over nedgangen i tallene i enkelte tiltak.

Flere menigheter forteller om stor innsats for å bygge gode relasjoner til de aller minste og deres foreldre. 78 menigheter har tilbud om babysang, med til sammen 3041 deltakere. Babysang er blitt et stort og viktig tilbud. Ikke minst er det viktig for at nybakte foreldre kan bli kjent med hverandre.

94 prosent av soknene deler ut bok til fireåringer. Det er en stund siden deltakerandelen var over 50 prosent. Det er flott å gi fireåringene oppmerksomhet og noe de kan bruke hjemme, men i seg selv er kanskje ikke bokutdeling stort nok til at alle vil komme.

Kun 74 prosent av menighetene gjennomførte tiltak for seksåringene dette året. Det er nok en viktig grunn til at deltakerandelen har gått ned. En grunn til at oppslutningstallene var så pass høye i 2020 og 2021, kan være at mange menigheter hadde forenklet tiltaket under pandemien, ved å dele ut materiell i kirken eller i hjemmene. Det kan ha gitt høyere utslag på oppslutningen. Oppslutningen i 2022 er stabil i forhold til 2018 og 2019.

Det var færre tårnagenter i 2022. Også her kan vi se at færre menigheter har invitert til tiltaket, kun 56 %. Tårnagentene møtes ofte tidlig om våren. I 2022 var det fortsatt rester av restriksjoner knyttet til pandemien, så tiltaket kan være valgt bort av grunner knyttet til dette. Ofte blir kull som ikke har fått tilbud invitert det kommende året. Oppslutningen om Lys Våken er stabil.

Nytt i 2022 er en opptur for tiltak året etter konfirmasjon. 16 prosent av kullet deltok, noe som er en økning på 7 prosent fra året før. Det er kun 38 som har denne målgruppen med i planen, og i år var det kun 20 % som gjennomførte tiltaket. Likevel har vi en økning i deltakelse.

Prosten i Tungenes kommenterer oppslutningen om trosopplæring, og sier han ser det er store forskjeller i ressurser mellom menighetene, blant annet i antall ansatte og frivillige. Det forklarer en del lokale forskjeller. Det ser ut som at de som har stabilitet i arbeidet og kontinuitet i ansattgruppen har best oppslutning. Flere ansatte sier også det er godt å ha trosopplæringsplanene som ramme rundt arbeidet.

Flere menigheter etablerer nå tiltak for tweens, og det meldes om godt oppmøte flere steder. Kopervik menighet er et godt eksempel på dette, der tweensarbeidet har blitt et "nav" som gir positive ringvirkninger inn mot flere tiltak.

Veien videre

Høringen om «Kirkelig undervisning og læring» blir viktig for trosopplæringen. Det kan virke positivt å åpne mer tydelig for kontinuerlige breddetiltak. Samtidig tror vi det fortsatt vil være behov for å oppmuntre til bredde og vurdere tiltak og planer i forhold til oppslutning.

I bispedømmet arbeider vi også for å gjøre organisasjonenes tilbud og ressurser mer kjent, for å skape mer samhandling. Konkret skjer dette gjennom en ny, felles informasjonsbrosjyre.

Flere menigheter inviterer nå til «etter skoletid», tiltak der barna kan gå rett fra skolen til kirken. Her ser vi at oppslutningen er høy. Denne typen tiltak treffer et behov og fungerer godt. Samtidig er tiltak etter skoletid ofte avhengig av ansattressurs. Generelt sier prosten i Ytre Stavanger: «*Jeg vurderer [trosopplæringsarbeidet] som blomstrende i Ytre Stavanger prosti. Samtidig oppleves det ressurskrevende, og helt avhengig av kirkelig ansatte.*»

I noen menigheter ser vi at bredden nås først og fremst ved å invitere til klubb. Noen jobber nå med å prøve ut om de når lengre ut ved å invitere til klubber framfor avgrensa tiltak. Menighetene søker stadig etter nye muligheter hvis de ser at oppslutningen faller.

Prosten i Dalane ser en tendens til at trosopplæringsamlinger bør være færre og kortere for å få plass i barnefamilienes travle hverdag.

Vi vil fortsette med utviklingssamtaler. Der kommer vi tett på de som leder arbeidet og får nært kjennskap til trosopplæringen slik den erfares lokalt. Hver høst inviterer vi til «Forum for trosopplæring». Over 100 deltar. Å arrangere dette er en god måte å oppmuntre, gi faglig påfyll og bygge relasjoner mellom de som arbeider med trosopplæring.

Prosten i Jæren sier at «*Trosopplæringsreforma har vore heilt avgjerande i kyrkja sitt liv og i korleis kyrkja innrettar arbeidet sitt. Der mange kyrkjelydar før var skeptiske til breiddetiltak som vart tredde ned over dei, og såra når den vesle søndagsskulen deira ikkje var «god nok», er det nå ei stor semje om det gode og riktige ved å arbeida for å nå så mange som mogleg innanfor eitt kull. Me er kan hende nå på ein plass kor mange av tiltaka er godt innarbeidde, nokre er modne for revisjon*».

1.2 Fremmer verdier som utfordrer og som bygger et godt samfunn for alle

1.2.1 Kirken deltar aktivt i samfunnsdebatten og på ulike arenaer i det offentlige rom

Menighetene som kommunikatører

I 2022 har kirken i Stavanger bispedømme først og fremst engasjert seg i samfunnet gjennom menighetenes arbeid.

Menighetene kommuniserer og bidrar til samfunnet gjennom det brede tilbudet, innen diakoni, kultur og trosopplæring: Hallo Venn samler hundrevis av barn. Språkkaféer, matutdeling, julegaveaksjoner, påskemusikkfestival og konserter gjør kirken til aktiv del av samfunnet og bygger et godt samfunn for alle. Her står det mer om aktiviteten under diakoni.

Den viktigste kommunikasjonskanalen menighetene har er menneske-til-menneske-møtet. Gjennom å utvikle relasjoner gjennom menneskemøter og arrangement for små og store, bygger menighetene en plattform til å fremme verdier som også kan utfordre folk og samfunn.

I 2022 har vi fortsatt å løfte fram menighetsbladet som kommunikasjonskanal. Menighetsbladene når direkte inn i de tusen hjem. Satsingen på digital kirke har gjort at menighetsbladet kan komme litt ut av fokus, derfor har det vært viktig å være tydelige på at menighetsbladene er kanalen som når aller lengst ut til kirkens medlemmer. Bli et menighetsblad lagt ned, mister man direkte kontakt med tusenvis av mennesker. Et skrivekurs for menighetsbladredaksjonene i bispedømmet i mars 2022 var med på å styrke kompetansen på å være synlig i lokalsamfunnet gjennom menighetsbladene.

Else-Marie Bue har laget menighetsblad i over 20 år, og delte erfaringer med kursholder Leif Tore Lindø. Foto: Andreas Borge Håmsø

Podcaster når ut til stadig flere. Dette formatet egner seg fint å bruke til å bli hørt i det offentlige rommet. I bispedømmet finnes det flere kirkelige podcaster, blant annet Nærbø menighet sin «Kyrkja – Dekoda» om å dekode symbolikken i kirken, og Ukirkes «Voksenpoeng».

Kommunikasjon fra biskop og bispedømmeråd

Biskop Anne Lise Ådnøys facebook-side og Stavanger bispedømmes facebook-side er også arenaer som når ut til mange.

På «Stavanger biskop Anne Lise Ådnøy» poster biskopen ukentlige innlegg om aktuelle tema. I 2022 hadde siden en rekkevidde på over 103 000 (antall kontoer som har sett innhold fra eller om siden), en oppgang på over 800 prosent fra året før. Hovedårsaken var innlegget om amerikanske kvinners abort-rettigheter i mai, som skapte storm i både sosiale medier og

tradisjonelle medier lokalt og nasjonalt. En bønn i innlegget koblet med et sensitivt tema som akkurat da var høyt framme i samfunnsdebatten, gjorde at reaksjonene ble sterke – både for og imot. Biskopen stilte til intervjuer i media og brukte sin egen facebook-side til å nyansere og forklare. De tre innleggene om dette temaet fikk til sammen nær 8 500 liker-klikk og reaksjoner. Også på mediens egne facebook-sider, som NRK og Stavanger Aftenblad, var engasjementet stort.

På siden «Stavanger bispedømme» er tallene noe lavere, men en rekkevidde på 42 500 er likevel en økning på 13 000 fra året før. Kun én post har vært betalt, resten av postene som engasjerer mest handler om personal-nytt eller folk som har gjort noe bra: Prest Arne Berge ble nominert til radiopris for program om Fødselskirken på pTro, og prest Lina Haaland sto på stand og fortalte om kirkebryllup på bryllupsmesse. Begge disse postene nådde langt ut, med en rekkevidde på 3-4 000.

Biskopen skrev en kronikk om pandemien og de unge i Stavanger Aftenblad i januar 2022. «Det er ikke greit at barns- og unges psykiske helse er i spill fordi vi som samfunn ikke har bygd opp en forsvarlig helsetjeneste på dette feltet», skrev hun. Biskopen minnet om at kirken rustet opp for å møte en generasjon som blir satt på harde prøver, og refererte til tiltaket «13-20» i Haugesund, «Ventil» og «Ukirke» i Stavanger og en økning i prestestillinger rettet mot unge.

Før Allehelgen sendte biskopen et leserinnlegg til alle lokalaviser om Halloween-feiring og mørketid. Det ble fulgt opp av et lengre intervju om samme tema i Rogalands Avis. «Vi som er voksne, og som vet at unger følger med på nyheter om krig og kreft og flom, må ikke vike unna når vanskelige tema kommer på banen» var noe av budskapet.

I det kommende studieprosjektet blir prestene oppfordret til å bruke muligheten til å skrive kronikker i media om saker som fortjener oppmerksomhet.

Bispevisitasene er en viktig arena for samfunnskontakt. I 2022 var det sju visitaser, der biskop, prost og menighet var i møter med kommuneledelse, skoler, bedrifter, helsevesenet, kulturliv og nærmiljø ellers. Visitasene får også ofte dekning i media. Tema på møtene er blant annet hvordan vi sammen skal bygge et godt samfunn for alle, og finne en felles forståelse av hva det vil si.

Antall artikler om kirken i Rogaland i media sank fra 2 700 i 2021 til 2 156 i 2022. Det høye tallet i 2021 skyldes blant annet mange oppslag om en konflikt i et sokn.

Stavanger bispedømmeråd skiller seg ut i Den norske kirke når det gjelder ønsket om å bruke muligheten til å hente inn opplysninger om samlivsform ved tilsettinger. Det er en sak med verdier som utfordrer både internt i kirken og overfor samfunnet ellers, som også viser et behov for dialogarbeid utad og internt.

Fokus på dette øker i tillegg behovet for at kirken kommer på banen i media også i saker som *ikke* handler om homofilspørsmålet. Man kan få følelsen av å slåss mot vindmøller – få andre saker skaper like stor interesse i mediene, og det skal lite til før den sammen med andre «uenighets-saker» overskygger mer konstruktive nyheter fra kirken.

Gjennom de siste årene har vi likevel sett at planlagt kommunikasjon og godt lagarbeid rundt utfordrende saker bidrar til bedre og riktigere dekning i media. At media vil interessere seg for kirkelig uenighet eller forhold der kirken på ulike måter pådrar seg kritikk kan vi likevel ikke unngå.

Prostene

Flere proster forteller at samarbeidet med media fungerer fint.

I **Tungenes** prosti har lokalavisene (Solabladet, Bygdebladet, Randaberg 24 og Øyposten) en særdeles god dekning av arbeid og problemstillinger knyttet til kirken. Det er god dialog mellom kirkelig medarbeidere og journalister, og menighetene forholder seg til mediene på en bevisst måte.

Kyrkja er blitt eit samlingspunkt

Kyrkja er ikkje lenger statskyrkje. Mange var urolege for kva som då ville skje med kyrkja, når ho skulle styra seg sjølv. Men dei spådommane er blitt gjort til skamme.

Frykta for ei intolerant og belerande kyrkje slo ikkje til. I staden møter me i dag ei åpen folkekyrkje, som vil samla og inkludera.

Gamle stridstema om fortaping, abort og homofili, ligg nok framleis der. Men dei blir ikkje lenger sett på spissen. Det er bra, for bare slik kan kyrkja bli eit samlingspunkt for både høg og låg, truande og skeptikarar og dei mange av oss som slit med kvar dagen og ikkje synes me strekkjer til.

Biskop Anne Lise Ådnøy er ein flott representant for denne folkekyrkja. Ho åpna visitasforedraget sitt med tittelen «Kjærleikens ferjereiser». Tittelen er henta frå Edvard Hoem, men me skjønar så godt kva ho meiner. I innleiinga sa biskopen at «Men

Andens frukt er kjærleik, glede, fred, mildskap, godleik og truskar».

Denne lyse budskapet frå Anne Lise Ådnøy gjer at kyrkja kan samla, og gjer at budskapet kyrkja vil formidla når og rører. Me trur på det gode, at det når lenger enn all verdens formaningar. Felleskap er i sannhet eit godt vern mot alt det som vil ødeleggja livet. Mange stader er samfunn djupt splitta, men den folkekyrkja me har fått kan motverka dette. Det er her ho har si store oppgåve.

Kyrkja sin budskap om nestekjærleik og om å snu det andre kinn til, har vel aldri vore meir relevant enn i dag.

Som biskop Ådnøy avslutta: Dette har vore gode dagar! Eg tek med meg ei glede over så mykje bra som skjer her, og som biskop er eg imponert over livet i øyane. Det er gode ord å ta med seg.

Øyposten hadde tett dekning av biskopens visitas i Hesby, Talgje og Sjernerøy. Avisa avsluttet uken med en svært positiv lederartikkel.

I **Dalane** er kirken er godt synlig i media, ettersom menighetene i Egersund, Eigerøy og Helleland har en side med menighetsstoff hver fredag i Dalane Tidende (DT).

I **Karmøy** skriver prestene ukentlige andakter i Karmøynytt. Lokale medier er positive og velvillige i å rapportere fra aktiviteter i kirkene. Visitasen i Torvastad i høst fikk god dekning med radiointervju med biskopen og prosten, samt dekning av MC-tur og andre punkter på visitasprogrammet.

I **Ryfylke** har det vært god dekning i media av viktige hendelser som Camp Ryfylke, julegaveaksjon og ny prest i Jelsa og Erfjord.

På **Jæren** får kirken god dekning i de to lokale nyhetskanalene. Det har også vært en del uro rundt planene om nytt kirkebygg på Klepp som har gitt oppslag og debatt. Prosten sier: «i Klepp har kyrkjelyden vorte slitne av mykje merksemd frå lokalpressa rundt planane om nytt kyrkjebygg. Særleg gjer det vondt når motstandarane sine argumenter byggjer på usanningar og stereotypiar som kyrkja ikkje kjenner seg igjen i lenger.»

I **Haugaland ga** aksjonen med drop-in-dåp overraskende stor oppmerksomhet. Lokal radio- og TV-stasjon og NRK laget både forhånds- og oppfølgingsreportasjer om dåp. Prosten var med i juryen til Andreasprisen under Den norske filmfestivalen i Haugesund, for fjerde gang.

Veien videre

Kirken har fremdeles en del å gå på når det gjelder «være på ballen» og kontakte media med interessante saker. Det gjelder å ikke gi opp før man har prøvd.

Mange menigheter er gode på kontakt med lokalmedia. Lokalavisene viser tydelig at de anser kirken som en naturlig og viktig del av lokalsamfunnet, både med positiv og kritisk journalistikk. Kirken, som landets største medlemsorganisasjon, må både utnytte og takle at media viser interesse.

Vi ser at det fungerer godt å møte interessen fra media og befolkning med saklighet, kunnskap og egne fortellinger, slik Jær-prosten og Klepp menighet forbilledlig har gjort, blant annet gjennom leserinnlegg.

Kirken i 2022 er ikke en lukket silo med tette skott til resten av samfunnet. Menighetene er aktive og interesserte samfunnsbyggere med lave terskler for å bli kontaktet og bry seg. Å invitere til offentlige samtaler, å være aktivt til stede i lokalmiljøet og frimodig forkynne kirkens budskap er med på å gjøre kirken synlig som den er.

1.2.2 Kirken samhandler med ulike tros- og livssynssamfunn

Det er samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn (STL) og Kirkelig Dialogsenter som er hovedaktørene innenfor religionsdialog i bispedømmet.

Den norske kirke har to representanter i STL og deltar aktivt her, sammen med dialogpresten. STL er blitt et viktig møtepunkt for representanter for ulike trossamfunn. Det varierer hvor mange arrangementer og møtepunkter man har, men møtepunktene skaper gode relasjoner, gjensidig forståelse og gir grunnlag for godt samarbeid. Stavanger kommune benytter seg av STL i kommunikasjonen med trossamfunn i byen.

I STL er 13 ulike tros- og livssyn representert.

Dialogsenteret har også kontakt med trossamfunn og kommune i Egersund. Det har også vært et dialogmøte i Sandnes. Etter flere innledende møter ble STL Haugalandet opprettet høsten 2022.

Sammen arrangerer Kirkelig dialogsenter og STL dialogkvelder i Stavanger. Disse belyser aktuelle tema i lys av ulike tradisjoner og livssyn. I 2022 var det ni samlinger med 315 deltakere til sammen.

I prosjektet «Unge i Dialog» har det vært fem skolebesøk, med 420 deltakere. Her får elever lære om religions- og kulturdialog.

I noen menigheter finnes det språkkaféer som også blir møteplasser mellom mennesker med ulik tro. Blant annet foregår det spennende møter på språkkaféen i Bryne kyrkje. Her finnes det også et interreligiøst samtaleforum.

Trossamfunnene i STL samarbeidet om et alternativt arrangement under en annonsert demonstrasjon fra Stopp islamiseringen av Norge (SIAN) i 2022, for å unngå uønskede hendelser og konflikter under demonstrasjonen.

Lars Slettebø begynte som ny dialogprest i 2022. Dialogsenteret har ideer til flere nye prosjekter, blant annet vennskap mellom kirker og moskeer.

1.3 Styrker gjennom sin organisering en levende og nærværende folkekirke

1.3.1 Rekruttering til kirkelige stillinger styrkes

INDIKATOR: ANTALL SØKERE TIL VIGSLEDE STILLINGER, ANTALL VAKANSER I VIGSLEDE STILLINGER

Bispedømmets viktigste rekrutteringstiltak i 2022 har vært personalarbeid, rekruttering til nye stillinger, veien til vigslet tjeneste, kirkelig arbeid generelt, satsing på ungdomsarbeid i nye stillinger og deltakelse på utdanningsmesser.

Samlet sett har dette ikke vært nok til å løse de grunnleggende rekrutteringsutfordringene i kirken. Det er fortsatt for få søkere til kirkelig utdanning, noe som igjen gir for få søkere til flere typer stillinger i kirken.

Tallet på vigslinger har variert mellom to og åtte de siste årene. I 2022 var det fem.

Vigslinger	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Vigsling av prester	7	1	2	1	5	3
Vigsling av kantor, diakon og kateket	0	1	5	2	1	2

Prest

Vi har sett en nedgang i antall søkere per prestestilling de siste årene. I 2018 var det i gjennomsnitt 5,4 søkere per stilling. I 2020 hadde dette tallet sunket til 3,1. Det har siden stabilisert seg rundt 3-tallet. I 2022 var det i gjennomsnitt 3,3 søkere per stilling. De siste årene har vi også opplevd vakanser og utlysning i flere omganger, noe vi ikke har vært vant med tidligere.

Nedgang i søkertall, flere vakanser og utlysning i flere omganger har andre deler av landet strevd med lenge. Nå blir dette tydeligere også i Stavanger bispedømme.

At VID utdanner teologer i Stavanger hjelper noe på situasjonen, men her kunne det også vært flere studenter.

Vi vurderer å ta i bruk «prest under utdanning» som ordning, ved andre gangs utlysning av aktuelle stillinger.

Kateket

De ti siste årene har vi hatt et stabilt antall vigslede kateketer i bispedømmet, med 17-18 i gruppa. Flere har stått lenge i tjenesten og trives godt der de er. Også de som har blitt vigslet de senere årene har vært stabile i sine stillinger. Dette sier noe om at tjenesten oppleves interessant og meningsfull.

Vi har ikke hatt mange kateketvigslinger de siste årene. Et snitt på en vigsling i året har likevel bidratt til å holde antallet oppe. Dette ble annerledes i 2022, da flere kateketer gikk over i andre kirkelige stillinger, uten at noen nye ble vigslet. Vi ønsker oss flere kateketer. Det er noen som er under utdanning, og vi håper de fullfører utdanningen og blir vigslet. Likevel er vi bekymret for at mange som er lærere og menighetspedagoger i bunn opplever at veien til å bli kateket er for kronglete og lang.

Bispedømmet har en årlig samling for vigslede kateketer. Der tar vi opp temaer for å styrke identiteten og fellesskapet. Biskopen er med på samlingen både som lytter og bidragsyter. Det er tydelig at identitet er en viktig faktor for å stå lenge i stillingen, og at høy kompetanse bidrar til stabilitet og utholdenhet i tjenesten.

Kantorer

Vi har mange dyktige kirkemusikere i bispedømmet, med en høy andel som er vigslet til kantorer. Det har ikke vært vigsling av kantor i vårt bispedømme siden høsten 2019.

Det er utfordrende for kirkemusikere å ta relevant videreutdanning for å kvalifisere til kantorvigsling. Flere kirkemusikere har tatt kontakt for å få hjelp til hvordan de kan ta fagene de mangler for å oppfylle kvalifikasjonskravene, uten at vi har klart å finne en løsning på dette. Vi har flere motiverte kirkemusikere som gjerne vil ta videreutdanning med tanke på kantorkompetanse, men som foreløpig ikke finner et tilbud som gjør dette mulig. Dette er en felleskirkelig utfordring.

Kantorutdanningen i dag er bred og gir godt grunnlag for ledelse av det musikalske arbeidet i menigheten, med musikalsk bredde. Noen fellesråd lyser for tiden heller ut stillinger som menighetsmusiker enn som kantor. Vi ser at godt kvalifiserte kirkemusikere har en viktig rolle i å bidra til god oppslutning om gudstjenester og et bredt musikalsk menighetsarbeid. Kirken bør derfor satse videre på kompetanse, ikke minst for å ta vare på fellessangen og det gode repertoaret.

Det er også en utfordring at det er få søkere til kirkemusikkutdanningene, og at det derfor er et underskudd av kvalifiserte søkere.

Når det gjelder rekruttering til kirkemusikk, er særlig to tiltak viktige. Det ene er å tilby barn og ungdom undervisning på orgel. Det andre er å ha et godt korarbeid for barn og ungdom i menighetene. Vi ser at mange barn og unge blir fascinerte av orgelspill, men det er utfordrende å rydde tid og plass til dette i kantorenes tjeneste. Noen steder ansettes kantorer som timelærer i kulturskolen, mens andre steder kjøper kulturskolen tjenesten av fellesrådet.

I Stavanger kulturskole er det flere barn som står på venteliste for å spille orgel, men det er ikke nok plasser til å tilby dem orgel som instrument. Vi jobber med tiltak for å at orgelundervisningen kan styrkes, gjennom ressursgruppen for kirkemusikk og i samarbeid med Norsk orgelfestival.

Diakon

Det er til vanlig tre til fem søkere til utlyste diakonstillinger i bispedømmet. Ikke alle som blir ansatt har fullført utdanning, men det legges godt til rette for at diakonarbeidere kan utdannes og vigsles til diakon. I dag er det ti diakonimedarbeidere som tar utdanning eller skal begynne på dette høsten 2023.

Rekrutteringsarbeid

13-14.september hadde Den norske kirke stand på Yrkesmessen i Steinsvik arena i Tysvær. To prester, to kateketer og to diakoner fikk gode samtaler med ca. 200 ungdommer om tro, livssyn, verdier og yrkesvalg. Mange var overrasket over at det var så mange forskjellige yrker i kirken.

I Haugaland prosti ble prosjektet «Ung stab» videreført, med to 18-åringer i deltidsstillinger innen trosopplæring og gudstjenestearbeid. I tillegg har det vært rekruttert flere ungdommer som kirketjenere. Det finnes unge kirketjenere flere steder i bispedømmet, og vi hører også om ungdom som har hatt arbeidsuker eller praksis i kirken.

Norheim menighet på Karmøy har rekruttert mange til kirkelige stillinger opp gjennom årene. De er et godt eksempel på at fellesskapsarenaer for ungdom, med nærvær av kirkelig ansatte, kan gi inspirasjon til jobb i kirken. Menigheten har blant annet gitt mange erfaringer gjennom å gi dem sommerjobb som leirledere.

1.3.3 Kompetanseutvikling styrkes

INDIKATOR: ANTALL GJENNOMFØRTE E-LÆRINGSKURS, KVALITATIV VURDERING

Ansatte i bispedømmet gjennomførte til sammen 551 e-læringskurs i 2022. Det viktigste var beredskapskurset. Ellers var kurset i informasjonssikkerhet et kurs med bred målgruppe og utbredelse.

E-læring er en ny kanal med gode muligheter. Noen går lett inn i nye verktøy, mens for andre er det en terskel at det er digitalt og at en må organisere seg selv og rydde tid. Personal- og forvaltningsavdelingen følger fortsatt opp at alle får gjennomført beredskapskurset.

I 2022 lyste biskop og bispedømmeråd ut en konkurranse om et videreutdanningstilbud, teologi og samfunn. MF og VID sendte inn tilbud, og VID vant konkurransen. Fra 2023 av deltar størstedelen av presteskaper på kurset, de fleste gjennom å ta 10 studiepoeng. Kurset handler om møtet med et pluralistisk samfunn, kontekstuell teologi, hvordan menigheter og prester kan bidra i lokalsamfunnet, om diakoni og prestetjeneste og kirken i media.

Ellers er pastoralklinisk utdanning og pastoral lederutvikling fortsatt mest populært blant de nasjonale etter- og videreutdanningstilbudene.

Kursvirksomhet innen kirkefag er omtalt ellers i årsrapporten. Kursene er viktige samlingspunkt for medarbeidere i ulike faggrupper. De setter fokus på strategisk viktige tema, oppgraderer kompetanse og bidrar til egenutvikling.

Bispedømmerådet hadde også rådsledersamling tidlig på året, blant annet med samfunnskontakt, arbeid for barn og unge og frivillighet som tema. Slike samlinger har en viktig funksjon i å samle, styrke og oppmuntre de tillitsvalgte på lokalt nivå i kirken.

Prostene og ledelsen på bispedømmekontoret fullførte i april 2022 et flerårig lederutviklingsprogram i regi av Nordnorsk lederutvikling. Programmet har blant annet handlet om situasjonsbestemt og rettvendt ledelse, medarbeiderutvikling, arbeid med seg selv som leder, tilbakemeldingskultur og målsetninger som leder. Gjennom gruppearbeid, presentasjoner og individuell refleksjon har hver enkelt kunne arbeide med seg selv som leder. Programmet har gitt økt kompetanse og styrket lederfelleskap.

I løpet av pandemien har også nasjonale webinarer og allmøter utvidet tilbudet om kompetanseutvikling for kirkelig ansatte. Vi vet ikke hvor mange som følger dette, men ser at her er det mye inspirasjon og læring å hente.

2. Kirken er der livet leves

2.1 *Syrker kirken som kulturarena og forvalter av kulturarv for alle generasjoner*

2.1.1 Flere deltakere på konserter og kulturarrangement

INDIKATORER:

- ANTALL DELTAKERE PÅ KONSERTER I REGI AV MENIGHETENE/ I REGI AV ANDRE AKTØRER ENN MENIGHETENE.
- ANTALL DELTAKERE PÅ KULTURARRANGEMENT I KIRKENE I REGI AV MENIGHETENE/ I REGI AV ANDRE AKTØRER ENN MENIGHETENE.

Konserter og kulturarrangement i menighetene

Kunst og kultur er blant kirkens kjerneområder. Det åpner rom for tro gjennom et mangfold av uttrykk.

Etter to år med mange begrensninger var det spennende å se hvordan tallene for kulturfeltet var i 2022. Det er gledelig å se en betydelig oppgang sammenlignet med de to foregående årene. Samtidig ser vi at aktiviteten og oppslutning er et godt stykke bak tallene fra 2019.

For bispedømmet totalt ligger tallene for konserter i regi av menighetene rundt 20 prosent under tallene fra 2019 og antall publikum på 28 prosent lavere enn 2019. Når det gjelder konserter i regi av andre, er resultatet cirka 25 prosent lavere enn 2019 i både antall konserter og oppslutning.

Tallene fra enkeltmenigheter gir store utslag. I Domprostiet er antall konserter og publikummere i menighetens regi tilbake på nivået før pandemien, med unntaket av Domkirken og St. Petri menighet. Denne menigheten har de to kirkene som er mest brukt til konserter og andre kulturarrangement i bispedømmet. I mai 2020 ble Domkirken stengt på grunn av en større restaurering. At en så viktig kirke for konsertvirksomhet er stengt, får konsekvenser for tallene. I St. Petri kirke, som i denne perioden fungerer som Domkirke, er det fra før så høy aktivitet at det ikke er rom for å kompensere ved å legge all aktivitet en har hatt i Domkirken inn der.

Vi tror nedgangen sammenliknet med 2019 følger trender i samfunnet generelt. Ulike kulturaktører ser at det tar tid før publikum kommer tilbake.

Konserter

Haugaland og Karmøy er de eneste prostiene som har samme antall konserter som før pandemien. I denne delen av bispedømmet finnes det aktive kirkemusikere og gode musikalske tradisjoner. Karmøy prosti skiller seg ut ved å ha en økning på 11% i tallet på konserter og hele 33% økning oppslutning.

I 2023 planlegges det en tre dagers musikkfestival på Karmøy: «Klassisk påske». Falnes menighet har fått med seg flere støttespillere, og det blir konserter både i kirken og på ulike arenaer i lokalmiljøet.

Konserter i kirkene	2018	2019	2020	2021	2022
Konserter i menighetens regi	437	489	257	204	390
Publikumstall	58 788	53 756	4 870	23 140	38 867
Konserter i regi av andre	295	346	204	238	257
Publikumstall	71 449	62 715	10 961	17 846	45 569
Konserter totalt	732	835	461	442	647
Publikum totalt	130 237	116 471	15 831	40 986	84 436

Andre kulturarrangement

Når det gjelder andre kulturarrangement i menighetens regi, ligger antall arrangement 20 prosent under nivået i 2019 og publikum hele 58 prosent under. Her gir også mindre virksomhet i Domkirken og St. Petri sokn stort utslag. Vi ser også at et sokn rapporterte inn et arrangement for barn med 5500 deltakere i 2019. Her kan det ha kommet inn en null for mye, noe som påvirker sammenlikningen av tall.

For kulturarrangement i regi av andre er det færre i antall, men her er det en økning på 34 prosent i antall arrangement, men nedgang i antall publikummere. Her er det store prostivise forskjeller, med størst aktivitet i Stavanger sentrum.

En delforklaring på lave tall kan være at noen arrangementer krever lengre planlegging enn det oppstart i 2022 ga rom for. Det har også vært arbeidskrevende for menighetene å starte opp igjen, og det kan ha hatt betydning for muligheten til å tilby kulturarrangementer.

Det tilbys et mangfold av kulturarrangementer. Det er for eksempel kunststillinger, litteraturkvelder, filmkveld, fortellerkonsert, orgelkino, fotoutstilling og salmekvelder. I regi av andre er det pilegrimssamlinger, Den kulturelle spaserstokken, forestillingen Haugespor, julefest for ukrainske flykninger, orgelvandring i samarbeid med Turistforeningen og kulturskolearrangement.

Kulturarrangement	2018	2019	2020	2021	2022
I regi av menighet	161	208	108	162	153
Publikumstall	13 652	29 128	8 089	19 235	12 103
I regi av andre	48	53	39	35	63
Publikumstall	10 471	8 208	2 663	3 096	5 464
Arrangement totalt	209	261	147	197	216
Publikumstall totalt	24 123	37 336	10 752	22 331	17 567

Totaloversikt	2018	2019	2020	2021	2022
Kulturelle arrangement totalt	941	1 096	608	639	863
Publikumstall totalt	154 360	153 807	36 783	63 317	102 003

Veien videre

Kirkemusikerne er sentrale i kirkens kulturarbeid og bidrar til at kirken er en arena for et mangfold av konserter og andre kulturtilbud. Mange av dem bidrar med egne konserter i ulike format. På Karmøy gikk organistene sammen om en konsertserie i forbindelse med César Franck sitt 200-årsjubileum. Flere steder drives det også et stort og godt korarbeid, og det ble fremført flere større verk for kor og orkester med solister gjennom året.

Gode kirkemusikere og gode rammer for dette arbeidet styrker kulturarbeidet i kirken. Flere steder er det en utfordring med små og delte stillinger som ikke gir rom for så mye mer enn gjennomføring av gudstjenester og kirkelige handlinger. For å ta vare på rikdommen i den kirkemusikalske tradisjonen, må også de som kjenner den best og kan formidle den ha rom til å føre den videre. I kampen om ressurser i fellesråd og kommuner kan konkurransen bli så skarp at det grunnleggende kulturarbeidet svekkes.

Vi ser at det er der en prioriterer stillinger innen kirkemusikk kulturarbeidet kommer lengst. Blant annet gjør dette det lettere å involvere frivillige, drive kor og samarbeide med kulturskolen og andre kulturaktører.

Vi er glade for at det nå tilbys kirkemusikkutdanning ved universitetet i Stavanger igjen. Nå er utfordringen å gjøre studiet kjent og rekruttere studenter.

Vi vil fortsatt samle kirkemusikere til fagsamlinger, sammen med ressursgruppen for kirkemusikk. 27 menigheter har lokal plan for kirkemusikk.

Å lyse ut OVF-midler og restmidler av tilskudd har bidratt til at en del konserter som ellers ville krevd for mye økonomi lokalt har kunnet realiseres. Få menigheter har ressurser til å ta risikoen med å engasjere flere profesjonelle musikere til en konsert, dersom det er nødvendig for å gjennomføre et prosjekt. Når nå OVF-midlene faller bort, kan dette påvirke muligheten til å gjennomføre en del konserter. Bispedømmerådet vil vurdere hvordan tilskuddsmidlene skal brukes framover. Vi ser at tilgjengelige midler skaper gode tilbud.

Stavanger kirkelige fellesråd (SKF) har i mange år hatt et eget kulturutvalg. Fellesrådet søker hvert år kulturmidler fra Stavanger kommune. SKF driver også kulturarbeid med egne midler, gjennom at menighetene to ganger årlig kan søke fellesrådet om støtte til konserter og kulturarrangement. Ordninger som dette styrker kulturarbeidet.

Jubileet i 2025 vil bli en flott ramme for kirkelig kultur. Da feirer både Stavanger bispedømme, Stavanger domkirke og Stavanger by 900 år. Stavanger kirkelige fellesråd, Domkirken og St. Petri sokn, Stavanger biskop og bispedømmeråd har etablert en felles jubileumskomiteé. Vi har godt samarbeid med Stavanger kommune i forberedelsene, og det kirkelige jubileet er sentralt i kommunens planer. Vi samarbeider også med Rogaland historielag og Byhistorisk forening i Stavanger. Vi håper å kunne løfte kirken i hele bispedømmet fram gjennom ulike type arrangement og tiltak.

Kor

Det har vært korsang i kirken siden tidlig i middelalderen. Korene har en viktig funksjon i gudstjenestelivet, skaper gode felleskap og gir musikalske opplevelser på øvinger og konserter. Å delta i kor er en vei inn i kirken. Det gir god kjennskap til gudstjenesten og salmeskatten.

Det er gledelig å se at korarbeidet er tilbake til omtrent samme nivå som i 2019, til tross for pausen i pandemien.

Det var registret 106 barnekor i menighetene i bispedømmet i 2022 fordelt på 59 av menighetene. Det er barnekor i alle prosti. 27 menigheter har fra 2 til 6 barnekor. Utviklingen varierer fra prosti til prosti. I Dalane har antall barnekor økt med 67 prosent. Det har også blitt flere kor i Domprostiet og i Ryfylke. Antallet kor og medlemmer i voksenkor holder seg ganske stabilt. Det er kor for voksne i alle prostiene i bispedømmet. 11 menigheter har mer enn ett kor for voksne.

Kor kan skape store opplevelser. I Madlamark kirke arrangerte kammerkoret Grandezza et musikkspill om Augustins «Confessiones». Koret presenterte prosjektet slik: «Gå ikke glipp av det største konsert-prosjektet i bydelen i år! Og ved siden av en høykvalitets kulturopplevelse, kan du på kjøpet få dype eksistensielle refleksjoner omkring menneskets urolige hjerte.» Prosten rapporterer at kantor, musikere og skuespillere bidro til en uforglemmelig konsert-/kulturopplevelse i en fullstappet kirke.

KOR	2018	2019	2020	2021	2022
Barnekor	116	112	111	103	106
Medl. Barnekor	2 525	2 356	2 328	2 135	2 362
Voksenkor	66	67	66	63	64
Medl. Voksenkor	1 578	1558	1369	1 277	1 363

Veien videre

Vi ser at det er behov for å arbeide systematisk og konkret med å ta vare på fellesskapssangen i kirken. Mange opplever det fremmed å skulle bruke stemmen til å synge. Det er utfordrende å holde i liv et bredt repertoar av sanger som folk kan. Dette vil vi arbeide med gjennom prosjektet «Kraften i fellesskapssangen». Prosjektet er helt i oppstarten så det er for tidlig å si noe om tiltak. Korene og korarbeidet vil være en viktig del av arbeidet. Det er derfor naturlig å involvere Kirkesangforbundet, Ung kirkesang og andre kororganisasjoner i prosjektet.

Fra 2023 tilbyr universitetet i Stavanger, fakultet for utøvende kunsthøgskolen, digitalundervisning i korledelse. Dette vil være et godt videreutdanningstilbud for mange av våre kirkemusikere, og vi vil være med å spre informasjon om tilbudet.

2.1.2 Styrke og fornye kirkelig kulturarv nasjonalt og lokalt

INDIKATORER: ANTALL MENIGHETER MED ÅPNE KIRKER, PILEGRIMSRAPPORTERING

Åpne kirker

Kirkebyggene står sterkt i lokalsamfunnet. De skaper identitet og tilhørighet. Åpne kirkerom gir stillhet og ro, mulighet for refleksjon og ettertanke. Her er det et behov kirken kan møte.

Vi ser en gledelig økning på antall dager det er åpne kirker i bispedømmet på 20 prosent. Seks av prostiene har oppgang, så her har vi en bred trend. Den største økningen i antall dager finner vi i Stavanger Domprosti, med hele 51 prosent. Økningen i 2022 er enda større siden Domkirken er stengt. I Haugesund har Vår Frelsers kirke, midt i sentrum av byen, åpent så ofte som mulig. Om sommeren er kirken åpen alle hverdager.

De stedene det er mye turister er det lettest å få nok aktivitet til at det gir mening å investere tid og personell i å holde kirken åpen. Andre steder krever det nærhet mellom kirken og kirkekontoret eller trygghet for at kirken kan holdes åpen uten risiko å la den være ulåst. Her ligger det ikke alltid løsninger enkelt til for hånden.

Det kan være noen utfordringer med rapporteringen siden noen sokn har flere kirkebygg. Tallet sier noe om hvor mange sokn som tilbyr åpen kirke og ikke antall kirker.

Åpne og tilgjengelige kirkerom har de siste årene vært tema på ulike samlinger for ansatte. Særlig gjennom pilegrimsarbeidet skapes det bevissthet om at kirkene skal være åpne og tilgjengelige. At 51 av bispedømmets 138 kirker og kapeller er åpne viser at her er det fortsatt muligheter for vekst.

Det er viktig å ha en god dialog om muligheter og utfordringer når det gjelder åpne kirker, og gi rom for å dele gode erfaringer. Vi vil også arbeide med hvordan informasjonen om åpne kirker kan bli bedre.

Åpne kirker	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Åpne kirker	34	42	43	57	57	51
Antall dager	1 265	1 387	1 558	1 352	1 373	1650

Pilegrimsarbeidet

Pilegrimsarrangementer – tall fra egen rapportering					
	2018	2019	2020	2021	2022
Lokale pilegrimsvandringer	17	24	17	19	36
Deltakere	368	714	297	497	768
Pilegrimsgudstjenester	4	1	1	5	7
Deltakere	289	180	100	610	681
Andre pilegrimsarrangement	5	12	146	97	197
Deltakere	220	278	3 216	2 350	2073
Pilegrimsarrangementer totalt	26	37	164	121	240
Deltakere totalt	877	1 172	3 613	3 457	3522
Prosti m. pilegrimsarr.	8	7	7	9	8

Det er gledelig å se en økning i flere tall for pilegrimsarbeidet.¹ Det har vært nesten dobbelt så mange pilegrimsvandringer som under pandemien, men også flere enn i perioden før. Deltakerantallet er nesten doblet, og høyere enn i 2019. Det har også vært flere pilegrimsgudstjenester og pilegrimsarrangementer i året som gikk.

Totalt sett er det flere arrangementer, men omtrent like mange deltakere som i 2019 og 2020. Vandringene vokser, mens andre pilegrimsarrangementer ikke har like høy oppslutning som midt i pandemien, da dette var en av de arbeidsformene som var mulige å holde oppe. Ikke alt som skjedde i pandemien har blitt videreført.

Det meste av aktiviteten innen pilegrimsfeltet skjer i regi av de regionale pilegrimsutvalgene. I 2022 arrangerte Jæren pilegrimsutvalg sju lokale vandringer med til sammen drøyt 200 deltakere. I tillegg arrangerte de en fem dagers pilegrimsvandring i England til Lindisfarne. Det er også mye aktivitet knyttet til Utstein pilegrimsgard og det regionale pilegrimssenteret på Avaldsnes. Også i 2022 var Utstein pilegrimsgard åpen for pilegrimer hele sommeren. Frivillige der gjennomførte pilegrimsbønn i klosterkirken hver dag i 60 dager, med over 750 besøkende. Dette skjer i et godt samarbeid med MUST, Museum Stavanger.

Også i år ble det arrangert 5-dagers vandring fra Egersund til Stavanger og pilegrimsreise fra Stavanger til Røldal. Lørdagen ble det arrangert et pilegrimsseminar sammen med Bjørgvin bispedømme. Her bidro blant annet kirke, næringsliv, reiseliv, kommune og fylkeskommune.

Veien videre

De lokale pilegrimsutvalgene står for aktiviteten innen dette feltet. Pilegrimsutvalget for Stavanger bispedømme har som hovedmål å «Bringe tro og håp til livsvandringen for store og små». Vi vil arbeide videre for at menighetene skal se mulighetene i pilegrimsarbeid og for at mennesker skal oppdage sin lokale kirke som pilegrimsmål. Pilegrimsforum opprettholdes som samlingspunkt i bispedømmet, og vi ønsker også å invitere ulike faggrupper i kirken til samlinger om pilegrimstanken.

Vi fortsetter også å samarbeide med Regionalt pilegrimssenter på Avaldsnes, som har ansvar for å styrke arbeidet for å få opp aktiviteten på Kystpilegrimsleia.

¹ Unntaket er antall deltakere på *andre pilegrimsarrangement*. Det skyldes at vi i år ikke har tatt med registrerte besøkende til det regionale pilegrimssenteret på Avaldsnes. Der er det registrert 1217 som er både turister og lokalt besøkende. Disse var inne i fjor.

2.1.3 Skoler og andre aktører formidler kulturarven i kirken (GHD)

Skule / barnehagegudstjenester	2018	2019	2020	2021	2022
Skolegudstjenester	278	279	64	40	240
Deltakere	70725	72350	3353	4219	59752
Barnehagegudstjenester	111	94	62	35	75
Deltakere	11936	11272	2421	2322	7480

Gjennom kirke-skole-samarbeidet får barn og unge årlige møtepunkter med kirken, ofte knyttet til høytidene. Gjennom det blir kultur, historie og tradisjon konkret for elevene. Elever med ulik bakgrunn får del i viktige strømmer i norsk kultur, tilpasset skolens rammer. Deltakelsen på skole- og barnehagegudstjenester utgjør en betydelig del av den totale gudstjenestedeltakelsen årlig, og gjennom å delta får elevene kompetanse på noe de sannsynligvis vil møte gjennom livet, uavhengig av egen familiebakgrunn og kontekst.

Før pandemien var det vekst i antallet deltakere på skolegudstjenester. Pandemien var unntaksår, med få og små skolegudstjenester. I etterkant av pandemien har noen skoler justert tradisjonene. Vi hører særlig at skoler som har hatt gudstjenester både til jul og påske går over til å ha en årlig gudstjeneste, i jula. Dette forklarer nok en del av nedgangen.

Kontakt mellom kirke og skole er en del av visitasene. Her hører vi om gode samarbeidsrelasjoner. Vi oppfordrer ofte til å konkretisere dette i planer, som ikke blir personavhengige, men kan ligge til grunn over lengre tid. Etter departementets klargjøring og anbefaling om skolegudstjenester, har det vært lite uro rundt skolegudstjenestene i bispedømmet. Skoleledelsen reflekterer i større grad enn tidligere om den flerkulturelle skolen og tradisjonens plass, samtidig som de er tydelige på at den kristne tradisjonen er en viktig og naturlig del av skolens virksomhet.

I Sola har ny kirke ført til flere skolegudstjenester. Én skolegudstjeneste årlig har blitt til fem, blant annet for to ungdomsskoler som ikke har hatt gudstjeneste før.

Per i dag er det ca. 2 av 3 sokn som har skoleklasser på besøk i kirken, og kirken har vært på besøk i skolen 116 ganger.

I 2022 var 443 barnehager på besøk i kirken, og det utgjør ca. 2 av 3 sokn i bispedømmet. Menighetene har vært på besøk i barnehager 70 ganger i løpet av 2022. Det er positivt at så mange barnehager har kontakt med lokalmenigheten, og forhåpentligvis opplever dette som konstruktivt og meningsfullt. Barnehagesamarbeid har hatt mindre fokus enn skolesamarbeid, så her kan det være muligheter for vekst.

Skolens nye overordnede planverk, nye læreplaner i fag og tverrfaglige temaer som livsmestring og bærekraftig utvikling, gir muligheter for nye innsteg i kirke-skole-samarbeidet. Flere menigheter har allerede gode planer, og vi vil arbeide for å spre gode ideer. Vi håper å lage en enkel manual for kirke-skole samarbeidet i 2023 og en fagdag i 2024.

2.2 Bidrar til å virkeliggjøre bærekraftsmålene – lokalt, nasjonalt og globalt

2.2.1 Flere menigheter med diakonal satsing

ANTALL MENIGHETER MED DIAKONAL BETJENING, KVALITATIV VURDERING

Diakonstillinger og samarbeid med kommunene

I 2022 kom det to nye diakonstillinger i bispedømmet.

I desember fikk Sola kirkelige fellesråd midler fra Sola kommune til ny, full stilling som ungdomsdiakon. Gjennom flere år har menighetsrådene pekt på behovet for å etablere et lavterskeltilbud for barn og ungdom i Sola. Nå vil kirke og kommune satse på dette sammen, gjennom en stilling som kalles «Kirkens ungdomskontakt».

Stavanger kirkelige fellesråd har fått midler fra Stavanger kommune til en diakonstilling i Hesby, Talgje og Sjernarøy menigheter i gamle Finnøy kommune. Den nye diakonen vil samarbeide med helse- og omsorgstjenesten, lokale lag og organisasjoner, skoler og barnehager. Diakonen skal være et bindeledd mellom kirken og lokalsamfunnet. Ny diakoniarbeider begynner 1.januar 2023.

Det er svært gledelig at store kommuner vil satse på kirkelig diakoni. Dette passer godt med kirkens eget ønske om å utøve tro gjennom handling, bygge fellesskap og fremme nestekjærlighet. Vi tror kommunene på denne måten vil klare å aktivere frivillige i lokalmiljøet, slik at investeringen i en diakon gir mange positive ringvirkninger.

Kirken samarbeider også med kommunene gjennom prosjekter, for eksempel rettet mot flyktninger, bekjempelse av fattigdom og utenforskap. Flere menigheter har julegaveaksjon sammen med NAV. I Sandnes og Strand er det diakonale samtaletilbud på videregående skoler. Kirken bidrar også i den palliative tjenesten ved sykehjem.

Til sammen er det nå 50 diakoner og diakoniarbeidere Stavanger bispedømme. Det gir 73 av menighetene faglig, diakonal betjening, opp fra 68 i 2019.

Diakonale tiltak

	2018	2019	2020	2021	2022
Institusjonsandakter ²		2197		1484	1928
Besøktjeneste	4127	3848	3928	2509	2226
Soknebud				275	279
Sjelesorgsamtaler	2318	2352	3722	3174	2677
Tilbud til eldre		270		152	266

Prester og diakoner gjennomførte under pandemien et høyt antall samtaler sammenlignet med årene før. Vi ser fortsatt en økning sammenliknet med før pandemien. Pandemi-relaterte samtaler er det naturlig nok færre av, og det ordinære diakonale arbeidet er tilbake i full sving. Likevel er det fint å se at kirken blir mer kjent som samtalepartner.

Det ser ut til at besøktjeneste i regi av menigheten minker i omfang. På visitas i Bekkefaret møtte vi besøktjenesten. Mange av besøkene er knyttet til åremålsdager, der det finnes en tradisjon for å gå med blomster fra menigheten. Slik er det mange steder. De som deltar forteller at det kan være kulturelt komplisert noen steder å ringe på dørene. Noen blir overrasket, mange besøk blir en enkel overlevering av blomst, mens andre besøk kan gi

² Vi begynte å bruke den diakonale menighetsstatistikken mer aktivt i årsrapporten for 2021. Noen historiske tall er tilgjengelige i Power BI, mens andre ville det tatt mer tid enn tilgjengelig å hente inn manuelt i år.

verdifulle samtaler. I Veavågen menighet har man startet opp en besøkstjeneste som drives og organiseres av frivillige, i samarbeid med barne- og ungdomsarbeidet.

De kommende årene vil antallet pensjonister øke. De store pensjonistkullene bringer med seg økte samfunnsutfordringer knyttet til helse- og ensomhetsproblematikk. Samtidig kan mange pensjonister være ressurspersoner. Det finnes også mange menigheter som i dag har tilbud til eldre, og der pensjonister er sentrale frivillige. Kanskje bør tiltak for seniorer framover gis mer oppmerksomhet og høyere status, siden det også møter viktige behov og samfunnsutfordringer?

I denne sammenhengen er det gledelig å se at tilbudet til eldre i bispedømmet er tilbake på 2019 nivå. Årsstatistikken forteller at det finnes nær to hundre tilbud til eldre i regi av menighetene i bispedømmet. Det er mer enn to i gjennomsnitt pr. sokn.

Bekkefaret og St. Johannes menigheter har blitt invitert med inn i et samarbeid med SESAM (forskningsinstitusjon på Stavanger Universitetssykehus). SESAM forsker på eldreomsorg og demens og i den forbindelse har de et ønske om å utvikle et undervisningsopplegg rettet mot menigheter, siden menighetene er viktige sosiale arenaer for mange eldre. Å ta vare på sosiale relasjoner og kjenne seg som en del av et fellesskap er et viktig element for at flere eldre, også demente, skal kunne bo i egen bolig betydelig lengre. Menighetene har gitt innspill til SESAM sitt undervisningsopplegg, som hjelp i å skreddersy det inn mot menigheter som målgruppe.

Når det gjelder andakter på institusjon så er antallet i 2022 på vei tilbake til det som var i 2019. I pandemien var det vanskelig å få gjennomført andakter på grunn av smittesituasjonen.

Veien videre

Vi vil fortsette å støtte menigheter som arbeider for å få etablert diakonstillinger. Ansettelsene i Finnøy og Sola er et godt eksempel på målrettet arbeid av et diakoniutvalg over tid for å få opprettet en diakonstilling.

I 2023 har vi planlagt VIVAT-kurs, kurs om forebygging av selvmord, i to prosti. Prestene arbeider med studieprosjekt om diakoni og samfunn. Det blir også fagdag om frivillighet i palliasjon. Diakonene skal arbeide med hvordan diakonien skal bli synlig i «Kirka vår, plan for arbeidet i soknet.»

Det godt etablerte sorgstøttenettverket arbeider også med relasjonen til helseforetakene. Her kan god koordinering styrke tilbudet til de pårørende.

Stavanger kirkelige fellesråd har laget en felles omsorgsplan for byen. Dette er et arbeid som også kan være til inspirasjon andre steder.

2.2.2 Kirken fremmer menneskeverd, fred, menneskerettigheter og vern om skaperverket

Kirken fremmer menneskeverd, fred, menneskerettigheter og vern om skaperverket gjennom forkynnelse, kommunikasjon i det offentlige, kirkelig undervisning og diakoni.

Fasteaksjonen er et årlig høydepunkt for internasjonal diakoni. Konfirmantene gjør en stor innsats for Kirkens nødhjelps arbeid i utviklingsområder, og med få unntak deltar alle menigheter. Menighetene samlet også inn 17 millioner til gode formål i året som gikk, utenom fasteaksjonen.

Gudstjenestelivet preges av engasjement for verden på mange måter, i forkynnelse som oppmuntrer til å bidra, gjennom forbønn og gjennom spesielle markeringer. Misjonsavtalene i menighetene er konkrete bidrag til styrket menneskeverd mange steder.

Et eksempel på dette fant sted i Karmøy prosti. I mars ble det arrangert en felleskristen forbønnsgudstjeneste for Ukraina. En stor bredde av menigheter og forsamlinger ble med. Kommunen, ved ordføreren, var også en viktig samarbeidspartner. Mange deltok. I gudstjenesten var det en appell med informasjon fra folk som kjente situasjonen godt, og i etterkant av samlingen holdt kommunen også informasjonsmøte omkring behovet for innsats i mottak av flykninger fra Ukraina.

Vern om skaperverket er omtalt i et eget avsnitt.

2.2.3. Den norske kirkes utslipp og miljøbelastning reduseres

I 2022 ble bispedømmekontoret igjen resertifisert som miljøfyrtårn. I forbindelse med hver resertifisering jobbes det grundig og systematisk med miljøbelastningen knyttet til virksomheten ved kontoret.

Framover vil det også bli utarbeidet en regional handlingsplan for å redusere utslippene. Flere møter er digitale. Veiledere om bærekraftig mat og arrangementer er gjort kjent og tas i bruk. Studieprosjektet for prester innebærer en reise, men det ble lagt som ramme at det ikke skulle reises like langt som før. De som kan benytter tog eller kollektiv transport på arbeidsreiser i Norge. Arbeidet med å redusere utslipp fra reisevirksomhet vil fortsette.

Det finnes også miljøtiltak i mange menigheter. I 2022 ble Varden grønn menighet og med det er det 49 grønne menigheter i bispedømmet. Det er fremdeles en utfordring for noen menigheter som ønsker å bli grønne at det ikke lar seg gjøre med de tjenesteavtalene de har med kommunen.

Ungdomsrådet arbeider også med kirkelig klimaengasjement og med diplomisering av «Grønt ungdomsarbeid». Målet å gjøre ungdomsarbeid til arenaer der ungdom kan utvikle og praktisere et grønt skifte. Oppmerksomhet om unge klimaaksjonister, skolens miljøprofil og bevisstheten om at de som er unge nå vil oppleve klimaendringene skaper merkbart miljøengasjement. Kirkelig miljøengasjement treffer ungdom. Vår erfaring er at når vi også legger til rette for grønn praksis blir også økoteologiske perspektiv mer relevante og meningsfulle.

2.3 Samhandler med organisasjonslivet, andre tros- og kirkesamfunn, offentlige, private og ideelle aktører.

2.3.1 Samarbeid menighet og misjon styrkes

I 2022 har antall misjonsavtaler i bispedømmet holdt seg stabilt, med 115 avtaler fordelt på 84 menigheter. Dette vitner om et fortsatt sterkt engasjement for misjon i menighetene. Misjonsavtalene fungerer fortsatt godt.

For første gang ser vi at antall avtaler med organisasjoner i «samarbeid Menighet og Misjon» (SMM) har hatt en merkbar reduksjon, fra 106 til 95. Flere menigheter velger å støtte prosjekter drevet av enkeltstående medlemmer i menigheten. Blant annet har det vokst frem et sterkere engasjement for organisasjoner som arbeider i Ukraina.

Til tross for nedgang i antall SMM-avtaler ser vi en økning i inntekter for 2022. Kanskje får færre avtaler mer fokus? Totalt ble det samlet inn 3 509 022 kroner, en oppgang på 490 392 kroner. Dette gir en snittinntekt på 36 937 kroner per misjonsavtale med en SMM organisasjon. Dette ligger godt over landsgjennomsnittet.

Totalt var det 26 menigheter fra Stavanger bispedømme som meldte seg på «Sammen som kirke i hele verden» aksjonen i 2022. 18 av menighetene rapporterte inn en total inntekt på 320 000 kroner. Flere menigheter har gjennomført arrangementer eller kreative tiltak som har skapt engasjement. Samtidig har en del menigheter rapportert inn at det allerede er gode innarbeidede rutiner knyttet til misjonsavtalen, og at deltakelse på en aksjon i dette tidsrommet ikke passet inn.

I tillegg til misjonsavtaler er det et godt fokus på vennskapsavtaler. I 2022 hadde 12 menigheter totalt 17 vennskapsavtaler med menigheter i ulike deler av verden. Det er flest avtaler med menigheter i Europa.

Stavanger bispedømme har en vennskapsavtale med Carlisle bispedømme i England som strekker seg langt tilbake i tid. I mai 2022 var en delegasjon fra Carlisle på en ukes besøk i Stavanger. Delegasjonen besøkte samarbeidsmenigheter, organisasjoner, Utstein pilegrimsgard og bispedømmekontoret. Vi erfarer at slike vennskapsavtaler og besøk er til inspirasjon og gir perspektiv.

Bispedømmet har også en vennskapsavtale med Fianarantsoa bispedømme på Madagaskar. Et besøk fra Madagaskar ble først utsatt på grunn av lokale utfordringer på Madagaskar, og siden har det vært vanskelig å gjennomføre på grunn av pandemien.

Utvalget for Samarbeid Menighet og misjon i Stavanger (SMMS) har gått ned fire møter i året til to. Utvalget har gjort en avklaring i forhold til hva det skal være. Det er nå først og fremst et forum for informasjonsutveksling og kontakt. Tiltak bør gjennomføres av arbeidsgrupper der de som har mulighet bidrar, men opprettelsen av slike grupper kan starte i SMMS. Arbeidsgrupper som nedsettes koordineres i første omgang av misjonsrådgiver ved bispedømmekontoret.

Målet i 2023 er å planlegge en fagdag eller samling som blir gjennomført våren 2024. Ellers blir det viktig å følge opp misjonsavtaler og bidra som koordinator i samarbeidet mellom misjonsorganisasjonene og menighetene.

2.3.3. Barne- og ungdomsorganisasjonene deltar inn i menighetene

De frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene har lange tradisjoner i bispedømmet. KFUK-KFUM har lenge betydd mye i nordfylket og Stavanger. De har også speiderarbeid flere steder i bispedømmet, med god oppslutning. Speiderarbeidet har gode regionale og nasjonale møtepunkter. NMSU og Acta har et stort arbeid i midtre og søndre delen av bispedømmet. Acta har et stort leirarbeid.

Søndagsskolen er viktig over hele bispedømmet. I 2022 var det 59 menigheter som hadde søndagsskole og det ble registrert ca. 3500 barn som deltok. KRIK har mange lokallag.

Flere menigheter driver kor for barn og ungdom. Disse er knyttet til ulike organisasjoner, til Ung kirkesang, KFUK-KFUM eller Acta, bl.a. Soul Children.

Mellom KFUK-KFUM og Den norske kirke på Haugalandet er det god kontakt. NMSU har også mange og gode samarbeidsrelasjoner til Den norske kirke, både lokalt og regionalt. Acta / Normisjons arbeid er mer selvstendig, men mange som deltar er aktive i både menighet og organisasjon. Bispedømmet har en samarbeidsavtale med IMI-kirken, som er en stor og viktig aktør i Stavanger.

Indremisjonsforbundet og Norsk luthersk misjonssamband holder mer avstand til Den norske kirke, men noen steder finnes det godt lokalt samarbeid. Normisjon har også noen relativt selvstendige menighetsfellesskap, med ulik formell status.

Bispedømmet har hatt omtrent et møte i året som oppfølging av Kirkens Unge-plattformen. Her har alle organisasjonene i plattformen blitt invitert og takket ja når de har kunnet. I møtene får partene en oppdatering på hverandres arbeid og drøfter hvordan en på best mulig måte kan styrke barne- og ungdomsarbeidet i bispedømmet. Organisasjonene har mange gode ressurser som kan brukes til ulike aktiviteter for barn og ungdom. Disse brukes i noen menigheter og der hvor organisasjonene selv inviterer til aktiviteter. Blant annet har NMSU og KFUK-KFUM godt materiell til tweens-klubber.

Mange steder var organisasjonene tidligere ute enn Den norske kirke med å drive barne- og ungdomsarbeid. Noen steder i bispedømmet er det fortsatt en arbeidsfordeling mellom menighetene og organisasjonene på dette, men det gjelder først og fremst i enkelte menigheter i Ryfylke, på Jæren og i Dalane. De siste tiårene har menighetene i Den norske kirke etablert mange tiltak for barn og unge selv, i kirker og menighetshus. En del av disse klubbene og tiltakene blir meldt inn i en organisasjon.

Det siste året har flere menigheter knyttet seg til «Follow me». Follow me er et nettverkstilbud for unge ledere i alderen 15-25 år. Nettverket følger opp ungdommer som er eller vil være ledere i større eller mindre grad i menigheten sin. Nettverket har månedlige samlinger, et lederkurs, en stor samling i starten av høsten og en stor konferanse i slutten av juni. Follow me gir også ungdomsarbeidere et nettverk. Follow me drives av NMSU og er særlig utviklet for menigheter i Den norske kirke.

Ukirke i Stavanger sentrum er også et samarbeidsprosjekt mellom bispedømmerådet, menigheter i Stavanger kirkelige fellesråd og NMSU. Norges eldste bedehus i Nygaten er fylt av ungdommer flere dager i uken.

Framover vil vi fortsette de regionale møtepunktene med organisasjonene, med mål om å skape mer samarbeid lokalt. Vi merker oss også målsetningen i tildelingsbrevet om at kirkelig ansatte skal være mer til stede blant ungdom og ser fram til å arbeide med hva det skal bety i praksis.

2.3.4. Samhandling med offentlige og private aktører innen diakoni

Kirkens sosiale engasjement har spilt en viktig rolle i samfunnsutviklingen de siste to hundre årene. Både sosialvesenet, helsevesenet og utdanningssystemet har røtter i kirken. Etter hvert har stat og kommune overtatt ansvaret.

Fortsatt er det områder som ikke dekkes av offentlige velferdstilbud. Prognosene sier også at det offentlige vil få økt press på forholdet mellom ressurser og oppgaver framover. Kommunene er opptatt av økt samarbeid med frivillige og ideelle aktører. Både menighetene og diakonale organisasjoner som Kirkens sosialtjeneste, Kirkens SOS og Kirkens Bymisjon kan være gode samarbeidspartnere.

Mange menigheter i bispedømmet har eller deltar i diakonale prosjekt rettet mot de mest utsatte gruppene i samfunnet. Her kommer det noen eksempler:

Julegaveaksjon

I 2021 vokste hvert tiende barn i Stavanger og Sandnes opp i familier med vedvarende lav inntekt. Økte leviekostnader i 2022 har gjort det enda vanskeligere for disse. Det er skambelagt å ikke ha nok, og denne store og sårbare gruppa går ofte under radaren for flertallet som har nok i det daglige.

I 2022 var 22 menigheter med på å samle inn penger til en julegaveaksjon. Dette tiltaket har vokst de siste årene. Penger som blir samlet inn blir gjort om til gavekort, som NAV deler ut like før jul. Hvis det kommer inn mer penger enn det som blir gitt til jul, blir pengene brukt til andre tiltak for samme målgruppe, for eksempel til aktiviteter i sammenheng med sommerferien.

I 2022 var det for første gang julegaveaksjon i Suldal. En lokal person tok initiativ, og på kort tid kom det inn over 220 000 kroner fra bedrifter, kommunen, organisasjoner og privatpersoner. Dette ble brukt til å kjøpe inn gavekort på 1000 kroner, som kunne brukes i de fleste butikkene i kommunen. På denne måten kom aksjonen også det lokale næringslivet til gode.

Mat onna bronå

«Mat onna bronå» er et tilbud til de mest sårbare innen rus og psykiatri i Haugesund. Mat som blir laget på kjøkkenet i menighetshuset blir delt ut sammen med klær og gaver. Det meste av maten kommer fra butikker og bakere. Tiltaket drives av en egen organisasjon, men menigheten bidrar med lokaler og folk.

Bilde av statsråd Kjersti Toppe på besøk i Haugesund.

Barn er bra-festivalen

«Barn er Bra-festivalen» satte rekord da den ble arrangert for 35 gang i Haugesund. I fjor var det 600 deltakere og 200 ledere (fra ungdomsskolealder til 20-årene, pluss ansatte. Blant deltakerne var det mange barn fra flyktningsmottaket, og NAV flyktning betalte deltakeravgiften. Flere firma stilte opp for andre som ikke hadde råd til å være med.

Den norske kirke i Haugesund leder an i samarbeid med kommunalt ansatte, idrettsledere, speidere og frivillige fra mange organisasjoner. På festivalen er det innholdsrike show og fellessamlinger og et tyvetalls aktiviteter, for eksempel animasjon, forming, baking, speiding og idrett. Her blir kirken synlig i lokalmiljøet på en svært god måte!

Byprest for ungdom

I samarbeid med Sandnes kirkelige fellesråd bidrar bispedømmerådet til en prestestilling rettet mot ungdom i Sandnes. Bypresten er til stede på to videregående skoler i sentrum. Tilbudet startet høsten 2021 og har i løpet av 2022 utviklet seg til å bli fast to dager i uken, hele skoleåret igjennom. To medarbeidere fra Bypresten stiller på morgenkvisten, lager grøt til elevene, og er tilgjengelige i miljøet et par timers tid, blant annet for samtaler, sjelesorg og veiledning.

Trafikkofrenes dag

På trafikkofrenes dag i Haugesund og Stavanger samles Den norske kirke, Trygg Trafikk, NAF, Nødetatene, Norsk Folkehjelp, Røde Kors, Fylkeskommunen og Stavanger Universitetssykehus. Samlingen er viktig for både pårørende og profesjonelle hjelpere.

Sorgarbeid

Det systematiske arbeidet med sorggrupper har fortsatt i 2022. Det har blitt flere grupper i løpet av året og tallet er nå oppe i 108, mot 106 i 2021 og 96 i 2019. Diakonene møtes en gang i måneden i prostiene for å samkjøre dette arbeidet. De arrangerer fagdager om sorg og kurs for sorggruppeløpere.

I bispedømmet er det også en viktig nettverksgruppe for sorgstøtte som består av:

- Landsforeningen for etterlatte ved selvmord (LEVE),
- Landsforeningen - uventet barnedød (LUB),
- Pårørendesenteret i Stavanger
- «Vi som har et barn for lite»
- Prestetjenesten ved Stavanger Universitetssykehus,
- Sorggruppene i regi av diakonene i Stavanger bispedømme.

Samarbeidet gjør at de ulike organisasjonene holder god kontakt og kan styrke hverandres tilbud. I år ble Karmøy og Haugalandet prosti med i nettverket. Rogaland Fylkeskommune inviterer "Sorgstøttenettverket" til å gi innspill til et nyhetsbrev for folkehelse i Rogaland 4 ganger i året. Nettverket hadde også en fagdager om barn som pårørende i oktober.

På Karmøy har det vært en satsing på sorgstøttegrupper for barn og unge. Prostidiakonen har innledet et godt og fruktbart samarbeid med skolehelsetjenesten om sorgstøttegrupper for barn og unge, inkludert videreutdanning til dette. Arbeidet har blitt veldig godt tatt imot både i kommunens ledelse og av de familiene som har fått benytte seg av tilbudet. Satsingen kan utvides i årene fremover.

Mange barn opplever å være pårørende i løpet av sin oppvekst. Når noe skjer med foreldre eller søsken, påvirkes barnas hverdag. Livet i familien består av store og små hendelser som kan gjøre barn til pårørende på ulike måter.

Kirke-helse-prosjekter

Gjennom prosjektet «Tid som gave» ønsker Domkirken og St. Petri menighet å bidra til økt livskvalitet for mennesker i den siste delen av livet. Målgruppen for prosjektet er palliative pasienter som bor hjemme og deres pårørende. Menigheten har etablert et tilbud der frivillige supplerer offentlig omsorg og avlaster pårørende. I 2022 har sju personer avlastet pårørende ved å sitte nattevakt eller i perioder i løpet av dagen.

Sandnes kirkelige fellesråd har en sykevaktjeneste som også har støtte fra kommunen. Gjennom tjenesten bidrar frivillige med å følge mennesker som trenger det til avtaler i helsevesenet. De stiller også opp og gir avlastning for pårørende, har besøkstjeneste og hjelper til med innkjøp.

Oppsummering

Bredden i diakonale prosjekter i bispedømmet viser at det finnes mye kreativitet og diakonal skaperkraft i menighetene. Det viser også at menighetene er oppmerksomme på mulighetene for samhandling som fins, med både kommuner, næringsliv, andre organisasjoner og frivillige aktører. 2022 har gitt oss både nye prosjekter og vekst i nyskapinger fra tidligere.

3. Kirken er mer for flere

3.1 *Gir tilhørighet og skaper gode møteplasser og fellesskap fysisk og digitalt*

3.1.1 *Kirkens digitale nærvær øker*

I koronatiden økte kirkens digitale nærvær betraktelig. Ansatte fikk økt kompetanse på både teknikk og strategi, og de fleste menigheter rustet opp utstyrsparken sin. Etter at restriksjonene tok slutt, har det naturlig nok vært mer prioritert å åpne opp og invitere inn til fysiske samlinger enn å holde det digitale nærværet oppe. Folk gikk også litt trøtte av digitale løsninger etter hvert, både mottakere og avsendere har blitt og mer bevisste på begrensningene og ulempene i forhold til mulighetene.

Mange menigheter har likevel videreført noe av det beste fra koronatiden. Det er fint å se at stadig flere dreier i retning av å «være kirke på nett» framfor å «fortelle om kirken på nett».

Kirken må være til stede på digitale flater, for å være folkekirke der folk er og for å virkeliggjøre kirkens strategi. 2022 har hjulpet oss å se hva økt digitalt nærvær bør innebære. Etter korona er det kanskje ikke naturlig å øke *kvantiteten* på nett, men i stedet bruke det vi har lært til å øke *kvaliteten* på hva vi gjør digitalt. Det er også kvalitet som når ut til flest folk, så et kvalitets-fokus vil være en vinn-vinn-strategi.

Hva er god kvalitet på digitale flater? Mange menigheter svarer dette godt ut med å være nære, relevante, personlige og engasjerende på nett. Gode fortellinger styrker relasjonen mellom folk og kirke og er også med å bygge et godt omdømme. Kommunikasjonsrådgiver fra bispedømmet kurser de fellesrådene og menighetene som etterspør det. Temaet på UT-konferansen i 2022 var blant annet «Kirken som venn på SoMe» og «Hvordan kommunisere på digitale flater».

Flere steder i bispedømmet er det opprettet egne kommunikasjonsstillinger (hele eller deler), som utgjør en viktig styrking av fagområdet.

Stavanger kirkelige fellesråd har fortsatt å lage digitale allsangressurser til sangboken «Syng med», samt å produsere digitale andakter beregnet på beboere i alders- og sykehjem. Andaktene har vist seg å være viktige for målgruppen. Arbeidet skjer i samarbeid med Stavanger kommune og med støtte fra Statsforvalteren i Rogaland.

Flere menigheter strømmer gudstjenester hver søndag. Selv om det ikke er svært høye seertall, skaper sendingene en god møteplass og viser at menigheten ønsker å være åpen og inkluderende, også for de som ikke kommer seg i kirken.

Et annet utviklingstrekk er at mange menigheter har blitt bedre på å markedsføre sine arrangement og samlinger på sosiale medier. Haugesund har for eksempel satset på digital annonsering for konfirmasjon i større mediehus, noe som viste seg å være vellykket og nådde ut til mange.

Utviklingen av «Portaler til tro» med en egen nettside er også med på å styrke kirkens digitale nærvær. Målet er blant annet å være kirke på nett på nye måter for medlemmene.

Digital kirke er fortsatt nybrottsarbeid. Det utfordrer til refleksjon. På hvilken måte vil vi være synlige? Hva vil vi synliggjøre? Hvordan kan vi dra i samme retning på tvers av organisatoriske skillelinjer? I 2023 vil vi se om et felles kommunikasjonsløft for kirken i Rogaland kan styrke digitalt nærvær, øke kompetansen og tydeliggjøre et fagfelt som ennå ikke er på det nivået en organisasjon av kirkens størrelse og oppdrag krever.

3.1.2. Universell utforming av og i kirken styrkes

I Stavanger bispedømme er det 49 menigheter med tilbud til mennesker med funksjonshemming. De aller fleste tilbud lå nede helt frem til høsten 2022 etter pandemien, men da de kom i gang igjen var de fort tilbake til «normalen», med jevnt over god oppslutning og stor entusiasme. Mange av menighetene arrangerer også sporadiske HEL-gudstjenester.

Et gjennomgående inntrykk er likevel at inkluderingsarbeidet blir et arbeid på siden av det andre. Man kan med andre ord spørre seg om det blir inkludering i ordets rette forstand.

Det er god samhandling med helse- og omsorgstjenesten i kommunene, og flere institusjoner legger mye arbeid ned i å styrke den enkeltes rett til religionsutøvelse.

HEL-koret på Karmøy, som hadde sin premiere høsten 2021, kom også i gang etter en ufrivillig pause. Korttilbudet for unge mennesker med utviklingshemming i Karmøy er et positivt tilskudd til inkluderingsarbeidet i bispedømmet. Vi har forhåpninger om at korgleden vil smitte til andre deler av området vårt. I Stavanger arbeides det konkret for å få på plass et nytt kor.

I 2022 kunne vi igjen invitere til kirkefelleskapstur på Solgården i Alicante, Spania. Solgården er et ferisenter for en gruppe turister som trenger ekstra trygghet og tilrettelegging. Et ferieparadis, tilrettelagt for bevegelseshemmede. På senteret er der både leger og sykepleiere, noe som er viktig for målgruppen.

Denne gangen arrangerte vi turen uten samarbeid med andre bispedømmer. Vi hadde reservert 90 plasser på Solgården, men måtte heve grensen. Til slutt var vi 120 mennesker som reiste. Direkte fly mellom Stavanger og Alicante gjorde de praktiske utfordringene mindre enn tidligere.

I flere av prostiene organiseres tilrettelagt konfirmantundervisning ut fra en av prostiets menigheter, og man sender ut informasjon om dette sammen med den andre informasjonen som går ut til det aktuelle årskullet. Disse tilbudene blir brukt i varierende grad. Noen i målgruppen velger å ha én-til-én undervisning eller å være sammen med resten av årskullet.

Stortinget har vedtatt at landets steinkirker fra middelalderen skal stå i god stand til jubileumsåret 2030, og i fjor ble det lovet 10 milliarder kroner til vedlikehold og bevaring av norske kirkebygg. Her i Rogaland har vi flere middelalderkirker i stein og arbeidet er godt i gang. I dette arbeidet har det også vært viktig å utforme omgivelser på en slik måte at de kan brukes av alle mennesker, i så stor utstrekning som mulig.

Veien videre

I kirken skal det være plass og rom for alle mennesker, fordi det ligger i kirkens vesen og oppdrag. Erfaringen viser at en inkluderende kirke ikke kommer av seg selv. I tiden fremover er det avgjørende å arbeide kontinuerlig med holdninger i menighetene, holde gudstjenester for og med alle, ha ordinære trosopplæringstiltak tilrettelagt for alle, samhandle videre med kommunenes helse- og omsorgstjenester og sørge for at lokaler og uteområder er universelt utformet.

I 2023 vil vi arrangere kirkefelleskapstur regionalt i bispedømmet. Vi opprettholder også de andre regionale fellessamlingene og besøker klubber på ulike steder. Inkluderingsrådgiverne bidrar også med faglig rådgivning til menigheter og ansatte i kommunens omsorgstjeneste. Et spennende prosjekt er å spre «Gudstjeneste for alle» som ressurs. Flere menigheter er interesserte i å bruke dette oftere, nettopp fordi det kan fungere godt som gudstjeneste for alle.

3.1.3 Folkekirken tilbyr ulike møteplasser og fellesskap

Kirken i Rogaland tilbyr mange ulike møteplasser. Tilbudet er stort, variert og finnes over hele fylket, for mange ulike målgrupper.

I Tungenes prosti var kirken for første gang med på «Jul i Ølberg». Ølberg er et strand-, friluft- og campingområde ved en populær strand. På julemarkedet kommer det både lokale og mange tilreisende. I 2021, da markedet ble arrangert for første gang, deltok Ræge menighet med markedsvarer i et av naustene på Ølberg. I 2022 utvidet menigheten med et telt for barn og unge med stor aktivitet. Dette var godt besøkt og var et samarbeid med den lokale fritidsklubben.

Menigheten la søndagens adventsgudstjeneste til Ølberg havn med mange fremmøtte. Presten brukte baugen på en fiskebåt som alterparti/prekestol. Menigheten legger opp til at dette nå blir en tradisjon.

Mange menigheter satser på middager i kirken i løpet av uka. Blant annet har Hillevåg menighet i Stavanger satset på dette. En gang i måneden er det middag etter arbeidstid for store og små, laget av frivillige og stab, med liturgisk avslutning for alle i kirkerommet. Dette har slått godt an og samler folk som bor i menigheten på en ny måte.

I Randberg og Grødem er kirken representert i en felles prosjektgruppe for ungdomstilbudet i kommunen. Her organiserer de isdisko, talentkonkurranse og konserter i sentrum i samarbeid med andre aktører.

I Karmøy prosti har Falnes menighet etablert en møteplass på kirkekontoret som kalles «pust i bakken». I Veavågen menighet bygger de om kirkestuen til kaffebar. I Torvastad menighet har de startet «Torsdagskafé» i kirkestuen i forbindelse med babysang.

I Suldal har kirken startet bruktbuikk i samarbeid med frivillighetsentralen. Her er klær gratis. I tillegg er det også tilbud om kaffe, te, kjeks og drøs. «Butikken» er åpen torsdagar mellom klokken 14-15.30 og er veldig godt besøkt.

Vår Frelzers menighet Haugesund er et eksempel på en menighet med mange møteplasser. Menigheten har jubilentfest, formiddagstreff under seniorfestivalen, «Åpent hus» hver fredag, lørdagskafé for mennesker med utviklingshemming, gjestebud jul og påske for mennesker innen rusomsorgen, grilltur for mennesker innen rusomsorgen og høsttur for eldre.

Ålgård menighet har stort diakonalt arbeid, blant annet «Stasjonsklubben» for mennesker med nedsatt funksjonsevne, «Kafé Stoppen» for de som sliter med rus og «Global kafé» for flyktninger, i samarbeid med flyktningetjenesten i kommunen.

59 menigheter har tilbud om bibelgrupper/samtalegrupper/husfellesskap. I årsstatistikken rapporteres det om 416 samtalegrupper til sammen. 20 menigheter har tilbud om bibelkurs og 26 menigheter med andre typer kurs. Det er 876 deltakere på disse kursene.

Sosial støtte og deltakelse i lokalsamfunnet, fritidsaktiviteter og nabolaget virker positivt på folks helsetilstand. Deltakelse skaper sosiale nettverk og en god balanse mellom opplevelse av egen frihet og sosial tilhørighet. Mange slike møteplasser rundt omkring er etablert i kirkelig regi, mange for målgrupper som spesielt trenger å finne et nettverk.

Kirkekaffen må heller ikke glemmes. Den samler mange.

3.2 Motvirker utenforskap og utforsker nye måter å være kirke på

3.2.1 Ungdomsarbeidet styrkes, og kirken er til stede på utdanningsinstitusjoner og i forsvaret.

INDIKATORER: ANTALL DELTAKERE PÅ TILBUD FOR 13-17 ÅR

ANTALL DELTAKERE TILBUD 18-30 ÅR

Utviklingen i ungdomsarbeidet

Det er oppløftende å se at ungdomsarbeid i menighetene fremstår stabilt etter pandemien. Sammenliknet med årene før pandemien har det vært en liten økning.

På lederkurs for aldersgruppen 13-17 år ser vi at det har vært et oppsving, fra 597 deltakere i 2019 til 633 i 2022. Her var det 43 menigheter som til sammen hadde 97 tilbud. Det er også oppløftende å se at så mange menigheter har klart å få restartet eller nyetablert ungdomsarbeid, både store og små. Flere av disse har vært i samarbeid med barne- og ungdomsorganisasjoner. Ser vi på disse menighetene skiller Sandnes prosti seg klart ut, med fem av de ni største ungdomsgruppene.

Av kontinuerlige aktiviteter for 18-30 åringer har det gått opp fra 125 tilbud i 2019 til 142 i 2022, fordelt på 16 menigheter. Her ser vi derimot at det er større spredning i geografi på menigheter som har større tiltak. For denne målgruppen ser vi at det er særlig menigheter i byer eller bynære strøk som har et utstrakt tilbud.

Ser en nærmere på ungdomsarbeidet som drives er det særlig ledertrening, ungdomsklubber og nettverk som har stor betydning. Prosten i Ytre Stavanger skriver i sin rapport at alle menighetene driver ungdomsklubber, ledertrenings- eller smågruppearbeid for ungdom. Generelt sier prostene at det finnes tilbud til ungdom de fleste steder, men i regi av litt ulike aktører.

Satsing på tweensarbeid har også stor betydning. Prosten i Karmøy kobler tweensarbeid direkte til vekst i ungdomsmiljøer i kirken. Det er også etablert en ny ungdomsklubb på et leirsted knyttet til Falnes menighet. Denne samler mellom 70 og 120 ungdommer. I Randaberg og Grødem har de ungdomskafé etter skoletid en dag i uken. I Tysvær har de samlinger for 60-80 ungdommer på fredager, og i Rossabø kirke i Haugesund har de en ny klubb som samler ungdom fra hele byen. På Jørpeland og på Tau har de en ungdomsklubb som samler over 50 personer. Jæren har flere store ungdomsmiljø, blant annet på Lye i Frøyland/Orstad, i Nærbø og på Ålgård.

I Haugesund har de etablert et samtaletilbud etter «13-20-modellen». Prosjektet er i oppstartsfasen.

Det kommende året vil vi arrangere UT-konferanse, arbeide gjennom Ungdomsrådet, ha fagdager om grønt ungdomsarbeid og etablere og delta i nettverk for ungdomsledere. Vi vil også kartlegge tilbud til unge voksne og lage en strategi for arbeid med dette.

Ungdomstinget og ungdomsrådet

Ungdomstinget i Stavanger bispedømme er et årlig møtepunkt for ungdom mellom 15 og 30 år. Det er en del av ungdomsdemokratiet i Den norske kirke.

Målet med ungdomstinget er å samle ungdom i Den norske kirke til læring, utveksling av erfaringer og inspirasjon til videre arbeid. Ungdomsrådet har hovedansvar for planleggingen av Ungdomstinget og oppfølging av det som skjer der. Rådet arbeider for at Ungdomstinget skal være et kjent og etterspurt arrangement for ungdommer i Stavanger bispedømme. I tillegg til å kunne påvirke gjennom saksarbeid er det også et mål at Ungdomstinget kan bygge kompetanse, bygge relasjoner og styrke ungdomsarbeid i menigheter.

Evalueringer fra tidligere har vist at disse ønskene ikke blir møtt i så stor grad som en ønsket. Ungdomsrådet har derfor drøftet Ungdomstingets formål og format. Det har resultert i et oppdatert mandat, fra 2021. Som en konsekvens av dette har Ungdomstinget blitt til «UT-konferansen», som er Ungdomstinget i et nytt format, med et mer allsidig program og arbeid med saker på en måte som gjør det lettere for flere å delta.

Ungdomsrådet hadde 5 møter og behandlet 30 saker i løpet av 2022.

I juni var Stavanger bispedømme vertskap for det første «UT 2.0». Arrangementet er et samarbeid mellom Nidaros, Bjørgvin, Agder og Telemark bispedømmer, og samler alle ungdomsrådene til fellesskap, opplæring i saks- og plenumsarbeid, i tillegg til erfaringsutveksling fra arbeidet med Ungdomsting og Ungdomsdemokrati i de respektive bispedømmene.

Ungdommens kirkemøte ble arrangert i oktober, og ungdomsrådet hadde to representanter. En av delegatene ble valgt inn i Den norske kirkes Ungdomsutvalg.

VID Stavanger og Stavanger bispedømmeråd har flere samarbeidspunkter, som også berører ungdomsarbeid. Vi arrangerer årlig en Fagdag Ungdom, som både retter seg mot ansatte i menighet så vel som studenter. VID har også utarbeidet flere enkeltemner ansatte i Den norske kirke kan ta, som kan ha stor nytteverdi for ungdomsarbeid. For eksempel har de moduler innen ressursbasert ledelse og økoteologi.

3.2.2 Kirkens rolle i sivilsamfunnet styrkes

INDIKATORER: DELTAKELSE I KOMMUNALE KRISETEAM, DELTAKELSE I FYLKESBEREDSKAPSRÅD

Mye av kirkens bidrag i sivilsamfunnet er beskrevet andre steder i rapporten. Her skal vi kommentere tre spesifikke arenaer og prosjekter.

Kommunale kriseteam

Kirkens rolle i kriser og katastrofer er formalisert fra myndighetene. Både politiet og kommunene kan be om slik bistand fra kirken. Når ulykken først er ute, er det viktig at de som skal samarbeide kjenner hverandres roller og ressurser.

I mars 2022 ble det invitert til en samling hvor ledere av psykososiale kriseteam på Haugalandet møtte prester i samme området. Rådgiver diakoni fortalte om «Kirkens rolle ved kriser og katastrofer». Denne er forankret i Politiets beredskapssystem (PBS 1) og «Mestring, samhørighet og håp - Veileder for psykososiale tiltak ved kriser, ulykker og katastrofer».

Ledelsen i kriseteamet i Haugesund kommune presenterte hvordan arbeidet i kriseteamet er organisert og sa litt om hvordan de vurderer samarbeidet med prestene i dette. To sokneprester responderte på dette og fortalte om prestenes beredskapsarbeid. Denne modellen for samhandling ønsker vi skal gjennomføres i alle prostier i bispedømmet.

Vi tar opp samarbeid i kriser og katastrofer på visitaser. Hvordan dette er organisert varierer fra kommune til kommune. De fleste stedene er kirken integrert på en god måte, men noen steder er det nødvendig å styrke planverket og kontakten for at samarbeidet raskt skal komme i stand i en konkret krise.

Fylkesberedskapsrådet

I fylkesberedskapsrådet er Den norske kirke som det største trossamfunnet i fylket, representant for tros- og livssynssamfunnene. Stavanger bispedømme er representert ved stiftsdirektør. Rådet har jevnlig samlinger. Det oppleves som nyttig og meningsfullt å delta på møtene. Vi får synliggjort at kirken er en samarbeidsaktør på beredskapsfeltet, og vi får nyttig beredskapsinformasjon og vedlikeholdt relasjoner til andre beredskapsaktører.

Fattigdomsbekjempelse

I slutten av 2022 fikk Den norske kirke fire millioner 4 millioner fra barne – og familiedepartementet til fattigdomsbekjempelse, rettet mot sårbare og utsatte familier. Pengene skulle brukes før jul.

Stavanger kirkelige fellesråd fikk kr.249 600.- av dette. Disse midlene ble fordelt på 14 menigheter gjennom følgende tiltak: Pakker til barn via julegrantenning, Julegaveaksjon i samarbeid med NAV, Juletreff, Julefeiring for alle, og arrangementet «Vi vil feire desember». Noe som ble til overs selv etter alt dette ble gitt videre til Røde Kors.

Sandnes kirkelige fellesråd fikk 156.000 kr som ble til fordelt gjennom NAV til 124 familier med aleneforsørgere og gjennom menighetene i Sandnes.

Erfaringene fra dette viser at kirken kan snu seg rundt og har kontakter som også kan brukes til å kanalisere midler raskt ut der det trengs.

3.2.3. Flere menigheter tilbyr fellesskap til nye i Norge

I 2021 rapporterte 22 menigheter at de hadde tiltak rettet mot flyktninger. Etter den nye flyktningestrømmen fra Ukraina sier 40 menigheter at de har aktiviteter på dette området.

Det varierer hvor i bispedømmet det er mottak og større grupper bosatt. Alle steder der det kommer et mottak finnes det en menighet som kan bidra.

Tidlig i år sendte biskopen ut brev om «Hva kan menighetene gjøre for flyktninger fra Ukraina». Diakonirådgiver har kontakt med en rekke menigheter som har satt i gang tiltak. Vi hører om større arbeid med dette flere steder i bispedømmet, for eksempel på Jæren, i Stavanger, i Gjesdal, Suldal og Bjerkreim.

Dette skjer i både store og små sokn. Hjelmeland menighet startet opp med språkkafe hver torsdag for flyktningene. Før jul opprettet de også en gratisbutikk med klær og leker. Strand har nytilsatt diakoniarbeider som samarbeidet med den videregående skolen, flyktninghjelpen, NAV og butikker om utdeling av gaver, mat og klær før jul, til ca. 120 ukrainske flyktninger. Egersund menighet var med på felles organisering og utdeling av velkomstpakker.

I Suldal har diakonen samarbeid med introsenteret og psykisk helse i kommunen. Hun har vært med på å arrangere to ICDP-grupper. ICDP er et familieveiledningsprogram. Forkortelsen står for «International Child Development Programme». Programmet hadde 12 samlinger på to timer for arabiskspråklege og det samme for ukrainere.

Rett før jul kom 200 ukrainske flyktninger til Bryne kyrkje. De fleste var kvinner og barn bosatt på Jæren. Lokale «venner av Ukraina» tok initiativ og regisserte et julearrangement for ukrainske flyktninger i området. Frivillige i menigheten sto for praktiske ting, som servering av julegrøt. Kvelden hadde preg av tradisjonell norsk juletreffest med godteposer fra nissen og gang rundt juletreet. Soknepresten holdt andakt om den hellige familien på flukt fra Betlehem. Det ble sunget både norske og ukrainske julesanger. En ukrainsk musiker deltok, en ukrainsk kunstner hadde utsmykket programheftene og en Ukrainsk eventyrforteller fenget forsamlingen. Den ukrainske nasjonalsangen ble sunget. Fire kjedepyntede ordførere ønsket flyktningene velkommen til Jæren med varmende ord i en vanskelig tid.

Menighetene i Stavanger har møtt 704 ukrainere via 38 tiltak, som konserter, kveldsbønn og forbønn for Ukraina, kirkemiddager, salmekveld, lysfest, internasjonal cafe, strikkecafe, språkpraksis og cafe for beboere på mottak. Fellesrådet tilsatte raskt en flyktningekoordinator. Kirken fikk gjennom dette en sentral rolle i den frivilligbaserte responsen.

11 fellesråd og sokn fikk fikk tilskudd fra Kultur- og likestillingsdepartementet til frivillig innsats for inkludering av ukrainske flyktninger.

Kommunene i Rogaland har blitt bedt om å ta imot til sammen 3760 flyktninger neste år, både fra Ukraina og fra andre konfliktområder. Flyktningearbeidet vil bare bli viktigere. Det planlegges en fagdag i 2023, hvor menigheter kan dele erfaringer om hvordan det er å ta imot flyktninger og samarbeide med andre aktører som Røde Kors og Norsk Folkehjelp.

3.2.4 Kirken bidrar til nyskaping og innovasjon

INDIKATOR: PROSJEKTER VI GIR INNOVASJONSMIDLER, KVALITATIV VURDERING

Årsrapporten inneholder flere avsnitt om innovasjon. Det oppstår stadig nye tiltak i menighetene. Flere av disse er omtalt i andre avsnitt av rapporten, spesielt under diakoni. I det følgende kommer det eksempler på andre innovasjonsprosjekter i bispedømmet.

Prosjektmidler.

De siste årene har bispedømmerådet utlyst restmidler til prosjekter med et kirkelig formål, i regi av menigheter eller organisasjoner. I år behandlet bispedømmerådet 113 ulike søknader. Til sammen ble det søkt om over sju millioner i støtte, mens bispedømmerådet kunne dele ut i underkant av to millioner kroner.

Bispedømmerådet prioriterer søknader som retter seg mot strategiske mål. Mange av søknadene handler om diakoni, tiltak for ungdom eller kultur. Trosopplæringsmidler er også en del av restmidlene, og disse blir gitt til nye prosjekter i trosopplæringen.

I 2022 ble det blant annet gitt midler til:

- Parselhager som brukes i menighetsarbeid sør på Karmøy. Prosjektet har et nyskappende, praktisk miljøperspektiv og retter seg mot barn og unge
- Tverrkulturelle møtepunkter
- Fellesskapsbyggende tiltak i menigheter
- Dagsretreater
- Nye tilbud om sorggrupper
- Kirkelig arrangement på Gladmatfestival
- Podcaster om livsmestring for ungdom: «Sårbarhetens kraft»

Ellers brukes prosjektmidler til flere konserter, orgelkurs for ungdom og utvikling av ressursmateriell.

Åkra menighet har startet med «Båtkonfirmanter» for prosjektmidler de fikk i 2021.

Grønt ungdomsarbeid

I Stavanger bispedømme er vi godt i gang med å utvikle konseptet "Grønt ungdomsarbeid". Visjonen er: Å gjøre kristent ungdomsarbeid til gode møteplasser hvor ungdommer kan leve ut et grønt skifte.

Grønt ungdomsarbeid kan tilpasses små og store ungdomsarbeid. Vi anbefaler at det forankres i ungdomsdemokratiet i kirken. Det vil si at ungdomsrådet(styret) i menigheten vedtar å bli grønt ungdomsarbeid som igjen informerer menighetsrådet om vedtaket. Har ikke menigheten ungdomsråd(styre) kan dette være en god anledning til å opprette dette. Råd og støtte til dette kan man få hos rådgiver for ungdom på bispedømmekontoret. Det er nedsatt en arbeidsgruppe som skal legge konseptet frem på "Fagdag ungdom" 29.mars 2023.

Nye menighetsbygg

I påvente av nye permanente lokaler både på Austrått og Ganddal tok menighetene i fjor i bruk nye menighetssentre begge steder. Menighetene overtok modulbygg kommunen tidligere hadde brukt som barnehager. Disse er gjort om til menighetsbygg, med betydelig oppussings- og dugnadsinnsats blant ansatte og frivillige. Nå er det vel 500 kvadratmeter praktiske og gode lokaler for nye typer arbeid begge steder. De er allerede tatt i bruk som samlingsplasser for barn og ungdom, med nye klubber og tilbud. Lokalene benyttes også av andre lag og foreninger i nærheten. I «Delta» på Austrått feires det også gudstjenester.

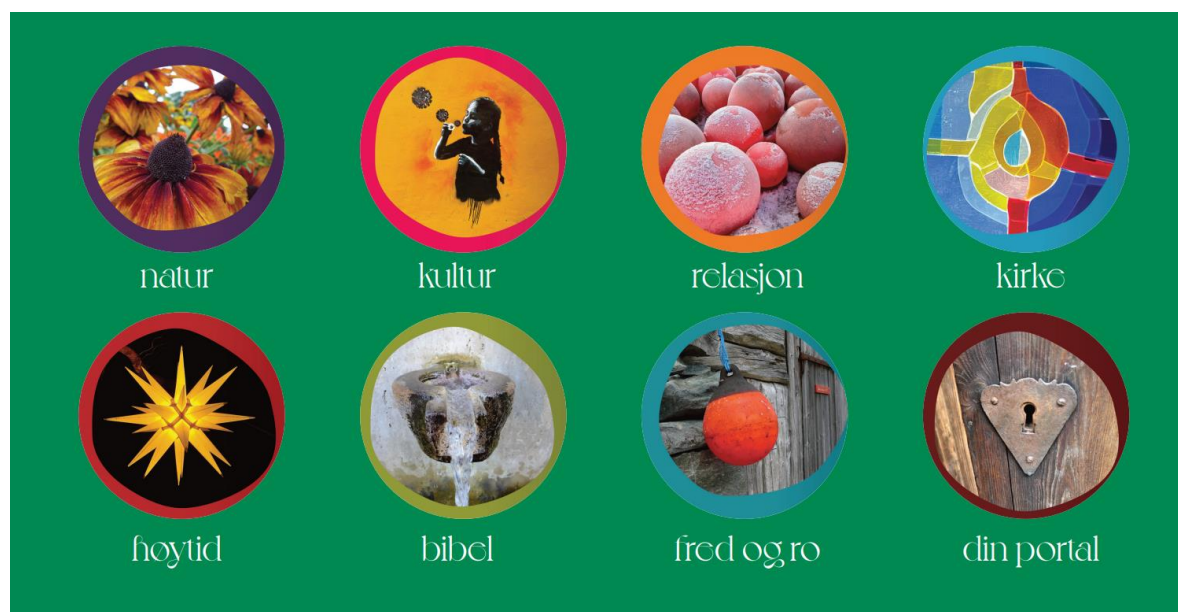
Portaler til tro

Medlemsundersøkelser viser at en stor andel av kirke-medlemmene tror på Gud, ber og er innom kirken i løpet av året. Samtidig ser vi at gudstjenesten ikke nødvendigvis når nye, ut over deltakelsen knyttet til kirkelige handlinger. Kan vi også åpne rom for tro på nye måter?

Ut fra dette behovet har bispedømmet utarbeidet konseptet «Portaler til tro». Dette er et prosjekt som ønsker å nå ut til bredden av medlemmene. Det bruker andre kanaler for å kunne kommunisere med de som synes kirketerskelen er for høy, de som er positive til kirken, men som ikke engasjerer seg og til de som er nysgjerrige, men ikke får påfyll av kristen tro og kunnskap.

De åtte portalene ønsker å åpne opp det tradisjonelle rommet for tro og møte mennesker der de er. Gjennom natur, kultur, relasjon, kirke, høytider, bibel, fred og ro og «din portal» kan mennesker oppdage at det finnes flere veier til Gud og tro enn de kanskje har tenkt.

Portal-prosjektet er utviklet med hjelp av en prosjektgruppe, som bidro med innspill til tekst og layout på brosjyre/nettside, og til framdrift og utvikling av prosjektet. Medlemmene i prosjektgruppa var teologer, pedagoger og kommunikasjonsfolk. I tillegg har en rådgiver fra Kirkerådet vært med i gruppa.

Portal-ressurser

Prosjektet har begynt med en brosjyre (på bokmål og nynorsk) og en nettside, www.portalertiltro.no, som hovedpresentasjoner av portalene. Brosjyren skal skape undring og ettertanke, gjennom både tekst, design og bilder. På brosjyrens bakside kan man via en QR-kode komme inn på nettsiden med portalene. Der finnes det en innledning og lenker til tekster om kristne tro, tilpasset en bred målgruppe. I tillegg til brosjyren og nettsiden er det også utarbeidet en rekke ressurser, som film, veiledninger, manual, plakat og artikler. Disse kommer i Ressursbanken.

Brosjyren og nettsiden er utarbeidet i samarbeid med reklamebyrået April procontra. I desember 2022 vant byrået sølv for nettsiden www.portalertiltro.no i bransjekonkurransen Sterk reklame for digitale flater.

Utprøvingen av portalene i bispedømmet

Prosjektet har blitt presentert i ulike fora i bispedømmet i løpet av 2022; for proster, kateketer, prester, på medarbeidersamling for alle ansatte og for rådsledere. Det har vært mange gode tilbakemeldinger på portalene underveis.

Som et prøveprosjekt ønsket vi å dele ut brosjyrer menighetene kunne gi videre til årets konfirmantforeldre. Vi utarbeidet en powerpoint-veiledning som kunne brukes sammen med brosjyren. Brosjyrene ble delt ut til alle menighetene på medarbeiderdagen for alle ansatte 1. september.

Etter et par måneder ba vi om tilbakemeldinger på bruken av portalene i møte med konfirmantforeldrene. Noen hadde allerede hatt første samling med foreldrene, men ønsket å dele ut brosjyrene på neste samling. De som hadde hatt samling og brukt veiledningen sammen med brosjyren synes dette hadde fungert godt.

Framover skal vi jobbe mer med å løfte fram nettsiden via sosiale medier.

Til nå har det vært mest fokus på brosjyren. Denne kan snart bestilles i nytt opplag og brukes på samlinger med dåpsforeldre, brudepar, i babysanggrupper, på gudstjenester, konserter og andre arrangement.

Portalene er også tilgjengelige for andre bispedømmer. Prosjektet har vært presentert på noen nasjonale fagsamlinger og vi hører flere er interesserte.

3.3 Skaper en mangfoldig, rekrutterende og inkluderende arbeidsplass og frivillighetsarena

3.3.1 Kirkelige medarbeidere trives i jobben og har et inkluderende og likestilt arbeidsfellesskap

INDIKATOR: SYKEFRAVÆRSRAPPORTERING I DEL IV;
ANTALL MENIGHETER MED HELT MED-ANSATTE ELLER LIGNENDE (ATTFØRINGSBEDRIFTER)

Rapportering på arbeidsmiljø finnes i del IV av rapporten. Her kommenterer vi kirken som inkluderende arbeidsplass. Indikatoren for årets rapport er ny, så her har vi ikke hatt systematisk arbeid i 2022.

Det er attføringsbedrifter i de fleste kommunene i bispedømmet. Ingen av disse har kirkelig tilknytning organisatorisk, men det er gode forbindelser mellom bedrifter og menighetet mange steder.

I oktober 2022 ble det inngått avtale mellom Den norske kirke og Stiftelsen HELT MED. Intensjonen er å etablere av arbeidsplasser i for mennesker med utviklingshemming på flere steder i samfunnet, der utviklingshemmede kan få kolleger utenfor sin egen gruppe og bidra i virksomheten. Avtalen innebærer at Den norske kirke stiller seg positiv til at virksomheter i Den norske kirke inngår konkrete avtaler med HELT MED.

Fra Stavanger bispedømmekontor har det gått ut orientering til aktuelle ledd i organisasjonen om dette. Foreløpig er det ingen ansatte personer gjennom HELT MED-ordningen i bispedømmet, men vi håper dette kan skje etter hvert.

3.3.2 Flere engasjeres til frivillig tjeneste i kirken

INDIKATOR: ANTALL FRIVILLIGE (SPLITTET PÅ I HVILKE SAMMENHENGER), KVALITATIV VURDERING – GODE HISTORIER

Frivillige 2017-2022										
År	Medl + tilhøyrende	Totalt	Gudst.	Barn	Unge	Diak.	Kult.	Utv.	Anna	% av medl.
2022		10312	4011	2183	1718	1738	1071	2196	2064	
2021		10028	4162	2358	1542	1768	771	2132	1832	
2020	322 527	11 156	4571	2390	1772	1950	1049	2310	1778	3,5 %
2019	333 178	13 646	5187	3565	2319	2343	1623	2513	2330	4,1 %
2018	335 566	14 037	5250	3674	2429	2236	1451	2425	2586	4,2 %
2017	336 924	13 928	5703	3600	2340	2217	1665	2481	2587	4,1 %

I 2022 ble «Frivillighetsåret» i Norge markert. Den norske kirke var med.

Kirken er i en særstilling når det gjelder å organisere frivillighet; både ungdommer, voksne og eldre. Med 90 menigheter spredd ut over hele fylket er det lange tradisjoner for å være et arnested for frivillig innsats.

Selv om frivilligheten fortsatt er stor, fikk den et slag under pandemien. I denne perioden har kirken hvilt mer på de ansattes innsats. Tallene bærer preg av dette.

Frivillighetens år

Bispedømmerådet satte ned et utvalg for å arbeide med frivillighet i mars 2021. Utvalget har arbeidet fra høsten 2021 og ut 2022. Gruppen har funnet fram til flere tiltak for å inspirere og rekruttere frivillige i menighetene.

- **Fokus på frivillighet på samlinger.** Frivillighet var et av temaene på rådsledersamlingen i 2022.
- **Frivillighetens dag:** Gruppen satte fokus på 12. juni som frivillighetens dag. Prostiene valgte selv hvordan de ville markere. Sandnes prosti samlet menighetene til gudstjeneste på Ruten. Ytre Stavanger prosti og Dalane prosti hadde også markeringer.
- **Samtaleverktøy for menighetene:** Gruppen utviklet et hefte menighetene kan bruke til å kartlegge engasjement, drømme sammen og finne veien videre. Heftet er delt ut til alle menigheter og flere har tatt det i bruk. Rådgivere på bispedømmekontoret bruker det som ressurs i møte med menigheter, og vi har også fått spørsmål fra andre bispedømmer om å bruke heftet.
- **Frivillighetens år i bispedømmets menighetsblad:** Mange menigheter har markert frivillighetens år gjennom temanummer dette året
- **Kortfilm om velsignelse:** Gruppen ble inspirert til å lage en film om velsignelsen. En undersøkelse pekte på at velsignelsen er det leddet i gudstjenesten flest setter pris på. Kanskje kan det å åpne for velsignelse i kirken være et nytt tiltak?
- **Nettside:** Ulike ressurser om frivillighet ble samlet på en nettside. Denne nettsiden er fortsatt operativ.
- **Temagudstjeneste:** Det norske misjonsselskap (NMS) har et konsept kalt «Use Your Talents.» Det er bl.a. inspirert av hvordan menigheter på Madagaskar med begrensede ressurser ved frivillig innsats har klart å utrette mye. Menighetene har bidratt til å løfte lokalsamfunn. 23. oktober ble menighetene oppfordret til å ha

frivillighet som tema. NMS laget ressursmaterieell som finnes her. Dette kan fortsatt brukes i menigheter som ønsker en temagudstjeneste om dette.

Bispedømmet har også deltatt i et nordisk forskningsprosjekt som undersøker hvorfor mennesker velger å bli frivillige i kirken. Det er nedsatt en styringsgruppe på tvers av landene der rådgiver diakoni og ti frivillige fra Gand menighet er med.

En stor begivenhet var frivillighetskonferansen i Veavågen kirke i oktober. Det var en fulltregnet konferanse spekket med kjente og dyktige foredragsholdere som satte søkelyset på en stor bredde i frivillighetsarbeidet, til lærdom og inspirasjon.

Veien videre

Frivillighetsgruppa avsluttet arbeidet i desember 2022. Veien videre har vært drøftet med prostene. Det er det daglige arbeidet i menighetene som betyr mest. De fleste kirkelig ansatte jobber flere ganger i uken sammen med frivillige. Mange peker på at frivillighetsarbeid er relasjonelt arbeid og at god organisering er viktig for å rekruttere og legge til rette. Der man blir godt ivaretatt, skjer det noe med rekrutteringen.

De frivillige ønsker seg tilstrekkelig frihet og handlingsrom, god oppfølging, tilrettelegging og fleksibilitet fra de ansatte, som ofte leder arbeidet. Mange steder har også frivillige ansvar for ulike aktiviteter i menigheten, med de ansatte som kontaktpunkt og tilretteleggere.

Prosten i Haugaland kommenterer at mening og innhold er viktig for de frivillige. Lederne i menigheten trenger å være lydhøre for initiativ og være villige til å prøve noe som ikke nødvendigvis varer i mange år.

Frivillighet er en mulighet til å inkludere nye i kirkelig aktivitet. Prosten i Karmøy deler i sin årsrapport en historie fra Veavågen, som han har fått tillatelse til å dele videre.

På Vea skulle kirkestuen pusses opp og innredes til kafear med egen inngang og åpningstider også utenom arrangementer i kirken. Det ble nedsatt en prosjektgruppe som skulle jobbe med utforming av rommet og konseptet. En av deltakerne i prosjektgruppen traff tilfeldigvis Caroline Vedøy Mikkelsen på butikken og kom i snakk med henne om prosjektet. Hun tok utdanning som interiørdesigner, er medlem av kirken, og hadde forholdsvis lav frekvens på kirkebesøk og deltakelse i kirkens aktiviteter. Hun delte imidlertid et engasjement for bygda, for å skape gode møteplasser og for interiør. Hun ble invitert til å være med i prosjektgruppa, og gleden over å bli spurt og vilje til å bidra var stor. Hun har designet og tegnet kafebaren, hun har vært med i planlegging av konsept, utstyr som trengs, frivillige som kan inviteres til å delta osv. Sist prost Ove var innom kirka var hun i sving i kjeledress og med malerrulle for å gjøre lokalene klare. I samtale med henne kom det frem at hun og mannen og barna nå har begynt å gå i kirken regelmessig for å ta barna med på søndagsskolen, noe de trives veldig godt med.

Ålgård menighet fikk frivillighetsprisen av Gjesdal kommune i selveste frivillighetsåret. Menigheten kjennetegnes av stort lokalt nærvær, mange frivillige og stort samfunnsengasjementet.

Frivillighet er ikke et nullsumspill. Meningsfulle oppgaver, bred rekruttering og god organisering kan gjøre frivilligheten større. God ledelse er en nøkkel. En side av det er også å kunne leve med at ambisjonene kan være høyere enn det man får til med en gang, og at ikke alle utfordringer er løst på forhånd. «Kirka vår» kan bli et nytt, godt verktøy for å få oversikt og følge opp menighetens aktiviteter.

3.3.3 Kirkens verktøy for digital samhandling utnyttes

INDIKATOR: ANTALL MENIGHETER SOM BRUKER SKJER I KIRKEN.

I Stavanger bispedømme bruker nær 60 prosent av menighetene (51 av 90) «Skjer i kirken». Noen har mange arrangementer liggende ute og noen færre. Før jul gjorde vi et lite rykk, blant annet i forbindelse med nasjonal julekampanje, som viste videre til Skjer i kirken.

Stadig flere menigheter får øynene opp for denne arrangementsportalen, men det krever systematisk arbeid og god oppfølging å få med alle. Systemet har hatt litt barnesykdommer, og det har vært noen utfordringer knyttet til samhandling mellom de ulike plattformene. Bedret funksjonalitet og design gir større potensiale for vekst og bruk, så nå er det ingen grunn til å vente.

Haugesund og Stavanger kirkelige fellesråd er blant de som ligger lengst fremme i dette. De har vært med på å spille inn til utviklingen av verktøyet. Arrangementer i menighetene i deres fellesråd er lette å finne når folk klikker på nasjonale kampanjer om jul eller Allehelgen. De er også lette å finne gjennom geosøk og sosiale medier. Dette er også de to fellesrådene som har kommunikasjonsrådgiver.

Tananger menighet er blant de tyve menighetene i landet som har flest arrangement liggende ute (280), med Vår Frelasers menighet og Rossabø menighet like bak.

Kapasitet (tid og ressurser) og kunnskap om verktøyet er sannsynligvis de to viktigste elementene å ha på plass for at alle menigheter tar Skjer i kirken fullt ut i bruk. Potensialet er stort, for eksempel når det gjelder kultur- og konsertfeltet, med mulighet til å lenke til billettsalg, og fortelle om åpne kirkerom.

C Biskopens virksomhet

Det er spennende og rikt å være biskop i Stavanger!

2022 har vært et år med mye glede. Endelig kunne vi samles fysisk, på alle nivå. Aktivitetsnivået har vært høyt, i bispedømmet generelt, og i de fleste lokalmenighetene.

Samtidig opplever vi at det er mer krevende å gi medarbeidere mot og sørge for passelig arbeidsbelastning. Den nedturen det var å måtte redusere tilbudet julen 2021 satte spor, og ble for mange en «knagg» de kunne henge slitasje og frustrasjon på.

***Visitaser** har blitt gjennomført etter oppsatt plan. Denne arbeidsformen gir oss som kirkeledelse kunnskap om lokalt arbeid, både utfordringer og det som fungerer godt. Vi kommer til godt forberedt program. Det er noen forskjeller på by og land som jeg ser vi kan jobbe mer med. Muligheten til å lykkes med arrangement på kveldstid i ukedagene ser ut til å være mindre i bymenigheter. Kulturaktivitet og arrangement som retter seg mot gul gruppe kan være en spennende vei å gå.*

Frimodigheten til å invitere seg selv på besøk til lokale bedrifter er også mindre i byen. Å styrke samfunnskontakten er et prosjekt på vei, selv om årsrapporten viser at det er mye samskaping både lokalt og regionalt.

Dette er noe av bakgrunnen for et studieprosjekt for alle prestene i bispedømmet. Relasjonen mellom «Teologi og samfunn» blir belyst i forelesninger og litteratur, og gjennom studietur til Edinburgh i 2023.

Visitasjonene gir også møtepunkt med kommuneledelse, helseinstitusjoner og skoler. Det er kjærkomment at vi som kirke forstår og bruker språket i FNs bærekraftsmål. Diakonien kan formidle en felles vilje til handling. Beredskap i store og mindre situasjoner gjør også at kirka lokalt blir møtt med respekt.

Jeg opplever at det er rom for å lede gjennom de enkeltsamtalene jeg har med ansatte i løpet av visitasuka. Disse gir dypere kjennskap til det lokale menighetslivet, og kan hjelpe medarbeidere til å se sin rolle i et større bilde. Noen steder er kjærligheten til det stedegne så sterk at det går på bekostning av forståelsen for at vi på hvert sted er en del av et større kirkefelleskap i Den norske kirke.

Ti sokn og to fengsler hadde visitas i 2022, fordelt på sju visitaser.

I frivillighetsåret har mange menigheter opplevd at det kommer færre frivillige tilbake etter pandemien. Frivillighet er et gjennomgangstema på visitaser. Oppmuntringen som ligger i et konsept formidlet av NMS blir ekstra viktig: «Use your talents». Hvert sted har noe eller noen som kan være en ressurs for andre.

***Samlinger og møter** i faggrupper, for rådsledere, medarbeiderdag og regelmessige møter med proster og kirkeverger blir planlagt og gjennomført for å holde et mangfoldig kirkeliv fokusert og samlet. Alle nettmøtene under pandemien har lært oss verdien av hyppigere kontakt. Gjennom møter med kirkevergelagets styre er vi oppfordret til å opprettholde en høyere «Sammen om å lede»-frekvens. Det er også et uttalt ønske at vi skal produsere nettbaserte allmøter for bispedømmet. Det er vi ikke i mål med ennå.*

Etter pandemien og med krig i Ukraina har mange medarbeidere etterlyst forkynnelse av håp. På medarbeiderdagen var temaet håp og målet var å forebygge «klimasorg».

***Prostegruppa** er det teamet som betyr mest for biskopens innsikt i det lokale arbeidet. Våren 2022 avsluttet vi en opplæring i regi av Nordnorsk Lederutvikling. De åpenhjertige samtalene har ført oss nærmere hverandre som medarbeidere. Vi ser ulike personligheter*

som ressurs, og har lært mer om situasjonsbestemt ledelse. I etterkant har prostene som gruppe fått veiledning av Kari Halstensen.

Bispedømmet nærmer seg en fullstendig gjennomgang av lokale grunnordninger for hovedgudstjenesten. Her har prostenes lokalkunnskap vært svært viktig og bidratt til ordninger som fungerer godt.

Kontoret og fellesskapet med rådgiverne betyr mye for arbeidsdagene. Siste del av arbeidsåret har vært preget av reduserte ressurser i ledergruppa (helse relatert fravær), og oppfølging av noen enkeltsaker har vært ekstra krevende.

Rekruttering til kirkelig arbeid står høyt på agendaen for biskopen. Vi oppmuntrer staber til å ha elever i «arbeidsuke», og tror konfirmanttida kan være viktig for å gi innsyn i bredden av tjenester.

Ukirke i Stavanger er etablert som tilbud for unge voksne, og er et godt eksempel på hva samarbeid betyr: Her er bispedømme, fellesråd og NMS bidragsytere til en prestestilling og en diakonstilling. Studentprester og ansatte i Ukirke samarbeider godt. Biskopen blir invitert til samtalekvelder med utgangspunkt i spørsmål fra deltakerne.

Høsten 2022 fikk biskopen vigse tre prester og to diakoner i hjemmemenighetene deres. To av prestene kom fra kateketstillinger. Lokalmenighetene setter pris på den høytidelige vigslingen og er glade for å være med i forbønn og feiring. Dette kan også være rekrutterende, særlig der konfirmanter og ungdom er engasjert i gudstjenesten.

Ymse

Biskopen er ønsket inn i ulike jubileer og arrangement. I 2022 var Bokn kirke 175 år og Rossabø i Haugesund 50 år. Filmfestivalen i Haugesund samarbeider med kirka, og seminaret i tilknytning til festivalen ble videreutviklet i 2022 under ledelse av rådgivere fra Kirkerådet. I Stavanger kirkelige fellesråd er det opprettet et Kirkeakademi. Biskopen deltok i et åpent møte om kjønnsinkongruens.

Dialogarbeid er viktig for kirka. I Stavanger Kirkelige Dialogsenter har det vært lederbytte. Samarbeidet med STL lokalt nyter godt av lederens kapasitet. Det er nå etablert et dialogarbeid også i Haugesund.

Biskopen var også med på markeringen av samenes nasjonaldag.

Det er en takknemlig oppgave å være med på å gi kjøtt og blod til Den norske kirkes visjon «Mer himmel på jord». Samarbeidet i bispedømmerådet fungerer godt, selv om vi noen ganger ser ulikt på løsninger og veien videre. Et arbeidsutvalg med leder, nestleder, stiftsdirektør og biskop forbereder møtene i bispedømmerådet. Dette gir rådet et godt utgangspunkt for sine drøftinger.

IV Styring og kontroll i virksomheten

A Arbeidsmiljø

Sykefravær og vurderinger av dette

Grupper	Totalt 2020	Totalt 2021	Totalt 2022	>8 uker 2020	>8 uker 2021	>8 uker 2022
Stavanger bd. menn, prester	3,39 %	4,36 %	6,03 %	1,57 %	3,17 %	3,58 %
Stavanger bd, kvinner, prester	7,24 %	8,05 %	7,18 %	4,22 %	4,86 %	2,99 %
Stavanger bd, alle prester		5,51 %	6,35%		3,62 %	3,42 %
Den norske kirke	5,37 %	5,82 %	7,01 %	3,01 %	4,04 %	4,49 %

Sykefraværet i presteskapet er litt høyere enn før samlet sett, men det har gått noe ned for kvinner. Nedgangen gjelder særlig langtidsfravær. Den generelle økningen i korttidsfraværet tror vi henger sammen med en lavere terskel for å holde seg hjemme ved luftveissymptomer. Totalt har Stavanger bispedømme lavere sykefravær enn generelt i Den norske kirke. Sykefraværet følges godt opp av proster og ledere.

Rutiner for intern varsling om kritikkverdige forhold

I Stavanger bispedømme er det lagt til rette for intern varsling av kritikkverdige forhold gjennom det digitale varslingsystemet Mitt Varsel. Denne varslingskanalen ligger lett tilgjengelig på første side på bispedømmets nettsted. Innkomne varsler behandles i samsvar med rutiner for behandling av varsler. Varsler gir grunnlag for at de ansvarlige gjøre noe med det som har skjedd og hindre at det skjer igjen.

B Likestilling

Bispedømmerådet har en likestillingsplan som setter opp en rekke konkrete tiltak. Et av målene er å øke andelen kvinner i presteskapet. I alle prostier med færre enn 40 % kvinner blir ledige stillinger lyst ut med en oppfordring til kvinner om å søke.

Kjønnsbalanse, sykefravær og likelønn så slik ut ved utgangen av 2022:

	Kjønnsbalanse			Legemeldt fravær		Likelønn
	Menn	Kvinner	Kvinner %	Menn	Kvinner	Kvinner %
<i>Presteskapet</i>						
Biskop og proster	7	3	30,00 %	5,9 %	6,9 %	96,1 %
Prester	74,65	29,25	28,20 %			
<i>Administrasjonen</i>						
Ledere	2	1	33,33 %	1,8 %	15,8 %	95,2 %
Tilsatte	4	6,75	62,79 %			

Andelen kvinner i presteskapet har de siste årene ligget på rundt 30 %. Andelen kvinner i lederposisjon, både i presteskapet og i administrasjonen, ligger også på rundt 30 %.

Tallene viser en stor økning i antallet kvinner som søkte på prestestillinger fra 29 % i 2021 til 38 % i 2022. Antallet kvinner som ble tilsatt var nokså likt som året før med 29 % i 2022 mot 33 % i 2021. Mengden tilsetninger og søkere er forholdsvis lave, og små variasjoner gir store utslag. Det er derfor vanskelig å trekke for tydelige konklusjoner.

I presteskapet tjener kvinner 96,1 % av det menn gjør. Dersom vi ser på gruppen sokneprester, som er den største gruppen, er tallet 97,5 %. Lønnstabeller med få alternativer er med og gjør lønnsforskjellene mellom tilsatte små. Grunnen til at kvinner er noe lavere lønnet er derfor trolig ansiennitetsstigen og at vi har flere eldre menn enn kvinner i presteskapet.

Sett over flere år går Stavanger bispedømme sakte mot større kjønnsbalanse blant tilsatte.

C Vurdering av internkontroll

Styring og kontroll i bispedømmet gjennomføres ved bruk av rutiner og systemer for ulike områder av virksomheten.

Bispedømmets overordnede målsettinger framgår av strategiplan og årsplan. Arbeidet til bispedømmerådets ansatte skal bidra til at målene nås. Gjennom årsrapporter gis bispedømmerådet en mulighet til å vurdere om de fastsatte målene nås, samt prioritere og styre virksomheten ved å vedta endringer i strategier og gi årsplaner.

Bispedømmets økonomiforvaltning og virksomhet blir vurdert og kontrollert av Den norske kirkes internrevisjon. Forvaltningsrevisjon og økonomirevisjon utføres i samsvar med gjeldende rutiner for rettssubjektet Den norske kirke. Stavanger bispedømmeråd har et eget dokument som mer utfyllende vurderer risiko for mislighold. Vi vurderer ingen av risikofaktorene som alvorlige eller svært alvorlige.

Bispedømmets systematiske helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid gjennomføres i samsvar med fastsatte rutiner. Prestene skal ha et fullt forsvarlig arbeidsmiljø på arbeidsplassen. Samordningsavtalene for HMS-arbeidet med de kirkelige fellesrådene, samt HMS-revisjoner i prostiene, er viktige virkemiddel for å sikre prestenes arbeidsmiljø på menighetskontorene.

Rutiner for personvern og informasjonssikkerhet for Stavanger bispedømmekontor skal sikre at personvern ivaretas virksomheten. Varslinger av kritikkverdige forhold og meldinger om avvik bidrar til å rette forhold som rutiner og kontrollfunksjoner ikke fanger opp.

V Vurdering av framtidutsikter

Hva gir kirken folk i Rogaland i 2022?

Resultatene fra 2022 viser at det er mye. 320 000 rogalendinger ønsker å være medlemmer av Den norske kirke. Andelen som velger kirkelig gravferd ligger godt over medlemsprosenten. 2022 viste oppgang, ikke nedgang i dåpstall. Det var flere vielser enn på lenge. Konfirmanter velger fortsatt kirkelig konfirmasjon i omtrent like stor grad som før.

Det er mye folkekirke - i form av en kirke folk bruker og velger - også i 2022. Mange ser for seg en gradvis, tydelig nedgang når de intuitivt tenker på utviklingen for kirken, men det stemmer ikke med årets bilde. Noen tall går nedover, som i resten av samfunnet etter pandemien, men andre viktige tall går opp. De nærmeste årene vil Den norske kirke i Stavanger bispedømme fortsatt være viktig, nesten en selvsagt del, for mange i store øyeblikk av livet.

Resultatene fra 2022 viser også at kirken er viktig som trossamfunn. Selv med svekket deltakelse på gudstjenester i forhold til før pandemien er det høye tall for kirkebesøk i bispedømmet. Det er godt gjort å samle over 500 000 mennesker årlig til et tilbud som hadde premiere for tusener av år siden, som har vært gjenkjennelig siden middelalderen og har et religiøst innhold, flere hundre år etter opplysningstiden begynte å utfordre tradisjoner..

Ikke minst viser det vi har sett i 2022 at diakonien vokser og styrkes. Menighetene er mer opptatt av diakoni. Det skapes nye samarbeidsrelasjoner mellom kirken og det offentlige. Kirken blir et viktig ledd i samfunnets møte med ulike kriser, blant annet flyktingene fra Ukraina og fattigdomsutfordringer i byene. Når ungdom trekkes inn i skjermene, holder kirken på fellesskapstilbud som gir alternative verdier.

På visitaser, når vi får overblikk over alt menigheter er og gjør, ser vi hvor viktige menighetene er i lokalsamfunnet. Det gir god mening å bygge kirker for å lage gode lokalsamfunn.

På mange måter finner kirken seg godt til rette i et samfunn med flere tros- og livssyn. Mange steder er kirkene et av de stedene nye i Norge kan knytte kontakter, uavhengig av hvilken religiøs tilhørighet de har med seg. Innsatsen for flyktinger fra Ukraina har vært stor og en viktig del av tilbudet til de som har kommet fra krigen.

I bispedømmet finnes det mange menigheter med gudstjenestefellesskap der både små og store trives. Noen ganger skjer dette steder menighetene gjør forsøk med alternative gudstjenesteordninger. Ofte handler det om å ta barn og unge på alvor, ikke minst som bidragsytere i gudstjenestene. Menigheter som involverer frivillige i gudstjenestene, får også høyere oppslutning. Kirkekaffen er en viktig møteplass.

Vi ser et behov for å arbeide mer med gudstjenester for barn og unge. Det er mange trosopplæringsgudstjenester, og flere steder skaper disse fest, feiring og et større gudstjenestefellesskap enn ellers. De fungerer aller best når innholdet retter seg mot barn og voksne samtidig: Enkelt, levende og trygt nok til at barna får det med seg, viktig og innholdsrikt nok til at alle får noe ut av det.

Spesielt kan det være utfordrende å møte konfirmanter på en god måte gjennom gudstjenestene. Prekener og liturgi kan være vanskelige å ta inn for yngre tenåringer, og da er det synd hvis konfirmanter etter året i kirken sitter igjen med at gudstjeneste er kjedelig og for de allerede innvidde. Kanskje kan menighetene i større grad enn nå blinke ut hvilke av hovedgudstjenestene i året konfirmanter skal være i fokus for?

Det er ikke til å komme forbi at oppslutning om kirken også handler om oppslutning om tro. Prester og undervisningsansatte jobber hver uke med å lytte til både Bibelen og livet slik det leves i dag. De reflekterer flere ganger i uken over hvordan tro og kristen praksis kan se ut. Prekenarbeid og kirkelig undervisning er strategisk arbeid.

Studieprosjektet for prestene i Stavanger bispedømme, teologi og samfunn, er strategisk valgt. Kirken skal være utadvendt, diakonal og misjonar. Det er en del av kirkens oppdrag å bry seg om de som i en fase eller over lengre tid trenger noe ekstra, eller kalle alle som har tid, ressurser og talenter til å bidra til mer enn egen lykke. Kirken er ikke alene om dette, men samfunnet trenger mange motkrefter mot individualisering, polarisering og overforbruk. Lokalmiljøene trenger steder å samles, til hverdags og i spesielle anledninger. Diakonien er også viktig for prestatjenesten.

En prost sier i sin årsrapport: «Jeg har stor tro på lokalkirkene som møtesteder og knutepunkt for et bredere diakonalt engasjement for flere enn i dag, der fokuset på hvem som er «hjelpere» og hvem som «hjelpes» tones ned, og fellesskapene i stedet vektlegges.»

I dette er det en ressurs at kirken også er et trossamfunn. Samme prost sier det slik: jeg ønsker en «bevisstgjøring om kirken som et sted der eksistensielle spørsmål tas på alvor og dveles ved, og psykisk uhelse bekjempes. Hvis disse perspektivene inkluderes med et bibelsk fokus, slik at alle som er i kontakt med kirken forstår hvem kirken forkynner som Herre, enten de tror på Ham eller ikke, er vi på en spennende vei.»

Kirken i bispedømmet utfordres når det blir tematisert i media hvordan den forholder seg til likekjønnet samliv. Kommunikasjonsutfordringene rundt dette er felles. Mediesaker om dette ender ofte med et negativt fokus på kirken, der konservative opplever at trosfriheten innskrenkes og avgrensede teologiske standpunkter blir grunnlag for sterk personkritikk. De liberale kan kjenne på kostnadene det har når kirken er tvetydig i møte med en sak som har stor symbolkraft for hvordan kirken blir vurdert. Her er det fortsatt behov for dialog, arbeid for gjensidig forståelse og god ledelse i møte med dilemmaer som foreløpig ikke har funnet enkle, felles løsninger.

Den største delen av kirkens hverdag handler om menneskemøter preget av felles verdier og mål: Å dele tro, utøve nestekjærlighet, bygge fellesskap, motvirke utenforskap og åpne for mer himmel på jord. De fleste kjenner seg derfor ikke så ofte igjen i bildet av en polarisert kirke med fokus på noen helt få etiske utfordringer. Det er særlig i kirkedemokratiet slike spørsmål blir aktualisert, mens hverdagen i menighetene er preget av godt samspill, også på tvers av delvis ulik teologi.

Arbeidet med ny plan for kirkelig undervisning og læring vil også legge premisser for arbeidet lokalt. Det passer godt til behovene å se arbeid for barn og unge mer under ett som arbeidsfelt. Vi hører også at voksne ønsker seg mer undervisning og kunnskap.

Kirken har unike bygg, som gir folk noe som ikke finnes andre steder. Tradisjonene er så lange at det kan oppleves selvsagt at det er en kirke overalt, men det skal ikke mye knappere økonomiske ressurser til før det blir vanskelig å være til stede med aktivitet i alle lokalsamfunn. Selv med små budsjettreduksjoner kan for eksempel gudstjenestefrekvensen og prestatjenesten i noen av de minste soknene eller i nærliggende bysokn være truet. Det er kamp om ressursene på kommunenivå.

Den viktigste ressursen i kirken er menneskene. Ved utgangen av frivillighetens år ser vi at frivilligheten er omfattende, men ikke selvsagt. Kirken har ikke nok ansatte til å opprettholde eksisterende aktivitet på dagens nivå, uten en betydelig frivillig innsats. Å få dette til å gli godt jobber menighetene med hver uke. Kanskje har kirken vært mer avhengig av ansatte

gjennom pandemien. Da lå en del av det frivillige arbeidet nede, og vi hører at det tar tid å få det tilbake på plass. Det er heller ikke sikkert at alt skal gjenreises i samme form som før.

«Kirka vår, samlet plan for arbeidet i soknet» skal tas i bruk i fra i år av. Vi tror dette kan bli et verktøy som skaper gode prosesser lokalt. Menighetsrådet får bedre oversikt over aktivitetene, kan gjøre mer bevisste prioriteringer, fordele ansvar tydelig og følge opp. Samspillet mellom ansatte og frivillige kan ha planverktøyet som nav, med de ansatte som faglige ressurser i både planlegging og gjennomføring, med menighetsrådet som strategisk ledende organ. Vi håper lanseringen og oppstarten for «Kirka vår» vil rette oppmerksomheten mot mulighetene i menighetsarbeidet.

I 2023 skal det også arbeides videre med kirkelig organisering. Bispedømmerådet er innstilt på å benytte nye muligheter til å bygge lag. For å være kirke for alle, trengs det både lokale enheter med handlekraft og frihet og arenaer for faglig utvikling, samhandling og lederstøtte. Prostene har stor nytte av å være en gruppe, selv om de har geografisk separate arbeidsområder. Vi tror kirkeverger og fellesråd også trenger god tilgang på fellesressurser og muligheter for koordinering, støtte og strategisk samarbeid. Særlig har de små fellesrådene nytte av å ikke bli stående alene, spesielt når utfordringer oppstår. Vi håper det videre arbeidet med kirkelig organisering vil gjøre dette enklere.

Personalarbeidet er viktig for at menighetene lokalt skal fungere. Vi ser at virksomheten rammes ved vakanser, lengre sykemeldinger og personalutfordringer. I året som gikk har vi bidratt med oppfølging flere steder.

I Sandnes utgjør innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre 24 prosent av byens befolkning, til sammen nesten 20 000 mennesker. Stavanger har liknende tall, og i hele bispedømmet er befolkningssammensetningen en helt annen enn for noen tiår siden. Det er også nytt at de psykiske helseutfordringene blant unge vokser. I samfunnet er vi litt mette på digitale møtepunkter og kjenner på uro over hvordan sosiale medier virker, samtidig som de fleste har dette som en del av hverdagen. 2022 ble også året da vi måtte begynne å tilpasse oss en tid der utgiftene går opp og velferdssamfunnet får større sprik mellom inntekter og utgifter.

Her er det mye kirken kan være på å ta tak i. Mye skjer allerede. Hver uke utgjør ansatte og frivillige forskjellen mellom orden og kaos, mellom stengte og åpne dører, mellom en hverdag med eller uten spor av tro. Bildet av virksomheten i Stavanger bispedømme i 2022 viser mye av det kirken kan bidra med.

Det er imponerende hva menighetene får til, ofte med ressurser som er knappere enn det som er komfortabelt for de som har ansvar. Den kirkelige kulturen preges av lysten til å samle folk, åpne kirkene, formidle den kirkelige kulturarven, forkynne evangeliet, lytte til menneskers liv, gi barn og unge gode steder å være, gi frivillige muligheter til å utfolde seg og sørge for at samfunnet preges av andre verdier enn de som kan måles materielt.

I 2025 har Stavanger bispedømme preget Rogaland i 900 år. Vi planlegger jubileet, i godt samarbeid med kommunen, kirken i Stavanger og hele bispedømmet.

Munkene og prestene som kom hit i vikingtiden hadde trolig kjent igjen kirken de startet å bygge. De hadde forstått seg på gudstjenesten og blitt begeistret for alt kirken gjennom 900 år hadde skapt. Vi samler mennesker både som trossamfunn og som et fellesskap som strekker oss mot de verdiene vi tror på. Det blir spennende å utforske hva det har vært gjennom historien og hva det skal være videre gjennom tidene. Den diakonale gløden som har preget oss i 2022 reflekterer evangeliet. Det skal prege oss videre i både handling og ord.

Rapport frå Felles økonomieining (FØ) i Den norske kyrkja

260 Stavanger bispedøme – rekneskap pr 31.12.2022

Vedlegg: Driftsrapport detaljert – utan tilskot

OPPSUMMERING

Stavanger bispedømeråd har for 2022 eit samla meirforbruk på kr 239 000. I prosentavvik 0-null % av budsjettet. Heile meirforbruket ligg på gruppe 1 – drift. Gruppe 2 – tilskot er i balanse, heile tildelinga for 2022 blei brukt.

Stavanger sitt budsjett for 2022 var same beløp som tildelinga 2022, altså det var ikkje disponert noko av akkumulert mindreforbruk.

Resultatet for 2022 vil bli gjort opp mot akkumulert mindreforbruk. Stavanger har ein saldo på kr 5 008 000. Dersom resultatet for 2022 blir ståande slik det er pr dato, vil Stavanger for 2023 ha ein inngåande saldo i balansen på kr 4 769 000.

ANALYSE AV DRIFTA – GRUPPE 1

Kommentarer av avvik på kontoklassenivå, jfr vedlagt driftsrapport.

3xxx Inntekter, meirinntekt kr 191 000.

Meirinntektene gjeld i all hovudsak deltakaravgift på konferansen Saman om å leie. Konferansen var nettobudsjettert.

46xx Tilskudd, mindreutgift kr 334 000.

Mindreutgifta har årsak i interne overføringar mellom gruppe 1 – drift, og gruppe 2 – tilskot. Det gjeld tilskot til Kirkelig dialogsenter i Stavanger, kr 200 000, kr 50 000 til formålet diakoni, og kr 94 400 til formålet barn, unge og trusopplæring.

5xxx Lønn og godtgjørelser, meirkostnad kr 2 021 000.

Det urovekkjande her er meirforbruk både på faste stillingar, kr 1 366 000, og på midlertidige stillingar, kr 3 962 000, og summen av desse to negative avvika er langt frå å balansere mot mottatte NAV refusjonar, kr 3 122 000. Dette må Stavanger følgja opp. Det historiske bildet på NAV-refusjonar er som følgjer:

2020: kr 2 378 000

2021: kr 3 424 000

2022: kr 3 122 000

Det høge refusjonsbeløpet i 2021 har samanheng med tiltak knytt til pandemien. Frå starten av pandemien, og fram til 01.10.21 fekk ein sjukepengerefusjon frå dag 4 for sjukefråvær grunna korona.

Tillegssløn og overtid viser også meirforbruk, kr 581 000. FØ ser dette som ein kombinasjon av to tilhøve:

1. For lite lagt inn i budsjettet på tilleggs løn – ei teknisk sak – budsjett 2023 er auka med kr 180 000 grunna dette tilhøvet.
2. Auka aktivitet hausten 2022 utløyste overtid. Totalt er det utbetalt kr 392 000 i overtid, mesteparten 2.halvår.

Refusjon lønnskostnader, konto 5999, viser meirinntekt, kr 364 000. Det gjeld inntekt på samarbeidsstillingar, og kan sjåast opp imot meirutgiften på faste stillingar. I løpet av 2022 fekk Stavanger i stand fleire samarbeidsavtaler som ikkje var budsjettert då budsjettet blei lagt.

6xxx Andre driftskostnader, mindreutgift kr 2 259 000.

Det største avviket er på konto 68xx – Møter, kurs og seminarer, mindreutgift kr 3 332 000. Deler av dette, ca kr 500 000, er budsjettert på konto 68xx, men bokført på konto 7192 – Reise, hotellutgifter (og forklarar dermed ca 50% av meirutgifta i kontogruppe 7xxx)

7xxx Andre driftskostnader (reiser), meirutgift kr 1 003 000.

Som nemnd under kontogruppe 6xxx er kr 500 000 av meirforbruket aktivitet som var budsjettert på konto 68xx. Dei resterande 500 000 kan truleg tilskrivast auka aktivitet hausten 2022. Det var mykje ein ville ta igjen då ein såg seg ferdig med korona.

Det er auke i reisekostnader for samtlege bispedømekontor. FØ har derfor funnet det interessant å sjå nærare på antal kjørte km pr år, og har då gått tilbake fire år. Statistikken viser:

2019: 378 012

2020: 314 976

2021: 271 476

2022: 429 333

FØ vil følgja opp denne variabelen også neste år.

Det blei i 2022 satt fokus på fortløpande innsending av reiserekningar. For Stavanger har det gitt resultat. Ein rapport over kostnadsfordelinga viser jamn fordeling mellom 1. og 2. halvår.

ØKONOMISTYRING 2022 – TRAFF VI MED PROGNOSEN PR 30.06.?

Rekneskapan pr 30.06. viste eit meirforbruk på kr 837 000. Korrigert for periodiseringsavvik meldte controller meirforbruk kr 290 000. Stiftsdirektør meldte at Stavanger styrer mot balanse.

Når Stavanger no landar på meirforbruk på kr 239 000 vurderer FØ det som god økonomistyring.

Ein lærdom controller har merka seg er samarbeidsstillingar som blir starta opp i løpet av året, men som ikkje er budsjettert. Kostnaden vil vera i rekneskapan frå første lønsutbetaling, medan inntekta først blir bokført ved årsslutt.

Det seine lønsoppgjeret er ei utfordring. 2022 gav FØ lærdom vi tar med vidare.

NØKKELTAL PR 31.12.22**260 Stavanger, totalt resultat – både gruppe 1 og gruppe 2**

	Rekneskap	Budsjett	Avvik	Avvik i %
Inntekter	-366 132	-175 000	191 132	109
Tilskudd mv	53 080 400	53 415 000	334 600	1
Lønn og godtgjørelser	97 962 617	95 941 150	-2 021 467	-2
Andre driftskostnader	11 087 876	12 343 850	1 255 974	10
Sum	161 764 761	161 525 000	-239 761	0

260 Stavanger, total driftsrapport - utan tilskot

	Rekneskap	Budsjett	Avvik	Avvik i %
Inntekter	-366 132	-175 000	191 132	109
Tilskudd mv	10 400	345 000	334 600	97
Lønn og godtgjørelser	97 962 617	95 941 150	-2 021 467	-2
Andre driftskostnader	11 087 876	12 343 850	1 255 974	10
Sum	108 694 761	108 455 000	-239 761	0

260 0000 Kyrkjeleg administrasjon

	Rekneskap	Budsjett	Avvik	Avvik i %
Inntekter	-206 847	-175 000	31 847	18
Tilskudd mv	-135 400		135 400	
Lønn og godtgjørelser	11 474 836	12 329 405	854 569	7
Andre driftskostnader	5 559 136	6 008 000	448 864	7
Sum	16 691 725	18 162 405	1 470 680	8

260 4000 Prestetenesta

	Rekneskap	Budsjett	Avvik	Avvik i %
Inntekter	-159 285		159 285	
Tilskudd mv	145 800	345 000	199 200	58
Lønn og godtgjørelser	86 487 781	83 611 745	-2 876 036	-3
Andre driftskostnader	5 528 740	6 335 850	807 110	13
Sum	92 003 037	90 292 595	-1 710 442	-2

Nøkkeltal splitta på dei to arbeidsområda viser at meirforbruket ligg på presteskapet.

Felles økonomieining/ Bergen, 21.02.23

Solfrid Rong
controller

260 Stavanger bispedøme. Driftsrapport detaljert år 2022 - utan tilskot.

16.02.23/SR

Driftsrapport - detaljert	Hittil i år	HIÅ bud.	Avvik	Δ%
31xx - Salgsinntekt avgiftsfri	-343 331	-175 000	168 331	96
34xx - Tilskudd og gaveinntekter	-8 561		8 561	
3xxx - Andre inntekter	-14 240		14 240	
Sum inntekter	-366 132	-175 000	191 132	109
46xx - Tilskudd menigheter og fellesråd	10 400	345 000	334 600	97
Sum tilskudd mv	10 400	345 000	334 600	97
500x - Faste stillinger (inkl. feriepengar)	81 713 278	80 346 736	-1 366 542	-2
5006 - Beredskap	1 016 837	1 084 615	67 778	6
50xx - Tilleggslønn, overtid mm	3 096 236	2 515 054	-581 182	-23
51xx - Midlertidige stillinger, honorarer	6 007 560	2 044 723	-3 962 837	-194
53xx - Annen oppgavepliktig godtgjørelse	524 356	536 620	12 264	2
540x - Arbeidsgiveravgift	12 481 731	12 415 211	-66 520	-1
58xx - Refusjon syke- og fødselspengar	-3 122 526		3 122 526	
599x - Refusjon lønnskostnader	-3 911 047	-3 546 810	364 237	10
59xx - Andre personalkostnader	156 191	545 000	388 809	71
Sum Lønn og godtgjørelser	97 962 617	95 941 150	-2 021 467	-2
60xx - Avskrivninger	50 000		-50 000	
63xx - Leie lokaler, strøm, renhold mm	2 855 124	2 583 000	-272 124	-11
64xx - Leie maskiner, inventar mm	120 661	70 000	-50 661	-72
65xx - Inventar, datautstyr, programvare mm	377 179	160 000	-217 179	-136
66xx - Vedlikehold bygninger og utstyr	19 348		-19 348	
67xx - Div honorar og flytting	394 712	100 000	-294 712	-295
6790 - Kjøp av andre fremmede tjenester	796 158	390 000	-406 158	-104
6797 - Annen bistand	1 193 283	1 200 000	6 717	1
68xx - Kontorrekvisita, trykksaker, annonser	370 953	610 000	239 048	39
68xx - Møter, kurs og seminarer mm	1 773 152	5 105 850	3 332 698	65
69xx - Telefon, porto mv	18 907	10 000	-8 907	-89
Sum andre driftskostnader	7 969 476	10 228 850	2 259 374	22
71xx - Reiser	3 062 594	2 100 000	-962 594	-46
73xx - Reklamekostnad og representasjon	22 375	15 000	-7 375	-49
74xx - Medlemskontingent og gaver	23 740		-23 740	
77xx - Annen kostnad	9 777		-9 777	
Sum reiser og andre driftskostnader	3 118 486	2 115 000	-1 003 486	-47
8xxx - Finansinntekter/kostnader	-86		86	
Sum Finanskostnader og overføringer	-86		86	
Sum	108 694 761	108 455 000	-239 761	0

Kirkens barn og unge

DEN NORSKE KIRKE
Stavanger bispedømme

Sammen om kirkens barne- og ungdomsarbeid

Den 10. januar 2018 ble «Kirkens unge», en strategisk plattform for forpliktende samhandling om Den norske kirkes barne- og ungdomsarbeid, offentliggjort. Formålet med plattformen som 11 barne- og ungdomsorganisasjoner stilte seg bak var å skape et tettere samarbeid med Den norske kirkes menigheter.

Vi ønsker at dette heftet kan være en ressurs der dere finner nyttig informasjon om organisasjonene samt at dere finner informasjon om at vi er flere rådgivere på bispedømmekontoret som er klar til å bidra der vi kan. Vi står sammen om noe som er viktig!

Visjonen om at kirken skal være et sted der unge mennesker får hjelp til å leve og vokse i tro på Jesus, deles av frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner. Organisasjonene har mange fine ressurser og erfaringer knyttet til arbeid med barn og ungdom. Flere av organisasjonene har også utarbeidet egne ressurser til breddetiltakene i trosopplæringen.

Alt passer ikke for alle menigheter, men mye gjør det. Vi har tro på at alle kan finne noe som de kan samarbeide med en organisasjon om, enten det er det kontinuerlige barne- og ungdomsarbeidet eller det er konkrete trosopplæringstiltak. Sammen er vi et stort og sterkt lag som jobber mot det samme målet!

DEN NORSKE KIRKE
Stavanger bispedømme

Bla gjerne gjennom heftet, hent inspirasjon og ta gjerne kontakt med organisasjonene eller oss på bispedømmekontoret.

Vi er flere som vil bidra for å styrke det lokale arbeidet, det som skjer i menighetene.

Dersom du ønsker å bli mer kjent med «Kirkens Unge» plattformen er dette tilgjengelig på ressursbanken.kirken.no. Her er det mange konkrete tips, som for eksempel organisering av barne- og ungdomsarbeid, mulighet til å få frifond midler m.m.

Guds velsignelse over arbeidet!

Med vennlig hilsen

Bjarte Øen
Rådgiver misjon/ungdom
97015982
bo423@kirken.no

Anita Skretting
Rådgiver trosopplæring
92860596
as656@kirken.no

Innhold

Acta	s. 5
NMSU	s. 6
KFUK-KFUM	s. 7
Søndagsskolen i Norge	s. 8
KRIK	s. 9
KFUK-KFUM speiderne	s. 10
NKSS - Laget	s. 11
Skjærgårds live	s. 12
Ung Kirkesang	s. 13
Ungdomsrådet	s. 14
Trosopplæring	s. 15
Kultur og pilegrim	s. 16
Kirkens inkluderingsarbeid	s. 17
Undervisning	s. 18
Kommunikasjon	s. 19
UT-konferansen og Forum for trosopplæring	s. 20

DEN NORSKE KIRKE
Stavanger bispedømme

Acta

Vi kan hjelpe dere med

- Lokale fellesskap
- Ledertrening
- Leir
- Misjon

Acta har i mange år drevet god ledertrening av unge ledere!

Acta – barn og unge i Normisjon sin visjon er «Grensesprengende fellesskap der barn og unge møter, følger og ærer Jesus Kristus», og vi bygger alt vi gjør på verdien våre som er «elsket og sendt». I Acta har vi et spesielt fokus

på ledertrening, med fokus på lokale fellesskap, leir og samfunn. Vi har blant annet utviklet «Lederfokus», som er et ledertreningsprogram over 10 samlinger. Vi er knyttet til et stort internasjonalt nettverk gjennom Normisjon.

KONTAKTINFORMASJON

Margrethe S. Aagenæs
Teamleder Ledertrening
Telefon: 98 21 61 72
Epost: margrethe.sundvoll@normisjon.no
Nettside: acta.no/rogaland
Instagram: [ledertreneracta](https://www.instagram.com/ledertreneracta)

NMSU

NMSU samarbeider med menigheter som vil gi barn og unge et lokalt og globalt misjonsengasjement.

Gjennom ressursene våre vil vi bidra til at barn og unge deler TRO, TID, TING og TALENT

Vi samarbeider med menigheter om

- Lokallag
- Ressurser til trosopplæringen
- Konfirmantleirer
- Followme
- Turer
- Leirer

TA GJERNE KONTAKT MED OSS!

Elin Flystveit Riska
Teamleder Sør-Vest
elinf@nmsu.no
95 92 55 88

Bettina Vidnes Silde
Fagkoordinator followme
bettinavs@nmsu.no
90 97 64 25

Les mer på nmsu.no

KFUK-KFUM

KFUK-KFUM bygger trygge møteplasser der barn og unge lever. Vårt utgangspunkt er alltid unge menneskers virkelighet og deres åndelige, sjelelige og kroppslige behov. Vi er til for bredden av unge mennesker, gir tilhørighet og tar

samfunnsansvar som en radikal og troverdig kristen aktør. Vi sier: "Først hvem, så hva!" Gjennom ung medvirkning og myndiggjøring, og ved å sette barn og unges behov først, sikrer vi at arbeidet er relevant og i stadig utvikling.

Vi kan hjelpe dere med

- å kartlegge behov
- å starte åpne møteplasser for barn og unge
- ulike aktiviteter for barn og unge
  - musikk og kor
  - konfirmantarbeid og leder
  - trening
  - idrett
  - gaming og E-sport
  - ledertrening

KFUK-KFUM har to kretser i bispedømmet

KFUK-KFUM Haugaland
Daglig leder
Jone Foldøy Grutle
92471785
jone.grutle@kfuk-kfum.no

KFUK-KFUM Rogaland
Daglig leder
Ida Vik
98816112
ida.vik@kfuk-kfum.no

Litt om Søndagsskolen Norge

Søndagsskolen Norge er en selvstendig og økumenisk orientert organisasjon, med spisskompetanse på barns tro, et faglig godt opplegg og en engasjert frivillighetskultur. Vi starter og styrker søndagsskoler og andre grupper hvor barn blir kjent med sentrale bibelfortellinger, gis rom for å få en nær relasjon til den treenige Gud og får hjelp til å eie en bærekraftig kristen tro. Vi vil synliggjøre at Jesus er aktuell for barn i dag!

Vi kan hjelpe dere med

- Oppfølging av søndagsskoler og barnegrupper
- Pedagogisk materiell til barne- og tweensgrupper
- Inspirasjonssamlinger for søndagsskoleledere og andre med menighetens barn som arbeidsfelt
- Undervisning om barn og tro, med grunnlag i vår barne-teologi

KONTAKTINFORMASJON

Elin Skårland
 Avdelingsleder Vest
 Telefon: 971 68 137
 E-post: rogaland@sondagsskolen.no
 Nettside: sondagsskolen.no
 SoMe: Søk på Søndagsskolen Norge

**Sammen inviterer
 vi alle barn inn i
 bibelfortellingene**

KRIK

KRISTEN IDRETTSKONTAKT

Vi kan hjelpe dere med

- Starte lokallag
- Ha en lokallagstrening
- Følge opp lokallag
- Motivere til å dra på en av våre leirer

KRIK gir barn og unge på alle idrettsnivå mulighet til å ta del i et kristent fellesskap. Vi inviterer til et levende miljø, både på leir og i lokallag. KRIK sine fellesskap er bygd på idrettsglede, trosglede og livsglede.

Vi har flere forskjellige leirer for ungdom i alderen 14 til 20 år. Mange menigheter i Den norske kirke har lokallag i KRIK knyttet til sitt ungdomsarbeid, særlig i Rogaland har vi en lang og sterk tradisjon. Konseptet vårt er enkelt: Man samles til forskjellige aktiviteter og idretter, og har en pause med andakt og fokus på Jesus.

KONTAKTINFORMASJON

Kristian Auestad

Distriktsmedarbeider Rogaland

E-post: rogaland@krik.no

Tlf: 951 23 694

KFUK-KFUM speiderne

"Rundt våre leirbål er det plass til alle"

Ser du etter en ny fritidsaktivitet? Hos oss er du velkommen. Som speider får du mange nye venner, drar på turer, leirer og har det kjekt sammen. Du vil få prøve nye ting, utfordres til å ta ansvar, lære å samarbeide og du får opplevelser for livet.

Hos oss skal barn, unge og voksne få vokse som mennesker, kristne og aktive samfunnsborgere. Som bevegelse tar vi på dypt alvor at det å vokse også krever kunnskap, støtte og oppmuntring. Vi tror at den gode læringen alltid skjer tett på praksis og at vi vokser med erfaringene.

ROGALAND
KFUK-KFUM
SPEIDERE

Kontakt oss gjerne!

Helen Sola Norland

Kretssekretær

tlf.: 94009491

e-post: rogaland@kmspeider.no

Katrine Stensland

kretsleder/styreleder

tlf.: 91187893

e-post: felixxrex@gmail.com

NKSS Laget

Vår visjon er: "Vi vil gjøre Jesus kjent på alle skoler og studiesteder i Norge så han blir trodd, elsket og etterfulgt". Vi vil se at ungdommer fra ulike kirkesamfunn samles på skolen, for å dele troen på Jesus med hverandre og andre som ikke er kristne. Dette skjer blant annet på Lagsmøter og eventer som "Grill en kristen", "Skepsisuka" og "Godhetsuka"

Vi kan hjelpe dere med

- å starte skolelag
- ledertrening av ungdom
- utruste til å dele tro

Ta gjerne kontakt med oss!

Veronika Rachel Stormark
Lagsarbeider Rogaland
41567563
veronika@nkss.no

Skjærgårds live

Hvem er Skjærgårds LIVE?

Skjærgårds LIVE sin visjon lyder som følger: Skjærgårds LIVE – der Jesus, kultur og drømmer møtes. Det innebærer at vi vil inspirere barn og unge til å følge Jesus gjennom fellesskap der vi opplever kultur, utvikler talenter og realiserer drømmer.

Skjærgårds LIVE er en kristen ungdomsorganisasjon som ønsker å jobbe for lokale Skjærgårds LIVE-arrangementer i hele landet, hele året. Med Skjærgårds LIVE-arrangementer menes, konserter, seminarer, festivaler, kurs, aktiviteter og lignende.

Vi vil være en praktisk og økonomisk ressurs for Skjærgårds LIVE lokallag og medlemmer. Vi vil være et nettverk og en organisasjon på tvers av kirketilhørighet og konfesjon.

Vi vil med vårt nettverk koordinere og samle Skjærgårds LIVE-medlemmer til felles innsats for lokale arrangementer.

Ønsker du å bli et lokallag hos oss, og arrangere det din kirke drømmer om? Så ta kontakt med oss.

SKJÆRGÅRDS
LIVE

KONTAKTINFORMASJON

Mail: ingeborg@sglive.no

Tlf: 90627050

Nettside: sglive.no

Instagram: [sg_live](https://www.instagram.com/sg_live)

Facebook: Skjærgårds LIVE

Ung kirkesang

Ung Kirkesang er en landsomfattende barne- og ungdomsorganisasjon som arbeider for å bevare og fornye kirkesangen. Vi har medlemskor over hele landet, hvor de fleste korene øver og synger på gudstjenester i sin lokale kirke. Ung Kirkesang sine kor er åpne for alle og fremfører musikk både i den klassiske sangtradisjonen og andre sjangre. Vi tilbyr kortreff, kurs og korsommerskoler for sangglade barn og ungdom over hele landet, tilpasset korenes ambisjoner og nivå. Hos oss er alle velkomne!

UNG KIRKESANG

TA GJERNE KONTAKT:

Epost: birgitte@sang.no

Telefon: 954 26 034

Nettside: sang.no

Facebook: Ung kirkesang

Vi kan hjelpe dere med:

- Oppstart og drift av barne- og ungdomskor
- Valg av repertoare
- Arrangere kurs og kortreff
- Bli en del av et større kompetansenettverk

Ungdomsdemokrati

Ungdommer i alderen 15-30 år kan delta på Ungdomstinget. Dette er bispedømmets fremste organ for ungdomsdemokrati og største arena for innflytelse.

På ungdomstinget får deltakere blant annet være med på:

- Politisk arbeid
- Relevante seminarer
- Møte biskopen
- Påfyll til tro og liv
- Presentasjon og kjennskap til utdanning og jobbmuligheter i kirken
- Inspirasjon til lokalt ungdomsarbeid
- Møte representanter fra barne- og ungdomsorganisasjoner
- Besøk til andre menigheter

På ungdomstinget velges Ungdomsrådet, som er et rådgivende organ til bispedømmerrådet og biskopen. De jobber med ungdomssaker gjennom hele året og møtes vanligvis fire til seks ganger i året. Rådet har også mye av ansvaret for planleggingen og gjennomføringen av Ungdomstinget som er en del av UT-akonferansen (se siste side for mer informasjon).

Noen andre ansvarsområder jeg har:

- Unge voksne
- UT-konferansen
- Fagdag ungdom
- Grønt Ungdomsarbeid
- Misjon

Bjarte Øen
Rådgiver misjon og ungdom
 97015982
 bo423@kirken.no

Trosopplæring

Alle menigheter i den norske kirke har sin egen lokale trosopplæringsplan. Den gir hjelp til å jobbe systematisk og sammenhengende med hvordan gi barn og ungdom kunnskap om troen og erfaringer i livet som Guds barn. Troens innhold er blitt overlevert gjennom generasjoner, nå er det vi som deler det vi har fått. Gud gir – vi deler!

Troens sentrum, Guds kjærlighet gjennom Jesus, skal prege alt vi gjør i trosopplæringen. Dette skjer gjennom en prosess fordelt utover flere tiltak fra 0-18 år. Livstolkning og livsmestring, kirkens tro og tradisjon og kristen tro i praksis er tre aspekter som vi mener styrker dette arbeidet. I tillegg til alle breddetiltak som beskrives i de lokale planene skjer det mye flott barne- og ungdomsarbeid i menighetene. Alt dette er trosopplæring!

I Stavanger bispedømme ønsker vi å følge tett opp om dette viktige arbeidet. Vi inviterer til Forum for trosopplæring, medarbeiderdag og syns det er fint om ansatte og frivillige tar kontakt når det er behov for det.

Noen andre ansvarsområder jeg har:

- Dåp
- Forum for trosopplæring
- Kontinuerlig arbeid for barn

Anita Skretting
Rådgiver for trosopplæring
92860596
as656@kirken.no

Kultur og pilegrim

Musikken er den kunstformen som er tydeligst forankret i kirken gjennom ansatte kirkemusikere. Sang er en flott måte å styrke følelsen av fellesskap. Noen sanger formidler bibelfortellinger, noen sier noe om det å tro, mens andre kan uttrykke takk og lovprisning til Gud. I arbeidet med barn og unge i kirken er det viktig å være bevisst på å gi gode sanger med på veien i livet. Sanger og salmer som kan bære gjennom liv og død.

Kirkene forvalter også mye flott kunst fordi det er tradisjon for å utsmykke kirkerommene med forskjellige type billedkunst. Kunsten i kirkerommet kalles ofte den tause forkynnelsen. Kunst kan være med å åpne troens rom.

Pilegrimsarbeid handler om en livstolkning. Flere menigheter bruker pilegrimsmotiv i arbeidet med barn og unge, blant annet ved å invitere til korte eller lenger vandringer.

Noen andre ansvarsområder jeg har:

- Kulturarrangementer
- Kirkelig kultursamarbeid med offentlig sektor

Ragnild Halle
Kulturrådgiver
97572185
rh744irken.no

Inkluderingsarbeid

Den norske kirke skal være en kirke for alle, uavhengig av livssituasjon. For mennesker med nedsatt funksjonsevne ikke det alltid like selvsagt. Mange kommer aldri så langt som til kirkedøren, fordi ingen inviterer dem inn.

Derfor må vi legge til rette for et stort mangfold i kirken vår. For eksempel ved å kommunisere med ord, sanser og tegnhandlinger skaper vi en gudstjeneste og et menighetsarbeid som gjør at flere kjenner seg hjemme.

Vi arbeider blant annet med:

- Universell utforming
- Tilrettelagt Trosopplæring og konfirmasjon
- Tilrettelagt sang og musikk
- Leirer og felles arrangement
- Familienettverket –funksjonshemming og tro

Øyvind Tjelle
Rådgjevar inkluderande
kyrkjeliv
90149181
ot424@kirken.no

Sølvi Dahle
Rådgjevar inkluderande
kyrkjeliv
91643143
sd229@kirken.no

Undervisning

Hvert år blir tusenvis av ungdommer konfirmert i kirken i Stavanger bispedømmene. Menighetene gjør en utrolig innsats for å møte konfirmantene på en god måte og gi dem en positiv opplevelse av kirke, tro og felleskap.

Det finnes også mye godt samarbeid mellom menigheter og lokale skoler og barnehager. Dette arbeidet når bredt ut. De fleste elevene velger å delta på de tilbudene som menighetene har, noe som er svært gledelig. Dette er viktige møtepunkter med den lokale kirken, som gir elevene verdifull kunnskap om kristen tro og tradisjon.

Samiske barn og unge bor og lever over hele landet, også i vårt bispedømme. Den kollektive samiske identiteten er knyttet til felles historie, kultur, språk og tradisjonelt levest. Det kan bety veldig mye for den enkelte, og er også med på å synliggjøre samisk kultur for alle.

Noen andre ansvarsområder jeg har:

- Voksenundervisning
- Kateketvigslinger

Gunn Heidi Dybdahl
Rådgiver undervisning
93883340
gd594@kirken.no

Kommunikasjon

Kirkens kommunikasjonsarbeid på barne- og ungdomsfeltet reiser mange spørsmål – men heldigvis finnes det også mange svar! Ikke minst blir utfordringene løst på mange gode og ulike måter rundt om i menighetene og organisasjonene hver eneste dag.

Barn og unge er to ganske ulike målgrupper for kommunikasjon. For de minste er foreldrene en naturlig målgruppe, mens unge når vi mer direkte.

Ofte vil vi fortelle om noe som SKJER i kirken, slik at mottakeren kan komme og oppleve og lære noe. Det er viktig. Men kan vi også fortelle om hva tro og kirke ER, slik at budskapet vårt har en egenverdi for den som ser eller hører det – uavhengig om de kommer seg helt fram til kirken? Det vil i så fall være en god og viktig styrking av kommunikasjonen til kirkens barn og unge.

Og husk: Velg en kanal der du faktisk møter mottakeren!

Noen andre ansvarsområder jeg har:

- Nettsider
- Sosiale medier
- Mediekontakt

Tove Marie Sortland
Rådgiver kommunikasjon
97185652
vvts693@kirken.no

Diakoni

Den norske kirke definerer diakoni til å være kirkens omsorgstjeneste. Diakoni handler i hovedsak om nestekjærlighet, inkluderende fellesskap, Vern av skaperverket og kamp for rettferdighet.

Ungdomsdiakoni er å se de som er sårbare, og ta vare på de som eventuelt faller utenfor et miljø. Det er spesielt rettet mot å gi hjelp og tilby fellesskap til unge mennesker som er i en eller annen form for nøds- eller krisesituasjon

Er det samfunnstendenser som utfordrer det å være ungdom i dag? Hva er i så fall disse? Hvor er det kirken skal være en stemme til de som trenger det og spørre «Hva kan jeg gjøre for deg?»

En annen siden av dette er hvordan lage bærekraftige ungdomsmiljøer i kirken og i kristne ungdomsorganisasjoner, som tåler de unges liv og livserfaringer. Miljøene må jobbe fram fellesskap som sammen uttrykker en slitesterk tro. Ønske er at menighetenes og organisasjonenes fellesskap skal møte ungdom med «Guds kjærlighet virkeliggjort gjennom liv og tjeneste.»

Noen andre ansvarsområder jeg har:

- Grønt ungdomsarbeid
- Sorgstøttegrupper
- Nettverk for diakoner

Asbjørn Finnbakk
 Diakonirådgiver
 40405683
 af227@kirken.no

UT-konferansen og Forum for trosopplæring

UT-konferansen er et årlig arrangement som består av blant annet Ungdomstinget, seminarer og nettverksmøter.

Det organiseres også fagdager og nettverkssamlinger for ansatte og frivillige som arbeider med ungdommer i sine respektive menigheter.

I tillegg til ungdommer og ansatte i menighetene er konferansen også et samlingssted for barne- og ungdomsorganisasjoner og utdanningsinstitusjoner som ofte bidrar på ulike måter inn i programmet.

Hver høst arrangerer vi **Forum for trosopplæring**. Her er det faglig påfyll og inspirasjon til ulike tiltak. Gjensidig oppmuntring og utveksling av erfaringer gir god støtte til arbeidet som drives i menighetene.

Gjennom Kirkens unge plattformen kan en også få kunnskap om tilgang til frifond midler og annet som kan være til god støtte i barne- og ungdomsarbeidet. Hver enkelt organisasjon skal kunne gi gode råd om hvordan dette best kan organiseres ved et samarbeid.

Stavanger bispedømme på nett:

Facebook: Stavanger bispedømme

Instagram: @kirkenirogaland

Nettside: <https://www.kirken.no/nb-NO/bispedommer/stavanger/>

DEN NORSKE KIRKE
Stavanger bispedømme

DEN NORSKE KIRKE

Stavanger bispedømmeråd

Adresseinformasjon fylles inn ved ekspedering. Se mottakerliste nedenfor.

Dato: 01.03.2023

Vår ref: 23/00864-4

Deres ref:

Svar på klage over avslått innsynsbegjæring i søkerliste til stilling i Sandnes kirkelige fellesråd

Stavanger bispedømmeråd har mottatt klage fra Vårt Land på Sandnes kirkelige fellesråds vedtak av 10.02.2023 med avslag på innsyn i søkerliste til stillingen som kantor i Sandnes menighet. Søknadsfristen for stillingen var 22.05.2022.

Vårt Land sendte den 08.02.2023 følgende innsynsbegjæring til Sandnes kirkelige fellesråd:

Hei, jeg tar kontakt angående kantorstillingen på 80 prosent i Sandnes menighet, som ble utlyst i fjor med frist 22.5.2022. Jeg ber om innsyn i søkerlisten til stillingen, samt protokoll for møtet i administrasjonsutvalget der ansettelse ble gjort.

Sandnes kirkelige fellesråd gjorde den 10.02.2023 følgende vedtak:

Offentleglova, herunder offentlige søkerlister, gjaldt tidligere for lokale kirkelige organer, jf. den nå opphevede kirkeoven § 38. Slik er det imidlertid ikke lengre. Selv om Kirkemøtet har bestemt i kirkeordning for Den norske kirke § 42 at man fremdeles skal følge reglene i offentliglov og forvaltningslov, har dette ikke lengre lovs rang. Ved motstrid mot annet lovverk vil det andre lovverket gå foran. Søkerlister og tilsvarende i en tilsettingsprosess kan vi etter personvernlovgivningen etter vår vurdering ikke offentliggjøre uten samtykke, all den tid offentliglova ikke gjelder for Dnk som lov. Vi har derfor verken mulighet eller plikt til å utlevere søkerliste.

Vårt Land påklaget den 10.02.2023 Sandnes kirkelige fellesråds vedtak av 10.02.2023 med avslag på innsynsbegjæringen. I klagen ble følgende anført:

- 1. En tolkning av kirkeordningen § 42, første ledd første punktum, som belyser hvorfor dere mener at både offentliglova og forvaltningslova «ikke har lovs rang», som er formuleringen saksbehandler benytter. Her etterspør jeg hvilke tolkningsmomenter som ligger bak fellesrådets vurdering av lovteksten. Jeg spør videre ikke om KAs vurdering, men om Sandnes Kirkelige Fellesråds sin selvstendige vurdering av både a) kirkeordningens § 42 første ledd og b) offentliglova § 25 annet ledd. 2. Jeg ber dernest om at meroffentlighet vurderes, etter offentliglova § 11. 3. Videre påklager jeg avslaget, og ber om at innsynsbegjæringen videresendes til Stavanger bispedømmeråd for klagebehandling, i tråd med Kirkeordning for Den norske kirke § 42 annet ledd.*

Sandnes kirkelige fellesråd har tatt sitt vedtak av 10.02.2023 opp til ny vurdering i lys det som anføres i klagen fra Vårt land, og fant ikke å kunne omgjøre sitt vedtak. Sandnes kirkelige fellesråd har i brev av 15.02.2023 videresendt saken til Stavanger bispedømmeråd for klagebehandling med følgende vurderinger:

- *Begrunnelsen er at offentleglova, herunder krav om innsyn i offentlige søkerlister, jfr. offentleglova § 25, 2. ledd, ikke lenger gjelder som lov for lokale kirkelige organer, etter opphevelsen av kirkeloven. Kirkemøtet har i kirkeordningen bestemt som saksbehandlingsregler for kirkelige organer, jfr. Kirkeordningen § 42, 1. ledd, at reglene i offentleglov og forvaltningslov gjelder for virksomhet som drives av kirkelige organer. Denne bestemmelsen er imidlertid interne saksbehandlingsregler, og har ikke lenger lovs rang. Ved motstrid mot annet lovverk, vil det andre lovverket gå foran. Søkerlister og tilsvarende informasjon i en tilsettingsprosess kan i henhold til personvernlovgivningen ikke offentliggjøres uten samtykke all den tid offentleglova ikke lenger gjelder som lov for Dnk, etter vår vurdering.*
- *Meroffentlighet, jfr. offentleglova § 11, er vurdert. Vi har imidlertid ikke kunne se at hensynet til offentlig innsyn her veier tyngre enn hensynet til personvernet. Anmodning om meroffentlighet etterkommes derfor ikke.*
- *Avslaget ble påklaget 10.02.23. Sandnes kirkelige fellesråd opprettholder avslaget på begjæringen om innsyn, og sender innsynsbegjæringen og avslaget til Stavanger BDR for klagebehandling.*

Å gi innsyn i søkerlister til stillinger i Den norske kirke er å behandle personopplysninger etter personopplysningslovens § 1 jf. personvernforordningen artikkel 4 nr. 1 og 2. For å kunne offentliggjøre en søkerliste, må Sandnes kirkelige fellesråd ha behandlingsgrunnlag i tråd med personvernforordningen artikkel 6. Behandlingsgrunnlag kan for eksempel være samtykke fra søkerne, at offentliggjøring er nødvendig for å oppfylle en rettslig forpliktelse eller at den behandlingsansvarlige (fellesrådet) har en berettiget interesse som går foran de registrertes (søkernes) rett til vern.

Stavanger bispedømmeråd har vurdert denne konkrete saken, og mener at det i dette tilfellet ikke foreligger behandlingsgrunnlag for å offentliggjøre søkerlisten. I utlysningen til denne stillingen var det ikke opplyst at søkerlisten ville bli offentliggjort etter offentleglova. Det foreligger heller ikke annet samtykke fra søkerne, eller en rettslig forpliktelse som gjør offentliggjøring nødvendig i denne saken. I lys av utlysningen mener bispedømmerådet at Sandnes kirkelige fellesråd heller ikke hadde en berettiget interesse i å offentliggjøre søkerlisten som skulle gå foran søkernes rett til vern av opplysningene etter personvernlovgivningen.

Derfor kan vi ikke ta klagen til følge. Sandnes kirkelige fellesråds vedtak av 10.02.2023 med avslag på innsyn i søkerliste til stillingen som kantor i Sandnes menighet omgjøres ikke.

Dette vedtaket er endelig og kan ikke påklages.

Med vennlig hilsen

Jorunn Kraft Vistnes
stiftsdirektør

Gunnar Rønnestad
assisterende stiftsdirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur.

Kopi til:

Sandnes kirkelige fellesråd

Lundegeilen 16

4323 SANDNES

Mottakere:

Vårt land, Heidi Marie Lindekleiv

Postboks 1180

0107 OSLO